COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

Ramón J.Sender

Aventură pg Amazoane

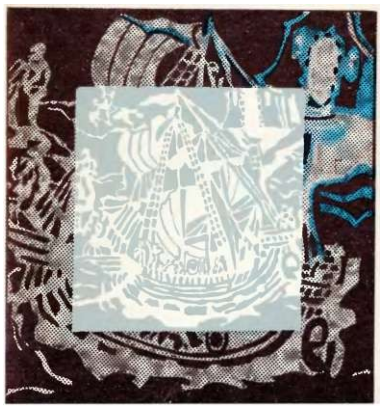

Ramón J. Sender

Aventură pe
Amazoan
eRamón

Aventură
J. Sender

pe Amazoane

Traducere de Jeana Popeangâ
Bucureşti • 1971

Editura UNIVER

SCoperta de Wcnda Mihuleac
RAMON J. SENDER

La aventura equinoccial de Lope de Aguirre Madrid, 1968 © 1962 by Román J. Sender Y Editorial Magisterio Español, S.A. Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS.

În anul 1559, cînd prin ţinuturile din Peru se întinsese vestea despre expediţia lui Ursua spre el Dora- do, mulţi se întrebau cine era Ursua ăsta, de reuşise ca regele să-i încredinţeze o asemenea misiune.

Ursua era un căpitan născut în 1525 la Arizcun (Na- vara) în aşa-numita vale a Baztanului, nu departe de Pamplona. Avea despre sine o părere excelentă, pe care încerca să le-o impună şi celorlalţi. Unii îl urau din cauza stăruinţei sale în acea însărcinare. De statură ceva mai înaltă decît obişnuită, bine îmbrăcat, cam rigid şi trufaş, a întâmpinat greutăţi prin acele ţinuturi ale Îndi- ilor. În apropiere de Quito, în provincia indienilor numiţi „arşicari", a descoperit o mină de aur. Mai apoi, pe teritoriul actualei Columbii, a înfiinţat Pamplona şi Tudela, a reprimat pe indienii „musos" şi a trezit o asemenea invidie în ceilalţi căpitani, încît aceştia, într-o

noapte, îndemnaţi de duşmanul său Montalvo de Lugo, i-au dat foc casei încît a trebuit să sară gol pe fereastră.

Era aşadar unul din oamenii aceia a căror prezenţă provoacă şi dă naştere la antagonisme. Pe cînd era judecător suprem la Santa Marta, a jignit cîţiva membri marcanţi ai coloniei care l-au scos din post şi a ajuns să se vadă compromis, fiindcă doi duşmani ai săi, între care şi căpitanul Luis Lancheros, obţinuseră ordin de arestare împotrivă-i, deşi n-au mers pînă aoolo încît să facă uz de el.

Ursúa înfrunta greutăţile cu curaj şi aroganţă, dar totdeauna ştia să iasă din ele. Găsindu-se odată într-o situaţie proastă, care putea să-i provoace prăbuşirea, apelă la vicerege, marchizul de Cañete, care, pentru a-l pune la încercare, îl însărcină cu reprimarea negrilor răsculaţi din Panama. Aceştia erau numeroşi şi puternici şi ajunseseră să constituie o gravă ameninţare. Cu forţe inferioare lor, Ursúa i-a învins şi l-a capturat pe regele negru Bayamo, aducîndu-l la Lima în lanţuri. Viceregele a înţeles atunci că Ursúa era cineva şi i-a încredinţat misiunea din el Dorado. Pentru moment, duşmanii săi au tăcut.

în plină tinereţe — nu avea mai mult de treizeci şi cinci de ani — Ursúa fundase oraşe, cucerise seminţii indiene, iar ,1a urmă îi supusese pe negrii rebeli. Era un bun căpitan, cu tot viitorul în faţă, şi steaua lui strălucea din nou.

Cei care-i erau mai apropiaţi îl acuzau doar că avea o părere prea bună despre sine. „Se crede de origine divină", spunea cîte un ofiţer invidios. Iar părintele Henao, prietenul său, răspundea : „Şi de oe nu ? Aşa sîntem toţi".

A început Ursúa să^şi adune oamenii în provincia Pleşuvilor, la Santa Cruz, în nordul Perului, într-un ţinut aspru, de munte. Se chema provincia Pleşuvilor pentru că era locuită de o seminţie de indieni care-şi rădeau capul. La început au răspuns la chemarea sa oameni de tot felul, printre care şi indivizi cu faimă proastă, urmăriţi de justiţie, ba chiar şi unii delincvenţi, căci viceregele, marchizul de Cañete, îi amnistiase pe toţi cei care doreau să se înroleze. Pentru a compensa aceasta, Ursúa a vrut să atragă şi cîţiva căpitani nobili şi i-a scris lui don Martín de Guzmán, oferindu-d postul de şef al operaţiunilor militare. îi spunea, printre altele : „Vă rog ca atît din partea mea cît şi din a dumneavoastră, să faceţi apel la toţi cavalerii

pe care i-aţi cunoaşte şi s-ar afla fără slujbă sau cu una inferioară 'calităţilor lor, să vină în această expediţie, că în bună tovărăşie o să mergem toţi, şi fie că ne-o surîde norocul, fie că nu, o să încerc să le fiu de folos aici şi voi raporta regelui, în Castilia, despre meritele lor".

cDon Martín acceptă şi-i încredinţă lui Ursúa trei mii de pesos pentru cheltuielile expediţiei, căci ducea mare lipsă de bani. Cînd sosi Guzmán la Santa Cruz, păru cam decepţionat văzînd ce fel de oameni se înrolaseră. Dăduse trei mii de pesos în speranţa unor beneficii, dat fiind că acele expediţii, pe lîngă faptul că erau nişte aventuri războinice, aveau şi scopuri comerciale. Căci purtarea nobilă şi curajul nu anulau simţul practic.

Unul dintre cavalerii de vază din Lima, numit Pedro de Añasco, îi scrise lui Ursúa spunîndu-i că aflase c-ar vrea să-şi ia în expediţie şi amanta, pe doña Inés de Ati- enza, văduva unui peruvian, şi-l sfătuia să n-o facă. Pentru asta îi amintea versurile din balada contelui Irlos : ***Un cavaler cînd pleacă-n luptă să nu-şi ia mulieri pe cap...***

Prezenţa doñei Inés — spunea el — ar provoca neplăceri. îl ruga să-i dea încuviinţarea să facă un demers discret astfel încît doña Inés să rămînă la Trujillo fără a şti că asta era şi dorinţa iubitului ei. Ursúa răspunse la toate punctele din scrisoare, dar nu pomeni nimic de doña Inés, ba intră chiar la gînduri : „Cine oare îl autoriza pe Añasco să se amestece în viaţa mea particulară ?"

în altă scrisoare Añasco îi mai spunea să se ferească de nişte indivizi pe care îi luase în flota sa şi să se descotorosească de ei „că zece oameni mai mult sau mai puţin n-o să împiedice buna reuşită a expediţiei". îi dădea numele soldaţilor pe care-i considera periculoşi, printre care Lope de Aguirre, Zalduendo şi La Bandera. Ursúa, însă, n-a alungat din tabără decît un singur soldat, nu unul dintre cei trei, şi doar pentru o uşoară abatere de la disciplină.

Gîndea Ursúa că războiul nu se face cu sfinţi şi că uneori cel mai rău poate fi, la drept vorbind, cel mai bun.

Viceregele însuşi i-a scris recocmandindu-i şi el să-i îndepărteze cel puţin pe La Bandera, Zalduendo, Lope de Aguirre, pe mulatrul Miranda şi pe încă alţi doi-trei. Nici unul dintre aceştia n-a plecat din tabără, căci Ursúa avea încredere în propria lui isteţime şi prevedere.

Don Martin de Guzmăn, numit şef al taberei, l-a sfătuit şi el să facă o triere, iar Ursua, refuzînd, don Martin a cîntărit lucrurile pe-ndelete şi la sfîrşit s-a hotărît să se retragă. Bineînţeles, nu i-a cerut lui Ursua banii, ştiind că prietenul său avea mare nevoie de ei, şi-a mai rămas cîteva săptămîni ca să-l ajute să-şi organizeze intendenţa.

Unul dintre soldaţii dubioşi era, după cum am văzut, Lope de Aguirre, care obişnuia să umble cu fel de fel de aventurieri, amestecaţi în poveşti sîngeroase, între ei numărîndu-se un anume Llamoso, şi un altul, Bovedo, şi Figueroa, şi mulatrul Miranda, de asemenea citat, ca şi alţii, negri sau albi. Dar Aguirre era ceva mai mult — mult mai mult — decît un tîlhar. Iar cei de teapa lui o ştiau prea bine.

Se strînseseră trei sute de oameni în Santa Cruz, dintre care unii au plecat pe malurile rîului, cu douăzeci de leghe mai jos, ca să construiască brigantinele pentru expediţie. Printre ei se aflau dulgheri, tîmplari şi călăfă-tuitori, strungari, meşteri de arborade şi peoni pentru tăierea copacilor — aceştia din urmă aproape toţi negri.

Luaseră cu ei, firește, uneltele necesare și fier ca să meș-terească scoabe și cuie. De asemeni, materiale pentru prepararea catranului. Pentru acesta din urmă contau și pe rășinile naturale din pădure. Mai mare peste lucrători și cel care supraveghea construirea brigantinelor era unul Juan Corzo. în timp ce unii lucrau, alții le făceau vînt și alungau gîngăniile, pentru ca țînțarii și căldura să nu-i dea gata.

Santa Cruz, o așezare al cărei nume complet era Santa Cruz de Capocoba, era guvernată de alcaldele — care o și întemeiase — Pedro Ramiro, cu delegație de la viceregе. Ramiro era nobil și curajos, avea experiența acelor ținuturi și era atît de serios, încît uneori seriozitatea lui devenea motiv de glumă.

Guvernatorul l-a numit locotenent-general, funcția cea mai importantă după a sa, și numirea a provocat oarecare mirare printre aventurierii mai ambițioși.

Clima, la acele latitudini, nu era foarte sănătoasă. Nu ploua — era epoca secetoasă a anului — dar umezeala era permanentă la umbra arborilor. Era grozav de multă umezeală. Aerul se simțea mereu jilav.

Căpitanul Ursua gîndea uneori că întreprinderea lui se va prăbuși înainte de a începe cu adevărat. Luase bani de peste tot, și cum lunile treceau fără ca expediția să se urnească, cei de la Lima ajunseseră să-l amenințe că vor numi un contabil care să vină în tabără și să con-troleze socotelile. Lucrul acesta îl înspăimîntă și-l făcu să grăbească pregătirile.

Pe înserat Ursua se bucura de răcoare într-un solariu descoperit, în tovărășia amintirilor sale galante din Tru- jillo și vedea uneori că în ultimul plan al peisajului, înecat în întuneric, rămînea creasta unui lanț de munți și pe ea un pisc înalt, scăldat încă în soare, auriu și luminos. Acel pisc, învăpăiat deasupra pretimpuriei nopți a văii, îl făcea să se gîndească la Ines de Atienza, care se afla încă în Trujillo, dar care avea să vină în curînd la Santa Cruz. Culoarea ultimelor raze de soare de pe stîn- cile înalte era la fel cu a pielii don ei Ines.

Cîteodată trecea pe sub solariu soldatul Pedrarias, om cu înfățișare și vorbă plăcută. Ursua își amintea că acesta era dintre puținii oameni care îndrăznise să spună în Lima, la o întîlnire între nobili, unde se găseau și doi preoți, că nu crede în Dumnezeu.

Ursua credea uneori. Alteori nu.

Erau zile în care cerul scânteia ca muchiile diamantului și erau zile uscate. Sezonul ploios nu începuse încă.

Ursua îl întîlni în acea zi pe Pedrarias și, văzîndu-l fără haină și desfăcut la piept, îi spuse :

— Cum iașa, nu suporți bine căldura ?

— O, spuse Pedrarias, dumneavoastră știți că pe aceste meleaguri căldura e o străveche tortură.

Ursua vru să sondeze gândurile lui Pedrarias, pe care-l considera om cu mintea limpede.

— Ești, ii spuse, unul dintre puținii oameni cu conștiința curată, care nu m-a sfătuit încă să alung pe ni-meni din tabără.

— Anume, pe cine ?

— Pe cei stricaţi, spun ei.

Ursua nu vroia să dea nume. Cea mai mare virtute a unui şef este să fie impersonal. Pedrarias îşi dădea seama şi răspunse :

— îmi închipui cine sînt, dar ăştia pot să fie cei mai buni soldaţi, pentru că sînt mai interesaţi să-şi facă uitate păcatele.

în acel moment trecu don Martín de Guzmán, care interveni :

— Sînt cazuri fără leac soldaţii aceia. Să dea Dumnezeu să nu fie un rău contagios pentru ceilalţi.

Schimbînd vorba, Ursúa se apropie de Guzmán spu- nîndu-i :

— Trebuie să plec cît mai repede, căci tabăra asta e ca un sac fără fund.

Guzmán îl sfătui iar să facă o curăţenie în tabără. Ursúa îi răspunse :

— Dacă ar fi să cercetăm cu de-amănuntul viaţa tuturor oamenilor ăstora, de la cel mai sus-pus pînă la cel mai de jos, nimeni n-ar rezista la probă. Şi de asta cred şi eu, ca şi Pedrarias, că trebuie să le dăm şi celor mai răi prilejul de-a se alătura celor buni. Veţi vedea că va da rezultate.

— Nu, eu n-o s-o mai văd, Ursúa. Trebuie să mă-n- torc la Lima.

Ursúa avea o foarte mare siguranţă, dar nu se încre- dea atât în reabilitarea celorlalţi, cît în propria lui insensibilitate faţă de aspectele incomode ale vieţii. Ştia să-şi facă o lume aparte în mijlocul celorlalţi şi să se închidă în el însuşi, iar cînd va veni doña Inés, izolarea îi va fi cu adevărat plăcută.

în timpul ultimelor luni, Ursúa, îndrăgostit de Inés, pusese în această iubire tot interesul pe .care era capabil să-l simtă faţă de întreaga umanitate. De aceea, în afară de Inés, orice altceva i se părea indiferent şi îndepărtat.

Asemenea sentiment la un comandant putea deveni periculos.

în aceeaşi zi, Martín de Guzmán plecă, luînd sfîrşit organizarea intendenţei, cu depozite la Santa Cruz şi pe malul rîului Huallaga.

Pregătirile expediţiei erau atît de complicate, încît trecuseră opt luni de la primele strigări, şi încă nu se ştia cînd vor pleca. Întîrzierea nu se datora brigantinelor, căci lucrul la ele era foarte înaintat şi putea fi grăbit şi terminat în puţine zile dacă ar fi fost nevoie, dar Ursuâ se afla într-o foarte mare lipsă de bani. Se ştia că fusese nevoit să apeleze la lăzile Tezaurului, zgîrcite cu cei care porneau să cucerească ţinuturi noi, şi chiar la buzunarul viceregelui însuşi, care i-a mai împrumutat şi el ceva. Dar mai lipseau încă provizii, unelte şi arme.

. Pe de altă parte, Ursua avea nevoie de informaţii ceva mai concrete despre el Dorado. Indienii pleşuvi i-au adus alţi indieni, care i-au vorbit de nişte aşezări durate din plăci de argint şi de marele lac unde se scălda în fie- care zi regele ţării aceleia, după care era uns şi acoperit în întregime cu lamele sau praf de aur. Şi era slujit acel rege de către sclavi îmbrăcaţi în acelaşi fel. Dar nimeni nu vorbea despre locul exact unde domnea el Dorado —

așa-l nuimeau ei pe principe. Unii numeau o provincie, alții alta. După toate semnele, ar fi fost aproape de malurile fluviului Amazoanelor, la șase sau șapte grade latitudine sudică, aproape de linia ecuatorului.

Ursua era hotărît să-și asume riscul aventurii, deși nesiguranța informațiilor, lipsa de bani și calitatea oamenilor pe caxe-i lua cu sine îl nelinișteau, insuflîn- dui un ascuns scepticism. Banii îi lipseau în așa măsură încît nu se dădea în lături de la nici un mijloc ca să mai pună mîna pe ceva. Cu puține zile înainte, pe drumul dinspre Santa Cruz, treceau niște căpitani printr-un sat numit Moyobamba, al cărui paroh era un oarecare Pedro del Portildo. Nefericitul acesta, strîngîndu-și cureaua, după cum spuneau gurile rele, agonisise vreo șase mii de pesos în aur, pe care-i păstra în casa unui negustor înstărit. Văzînd preotul ce oameni strălucițI avea Ursua cu el și știind că vor să pornească spre el Dorado, se trezi în el setea de câștig, și-l rugă pe Ursua să-l ia în calitate de capelan al acelei expediții, oferindu-i chiar două mii de pesos din cele șase pe care le avea. Guvernatorul își făcu datoria cu sfințenie și-i promise să-l facă episcop al teritoriilor descoperite ; dar mai pe urmă, la Santa Cruz, preotul se lămuri că duceau lipsă de alimente, că nu puțini dintre soldații pe care-i întîlnea erau tiCăloși și șarlatani — unii chiar proscriși — și mai ales că nimeni nu era sigur de locul unde se afla el Dorado și nici de ceea ce vor face — dacă vor elibera sau vor ocupa, sau amîndouă deodată, sau nici una, nici alta — așa că **i** se stinseră speranțele și într-o seară veni la Ursua să**-i** spună că se întorcea la Moyobamba, la enoriașii săi, și că nu mai credea în aventuri cavalerești.

Ursua, care nu primise încă banii, dar îi și cheltuise, după cum spunea, cumpărînd lingouri de plumb pentru gloanțe, îi explică ce pagube le-ar provoca tuturor asemenea hotărîre și îi mai oferi o serie de venituri și de garanții. Dar preotul, care părea om temător și slab, il luase pe nu în brațe și nu mai știa altceva.

— Bine, poți să pleci cînd vrei, spuse Ursua, sever și glacial, dar va trebui să mergi pe jos, deoarece calul tău cară materiale pentru brigantine la rîu și avem nevoie de el. De toate ducem lipsă aici, mai ales de alimente, iar în cazul cel mai rău poate că dulgherii l-au și mîncat pîn-acuma. Sper, adăugă cu umor, că i-or fi păstrat potcoavele, pentru că acestea și cuiele ne lipsesc ca și alimentele. Totuși, să nu-ți faci griji, sfinția-ta, că-ți voi da un înscris pentru valoarea animalului, viu sau mort, și-l vei putea încasa cu dobîndă în Omagua, după cucerire.

Preotul răspunse c-o să meargă pe jos, în numele Domnului, de a cărui răstignire se simțea vinovat, și că nu mai vroia să aibă de-a face cu niște indivizi de teapa lor, căci chiar dacă vor cuceri vreodată Omagua, niciodată n-au să cucerească încrederea unor oameni cinstiți ca el.

Ursua, ascunzîndu-și mînia, îi îngădui să plece cînd o pofti și-i întoarse spatele. Cîțiva soldați auziseră discuția și Zalduendo veni și spuse, scărpinîndu-și barba în răspăr :

— Pentru ce-l lăsaţi să plece, înălţimea-voastră ? Pentru că-i preot ? Cheltuielile de război ale celor trei sute de oameni şi slujirea regelui contează mai mult decît asta şi dacă i-aţi dat drumul din consideraţie, eu spun că, cu îngăduinţa dom ni ei-voastre, o să aducem în tabără pînă la ultimul ban al acestui om înainte de amiaza zilei de mîine.

Ursua se codi un timp şi, în sfîrşit, spuse :

— Dacă o s-o faceţi fără să-l loviţi şi făgăduindu-i, pe deasupra, plata cu dobînzi, n-am nimic de spus.

— Plata, peste cît timp, seniore ?

— Cînd o da Dumnezeu, spuse Ursua cu un gest vag.

Soldaţii plecară şi-l ajunseră pe preot pe drum. Pu- nîndu-i săbiile-n piept, îi cerură banii, şi părintele Porti- llo, crezînd că i-a sunat ceasul, scoase un ordin de plată de două mii de pesos pe care-l avea gata făcut — cel pe care gîndise să i-l dea lui Ursua — cu plata la negustor, îi cerură şi restul averii, iar preotul mai făcu o hîrtie, semnînd-o. Soldaţii se duseră cu hîrtiile la negustor, încasară aproape şase mii de pesos, adică tot capitalul preotului, şi se întoarseră la Santa Cruz.

După cum se poate bănui, aurul acela dispăru într-o clipă pentru a acoperi ce era mai urgent, şi Ursua spuse că era sigur că preotul se va întoarce în tabără ca să împărtăşească aceeaşi soartă, bună sau rea, cu averea lui. Profeţia i se împlini după două săptămîni.

Unii soldaţi lîncezeau aşteptînd şi formau grupuri rivale, provocînd discuţii şi certuri. Printre soldaţii cu faima cea ma proastă era, cum am spus, şi Lope de Aguirre, un om mic de statură, şchiop de la rănile primite în încăierări, uscăţiv şi cu un aer făţarnic. Prin locurile pe unde trăise, mai ales în regiunile din nordul Perului, era poreclit *Aguirre nebunul*. Dar i se spunea aşa cu simpatie şi prietenie, căci lumea continua să-l respecte.

Faima de nebun a lui Aguirre avea o anume influenţă asupra faptelor sale, adică pe măsură ce îmbătrînea — avea patruzeci şi cinci de ani, ceea ce nu era puţin pentru un soldat — se credea obligat să-şi justifice porecla. Pentru a răspunde dorinţei de dominaţie pe care-o vădesc mare parte dintre oameni, se adaptase reputaţiei pe care i-o făcuseră ; faima aceea de nebun i se trăsese de la unele întîmplări provocate de lipsa lui de memorie, aşa cum ar fi următoarea : cînd, cu treisprezece ani în urmă, se născuse fiica sa Elvira, plecase de-acasă ca să-l anunţe pe preot şi s-o boteze ; dar, uitînd de toate astea pe drum, se dusese să bea cu primul cunoscut care-i ieşise în cale. Uneori pierdea memoria faptelor imediate, deşi îşi amintea bine de lucruri întîmplate în copilăria şi tinereţea lui. Pe de altă parte, obişnuia să spună că ghiceşte intenţiile cele mai tainice ale celorlalţi şi o demonstra cu exemple uneori tulburătoare.

Acea faimă a lui de nebun era un feil de glorie, deşi la urma urmei cam meschină şi josnică, şi se vedea că faptul de-a nu fi putut dobîndi o alta îl neliniştea.

La Santa Cruz, Lope de Aguirre se gîndea foarte mult la persoana lui. într-o zi de plictiseală îşi ascuţi pana, căută hîrtie şi începu a scrie :

„Eu, vestitul Lope de Aguirre, creştin de neam vechi, fiul unor părinţi cu stare mijlocie, hidalgo adevărat, basc din oraşul Onate, în regatele Spaniei, declar că m-am născut la 4 februarie 1513 în oraşul de mai sus, unde m-au şi botezat.

în copilărie am fost un copil ca toţi copiii, ba chiar mai rău, astfel că părinţii mă considerau ruşinea familiei şi vroiau să mă îmbarce pe o corabie lăsîndu-mă în voia valurilor. Asta o spun mai ales despre taică-meu, căci ceilalţi încercau totdeauna să mă apere dacă puteau, mai ales maică-mea, dar cum era atît de sfioasă şi de temătoare, nimeni n-o băga în seamă, doar la biserică ce mai avea trecere, că ducea ulei, ceară şi veşminte pentru sfinţi la marile sărbători.

Nu cred să fi fost lucruri foarte deosebite — spun, între cele ce mi s-au întîmplat — doar că în fiecare ceas din zi auzeam vorbindu-se despre Indii şi despre ţinuturile descoperite în lumea nouă. Se vorbea despre asta în Onate din cauza numărului mare de navigatori oare veneau şi plecau, înşirînd istorii mai mult sau mai puţin credibile, ce aminteau uneori pe cele din cărţile despre Amadis.

Eu şi alţi băieţi umblam, din pricina asta, cu mintea-n- fierbîntată şi ne gîndeam, care mai mult care mai puţin, să ne aventurăm pe mare, descoperind pămînturi, sau pe uscat, descoperind popoare. Şi ne era capul mai mult la asta decît la declinările latineşti, deşi eu eram preocupat şi de Valerius Maximus şi de istoriile sale din Roma antică, pe care ne punea profesorul să le citim.

Apoi, taică-meu m-a trimis la Altuna, la o şcoală de cavaleri, adică de mînuire a armelor şi a cailor. Dacă ar trebui să înşir şi să scot din amintire bucăţică cu bucăţică întîmplările de pe vremea aceea din oraşul basc, ar fi nevoie de un alt cronicar, care să spună şi să scrie limpede şi maii bine, şi chiar şi-aşa n-ar avea mare valoare, căci copiii sînt la fel peste tot, mai mult sau mai puţin ştrengari.

încerc să-mi scriu amintirile, dar e drum lung de la spadă la pană, şi uneori aceasta e mai greu decît arche- buza şi baltagul — spun, pentru unul neobişnuit ca mine."

Dar deodată i se păru neserios să scrie despre el însuşi şi aruncă hîrtia în cenuşa din cămin. Mai tărziu se duse s-o caute, o netezi iar eu palmele — cea stingă era închircită din cauza unei răni prost îngrijite — şi-şi spuse :

— La Oñate, viaţa mea a fost fără importanţă, dar aici în Indii m-am purtat ca .şi alţii.

Şi cu ideea asta continuă să scrie :

„M-aim îmbarcat la Sevilla ca să vin încoace în anul
1537, cu un înscris pe care4 aveam la mine de-un an, pentru a fi consilier în aşezarea unde va fi trăind guvernatorul Perului, şi trebuie să spun că aceste funcţii se dau numai persoanelor nobile dintr-o familie cunoscută.

După acel înscris mi-au dat o altă hîrtie semnată, la 1 decembrie 1536, spunînd că funcţia pe care mi-o încredinţau trebuia s-o capăt şi s-o exercit acolo unde se va fi stabilit guvernul din Nueva Toledo, a cărui invazie şi cucerire fusese dusă la capăt de Almagro. Eu eram mulţumit cu slujba aceasta, deoarece mi se părea demnă de mine.

Cînd am ajuns în ţara asta a Perului, am văzut că trupa era împărţită în două tabere, unii ţineau cu Pizarro şi alţii cu Almagro, şi din asta s-a tras şi lupta din 1538, în care, de-am fost sau nu, cui ce-i pasă, şi nici n-o s-o spun aici, că prea mult vorbesc ăia care nu fac nimic, şi doar n-o să-mi arunc singur cu praf în ochi. Dar adevărul e că am fost de faţă cînd au năvălit indienii «chunchos» cu Pedro de Candía, şi am fost şi în Anzi, munţi friguroşi şi aspri cum nu-s alţii pe lume, şi mulţi au căzut acolo şi ne întorceam zdrobiţi, cînd ne-a ieşit în întîmpinare chiar don Hernando Pizarro în persoană cu Peransúrez, Diego de Rojas, Gonzalo Pizarro, de asemeni faimos, şi alţi căpitani, şi chiar acolo don Hernando i-a luat conducerea lui Candía şi i-a încredinţat-o lui Peransúrez, cu care am plecat spre Carabaya şi Ayavire, din nou în creierul munţilor şi pe un timp îngrozitor, de socoteam, ca şi ceilalţi, că ne-a venit sfîrşitul şi mulţi nici n-au socotit greşit, dar eu, din fericire, m-am înşelat. Că în mijlocul nenorocirilor am avut totdeauna un dram de noroc.

Ajunserăm cîţiva prăpădiţi la satul Sietelinga, unde ne-am odihnit cinci sau şase săptămîni, că aveam mare nevoie. Şi-apoi, în loc să mergem mai departe, neam întors pe acelaşi drum, dar nu toţi, ci mai puţin de jumătate, că ceilalţi rămăseseră prin ripi, înghemţaţi sau morţi de foame. S-a cam vorbit despre asta, dar unii o povestesc şi alţii o trăiesc. Ba mai mult chiar, cei care nau fost în primejdie trag toate foloasele. Eram tot cu Peransurez cînd Pizarro, bătrînul, a murit de moarte năprasnică, şi aflînd asta, ne-am întors toţi de la Chuquisaca pînă la Cuzco, iar aici ne-am adunat vreo trei sute de oameni de arme şi ne-am dus la Guamanga şi în provincia Jauja la Guaylas, unde am rămas mai bine de trei luni aşteptîndu-l pe Vaca de Castro, iar eu, cu alţii, ne-am întors la Guamanga, care se mai numeşte şi Ayacucho, şi aici am stat pînă au ajuns la Guaylas trupele lui Vaca de Castro, şi au avut o ciocnire violentă cu metisul Almagro, în septembrie 1542.

Apoi s-au ridicat răzmeriţe împotriva viceregelui Nunez Vela din cauza rînduielilor venite din Spania în favoarea indienilor, iar eu, sergent fiind, mă găseam la Lima, şi eram unul dintre puţinii luptători fideli din tabăra viceregelui. Primejduindu-ne vieţile, ne-am dus, doi sergenţi, unul numit Gabriel de Pernia şi cu mine, dar viceregele n-a putut fi salvat că l-au închis şi apoi a murit la Anaquito. Rînduielile pentru indieni erau bine gîndite, dar cu neputinţă de pus în practică, după cum s-a văzut mai tîrziu.

Despre ceea ce s-a întîmplat apoi la Trujillo, unde mă aflam, nu voi spune o vorbă, să vorbească alţii pentru mine, dacă vor, şi ar putea-o face părintele Henao, căci din cauza veşmintelor pe care le poartă este

demn de crezare, şi alt Aguirre, numit Juan, căci era şi el acolo şi e tot atît de bun ca şi cel ce scrie toate astea, deşi încă nu i-au scos, ca mie, porecla de nebun.

La multe năvăliri şi ciocniri am fost de faţă, ba am văzut chiar şi sfîrşittfl groaznic al judecătorului suprem din Charcas numit Hinojosa, deşi n-am luat parte la el, aşa cum s-a spus, că nu m-am mînjit cu sînge, dar adevărul aleargă asa cum vrea diavolul şi la fel s-a întîmplat şi la moartea năpraznică a lui don Sebastian Castillo, drept care, după toate, pe mine m-au condamnat la moarte şi mult a trebuit să umblu pe drumuri de noapte şi să mă caţăr pe munţi ca să-mi salvez pielea.

Lăsînd astea la o parte, că n-am trebuinţă să intru în lucruri care de care mai întortocheate, cînd au acordat iertare tuturor celor care aveau să se înroleze sub steagurile viceregelui, pentru a lupta împotriva lui Hernández de Girón, am coborît la câmpie , şi am fost unul dintre cei ce s-au oferit de bunăvoie şi am ieşit la loc larg şi în bătălia de la Chuquinga, aproape de Challuanca, am primit două lovituri de archebuză în picior şi de atunci mi se trage şchiopătatul, iar a treia lovitură în mîna stîngă, că de-ar fi fost la dreapta aş fi terminat cu meseria mea de om de arme cît şi cu cea de călăreţ îmblînzitor de cai. Dar din fericire n-a fost să fie aşa.

Văzînd eu că toţi se alegeau cu cîte ceva de pe urma faptelor şi isprăvilor lor, ba chiar şi din ce nu făceau, şi că eu nu mă alegeam decît cu timp pierdut şi sînge vărsat şi că îmbătrîneam, şi-mi dădeau la îmblînzit numai mînji, am început să mă simt în sinea mea cam dat la o parte şi m-am vîrît în răzmeriţe cu unii ca Zalduendo şi, după o revoltă la Cuzco, am avut chiar ştreangul de gît. Aceasta o mărturisesc ca un om sincer ce sînt, că aici nu mă lasă memoria.

Cea mai mare parte a timpului am fost credincios, dar la ce bun ? Chiar şi cînd l-am apărat pe viceregе am greşit şi au vrut să mă sileascâ să-mi plătesc greşeala. Recunosc că uneori mi-a mers gura mai mult decît trebuia şi moartea unuia stă chezăşie, dar cei care pier pe meleagurile astea pier fiindcă aşa vor, că de Castilia sînt tare departe, şi dacă Pizarro şi Girón şi Almagro au sfîrşit-o rău, a fost pentru că nici unul dintre ei n-a avut destulă îndrăzneală ca să-şi pună pe cap coroana Perului şi să se proclame rege împotriva celui al Castiliei, că acolo nu se ştie nimic din ceea ce se petrece aici din cauza depărtării şi chiar de-ar încerca să mai schimbe ceva ar fi prea tîrziu. Asta am spus-o totdeauna."

Odată scrise aceste pagini, Lope de Aguirre se ridică, le citi, stătu la îndoială, apoi aruncă hîrtiile pe foc. Pri- vindu-le cum >ard, îşi spunea :

— Nu ştiu ce mă apucă atunci cînd mă pun să scriu, că mereu spun lucruri pe care le-aş plăti cu capul dacă s-ar afla.

Vedea hîrtiile arzînd şi îşi mulţumea lui însuşi de asemenea prevedere. Cînd hîrtiile arseră de tot, Lope de Aguirre hotărî că era prea devreme ca să scrie despre propriile-i fapte.

Astfel de gînduri îl munceau pe Lope de Aguirre în ziua aceea, în timp ce afară ploua cu găleata — lucru rar, că nu era anotimpul ploilor — şi unii soldaţi treceau prin

piaţă alergînd cu câte un sac pe cap, ca o rasă călugărească cu glugă.

Erau soldaţi care-şi aduseseră cu ei, în tabără, nevestele sau ţiitoarele, deşi cea mai mare parte din ele se gîndeau să rămînă pe uscat cînd se vor îmbarca. Unii îşi purtau cu ei şi gospodăria. O gospodărie ca vai de lume, cum e lesne de închipuit. Lope o adusese pe fiica sa Elvira, de treisprezece ani, şi o servitoare numită Torralba, o creolă cu obiceiuri îndoielnice, pe care Lope reuşise s-o îndrume mai mult sau mai puţin pe calea cea bună şi o îndatorase făgăduindu-i, cînd va ajunge în el Dorado, marea cu sarea. Era niţel ciudată femeia aceea. Primul lucru pe care-l făcuse ajungînd la. Santa Cruz a fost să se suie pe terasa casei şi să cînte o „jota" din Soria.

Apoi se dezvinovăţi în faţa lui Lope de Aguirre

— M-arn suit să întind rufele şi cînd m-am văzut sus mi-a venit să cînt.

Adevărul era că avea voce frumoasă şi că lumea s-a adunat s-o asculte.în casă era o cameră bună şi îngrijită pe care o ocupau Elvira şi Torralba. Amîndouă erau foarte credincioase, şi Torralba încerca să-şi dobîndească iertarea păcatelor cu ajutorul rugăciunilor. întâmplarea cu „jota" era o picătură de extravaganţă pe care o avea din familia din partea mamei — cum spunea ea. Cînd se vedea pe-un loc mai ridicat, o scară, craca unui copac, vîrful unei coline, se trezea cîntînd.

Lope o chemă, şi cînd veni în faţa lui, îi spuse :

— Mîine pleacă un grup de indieni pleşuvi cu încărcătură în vale. Vezi dacă Elvirica are nevoie de ceva.

Aveau nevoie de atîtea lucruri şi renunţaseră de-atîtea ori la ele, încît Torralba spuse că nu. N-aveau trebuinţă decît de ajutorul lui Dumnezeu când o veni momentul plecării, care părea că întârzie prea mult, ceea ce le neliniştea. Tocmai termina de spus asta cînd sosi Elvirica, cerînd să i se cumpere o oglindă.

— Umblă dreaptă, pentru numele lui Dumnezeu.

Copila mergea puţin aplecată înainte, fiindcă altfel
i se observau prea tare sînii, şi fiind aceasta o noutate pentru corpul ei, nu era obişnuită.

— Ţin-te dreaptă, repetă taică^său.

într-o zi Torralba îi explică de ce avea copila tendinţa să umble cocoşată, şi Lope înălţă sprîncenele, mirat:

— Dar e unul din lucrurile atrăgătoare ale femeii, nu-i aşa ?

— Da, răspunse Torralba, însă îi trebuie timp să se obişnuiască.

Elvira era tînără şi frumuşică, cu pielea aurie a metiselor şi în ochii ei, acum că începea să devină femeie, Lope descoperea uneori luminiţe familiare.

Torralba nu-şi ascundea frica pe care-o încerca gîn- dindu-se la expediţie, iar fata se molipsea şi ea uneori de spaima însoţitoarei. Totuşi erau amîndouă mulţumite că aveau să navigheze pe un rîu şi nu pe mare.

Le spunea Lope, în acea după-amiază ploioasă în timp ce se plimba şchiopătând prin cameră :

— Să n-aveţi nici o teamă, că mergem în el Dorado unde-i mereu primăvară şi e multă lume şi bună rîn- duială în obiceiuri, aşa că acolo o să duceţi şi voi o viaţă mai ca lumea.

— E sigur c-o să-l poată cuceri aşa de puţini oameni ? întreba Torralba.

— Nici Cortés n-avea mai mulţi în Mexic. Peste cîteva săptămîni vom fi pe rîu şi pe el o să mergem, pînă acolo unde-o să ne putem bucura de mai multă cinste şi foloase.

Spunînd acestea Lope parcă o şi vedea pe Torralba cîntînd „jota" ei soriană pe terasa unui palat din el Dorado cu balustrada de argint masiv.

— E adevărat, întreba Elvira, că el Dorado e un om care domneşte lîngă o lagună ?

— Regele acestor pămînturi, răspundea Lope, spre care mergem, are obiceiul să-şi acopere în fiecare zi corpul cu o licoare uleioasă şi peste ea i se presară praf de aur, pe piept şi pe spate şi pe toate mădularele, de parc-ar fi făcut din acel metal, aşa strălucește la soare.

Torralba se îndoia :

— Am auzit spunîndu-se că indienii „brasiles" obişnuiesc să meargă la război ca să se îmbuibe cu carne de om.

— Poveşti de adormit copiii.

Torralba părea să-l asculte cu neîncredere. Şi adăugă :

— Tare mă îndoiesc că aşa de puţini oameni or să poată birui atîţia războinici cîţi trebuie să fie în el Dorado.

— Belalcâzar a intrat cu şi mai puţini oameni în Quito.

Lope se enerva tot mai tare ştiind că Torralba nu-l crede.

— în el Dorado, striga de parc-ar fi fost surdă, sînt mine de argint, cele mai bogate din lume, şi triburi de indieni numiţi „bochieas", care în fiecare dimineaţă aruncă bucăţi de aur într-^un lac, ca tribut, pentru că dumnezeul lor se află înăuntru, şi merge vorba că lacul ăsta a crescut cu mai mult de trei ori din cauza comorilor strînse pe fund şi asta trebuie să fie adevărat, fiindcă pe indienii „chibchas" i-am văzut eu cu ochii mei cînd aruncau în apa unui lac prinosurile lor. Ordâs a fost primul care-a aflat şi-a ştiut că acest stăpîn din el Dorado e chior, asta ca o precizare în plus, şi că purta atîtea coloane de aur cîte victorii avusese şi dădea ca ofrandă lacului, în fiecare an, o statuie de mărimea unui om, toată de aur masiv, cu cîteva chipuri de regi morţi sau subjugaţi în jurul ei, şi astea nu sînt închipuiri, ci ştiri de la nişte oameni ca mine.

Torralba rămînea tot neîncrezătoare, aşa cum sînt de obicei femeile bătrîne în faţa oricărei noutăţi. Lope in- sista :

— Şi ştim foarte bine unde se află imperiul *omagua* cît şi casa soarelui din Nueva Granada şi alte lucruri mai greu de închipuit şi o să le vedeţi peste puţin, ba chiar o să şi daţi cu nasul de ele.

— Asta o spune don Pedro ? întreba Torralba.

— Don Pedro de Ursúa poate s-o spună dacă vrea, dar în primul rînd v-o spun eu. Auzi ? Acum nu mai mult de zece ani, Quesada, fratele comandantului, a fo3t în aceste ţinuturi sau, mai bine zis, în oraşul Macatoa, aproape de indienii „omagua", mergînd de la ţărmul mării în direcţia pe care i-a indicat-o o călăuză indiană. Pentru o mai bună orientare, mergea cu pieptul în faţa soarelui dimineaţa, iar după masă soarele nu-i cădea în spate, ci pe umărul drept şi aşa a ajuns cu ai săi la Guaviare, care e un rîu, şi apoi la Macatoa, şi mergînd încă opt zile cu soarele pe umărul drept a ajuns la marea aşezare din Omagua. I se spusese să nu se apropie de oraş că erau mulţi locuitori şi foarte războinici, şi acelaşi lucru i s-a întâmplat lui Cortés în Mexic, dar dacă ar fi luat în seamă asta n-ar mai fi intrat niciodată. Iar în oraşul din Omagua au văzut străzi drepte şi lungi şi case foarte apropiate, mai arătoasă fiind una care se afla la mijloc şi era a căpeteniei Guarica. Acolo îşi avea reşedinţa şi templul, cu mulţi idoli de aur mari cît o fetiţă de cincizeci de luni, că aşa socotesc vîrsta indienii „omagua". Comandantul Huten, care se numea aşa fiind-că era de origine germană, a poruncit soldaţilor să intre şi a dat lupta împotriva a mai mult de cincisprezece mii de indieni, pe care i-a învins şi i-a risipit. Dar, nepu-tîndu-se menţine în ţinut, au hotărît să plece. Trecînd prin Tocuyu, Huten a fost omorit de Carvajal. Toate astea s-au întâmplat şi sînt scrise şi le ştiu toţi. Dar noi o să facem treabă mai bună, cu ajutorul lui Dumnezeu, ba chiar şi fără el, şi la indienii „omagua" şi dincolo de ei, în el Dorado. Şi toate astea sînt adevărate fiindcă vi le spun eu !

Deşi ciocniri ca acestea avea destul de des cu Torralba, Lope nu se putea obişnui cu gîndul că există oameni simpli şi de bună-credinţă, gata să se îndoiască de spusele lui. Doar pentru că o spunea el şi, poate, pentru că era şchiop.

Gîndul că începea să îmbătrânească şi că nu se putea încrede în viitor ca să-şi făurească acea autoritate pe care n-o avea încă, îl tulbura uneori. Nu avea autoritate nici măcar faţă de Torralba.

Lope se întîlnea adesea cu Zalduendo, García de Arce şi Pedro Castillo ca să-l bîrfească pe Ursúa, nu oa şef şi căpitan, ci ca om tînăr, gata mereu să^şi dea importanţă.

— Nu că şi-o dă el, le atrăgea atenţia Arce, dar chiar o şi are.

însă nu erau toţi de acord cu aceasta.

Apoi vorbeau despre femei. Zalduendo era omul cel mai iubeţ din grup. *Metisaca* — aşa numea el dragostea — îl înnebunea cea mai mare parte a anului şi umbla tot timpul cu doña María, o mulatră măritată, care-şi cam neglija bărbatul. îi ziceau „doña" în glumă, însă toţi o tratau aşa, lucru care n-o deranja nici pe departe pe mulatră. Aşa cum Elvira, fiica lui Lope, îşi dorea o oglindă, mulatra vroia o pudrieră. Şi, pe deasupra, îi mersese vestea că i-ar place vinul.

Slăbiciunile ei erau băutura şi pudra.

García de Arce prefera femeile „de viaţă", şi nu le putea suferi pe cele care, prefăcîndu^se cinstite, umblau cu fandoseli şi cu fumuri. Şi povestea că în călătoria sa de la Quito la Lima — făcută aproape toaită pe mare — a întîlnit o doamnă visătoare şi i-a făcut curte, iar ea i-a spus că era soţia unui căpitan şi că mergea la Lima să-l întâlnească şi că de aceea nu-i ardea de dragoste. Faptul că era nevasta unui om cu oarecare situaţie l-a zăpăcit pe Arce şi au ajuns în cele mai intime relaţii, de pe urma cărora s-a ales cu o boală franţuzească de era să şi moară.

— Cine era căpitanul ? întrebă Aguirre.

— Pe dracu, nu era măritată, dar îşi dădea aere ca să-i meargă treburile mai bine, blestemata.

Zalduendo rîdea şi-l privea pe Lope care, taciturn şi neliniştit ca întotdeauna, înainte ca Arce să fi terminat de povestit, se şi gîndea la altceva. Gîndea că Ursúa ar putea să se folosească, dacă ar vrea, de forţele tuturor celor ce erau aici sub arme, ca să se năpustească asupra Limei şi să-l răstoarne pe marchizul de Cañete. Dar despre asta, firește, nu vorbi. Ştia că astfel de glume se plăteau scuimp. Dar cu gindul nu săvârşea nici un delict şi se distra cu el.

Plecase din Spania cu numirea de consilier, dar fiecare zi îi aduse cîte o contrarietate şi acum, şchiop fiind şi cu mâna stingă chircită, nu putea pretinde cine ştie ce situaţie. „Şase palme de pămînt pe undeva şi-o lespede deasupra, o piatră fără nume, căci numele meu nu spune nimic măgulitor nimănui." Faima de nebun i se trăgea din nerăbdarea cu care izbucnea la cel mai mic pretext, nitam-nisam. îşi aducea aminte de micul incident din piaţa de la Santa Cruz, cu cinci soldaţi, toţi înalţi, ciolănoşi şi musculoşi, iar Lope, între ei, plăpând şi scund. Unul dintre uriaşi îşi arăta braţul spunînd pe un ton de fanfaronadă : „Dacă m-ar nimeri aici o săgeată, ar ricoşa". Altui credea că muşchii de la picioare sînt cei mai importanţi în luptă, fiindcă te ajută să rezişti la lovituri, şi-apoi răspunzi tot cu ei. Fiecare se lăuda cu cîte oeva, şi la sfîrşit Lope spuse, cu vocea lui răguşită :

— Şi cu ceea ce nu se numeşte cum stăm, domnilor ?

Lope avea faimă de om curajos şi nimeni nu se îndoia de îndrăzneala lui, pentru că asemenea reputaţie la o fiinţă atît de pipernicită era ciudată şi disproporţionată, iar oamenilor le plac contrastele.

Lope se apucă în acea zi să cerceteze împreună cu prietenii starea brigantinelor în construcţie, şi la căderea nopţii se întoarse acasă. Fu ispitit să se pună iar pe scris, dar nu era de loc sigur că ar fi mai chibzuit acum decît înainte, şi rămase mult timp trîntit lîngă foc, pe o manta. Cele două paturi pe care le aveau erau folosite de femei.

— începe să fie tîrziu pentru mine, îşi spunea, şi peste trei sau patru ani n-o să mai pot gândi la nimic care să merite osteneală.

Anii i se scurseseră fără să fi făcut ceea ce visa în tinereţe. între timp mergea de colo-colo bocănind — aşa-i zicea el şchiopătatului — fără nici o ţintă. Faima de om

curajos pe care i-o scoseseră ceilalţi era o faimă amestecată cu bufonerie. Odată Zaiduendo spusese :

— E puţintel la trup Aguirre, dar are o inimă de leu.

în orice caz, boiernaşul din Onate nu va mai avea prilejul să primească, în lupte, partea leului. în vremuri de războaie şi cuceriri existau două categorii de oameni : cei care făceau ceva şi se ridicau cu titluri de noblețe, cu avere şi mărire, sau mureau de moarte glorioasă, şi ceilalţi, care mureau de friguri în intervalele dintre lupte sau muşcaţi de vreun scorpion ori mîncaţi de vreun şarpe, aşa cum i se întîmplase unchiului unuia dintre soldaţii care plecau în expediţie : „Pe unchiul meu l-a mîneat un şarpe", aşa spunea soldatul, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai natural din lume.

Poate că Lope era şi el unul din aceşti eroi ai antiepopeii şi va muri aşa, înghiţit de vreo dihanie. Nu era o glumă. Şerpii mişunau şi erau destul de mari ca să mănînoe un om. Văzuse unul în Venezuela, care înghiţise un bou după ce, mai întîi, îi zdrobise oasele. Apoi îl înghiţise, dar rămăseseră afară coarnele, şi unii soldaţi spuneau că e un şarpe cu coarne iar alţii că nu, şi Lope se dusese să-l vadă. Se putuse apropia fiindcă şarpele era prea îngreunat ca să poată fugi ori să atace pe cineva, iar el a fost cel care-a hotărît că nu şarpele — unul dintre aceia numiţi *boa constrictor* — avea coarne, ci că le avusese boul.

Trei zile i-au trebuit şarpelui ca să le rupă şi să le scuipe afară.

Toate gîndurile astea îl înfuriau pe Lope, dar nu împotriva altora, ci a lui însuşi. Uneori se gîndise să se omoare, dar n-o făcuse fiindcă avea o fiică de care trebuia să aibă grijă şi de asemeni — trebuie spus şi asta — pentru că un om care se omora afîndu-se într-un loc ca acela, unde-şi putea da viaţa atît de uşor într-o acţiune războinică, era un om care nu făcea două parale.

Erau zile cînd se dispreţuia şi atunci pornea să beştelească pe oricare dintre negrii care luau parte la expediţie. Ocările se terminau cu glume, rîsete şi prietenie. Negrii erau sclavi şi rîdeau la cea mai mică ocazie.

în Santa Cruz nu erau decît şase, pentru că ceilalţi lucrau la tăierea lemnului pentru brigantine. Cînd Lope întrecea puţin măsura la băutură, deşi nu avea obiceiul să se îmbete, spunea cîte unuia din acei negri care, din cînd în cînd, făceau pe călăii :

— Eu ştiu care-i treaba care ţi-ar place mai mult. Cu securea sau cu frînghia ?

— Mai bine flînghia, domnule, spunea negrul dînd la iveală două şiruri de dinţi egali şi strălucitori.

Lope adăuga :

— Mă bucur că ştiu, tuciuriilor. întotdeauna se găseşte de lucru pentru cei îndemînatici.

Ei spuneau da la toate, ca să-i facă pe plac. Lope ştia că negrii sînt copilăroşi, deşi uneori păreau nişte diavoli bătrâni.

în acea după-amiază negrii se adăposteau sub portalul pieţii fiindcă ploua şi unul dintre ei, căruia îi ziceau Alonso, conducea cu glas puternic jocul „jaraca".

— Ce lucru ?

— Pantofiorul de mătase.
— Ce lucru ?
— Roata scorţişoarei.
— Ce ?
— Corsetul domnişoarei.
— Ce ?
— Curcanul de Crăciun că asa îi făcea roata.
— Ce?
— Ce stia bunică-mea în noaptea de carnaval.
— Ce ?
— Diavolul de la portiţă stie şi n-o să spună.
— Ce ?
Cîteodată ieşea unul să danseze, alteori altul. Dansau ca şi cum ar fi fost singuri. Drept e că nimeni nu se oprea să-i privească, afară de Pedrarias, un soldat cu apucături de umanist, care vroia să ştie de toate. Negrii continuau :
— Femeia din Lima mergând la slujbă şi darul mamei.
— Ce ?
— Busola.
Şi tot aşa, uneori ceasuri întregi, spunînd „lucruri" Lope îi privea şi le povestea cîteodată că Ursua îl prinsese pe Bayamo, regele negrilor din Panama şi că, pu- nîndu-l în lanţuri, îl adusese la picioarele viceregelui.
— Şi ce-o să i se întîmple ? întreba negrul Alonso, înspăimîntat.
Lope spunea, coborând vocea :
— Nimic, frăţioare. I s-a şi întîmplat. L-au scurtat.
Negrii îl iubeau pe Lope de Aguărre fiindcă le dădea de băut şi fiindcă îl vorbea de bine pe Bayamo, regele negrilor, scurtat de cap.
Era cineva în tabără care, făcînd parte din adevărata nobilime andaluză, îl trata pe Lope cu mai multă consideraţie decît oamenii de rând. Acesta era don Hernando de Guzmân, înrudit cu regii şi avînd sîngele Medinasi- donilor în vine. Lope îşi dădu seama că acea persoană importantă, care de fapt era doar un băieţandru, îl respecta totuşi mai mult decît ceilalţi. Poate că respectul nu era decît cel pe care un tînăr adolescent obişnuieşte să-l aibă faţă de un om de aproape cincizeci de ani dar, oricum, era respect, şi Lope se întâlnea mai bucuros cu don Hernando de Guzmân decît cu alţi soldaţi din expediţie.
Guzmân nu făcea niciodată glume proaste, nu făcea nici cel mai mic comentariu cînd auzea părerile celorlalţi despre Ursua, pro sau contra. De fapt, niciodată nu-şi spunea părerea decît dacă era obligat s-o facă, şi chiar şi atunci căuta să fie pe placul ambelor părţi, dacă era vorba de vreo neînţelegere sau 'ceartă. Lope gîndea :
— Asta e stilul celor puternici, al celor care au ceva de pierdut. Toţi cei care au ceva de pierdut în viaţă sînt chibzuiţi şi prudenţi, rostesc numai vorbe de prietenie şi nu contrazic pe 'nimeni, deşi cu nimeni nu sînt în mod profund — şi cu atît mai puţin în mod pasionat — de acord.
Aşa era don Hernando. Nu se găsea în situaţia de-a cuceri ceva, ca Lope, ci doar de-a apăra ceefa ce avea.

Şi, resemnat pe jumătate cu soarta sa, Lope îşi spunea :

— în schimb, eu sînt imprudent şi vorbesc mai mult decât trebuie, ba uneori sînt grosolan şi muşcător, căci fiind mic şi fără prestanţă trebuie să mă fac remarcat în vreun fel oarecare.

Toate astea îl scârbeau, dar dezgustul îi trecea repede

.Se întîmplă în acele zile ca o fetiţă de nouă ani veni plîngînd în tabără, cerând protecţia lui Ursua, iar acesta o întrebă ce i s-a întâmplat. Aflară, prin interpret, că soţul acelei copile era un bătrîn şef de trib şi că tocmai murise. Gele cinci neveste ale sale trebuiau şi ele să moară, după obicei, pentru ca sufletele lor să-l însoţească pe bărbat în călătoria *post mortem* pînă cînd aveau să se încarneze toate în vreun animal sălbatic din munţi — de obicei cerbi şi papagali. Pe fetiţă n-o înspăimânta moartea, ci pădurea tropicală unde trebuiau să se ducă atunci cînd va fi devenit căprioară sau papagaliţă.

Unsua o reţinu la el, după cîteva zile o botezară şi o dădură în serviciul unei doamne frumoase şi misterioase care tocmai sosise la Santa Cruz şi care era amanta lui Ursua. Se numea Ines — cum am mai spus-o — Ines de Aitienza şi se uita la copi'lă, repetând : — E de necrezut, o văduvă de nouă ani. Copila părea fericită acolo. O învăţau spaniola cît mai repede cu putinţă, ca s-o poată folosi ca *limbă* — aşa spuneau — pe lîngă unele triburi din interior, dacă ar fi nevoie.

în timpul acesta, trupa din Santa Cruz fusese completată şi bine înarmată. Ursua trimise încă douăzeci de archebuzieri la şantierele navale din Topesana, pentru paza celor ce lucrau la brigantine, şi cincizeci de indieni pentru a-i schimba pe cei care le făceau vînt lucrătorilor. Erau echipe anume folosite pentru asta, altminteri ar fi fost cu neputinţă să se facă ceva, nu numai din cauza căldurii şi a ţînţarilor, dar şi din pricina tăunilor, viespilor şi chiar a unui soi de gîndaci zburători.

în ţinutul acela, aflat chiar pe linia ecuatorului, domnea o căldură grozavă şi toate lighioanele mari sau mici trăiau şi se înmulţeau aici după plac.

Erau oameni care se temeau mai mult de-o urechel- niţă sau de gîndacii zburători decât de săgeţile otrăvite.

Soldaţii începuseră să se mute pe malul rîului, căci aprovizionarea era mai bună acolo, şi puţin cîte puţin ajunseră să dispară din Santa Cruz jumătate din oameni.

Indieni blajini, cu provizii — aproape întotdeauna vite mai mari sau mai mici — se îndreptau şi ei, tîrîş-grăbiş, spre **rîul** Motilón, la care ajungeau cam în trei zile, căci era la o distanţă de aproximativ douăzeci de leghe.

Lope rămase încă la Santa Cruz şi privea mereu în jurul său cu intenţia de a-şi forma un grup de prieteni credincioşi, dar nu-i cunoştea îndeajuns pe oamenii aceia, aşa că nu prea ştia cum să-i ia. Se împrietenise cu Frías şi cu un alt căpitan, care luase şi el parte, cu ani

înainte, la aventura din Anzi, şi pe care-l scăpase, într-o noapte, cînd era să moară de frig. Dar cum toţi ştiau că situaţia în Santa Cruz era provizorie şi aveau grija culcuşului şi a mîneării, nimeni nu se apuca să lege vreo prietenie, ci beau, ciocneau şi se despărţeau aşa cum se obişnuieşte pe la hanurile de la răscrucea drumurilor.

Cînd avea să vină timpul să plece la rîu, Lope de Aguirre se gîndea s-o ducă pe Elvira pe crupa calului, dar avea nevoie de un catîr de povară şi unul de călărie pentru însoţitoarea ei. Uneori îi spunea Torralbei : — Eşti obişnuită cu drumurile proaste ? Ea nu ştia dacă el o întreba asta la propriu sau la figurat şi evita să răspundă, neîncrezătoare

.Lope căuta o șa femeiască pentru catîrul ei și o și găsi pînă la urmă, deși nu era grăbit să plece.

Din cauza amînărilor, oamenii începuseră să dea semne de neliniște în chip primejdios. Dar Lope obișnuia să aibă reacții contrare celorlalți, și pe zi ce trecea era tot mai liniștit. Asta i se întîmpla de obicei în ajunul momentelor decisive. În orice caz, faptul că se făcuseră liste de cai și catîri și hamașamente și că se trimiseseră la rîu cea mai mare parte din proviziile pentru oameni vroia să arate că ziua îmbarcării era hotărîtă. După obiceiul militar, aceasta nu era cunoscută decît de comandantul Ursúa. Iar el se ducea la Lima și se întorcea completând pregătirile.

Lope se întâlni în piață cu părintele Portillo, care se hotărîse să meargă cu expediția, cum am mai spus. Bietul preot, nu avea prea multă tragere de inimă și nici spirit de aventură și într-o zi, cînd văzu că pleca drept capelan al flotei alt preot, numit Alonso de Henao, bănui că promisiunile lui Ursúa ar putea fi vorbe goale și cheful îi pieri și mai tare. Lope îi spuse :

— Acum văd că domnia-ta ești omul hotărîrilor practice. Așa cum spune proverbul, cînd n-o scoți la capăt cu dușmanul, treci și tu de partea lui.

Preotul Portillo bănui că sub vorbele acelea era și ironie, oftă și nu răspunse. Era și el neîncrezător.

Lope încercă să-l consoleze, îi spuse că episcopatul său era ceva mai mult decît probabil și la sfîrșit hotă- rîră să facă împreună călătoria pe rîul Huallaga sau Motilón. Părintele Portillo lua cu el cîteva cărți pe care se gîndea să le pună printre haine, iar între acestea se afla și Biblia. Lope i-o ceru și o deschise la întâmplare la psalmii lui David. Citi versetele 10, 11 și 12 ale psalmului 117 : „Toți oamenii m-au înconjurat și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei."

„M-au încercuit, m-au împresurat și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei."

„M-au înconjurat ca albinele și au ars ca focul în mărăcini și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei".

Lope rămase un moment pe gînduri și, înapoindu-i preotului cartea, repetă al treilea verset. Apoi adăugă :

— Pînă și în cărțile sfinte e voie să te răzbuni. Ce grozave sînt cuvintele astea ! : „În numele Domnului m-am răzbunat pe ei".

Preotul nu știa ce să creadă, fiindcă îi vorbiseră de Lojpe ca de un om zăpăcit și violent. îndrăzni să rostească :

— în cartea asta sînt vorbe care pot mîntui pe oricine.

— Așa auzisem și eu.

Repeta eu voce gravă și puțin stinsă :

— „Toți oamenii m-au înconjurat și în numele Domnului m-am răzbunat pe ei".

își amintea acele versete și le repeta de multe ori de-a lungul drumului.

Mergeau pe malul rîului Huallaga, un rîu destul de lat, cu torente năvalnice, care se vărsa ceva mai jos, în Amazoane.

Torralba călărea pe catârul ei ca şi cum ar fi fost o doamnă, şi pentru moment păru că avea să ênte „jota" soriană.

Părintele Portillo se împrietenise destul cu Lope şi-l ajuta în timpul drumului ducând de căpăstru catîrul de povară la trecerile mai anevoioase. Cît despre Elvira, mergea pe crupa calului tatălui ei şi privea înspăimântată, simţindunse puţin pierdută în sălbăticia acelor privelişti.

Lope îşi adora fiica şi, simţinidu-i braţele în jurul mijlocului şi capul sprijinit pe spatele luă, nu putea să nu-i spună cîte-o vorbă de alint. Există o voluptate legitimă de tată şi Lope nu se gîndise să renunţe la ea. Astfel, când Elvira îl întreba dacă mai e mult, eă îi răspundea :

— Doar puţin, inimioara mea.

Elvira avu însă un accident neplăcut. Oglinjoara pe care i-o aduseseră de la Lima îi scăpă din mîini pe când se privea în ea şi căzu rostogolindu-se într-o prăpastie pe fundul căreia se vedea sclipind albastru un pîrîu. Copila nu îndrăzni să-i ceară lui taică-său să se ducă să i-o aducă înţelegînd că ar fi fost imposibil. Şi rămase tot restul drumului cam întristată.

Cînd ajunseră la malul rîului văzură că tabăra e foarte însufleţită, că erau nouă brigantine şi că se aflau pe uscat, ridicate pe nişte şine de lemn, aşa cum se obişnuieşte. Pe apă mai erau şi o serie de plute şi nişte ambarcaţiuni de o formă nouă şi nemaivăzută pe care marinarii le numeau *ceamuri cordobeze :* erau dreptunghiulare, cu două etaje, unul la nivelul apei, celălalt de două ori mai sus, iar la etajul superior erau prevăzute cu o pînză care să apere oamenii de soare.

Acolo, pe orice fel de timp — înnorat sau senin — căldura era într-adevăr de spaimă şi toţi îşi spuneau, deşi fără s-o creadă, că odată pe apă, brizele din bazinul rîului vor răcori aerul. De fapt, în acele zile de iunie ale anului 1560, vara se dezlănţuise cu toată furia. Desigur că, la asemenea latitudini, iarna şi vara abia dacă se deosebeau una de alta şi erau amândouă atât de călduroase, încît indienii, dacă trebuiau să muncească, o făceau în timpul nopţii, deşi, în general, evitau munca. Anotimpurile *se* diferenţiau doar prin regimul ploilor. Din iulie pînă la Crăciun ploua puţin. De la Crăciun încolo se isca în fiecare după-amiază cîte-o furtună. Uneori, din cauza căldurii, era cu neputinţă să poată lucra cineva — şi nu numai spaniolii, ei şi indigenii, obişnuiţi cu clima de acolo.

În orice caz, Natura era generoasă şi oferea din abundenţă, la acele latitudini, fructe şi peşte, păsări şi animale din pădure. Era ca şi cum, ştiind că nu se putea face nimic sub un soare arzător şi nemilos, s-ar fi grăbit să-i ofere omului ceea ce îi era absolut necesar ca să trăiască fără să lucreze.

Asta nu se întîmplă însă peste tot, ci numai în unele ţinuturi din interiorul ţării, unde indienii, ştiind cum stau lucrurile, aveau cele mai înstărite aşezări. Santa Cruz, care era ţinut de înălţime, nu cunoştea nici pe departe asemenea belşug. Iar de-a lungul rîului Huallaga, nici atîta. Dar fuseseră aduse acolo turme de

capre şi de oi, vaci şi mari cantităţi dintr-o făină specială .din care se făceau pesmeţi. Aduseseră şi ulei şi sare, aceasta din urmă din belşug. Lope de Aguirre vedea în jurul lui mulţi oameni nerăbdători, şi de aceea era tot mai calm.

— Multe lucruri am văzut eu pe aceste meleaguri şi o să mai văd încă, îi spunea părintelui Portillo. Dar încă n-am văzut ca oamenii să primească ceva după merit. Iar în timpurile agitate, cum sânt cele pe care le trăim, e necesar ca şi cei de jos să salte şi să^şi primească răsplata, cu atît mai mult cei oare ne-am născut dintr-o familie nobilă şi liberă.

După asemenea vorbe sau altele la fel, nu arareori amintea Lope de versetele psalmului lui David. Preotul nu ştia ce să mai creadă. Uneori i se părea că Lope e un om pierdut, altădată că e rezonabil, ba c-ar avea chiar unele rezerve de virtute. Aerul său ascetic (părea aşa mai mult pentru că, lipsindu-i măselele de sus, nu putea să se hrănească şi mînca puţin şi prost) aducea mai degrabă a pustnic din deşert decît a războinic. Dar preotului îi pierea pe loc îndoiala cînd îl auzea, uneori, înjurînd.

Părintele Portillo nu era foarte inteligent şi nici pe departe un caracter de nădejde şi, la urma urmei, mai mult de hatîrul episcopatului mergea cu expediţia şi ca să nu se despartă prea mult de cei şase mii de pesos ai săi. Lipsa lui de caracter se observa mai bine cînd îl vedeai alături de părintele Henao, un tip sanguin, hotărît, cu o judecată ageră şi multe cunoştinţe umanistice. Cînd Portillo îl văzu pe colegul său gîndi, cum am mai spus, că, dacă din acea expediţie avea să iasă vreun episcopat, acela va fi pentru părintele Henao. Totuşi, s-ar putea întîmpla să fie două. Şi atunci Ursúa mai degrabă i l-ar da lui pe cel de-al doilea decît să-i plătească cei şase mii de pesos, cu dobînzi sau fără. De asta era sigur părintele Portillo.

într-o seară la cantină, Lope de Aguirre, Frías şi încă un soldat discutau despre lucruri grave. Frías, un căpitan destul de vestit, îşi expunea ideile asupra războiului şi a păcii. Aguirre asculta şi de multe ori gîndea exact pe dos. Spuse, ca şi cum prin aceste cuvinte ar fi vrut să încheie discuţia :

— Adevărul e că în viaţă totul este permis, dar dumneavoastră nu v-aţi dat încă seama.

Frías nu vroia să se lase mai prejos, dar nici nu dorea să-i dea dreptate lui Lope. Şi spuse cu un oarecare aer de superioritate :

— în viaţă totul este permis, aşa e, domnule Lope de Aguirre, dar nu oricui.

Ceilalţi soldaţi tăceau. Lope de Aguirre admise :

— Desigur că nu oricui. Unui prăpădit nu-i este permis nimic.

— Nici vicleanului.

— V-o spun cu regret, dar aici nu sîntem de acord. Celui viclean îi este permis orice dacă e priceput şi stă- pîn pe vicleniile lui şi nu sclavul lor.

— Şi cine spune dacă e sau nu ?

Lope arătă cu degetul spre inimă :

— Aici ni se spune.

Din nou tăcere. Frías făcu cinste cu încă un rînd şi dădură paharele peste cap. Lope repetă :

— Tuturor le este permis orice, numai unui prăpădit nu.

Frías se grăbea să-i dea dreptate, dar Lope ghicea că ideea aceea era nouă pentru el şi că-l măgulea şi-l surprindea şi-l scandaliza totodată.

Cîteva zile mai tîrziu avu confirmarea într-un chip de neuitat.

Se întîmplă ca doi căpitani şi doi soldaţi să fie judecaţi la Santa Cruz, condamnaţi la moarte şi decapitaţi. Unul dintre căpitani era chiar Diego de Frías, omul de încredere al viceregelui. Celălalt, şi el prieten cu Lope (nu altul decît trezorierul expediţiei) se numea Francisco Díaz de Arlés. Ca şi Frías, Arlés era un vechi prieten al guvernatorului Ursúa. Cît despre soldaţi, erau nişte anonimi fără nimic deosebit.

Totul pornise de la resentimentul celor doi căpitani, fiindcă Ursúa numise loeotenent-general pe corregidorul din Santa Cruz, don Pedro Ramiro, care, pe lîngă faptul că era un căpitan cunoscut şi priceput la invazii, era şi un om respectat atît de indieni cît şi de spanioli. Cînd Ursúa a făcut cunoscută numirea sa ca loeotenent-general, a produs unele decepţii, fiindcă era postul cel mai rîvnit. Numirea a fost neaşteptată şi i-a făcut pe Frías şi pe Díaz de Arlés să gîndească că nici ceilalţi căpitani n-ar fi de acord, date fiind planurile pe care toţi, într-o măsură mai mică sau mai mare, le aveau în minte din ziua în care se înrolaseră.

Se pare că între ceea ce gîndea fiecare despre sine şi ceea ce gîndea Ursúa exista o diferenţă şi aceasta îi lăsa pe Frías şi Arlés nedumeriţi. Periculoasă poate fi, în timp de pace, nedumerirea căpitanilor înarmaţi.

Trebuia trimisă o misiune în interiorul ţării pentru a instala din nou pe unii indieni în aşezările lor — după ce lucraseră la construirea corăbiilor — şi a aduna proviziile cumpărate mai înainte, iar Ursúa trimise pe proaspătul locotenent-general, Pedro Ramiro, cu căpitanii de mai sus şi cu cîţiva soldaţi. Dar căpitanii se socoteau umiliţi că se aflau sub conducerea lui don Ramiro, pe care-l considerau un simplu civil, şi pe la jumătatea drumului se întoarseră lăsîndu-l singur cu o mînă de soldaţi şi cu o sută de indieni. Ourînd după ce se despăr- ţiseră, cei doi căpitani i-au întâlnit pe Grixota şi pe Martin, soldaţi din ariergardă, iar Martin îi întrebă, mirat :

— Încotro merg domniile-voastre ?

Căpitanii nu ştiau ce să răspundă şi, în sfîrşit, Frías spuse :

— Ne întoarcem în tabără, fiindcă locotenentul-ge- neral Ramiro nu este credincios guvernatorului.

— Cum adică ? întrebă mirat Grixota.

— Umblă să ridice oamenii, minţi Arlés, şi vrea să cucerească şi să ocupe o provincie pe seama lui. Ceea ce e împotriva regelui, şi atunci ne-am gîndit să-l arestăm, dar fiind numai noi doi nu eram siguri că l-am fi

putut supune. Dacă ne-ați ajuta, am putea merge toți patru ca să ne facem datoria.

Soldații, care n-aveau motive să 9e îndoiască de cei doi căpitani, promiseră și plecară toți patru în căutarea lui Pedro Ramiro care era, ca și cum diavolul ar fi potrivit lucrurile, singur pe malul rîului, cu un soldat, restul oamenilor aflîndu-se pe malul celălalt. Trecuseră doicîte doi într-o pirogă și Ramiro o aștepta acum să se întoarcă, în ziua și la ceasul acela era o căldură cumplită și se auzea cum gîlgîie seva în ramurile arborilor.

Cînd au ajuns, cei patru au început să vorbească, așa ca și cum nimic nu s-ar fi întîmpiat, și-apoi Ramiro îi întrebă, prost dispus :

— Parcă spuneați că vă duceți în tabără ? Ați făcut bine că v-ați întors, căci altfel ar fi trebuit să aduc totul la cunoștința șefului nostru.

Diego de Frías ridică vocea ,cu înfumurare :

— Dacă-i vorba de șef, al meu este viceregele și de el țin seama.

— Eu la fel, adăugă Arlés, și să știți că nu sîntem niște soldați proști care pot fi amenințați.

Ramiro înțelese că era vorba de o pornire dușmănoasă și dădu să răspundă cu oarecare mînie, dar se stăpîni și, arătînd spre pirogă, spuse :

— Treceți pe malul celălalt. Nu e loc decît pentru două persoane. Duceți-vă și apoi voi trece eu cu soldatul ăsta.

— Nu. încă nu.

— Domnilor, spuse Ramiro autoritar, sîntem în misiune de serviciu și acesta este un ordin.

În acel moment, cei patru se năpustiră asupra lui și reușiră, deși cu greu, să-l biruie și să-4 dezarmeze. După ce îi legară mîinile, Frías îi puse un pumnal nescos din teacă în gît, sub barbă, și îl apăsă cu amîndouă mâinile pînă cînd îl omorî pe Ramiro prin sufocare. Se gîndiră să-i taie capul și să-l ia cu ei în tabără, dar apoi hotărîră să-l arunce în rîu.

Văzînd ce se întâmplă, soldatul care stătuse așteptînd împreună cu Ramiro piroga, o luă la fugă și duse vestea guvernatorului Ursúa. Acesta, pentru a-l împiedica pe soldat să vorbească, puse să-l aresteze pînă se vor limpezi lucrurile.

După cîteva zile sosiră și cei doi căpitani, merseră la guvernator și-i spuseră că Ramiro se ridicase împotriva regelui, așa că au trebuit să-l aresteze și că apoi a vrut să fugă cu oamenii și s-au văzut puși în trista situație de a-l omorî. Nu-d aduseseră capul temîndu-se că din cauza căldurilor mari s-ar putea descompune pe drum. Și se plîngeau că au trebuit să recurgă la acea măsură extremă.

Ursúa nu dădu nimic pe față și căpitanii rămaseră în libertate pînă ce sosiră și cei doi soldați complici, iar cînd se aflară toți în tabără, îi arestă și-i trimise sub escortă puternică la Santa Cruz, unde, după cîteva zile, au fost judecați în public și condamnați la moarte ca trădători. La proces făcură declarații mai mult de treizeci de martori. Printre ei se găseau mai mulți soldați care-l așteptaseră pe Ramiro în ziua crimei de partea cealaltă a rîului, și sentința a fost strigată în tot ținutul indienilor

pleşuvi. Capetele celor patru s-au tăiat în piaţa din Santa Cruz cu o spadă cu două tăişuri. Călău a fost negrul Bemba.

întîmplarea i-a impresionat pe membrii expediţiei, care îşi dădură seama — cei care o uitaseră — de importanţa acţiunii în care se angajaseră. Expediţia nu era de loc o glumă. Ursúa, ca un om prudent ce era, înţelese că moartea lui Ramiro, pe de o parte, înlăturase resentimentele şi invidiile din tabără, iar pe de alta, execuţia celor patru impusese cu toată severitatea disciplina, care cam lăsa de dorit. Ursúa ştia să se folosească de evenimente aşa cum veneau, bune sau rele.

Cînd, după cîteva zile, negrul Bemba ajunse de la Santa Cruz pe malul rîului, la şantier, unde nimeni nu vorbea de altceva, Lope îl pofti la băutură şi-i spuse după cel de-al treilea pahar :

— Se pare c-au căzut patru capete, hai ? negrul îşi arătă şirul dublu de dinţi surîzînd cu gura pînă la urechi, fără să răspundă. Patru, unul după altul, primul, amicul meu Frías...

— Nu, domnu, primul a fost celălalt, căpitanul Arlés. Şi după el Frías.

Frías, cu situaţia pe care o avea, ar fi putut să se aştepte la postul de locotenent-general, chiar acela pe care i—1 dăduse Ursúa lui Ramiro. Şi cînd colo, negrul Bemba îi tăiase capul. Lope îl privea cu un amestec de teamă şi de glumeaţă uimire :

— A fost suavă funcţia ?...

— Suavă a fost, pe Dumnezeul meu, căpitane Aguirre.

Cuvîntul „suav" era unul dintre acelea pe care obişnuia să le folosească negrul pentru a-şi exprima satisfacţia. Mîncarea care-i plăcea era suavă, căpitanul care nu-l maltrata — Lope nu era căpitan, dar negrului îi plăcea să creadă că e — era suav, iar ziua în care soarele nu ardea prea tare era şi ea suavă.

În privinţa căldurii, negrii erau avantajaţi faţă de spanioli, fiind obişnuiţi cu ea, iar pigmentaţia pielii lor îi făcea s-o îndure mai uşor. Asudau, fără îndoială, ca şi ceilalţi. Diferenţa era că nu se plîngeau niciodată.

Munca la şantier — cea de mare importanţă — se sfîr- şise, dar mai erau de terminat nişte ceamuri şi plute mari cu pescaj redus, bune pentru apele cu albii pietroase. Se lucra încă în grabă, unii doborînd arbori, curăţindu-i de crengi, despicîndu-i şi punînd lemnul la uscat. Alţii făceau cărbune ; trei negri meştereau la nicovală făcînd cuie de diferite mărimi, folosind orice bucată de fier care le cădea în mînă, mai ales potcoavele cailor morţi în accidente sau tăiaţi pentru hrană.

între timp, lemnul pentru noile ceamuri se usca şi, sub conducerea lui Corzo, maistrul dulgherilor, acestea începeau să capete formă. Alţii făceau cordajul şi velatura, şi era un cazan mare în care se fierbea răşină şi smoală pentru călăfătuit. Se lucra tot timpul. Muştele, tăunii şi ţînţarii ameninţau să dea gata expediţia. Totuşi, aici căldurile nu erau atît de puternice ca la cîmpie şi nici cum fuseseră la Santa Cruz.

La cantina taberei, Lope le spuse într-o zi amicilor săi, făcînd aluzie la faptul că șchiopăta :

— Știți voi de ce merg bocănind ? Pentru că lui taică- meu îi plăcea vinul de Altuna. Nu vă grăbiți să rîdeți, domnilor, vă explic îndată. Eu nu mi-aș fi închinat viața meșteșugului armelor dacă taică-meu nu m-ar fi luat cu el la Altuna ca să deprind mînuitul armelor și alte asemenea cu un soldat bătrîn care deschisese acolo o școală. Iar taică-meu mă lua cu el drept pretext pentru a se duce în fiecare săptămînă la Altuna să se-mbete ca un porc. Acolo am învățat să îmblînzesc mînji, lucru pe care, deși nu-mi stă bine să-l spun, nu-l fac tocmai rău. Așa că de acolo mi s-a tras apoi plecarea în armata din Indii și loviturile de archebuză primite și bocănelile prin tabere. De la vinul de Altuna.

Cîte unii rîdeau, dar alții priveau strîmb, gîndind : „Nebunul de Aguirre, uite cum îl vorbește de rău pe propriu-i tată". Ceea ce nu se prea cuvenea.

Se întîmplă ca puțin după asta, în coliba lui Lope de Aguirre și față de fiică-sa, unul dintre cei care-l auziseră povestind, să-i spună Torralbei :

— Știai că Lope de Aguirre bocăne pentru că lui tai- că-său îi plăcea vinul de Altuna ?

Lope de Aguirre îi aruncă în față un coif vechi și omul ieși bosumflat, cu sîngele curgîndu-i din nas. Din poartă, Lope îl goni, spunînd :

— Fiecare ticăloșie la timpul ei, blestematule !

Ursúa se duse la Santa Cruz și după cîteva zile se întoarse însoțit de doña Inés de Atienza, amanta sa. Sosirea ei îi miră, fiindcă toți considerau ca sigur faptul că aceasta se va întoarce la Trujillo, odată trupele plecate din Santa Cruz. La început, femeia fu primită cu uimire, apoi se auziră cîteva urale și aplauze — care l-au cam supărat pe Ursúa — dar după asta s-a lăsat o mare tăcere și în zilele următoare părerea soldaților a început să se schimbe.

Erau indignați.

Ursúa o instală pe Inés în cortul său, cel pe care-l ocupase înainte don Ramiro, mare și cu mai multe despărțituri. Femeia era o tînără văduvă, fiica unui spaniol din Lima și a unei indiene nobile înrudită cu incașii, după cum se spunea.

Pe doña Inés abia dac-o vedea cineva. Don Pedro de Ursúa, om în plină tinerețe, petrecea zile și nopți întregi în cort cu ea. Era atît de îndrăgostit încît, cu toate răspunderile lui de șef și conducător, neglija să treacă în revistă garda sau să trimită comunicatul zilnic viceregelui.

Se întîmplă apoi un alt fapt neașteptat, care avea să aibă cu timpul consecințe grave. Alonso de Montoya, al- caldele din Santa Cruz, îi dăduse lui Ursúa indienii și vitele sale drept contribuție la expediția în care se înrolase. Dar cînd văzu că Ursúa își lua amanta cu el, se hotărî să părăsească expediția și să se întoarcă la vechea-i slujbă. Pretextă că se simțea responsabil de faptul că lăsa așezarea despopulată, lucru interzis de lege, dar Ursúa înțelegea adevăratele motive.

Văzînd guvernatorul că Montoya vrea să plece, spuse că trebuie să-i reţină vitele şi indienii. Supărat, Montoya hotărî să plece oricum şi atunci Ursúa îşi schimbă părerea şi, nedorind să se pună rău cu cineva care avea trecere la autorităţile din Lima, îi spuse că-i înapoiază turmele şi indienii. Montoya aşteptă să i le înapoieze, dar zilele treceau fără să se întâmple nimic, aşa că începu să se plîngă, să spună că expediţia va fi o catastrofă, şi vru să-i convingă pe cîţiva ofiţeri să se întoarcă cu el la Santa Cruz, Considerînd lucrul acesta drept o răzvrătire, Ursúa îl ares- tă şi—1 puse în lanţuri chiar la şantier. Montoya striga în timp ce-l încătuşau :

— Rău faci, domnule guvernator, că mă pui în lanţuri. Ar fi trebuit să mă spînzuri, pentru că niciodată nu-ţi voi fi prieten şi mă jur pe Dumnezeu c-o să te omor dacă o să am ocazia.

Aşa vorbea Montoya, care era un om nervos şi agresiv.

Cu toate acestea, Ursúa hotărî să-l ia cu el în aventura de pe Amazoane, cu indienii şi turmele lui cu tot, de voie sau de nevoie. O asemenea încredere în sine le păru unora prea insolentă. Montoya era un nobil de vază şi Ursúa îl maltratase în public. Dar Ursúa nu se arăta numai prea sigur de sine, ci se purta şi cu un anume dispreţ care nu-i era caracteristic, ci era o consecinţă a vieţii trândave pe care o ducea. Masculul sătul de carne are tendinţa să ridice capul şi vocea mai mult decât trebuie. Cu animalele se întîmplă la fel.

Ursúa îi obliga pe toţi să facă anticameră, rangul militar nu conta. Şi asta nu din cauza înfumurării, ci fiindcă în fiecare ceas era ocupat în chip plăcut cu doña Inés, *cholita,* cum începuseră să fie numite în viceregat femeile metise. Numele acesta venea de la indieni, căci ei au fost cei dintâi care-au subliniat o anumită caracteristică la asemenea produse hibride care reuneau uneori cele mai de seamă calităţi ale celor două rase.

Ascunzind-o de privirile soldaţilor, Ursúa se comporta ca un prudent şeic algerian.

Iar soldaţii comentau.

— Avem o guvernatoare, spunea Lope, Inés de Atienza.

Zalduendo îl corectă :

— Doña Inés.

Lope întrebă, mai supărat, mai glumind :

— De unde-i vine femeii ăsteia titlul de „don" ?

— E frumoasă, spuse Zalduendo, şi frumuseţea merită cu prisosinţă titlul de „don". Pe de altă parte, se trage din principii incaşi.

— Puah ! făcu Lope şi scuipă într-o parte. Principi peste maimuţe şi papagali. în orice caz, rău face Ursúa că o ia cu el, fiindcă n-am venit aici să ne cocolim în aşternuturi, ci să-i omorîm pe duşmani şi să întemeiem noi aşezări.

Zalduendo era mare, stîngaci şi din corpul său se puteau croi patru ca Lope de Aguirre. Acesta începea să vorbească despre guvernator fără prea mult respect şi, vă- zînd că era ascultat cu plăcere, întrecea măsura. îi zicea „franţuz", pentru că se născuse în vecinătatea

Franţei, şi după ce-l insulta astfel rîdea prosteşte, cum rîdea el foarte rar.

Într-o seară, la căderea nopţii, Ursúa auzi voci în apropierea cortului său. Îl recunoscu pe Lope de Aguirre care spunea altcuiva :

— Şi ce bine aţi făcut că aţi povestit-o !

O spunea cu entuziasm. Ursúa era curios să audă mai mult, dar îşi aminti de proverbul : „Cel ce trage cu urechea aude cum e vorbit de rău chiar el". Şi de altfel socotea că nu-i frumos.

Se întinse în hamac. Acela era ceasul înserării în care, scăpat de griji, avea poftă să se zbenguie cu iubita lui. O auzea umblînd prin preajmă şi privea vîrful îndepărtat al muntelui. îi plăcea să vadă cum se lasă noaptea acolo, dar piscul acela înalt, gălbui şi poleit rămînea înflăcărat. Avea culoarea piersicilor şi a obrajilor lui Inés.

— Culoare de *chola* frumoasă, îşi spuse printre dinţi.

Nu îndrăznea să rostească acel cuvînt, „chola", în faţa
lui Inés, pentru că ea îl considera insultător. Şi totuşi, Ursúa îl spunea cu duioşie.

Lui Ursúa îi plăcea să-l vadă pe Pedrarias, dar deseori acesta era însoţit de Lope de Aguirre şi Ursúa sacrifica plăcerea de a sta de vorbă cu Pedrarias aceleia de a nu trebui să-l audă pe Lope, care obişnuia să vorbească într-un fel înţepător şi direct.

Cu o zi înainte, Ursúa discutase cu Pedrarias despre execuţia celor patru trădători care-l omorîseră pe locote- nentul-general. Pedrarias spusese :

— Eu l-am cunoscut pe Frías în Cuzco şi aş fi pus mîna-n foc pentru el. Dar aici, la ecuator, lucrurile stau altfel. Soarele cade prea drept. Dacă am folosi ochelari fumurii aşa cum fac granzii din Spania, poate că s-ar petrece mai puţine fapte sîngeroase în tabără.

Elvira, fiica lui Lope, îl văzuse de două ori, de aproape, pe Ursúa şi tot spunea :

— Tată, generalul n-are mîini de războinic. S-ar spune că n-a mînuit niciodată o spadă.

— S-ar putea să ai dreptate, de data asta, fetiţo. Poate că e numai curtean şi nu om de arme.

Lope nu se simţea prea bine dispus cînd se gîndea la Ursúa, şi mai ales cînd îl vedea atît de tînăr şi de „ageamiu". Aşa le ziceau ofiţerilor care veneau Jin Castilia, cu veşminte noi şi priviri trufaşe. Şi gîndea : „Crede că el hotărăşte totul înlăuntrul şi în afara capetelor şi inimilor celorlalţi, dar se înşală. Şi dacă-i vorba de influenţă, despre asta aş putea să spun şi eu ceva, ba încă multe." Lope îşi amintea ceea ce vorbise cu căpitanul Frías cu două zile înainte de moartea locotenentului-general. Erau la cantină şi Lope îi spusese lui Frías că totul este permis în viaţă.

Adică, era permis totul, dar nu oricui. Lope gîndea rîzînd în sinea lui : „Sigur că nu oricui, şi asta s-a văzut prea bine".

„Nu mi-aş fi închipuit, adăuga Lope satisfăcut, că aş avea atîta influenţă asupra unui căpitan ca Frías. ! Dar

faptele n-ar fi putut să fie mai elocvente : Frías a îndrăznit totul şi a ieşit prost."

Nu se îmbarcau încă şi zilele treceau aducînd grămada lor de nemulţumiri, mari sau mici. Montoya rămăsese tot în lanţuri. Şoaptele, îndoielile şi părerile potrivnice lui Ursúa şi amantei sale ajungeau mereu la acelaşi lucru :

— Nu sînt căsătoriţi, îi spunea Zalduendo lui don Hernando Guzmán. Nu sînt căsătoriţi !

— Şi ce-i cu asta ? intervenea Arce. în Indii nimeni nu-i căsătorit, decît atunci cînd i se aduce nevasta din Castilia.

— Nu-i adevărat, spuse Lope, eu pot să dau mai mult de-o sută de nume de spanioli căsătoriţi cu indiene la biserică.

— Dar ce fel de căsătorie e asta ? stăruia Zalduendo. O indiană în pat cu titlu de nevastă, patru la bucătărie, zise fete, dar care şi-au pierdut fetia în ziua cînd au intrat în serviciu ; alte trei indiene în stogul de fîn şi patru la săratul cărnii, la călcătorie şi la morile moşiei. Şi toate la fel. Copii în dreapta şi-n stînga, şi dacă asta e căsătorie, pe mine să mă ia dracu.

Aguirre începea să povestească ceva în legătură cu influenţa nefastă a femeilor în expediţiile de război, dar uita ce vroia să spună. în sfîrşit, îşi amintea de un caz, dar n-ar fi putut preciza dacă se întîmplase cu un an sau cu zece în urmă. în unele zile memoria faptului imediat îi slăbea mai mult decît în altele.

Declara, emfatic, c-ar trebui să fie interzis să se ia femei în expediţii.

— Dumneavoastră o aveţi pe Elvirica, îl învinovăţea Zalduendo.

— Ea nu-i femeie.

— A împlinit treisprezece ani. E de măritat.

— Dar nu-i o femeie. O fiică nu-i o femeie.

Ceilalţi tăcură din prudenţă.

— Şi Torralba ? întreba Zalduendo.

Aguirre îl privi lung în ochi, se întoarse spre don Hernando Guzmán şi spuse :

— Zalduendo ăsta e mai rău decît Ursúa, vreau să spun în privinţa fustelor.

Lope nu-l invidia pe Ursúa pentru femeia lui. Fără îndoială — gîndea — că în timp de pace e dulce dragostea, dar, care bărbat cu oricît de puţină experienţă în ale războiului nu face deosebirea cuvenită între fustele femeii şi treburile militare ? Lope de Aguirre nu-l invidia pe Ursúa şi îşi mai amintea şi de versurile din balada contelui Irlos, dar altele decît cele care-i fuseseră trimise lui Ursúa de la Lima. Versurile lui Lope spuneau aşa : ***E foarte-adevărat, contesă, c-aş vrea să te iau cu mine, dar mă duc la bătălie, nu mă duc ca să petrec...***

Oamenii se tot gîndeau la Ursúa şi cugetau. Iar rezultatul acestor meditaţii asupra lui era mereu acelaşi : E un bun căpitan, dar cu Inés a lui îşi arată părţile slabe ale firii, şi asta nu-i bine. Lope zicea în gura mare, cui vroia **să-l** asculte, **că** Ursúa **nu** guvernează decît atunci cînd **e** vorba de doña Inés. **Ceea** ce-l supăra mai **tare** pe Lope era

faptul că Ursúa îndrăznea să fie cu neruşinare fericit acolo, în văzul tuturora, uitînd că de starea lui de spirit depindea destinul atîtor oameni, şi că cei mai mulţi se considerau, dintr-o cauză sau alta, nenorociţi.

— Ursúa, spunea Lope, a găsit şi regatul Omagua şi el Dorado şi le ţine în cort, la el, bucurîndu-se de ele în fiecare zi, iar de ceilalţi nici nu-i pasă.

între timp, Montoya, corregidor-ul din Santa Cruz, era tot în lanţuri. Aproape toţi indienii care luau parte la expediţie îi aparţineau. Iar Ursúa îi promisese c-o să i-i înapoieze înainte de-a pleca pe rîu cu ambarcaţiunile. Dar nici nu-l elibera, nici nu-i înapoia indienii şi nici pe rîu nu pleca.

Mergeau cu ei cinci femei măritate şi patru care sperau să se căsătorească pe drum. Fără a o pune la socoteală pe Torralba, pe indiene, şi cu atît mai puţin pe Inés şi pe Elvira.

în ciuda lanţurilor lui, Montoya continua să ţească intrigi şi căută să-l convingă pe Custodio Hernández, vecinul său, stăpîn şi el de indieni, să nu şi-i mai lase la Ursúa. Dar Hernández nu vroia să-l asculte şi spunea că, dacă va mai vorbi aşa şi va afla Ursúa, s-ar putea s-o păţească.

—• Eu ? striga Montoya şi începea să rîdă isteric. îl insulta apoi pe guvernator numindu-l cuconaş francez, bun doar să facă dragoste. La sfîrşit, spunea : Nu face nici două parale dacă nu m-a omorît pîn-acuma.

Şi o spunea foarte convins, căci pînă aici ajungea cu ranchiuna şi ciuda.

Ursúa era spaniol din Navara şi era ştiut că Navara, pînă nu de mult, fusese franceză. Făcînd aluzie la asta, Aguirre şi Montoya erau gata oricînd să facă vreo glumă murdară pe seama idilei lui Ursúa cu Inés şi a obiceiurilor erotice din Galia.

Ursúa, vrînd să arate că plecarea se apropie, învesti cu puteri legale pe Zalduendo pentru a numi căpitani şi alte funcţii, deşi numirile erau provizorii şi supuse unei confirmări. îl numi el însuşi pe don Hemándo Guzmán şef al operaţiunilor militare, numire care n-a fost rău primită. Iar pe Lope de Aguirre „socotitor al celor decedaţi", funcţie ciudată şi mai mult civilă decît altcumva.

— Blestematul de franţuz, spuse Lope, m-a văzut pălăvrăgind cu Montoya şi îmi poartă pică.

însărcinarea sa îl obliga să ţină socoteala celor care mureau, a averilor lor şi a testamentelor. Acea numire nu se putea înţelege decît ca o glumă de prost gust. Cît despre Zalduendo, Ursúa îl învestise cu atîtea puteri numai ca să vadă care-i erau ambiţiile, ca şi ale zurbagiilor lui de prieteni. Spera că în felul acesta să-şi dea arama pe faţă, căci altfel n-ar fi îndrăznit nimeni să protesteze. Şi dădu mai întîi o funcţie importantă lui Guzmán, ca să nu-i dea Zalduendo una inferioară, iar lui Lope una fără importanţă, ca să nu i-o dea Zalduendo prea înaltă.

Lope ar fi refuzat funcţia dacă un asemenea lucru ar fi fost cu putinţă în cadrul rînduielii militare.

Preferă să tacă.

Dacă îl întreba cineva de ce îi dăduseră acest post, el făcea pe niznaiul, şi dacă insista, întreba la rîndul lui :

— Şi ce vreţi să ştiţi la urma urmei ? Dacă mă necăjesc sau mă umflu-n pene ? Aflaţi că funcţiile definitive nu le dă guvernatorul, ci duşmanul pe cîmpul de luptă.

Erau grăbiţi să plece, căci trebuiau să ajungă în ţinuturile indienilor „omagua" înainte ca aceştia să prindă de veste şi să aibă timp să se pregătească.

Veni şi ziua plecării.

Cînd lansară corăbiile la apă, cîteva din ele se des- făcură, căci din cauza temperaturii, a umidităţii şi **a** uşurinţei cu care proliferau vegetaţia şi insectele, se for- maseră tot felul de ciuperci corozive, iar restul muncii de tăcută distrugere îl desăvîrşiseră termitele.

Se produse oarecare tulburare şi confuzie, dar în cele trei brigantine rămase şi în cîteva plute, ambarcaţiuni mai mici şi ceamuri se putură rostui cu toţii.

Pe lîngă soldaţii expediţiei mai mergeau şase sute de indieni, dintre care mulţi „yanacunas", aparţinînd lui Hernández, cei mai prietenoşi cu spaniolii — se îmbrăcau ca şi aceştia şi vorbeau castiliana destul de bine.

Mai mergeau şi douăzeci şi opt de negri veniţi de cu- rînd din Africa, cîţiva dintre ei botezaţi.

Era prima zi de iulie a anului 1580.

Dar n-au plecat. Au fost nevoiţi să debarce, şi problema cea mai gravă era următoarea : dat fiind că se desfă- cuseră şapte brigantine şi jumătate din ceamuri, nu puteau să îmbarce mai mult de douăzeci şi cinci de cai, fiind nevoiţi să părăsească vreo trei sute ; asta după ce-i cumpăraseră pe un preţ atît de mare de la crescătoriile din Quito. Nu puteau să îmbarce nici măcar a cincea parte din provizii, adică animalele vii pe care le duceau cu ei ca hrană. Rămaseră în părăsire cam o sută de capre şi mai multe duzini de porci. Ca în arca lui Noe, păstrară cîteva perechi de păsilă.

Problema brigantinelor era gravă, dar Ursua, care nu avea obiceiul să se arate vesel, hotărî să ia totul în glumă. Părea surîzător, amuzat şi fericit de fiecare piedică nouă. Şi spuse:

— Nu contează. Şi aşa, tot o să pornim în cîteva săp- tămîni. Va merge înainte, într-un ceam, Juan de Vargas, care va pleca poimîine cu o sută de oameni, majoritatea indieni, ca să ne-aştepte cu de-ale gurii la vărsarea rîului Cocoma, unde avem sau aveam prieteni. Şi la o sută cincizeci de leghe mai în josul rîului va ancora Garcia de Arce, care va pleca chiar azi cu treizeci de oameni. Amîndoi vor aduna provizii şi hrană la malul rîului şi ne vor aştepta cu ele.

Aşa şi făcură. Căpitanul Arce plecă înainte de-a se înnopta. Spunea Ursua că nu trebuiau să ia mîncare decît pentru cîteva zile, pînă îl vor întîlni pe Juan de Vargas. Ceea ce uşura îmbarcarea trupelor şi a boarfelor lor să- răcăcioase. Unii luau cu ei cîte-o saltea, vase de bucătărie, chiar găleata şi scîndura pentru spălatul rufelor. Femeile, cutii cu ace şi aţă de cusut, haine, ba

chiar — cine s-ar fi gîndit — cîte-un sfînt din lemn viu colorat, faţă de care nutreau o credinţă specială.

Pe Montoya îl urcaseră la bord cu lanţuri cu tot, şi-acum îl aduseseră înapoi pe ţărm. Ursua îi spuse :

— Mă dor lanţurile astea tot atît cît şi pe dumneata, dar imediat ce vom porni expediţia ţi le vom scoate. Mărturisesc că prezenţa dumitale este prea importantă ca să te las în urma mea, ştiind că te las mîniat şi dorind să te răzbuni şi că m-ai putea vorbi de rău faţă de autorităţile din Lima.

Încerca să-l măgulească cu un fel de sinceritate totală care, de fapt, nu convingea întotdeauna. Ursua obişnuia ca, în cele din urmă, să dea cărţile pe faţă, expunîndu-şi motivele sale secrete. Dar Montoya înghiţea în sec şi privea în altă parte.

Din cauza îmbarcării şi a debarcării, în toate părţile se auzeau behăituri de oi, cotcodăcit de găini şi lătraturile cîinilor pe care-i luau cu ei ca ajutoare de campanie, amintindu-şi de serviciile pe care i le făcuseră lui Cortés în Mexic. Erau cîini crescuţi cu carne crudă.

Elvirica, deşi n-o arăta, pricepea tot ce se întîmplă. Şi-i spunea lui taică-său :

— Aici se taie capetele unor oameni mari cît catedralele, alţii sînt puşi în lanţuri şi nu se-ntîmplă nimic, nimeni nu se împotriveşte, nimeni nu se vaită şi nimeni nu plînge.

Lope o privea înduioşat şi spunea :

— Aşa e viaţa de ostaş, Elvirico. Ce credeai tu ?

Torralba se folosea de orice ocazie ca să spună că asemenea viaţă nu era pentru oameni, dar că ea înţelegea că se află în Indii, ceea ce nu era la fel cu a te afla în Spania şi că, în definitiv, ar zice că toate-s bune dacă putea să vadă de Elvirica şi să ajungă într-o zi să se stabilească în ţara lui el Dorado.

Torralba adăuga că doña Inés, amanta guvernatorului, era frumoasă şi părea bună, dar avea ceva care i-ar fi stat mai bine unei castiliene decît unei metise.

— Adică ce, dacă se poate şti ? întreba Lope.

— Are un surîs, aş spune eu, prea victorios.

— Victorios ?

— Chiar aşa. Şi i-ar sta mai bine unei femei din Castilia.

Lope o privea mirat. Uneori Torralba vorbea într-un fel impresionant, care se datora probabil aerului de la ecuator. Un surîs prea victoris. Auzi colo !

La căderea întunericului, pădurea tropicală începea să se trezească, şi deşi prin acele locuri nu era foarte bogată în vieţuitoare, auzeau sute de broaşte şuierătoare şi de păsări de noapte. Ba chiar şi răcnetul îndepărtat al vreunui jaguar în călduri.

Peste toată hărmălaia aceea care, pe măsură ce se îndepărta devenea mai densă dar şi mai slabă, dominau broaştele. Nişte broaşte mici, cu trei degete care se terminau cu trei umflături, cu un orăcăit ascuţit şi puternic.

Pedrarias, bărbat în floarea vîrstei, sentimental şi singuratic, îi aducea uneori Elviricăi cîte-o poamă, vreun

lucru inutil şi graţios, ba chiar şi ofrande ce păreau că vin din partea unui curtezan, de pildă o orhidee deosebită prin raritatea ei, căci din cauza căldurii şi a umezelii florile acestea creşteau aici pretutindeni.

Lope, măgulit, se prefăcea că nu-şi dă seama de acele atenţii. Pedrarias era unul din puţinii oameni pe care Lope nu-i vorbea niciodată de rău. Nici de bine, e adevărat, dar tăcerea sa era — lucru rar — o tăcere prietenoasă.

Pedrarias spuse într-o seară :

— Fetiţo, trebuie să-nveţi să asculţi pădurea tropicală.

— Pădurea tropicală ?

— Trebuie să te obişnuieşti să dormi fără s-o auzi. Pentru că vine un moment în care nu se mai aude.

Lope credea că nu e posibil să ajungi să n-o mai auzi şi atunci Pedrarias îi spuse izbucnind în rîs :

— Asta nu-i nimic. Aici nu-i adevărata pădure tropicală şi nici alte animale decît haita de cîini a expediţiei. Veţi vedea tot ce are ea mai bun cînd o să coborîm pe Amazoane.

— Pe Marañón, vrei să spui.

— Pe Amazoane, domnule Lope de Aguirre. Eu prefer să-l numesc aşa.

— Care-i deosebirea ?

— Deosebirea e că Amazonul se găseşte chiar pe linia ecuatorului şi acolo viaţa naturii este mult mai zgomotoasă. Ai să vezi, prietene.

În apropiere, cîinii, în lanţ, lătrau.

Lope îşi amintea că Pedrarias, referindu-se la acele animale, le numise *haita de cîini.* Ce mod straniu de-a vorbi ! Şi lui Lope îi plăcea asta. Fiică-sa copia ciudăţeniile de vorbire ale lui Pedrarias : fata spusese o dată sau de două ori „haita de cîini" cu vădită plăcere.O fi fost oare şi ciudăţenia asta motivată de aerul ecuatorului ? Nu erau încă la ecuator, dar diferenţa de latitudine trebuie să fi fost neînsemnată. Mai gîndea Lope că după spusele mulatrei doña María, prietena luí Zaldu- endo — care-i servea de cameristă donei Ines — aceasta îşi petrecea ziua zbenguindu-se cu guvernatorul şi, fără să vrea, îi surprinsese nu o dată cînd Ines, cu faţa lîngă faţa lui Ursua, clipea atingîndu-l uşor cu genele ei lungi şi spunînd :

— Îţi place ? Sînt săruturi de colibri.

Lope de Aguirre, gîndindu-se la acele săruturi de colibri, simţea aproape o jignire personală. I-ar fi

vorbit despre asta lui don Hernândo de Guzmân, dar tînărul nobil nu spunea nimic. Niciodată nu spunea nimic împotriva ni-mănui. în lipsă de altceva, tăcerea păstrează buna-cuvinţă

.Zalduendo avea la Lima o amantă şi trei copii mititei şi, vorbind despre ei, spuse într-o zi de faţă cu mai multe persoane :
— îşi dobîndesc locu-n rai, sărăcuţii. Vroia să spună că mureau de foame. Şi aştepta ca ceilalţi să rîdă de astfel de lucruri. Lope, care-şi adora fiica, îl ţintui pe Zalduendo cu o privire rece.
între copiii din tabără era unul pe care-l chema Anto-ñico şi avea obiceiul să spună că e şi el un conchistador ca şi ceilalţi. Lope îi spuse într-o zi că e doar o mutră de conchistador şi-l poreclise aşa : Pergeño [1]. Dar puştiul se supără cînd văzu că şi ceilalţi obişnuiau să-i spună aşa, deformînd însă numele : *Pergenio*. Şi cînd îl strigau astfel, nu răspundea.

Cum era şi firesc, criticile la adresa lui Ursúa creşteau pe zi ce trecea, la fel ca şi amînările, ca şi aşteptatul. Preoţii îl dezaprobau şi ei pe

Ursúa, dar niciodată n-o spuneau de faţă cu soldaţii. Era ca şi cum ar exercita un drept exclusiv al bisericii

.În acea zi se instalară pe o plută acoperită treizeci de soldaţi sub conducerea lui García de Arce. Ştiind că drumul pe plută o să se facă foarte repede şi că Vargas va pleca peste două zile, Ursúa îi ordonă lui Arce să se oprească la vărsarea râului Huallaga în Amazoane şi să strângă de pe acolo orice fel de alimente ar putea obţine prin .aşezările diin apropiere. Ou proviziile astfel pregătite, trebuia să-l aştepte pe Vargas, care avea să-i ia cu el şi să meargă mai departe pînă or ajunge în alt loc, unde să adune hrană mai multă şi să aştepte la rîndul lor grosul expediţiei.

Distanţa pînă la locul unde Arce trebuia să-l aştepte pe Vargas era cam de o sută de leghe, şi se afla pe teritoriul „indienilor cu scufii". Le ziceau aşa pentru că acei indieni purtau pe cap nişte bonete, lucru care nu putea să nu atragă atenţia, căci pînă atunci nu se mai văzuseră indieni cu capul acoperit.

Plecă deci Arce cu ai lui şi, încrezător în ei, Ursúa începu să aleagă oamenii care trebuiau să-l însoţească pe Vargas şi să orînduiască bagajele trupei pe o brigantină şi nu pe un ceam, cum se gîndise la început. Fericit de acea schimbare, Vargas glumea în felul lui. Era un madrilen scump la vorbă, cu spirit rece şi pătrunzător.

La puţine zile după plecarea lui Arce, porni şi Vargas cu brigantina lui. Erau veseli cu toţii şi glumeau, ca înaintea unei despărţiri. Era în ziua de 28 iunie 1560.

Cînd lansară la apă celelalte brigantine, acum reparate, unele se desfăcură din nou şi resturile începură să plutească. Oamenii îşi băteau joc de ofiţerii armatori şi de dulgheri, dar Ursúa îi lămuri că cea mai mare parte a pieselor importante ale scheletului erau putrede sau mîncate de furnici. Numai ambarcaţiunile de curînd construite puteau naviga, căci termitele nu avuseseră timp să-şi să- vîrşească munca distrugătoare. Ceamurile, în schimb, pluteau bine. Erau late la bază şi aveau un bordaj rudimentar,, dar erau deschise în toate părţile la suflarea brizelor.

Lansate la apă, ultimele două ceamuri se desfăcură din aceleaşi motive ca şi brigantinele. Au trebuit să mai ră- mînă pe uscat mai bine de două luni, timp în care se cîr- peau şi se construiau ambarcaţiuni noi, în majoritate plute şi ceamuri. Descoperiseră că, punînd un strat gros de smoală pe piesele importante, furnicile nu se mai atingeau de ele. Unii soldaţi, andaluzi superstiţioşi, credeau că accidentele acelea aveau să le poarte ghinion.

Pregătiţi mai bine sau mai rău, plecară în sfîrşit cu toţii în primele zile ale lui septembrie 1560, înfruntînd căldura înăbuşitoare a anotimpului.

Pînă la urmă, Ursúa nu îmbarcă decît treizeci de cai. Ceilalţi, la vreo trei sute, aveau să se sălbăticească prin ţinuturile muntoase din jur. Ursúa privea toate pierderile astea cu o mină veselă şi era singurul care începuse să rîdă văzînd că i se desfăceau brigantinele. Fără îndoială făcea asta ca să nu scadă şi mai mult moralul oamenilor.

Mergeau în totul două sute treizeci de oameni de arme spanioli, cam o sută de auxiliari negri şi metişi de diferite soiuri, şi alte trei sute de indieni „blînzi", adică adaptaţi, botezaţi şi care vorbeau spaniolește. Cîteva femei indiene sau metise şi cele cinci spaniole pe care le-am numit, fără s-o includem pe distinsa metisă din Trujillo.

Ursúa îşi rezervase în cea mai bună brigantină un compartiment la proră pentru el şi pentru doña Inés. Îşi luase doi indieni care-l serveau, iar doña Inés două mulatre. Cabina era deschisă în faţă spre rîu şi închisă pe celelalte trei părţi, în afară de uşă, cu un perete de lemn, mobil.

— Uite cum merge regina în iatacul ei, spuse Zaldu- endo invidios.

Aveau două brigantine cu punte dublă şi patru cea- muri mari, iar pe lîngă acestea cincisprezece sau douăzeci de plute mai mult lungi decît largi, cu bord şi balustradă şi acoperite la un capăt. Afară de orele amiezii, cînd soarele cădea perpendicular, în rest era ceva umbră, pe care, dacă navigau pe lîngă malul drept, o dădeau arborii, aproape întotdeauna palmieri sau cocotieri, iar odată ajunşi în bazinul fluviului, brizele care se strîngeau de pe înălţimi aduceau şi ele puţină răcoare.

Dar căldura era de nesuportat şi Ursúa se bucură că lăsase cea mai mare parte a animalelor pe uscat, fiindcă n-ar fi fost posibil să le asigure nutreţ şi nici n-ar fi putut călători îh acele condiţii, cu bălegarul ce s-ar fi strîns, fără pericol de boli.

Doña Inés rămînea, cum se poate presupune, ferită de priviri, iar un indian şi o mulatră făceau de pază discret, în timp ce un soldat înarmat o făcea pe faţă şi se schimba noapte şi zi cu consemnul să nu lase pe nimeni să intre fără un permis special. Pe lîngă asta, dădeau în fiecare zi „sfîntul şi parola", adică consemnul secret, de fiecare dată altul.

în prima zi consemnul a fost *„doña Inés"*, ca o dovadă de curtenie, şi cînd şeful gărzii se apropie de Ursúa, la căderea serii, ca să-i dea raportul, acesta îi ordonă :

— Ştirile, doamnei.

Atunci soldatul, adresîndu-i-se acesteia într-o atitudine rigidă de salut, spunea :

— Nimic nou, doamnă.

Şi se retrăgea, părîndu-i că ar fi simţit la Ursúa un iz de vin de curînd băut, ceea ce în fond nu însemna nimic, fiindcă guvernatorul era moderat în deprinderile sale.

Ordinea în expediție era destul de curioasă. Exista un serviciu de gardă care se făcea cu scut și coif. Unii foloseau chiar platoșa, dar o purtau pe piele, căci ar fi fost imposibil, din pricina căldurii, să umble totodată îmbrăcați și înarmați. Garda era formată din doisprezece soldați și un sublocotenent, care, schimbîndu-se, făceau fără trudă cele opt carturi zilnice ale santinelei. Pe uscat, garda era de două ori mai numeroasă.

Pe brigantina lui Ursúa mergeau ofițerii cei mai importanți. Alături de ei și părintele Henao, care nu pierdea ocazia să se apropie de guvernator cu avertizări, lingușiri și sfaturi, cel mai adesea spunîndu-i să se însoare cu doña Inés ca să dea un bun exemplu. Celălalt preot, părintele Portillo, mai puțin abil, rămăsese pe cea de-a doua bri- gantină și nu se apropia de șeful expediției decît dacă era chemat.

Lope de Aguirre, care dorea să stea pe-aproape de fiica sa Elvirica și de Torralba, mergea în brigantina a doua, unde încercase să le aranjeze pe cele două femei cît mai bine cu putință și reușise pe jumătate. Soldații nu protestau. Cu toate defectele și asprimile lor, știau să se dea la o parte și să lase cele mai bune locuri femeilor, socotind asta ca un lucru firesc. Neexistînd pe punte un loc ferit de priviri, Lope încropise din hamace și scînduri o cabină relativ comodă sub punte. Căldura era mai mare, dar dulgherul deschisese în chilă o scotă pătrată care rămase fără perdea sau oblon, și pe unde intra aerul. De mai multe ori pe zi se spăla puntea și aerul se mai răcorea un pic, deși pentru puțin timp. Cele două femei gîndeau că se vor asfixia, și Elvira ofta mereu nu numai din pricina căldurii, ci și pentru oglinjoara pierdută la Motilones. Căutase în zadar alta, deși știa că guvernatorul Ursua avea cu el o mulțime, pentru a le da indienilor în schimbul aurului și al alimentelor.

Lope se instală sus, cît mai aproape cu putință de prora și își rezervă într-un mod oficios și nedeclarat serviciile negrului Bemba, care, în schimbul călătoriei pe brigan- tină, se oferea sa-l slujească. Uneori negrul îl numea pe Lope excelența-voastră, după felul lingușitor pe care îl aveau sclavii din neamul lui.

Toată lumea umbla dezbrăcată. Negrii goi de tot, doar cu șoldurile și sexul acoperite cu un soi de șorț, pe care-l înnodau într-un fel aparent superficial, dar sigur.

Negrii dădeau importanță privilegiilor pe care le reprezenta faptul de-a călători pe o ambarcațiune sau alta. Cei care nu puteau merge pe brigantine sub pretextul de-a servi pe cineva, se înghesuiseră pe ceamuri, căutînd să se afle în cel mai mare și, chiar în el fiind, vîsleau și manevrau ca să urmeze îndeaproape brigantina a doua. Erau grozav de simțitori la vanitatea oricărui soi de superioritate în rang.

în celelalte ceamuri și pe plute se îngrămădeau bărbați și femei de-a valma. Se auzeau lătraturi de cîini și cîntece de leagăn — sau înjurături — totul laolaltă.

în timpul zilei nimeni nu întrecea măsura nici în vorbă nici în fapte, nimeni nu protesta. Deși toți umblau pe jumătate goi, nu erau nerușinați cu femeile. Noaptea fiecare veghea gelos lîngă femeia lui, dacă o avea, și se- ngrijea să n-o supere nimeni. Aproape toți dormeau prost

din cauza căldurii, a ţînţarilor şi a inactivităţii forţate de peste zi.

În prima brigantină mergea drept călăuză Alonso Es- teban, care făcuse acelaşi drum, cum am spus mai înainte, cu Orellana.

Era un om periculos, după unii, lucru greu de înţeles, căci părea aproape copil sau aproape bătrîn, după cum îl bătea lumina ; la fel stăteau lucrurile şi cu caracterul său.

Obişnuia să privească malurile cu capul foarte ridicat, ca şi cum ar fi încercat să recunoască locuri ce i-ar fi putut fi familiare.

Ursua avea încredere în memoria vizuală a lui Esteban, care spunea totuşi că, pînă cînd nu vor ajunge pe Amazoane nu putea promite să-şi amintească de ţinuturi pe unde-ar mai fi trecut, fiindcă expediţia lui Orellana nu coborâse spre Amazoane pe Huallaga, ci pe alt afluent.

— Orellana era un om serios, cu răspundere, spuse Ursua întrebînd parcă.

— Serios în unele lucruri, dar în altele mai puţin. Uneori lua în tragic fleacurile şi glumea, în schimb, cînd era vorba de cîte-o tragedie.

— Nu te-ai gîndit să te ridici cumva pe lîngă Orellana ? Nu eşti ambiţios ?

Era puţin ciudată acea întrebare, dar Ursua obişnuia să le pună aşa, fără teamă că ar putea fi socotite obraznice. Esteban întîrzie să răspundă şi în cele din urmă zise :

— Nu-mi fac iluzii. Mi-am ars toată vlaga şi-acum sînt numai cenuşă. Acelaşi lucru li se-ntîmplă şi altora, ca Lope de Aguirre, de pildă, dar ei nu vor s-o mărturisească.

— Pedrarias îmi spunea că erai bogat în Spania. El ghiceşte lucrurile astea doar dintr-o singură aruncătură de ochi.

— Numai că uneori se înşeală.

— Erai bogat ?

— Aveam o avere bunicică.

— Şi cum ai ajuns în Indii ?

—• Cum au ajuns şi alţii. O tinereţe zvăpăiată, şi mai cu seamă ghinion la cărţi.

Se pare că avusese alte motive şi că fusese implicat în cîteva procese şi condamnat în absenţă de către Inchiziţie, dar numai la o pedeapsă uşoară.

Ursua îi mai puse şi alte întrebări, una după alta :

— Ai avut vreo neînţelegere cu Orellana ? Ai cîş- tigat ceva cu el ? adică avere ? Aveai nevastă în Peru ? Ai lăsat copii în Spania ?

La toate aceste întrebări, Esteban răspunse negativ, dînd din cap. Cum nu spunea mai mult, Ursua se gîndi : „A venit aici ca să scape de temniţele din Lima, iar la Lima a ajuns ca să scape de Inchiziţie, care era pe urmele lui."

Nu-i spuse nimic, dar Esteban ghicea ce gîndea, şi tăcerea amîndurora începea să devină stingheritoare.

— Coborâţi să dormiţi pe uscat cînd ai fost în expediţie cu Orellana ?

— Nu, dar aveam mai mult loc pe brigantine şi luase- răm alimente de rezervă.

Spuse apoi că furnici din acelea distrugătoare nu existaseră dintotdeauna pe la Motilones, căci cu zece ani în urmă nici nu se pomenea de ele.

— Suporţi bine ecuatorul ? întrebă Ursúa, dar Esteban, presupunînd că e o întrebare de rutină, nu răspunse şi atunci guvernatorul adăugă : Clima e rea, dar nu e de nesuportat.

■—■ O să vadă înălţimea-voastră mai jos.

— Ce ?

— Asta nu-i încă ecuatorul.

Ursúa auzi înăuntru vocea doñei Inés şi se grăbi să intre la ea. Doña Inés avea obiceiul să-i spună pe un ton alintat, ca în luna de miere :

— Tu eşti şeful expediţiei, cel care porunceşte tuturor. Dar nu mie. Căci nu eşti stăpînul, ci amantul meu.

Apoi îl făcea să se uite, departe, la vîrful acelui munte care, mult timp după ce se înserа, continua să se zărească luminat ca întotdeauna. Pe cerul albastru era doar un singur norişor, luminat şi el în trandafiriu. Se reflecta în fluviu, tremurînd cu unduirile apei.

Nopţile erau mai puţin călduroase, dar tortura ţînţari- lor mai chinuitoare. Cineva spuse să se aprindă un foc pe prima brigantină, astfel ca fumul să-i scape de pacostea aceea. Dar Ursúa ameninţă cu lanţuri pentru tot restul călătoriei pe primul care-ar aprinde focul la bord. Şi adaugă :

— Chiar dacă ţînţarii or să vă sugă şi ultima picătură de sînge.

Lope de Aguirre îl auzi şi îşi spuse că acea ultimă frază nu era necesară şi că era crudă şi impertinentă.

în acea noapte, puţin înainte de-a se crăpa de ziuă, Ursúa auzi un sforăit ciudat, cadenţat şi ritmic, care nu părea să fie omenesc. La început gîndi, amuzat, că ar putea fi Inés cea care sforăie, dar se căi de un gînd atît de necuviincios şi o sărută uşor, adormită fiind.

Cînd se mai lumină un pic, îşi dădu seama că acele sforăituri erau produse de caimanii care se şi zăreau pe cele două părţi ale brigantinei.

Dona Ines era genul de femeie care se excita la auzul cuvintelor triviale. Nu e de prost gust — denotă o puternică imaginaţie erotică — şi în acea dimineaţă îi spunea lui Ursua cu ochii întredeschişi şi voluptoşi :

— Eu nu sînt nevasta ta, aşa e ?

— Da.

— Nici logodnica ta. Tu ce spui că sînt ?

—- Amanta mea, răspundea Ursua, somnoros.

Ea protesta :

— îţi cer să spui adevărul. Nu-ţi sînt nici prietenă» nici iubită, nici nevastă. Sînt tîrfa ta.

Aceste ultime cuvinte le spunea coborînd mult glasul, dar cu o răsuflare caldă care ardea pe braţul său gol, şi cu voce de copiliţă.

Era una din particularităţile universului ei secret.

Oamenii nu călătoreau prea comod la bord. Mulţi aduseseră pe malul rîului saltele de lînă bună, dar luaseră pe brigantine doar trei ; cea a fetei lui Lope, pe

care a folosit-o apoi chiar el, fiindcă ea prefera hamacul, căci era mai răcoros, şi cele două ale lui Ursua.

Soldaţii s-au lămurit repede că în mijlocul rîului ţîn- ţarii erau mai puţin supărători şi au luat-o într-acolo, dar nu se avîntau prea departe, temîndu-se de violenţa curentului, căci în caz de naufragiu n-ar mai fi putut ajunge la mal.

La căderea nopţii, zgomotele pădurii acopereau pe cele ale rîului. Mii de broaşte, şuierînd în acelaşi timp, produceau o masă de sunete diafane şi ascuţite. Printre ele răzbăteau ţipetele păsărilor de noapte şi ale crocodililor în călduri. Era ca şi cum cele două maluri ar fi fost populate de o mare mulţime de oameni care strigau ca nişte apucaţi. Şuierăturile, urletele, gemetele, răguşite sau ascuţite, creşteau sau scădeau- după cum navigatorii se apropiau ori se depărtau de mal.

Cîinii de pe ceamuri adulmecau dezorientaţi şi mîrî- iau privind într-o parte şi-n alta.

Deşi nu erau furtuni, nici tunete, nici trăsnete şi nici ploaie, se vedeau în schimb fulgere, de părea că tot cerul cade-n apă şi o aprinde. Din timp în timp, din pădure se auzea cîte-un urlet sfîşietor care-l făcea pe negrul Bemba să tresară şi să privească într-acolo, spunînd:

— Gata, l-a prins ! Jaguarul a pus laba pe porcul sălbatic. Nu-l auziţi strigînd, domnu ? Sau pe vreo maimuţă. Sau pe vreun macac mare.

— Dragul meu, toate merg aşa, comenta Lope. Viaţa e făcută pentru cel ce are cele mai bune gheare. Adică, pentru cel care poate mai mult.

În timpul zilei, natura dormea şi numai rîul rămînea treaz, cu zgomotele lui blînde.

Lope avea grijă ca Elvirei să nu-i lipsească nimic şi să aibă de mîncare. Pe lîngă asta, Pedrarias avea şi el obiceiul să vegheze asupra ei şi să-i aducă din cînd în cînd cîte ceva.

În ceamul cel mare, care venea după brigantina lui Lope, trei sau patru negri începeau zilnic, la căderea serii, să cînte, chiar cînd se deştepta şi pădurea, iar Bemba, de la bordul brigantinei a doua, îi privea cu invidie. Cineva scoase de pe undeva un strujan pe care-l răzuia în ritm.

În întuneric nu se vedea nici la zece paşi, dar vaga luminozitate pe care o păstrau apele se reflecta în aer şi uneori sublinia profilurile oamenilor. Din timp în timp suprafaţa fluviului palpita sub sclipirea unui fulger.

Un negru îngîna un cîntec, agăţat de un stîlp al cea- mului şi izbit de valurile care-i acopereau picioarele pînă la genunchi.

Albul moare-n rugăciuni, Negrul moare plîngînă, Indianul moare şi-atît...

Îmbrăţişînd stîlpul, făcea mişcări de dans ascultînd parcă de un ritm şi de o muzică interioară.

Negrii, mulatrii şi *cabras* [1] se înţelegeau bine între ei, deşi aceştia din urmă erau dispreţuiţi de rest. Li se spunea *cabras* copiilor rezultaţi dintre un negru şi o în-

---

1 Azi, prin *maricón* se înţelege invertit sexual.

tjiană sau invers şi care erau aproape întotdeauna urîţi, cu pielea de un cenuşiu pătat şi cu ochi zbanghii şi milogiţi. Existau însă şi unele rare excepţii. De obicei aveau toţi nume nobile şi răsunătoare, cel puţin în Peru.

Lope nu dormea. Dormea foarte puţin de la un timp încoace. Se obişnuise să nu mai doarmă de cînd fugea hăituit prin Nicaragua. Cînd dormea două sau trei ore îi era de ajuns şi **n**-avea nevoie de mai mult.

în schimb cugeta şi îşi repeta grav şi taciturn : „Asta e o vreme de zvîrcoliri în care unii oameni se ridică din nimicnicie pe locurile cele mai înalte. Pizarro, Almagro, Cortés, De Soto." Dar în jocul de cărţi al soartei numai lui îi veneau cărţile proaste şi în expediţie avea funcţia de *socotitor al decedaţilor.* Amintindu-şi de asta surîdea strîmb, cu jumătate de gură. Cînd Ursúa i-o. spusese, Lope gîndise : „Să vedem dacă n-ai să fii chiar tu primul pe care-o să-l pun pe lista mea, domnişorule, franţuzule, *maricón".*

Li se zicea pe atunci *maricones* tinerilor care umblau parfumaţi şi care se îngrijeau prea mult de veşminte şi de galanterie, fără ca prin asta să se înţeleagă şi altceva K Lope gin dea mai departe : „Am renunţat aproape la tot. Mai este pe-aici şi Torralba, cîntăreaţa de «jota» so- riană, dar la război nu e cazul să te culci mereu cu femeia, că asta moleşeşte sufletul şi ne pierdem tăria pentru faptele sîngeroase". Pe lîngă asta, prezenţa fetei îndepărta orice ispită de felul acesta.

Lope se strîmba cu dispreţ cînd vorbea cineva despre nurii doñei Inés şi totuşi nu era nici pe departe atît de bătrîn încît ascetismul să-i fie impus de fire.

Printre membrii expediţiei, unii mai senzuali, ca Zal- duendo şi La Bandera, umblau mereu în căutarea unei ocazii de care să profite, pe cînd Lope nici măcar nu-şi punea problema. „Fiică-mea, îşi spunea, e tot ce am mai scump pe lume şi în afară de ea totul e sînge, murdărie, ruşine şi nedreptate." Favorurile şi veniturile erau pentru cei ce şi le cîştigau cu spada. Iar Lope nu-şi scotea platoşa şi nici coiful cea mai mare parte din zi şi din noapte, pentru că niciodată nu se ştie cînd şi de unde se iveşte vreo ocazie. împlătoşat cum era, trebuia să aibă grijă să nu stea la soare, pentru că atunci fierul se încingea prea tare şi de multe ori se alesese cu cîte-o arsură pe gît sau la braţ. O arsură de la platoşa care se înfierbîntase.

El aştepta nu neapărat prilejul violenţei în sine, ci să restabilească dreptatea. Avea tot atîta curaj cît şi alţii, numească-se ei Pizarro, Cortés sau Almagro. Luptase împotriva indienilor, a negrilor, a albilor. Deschisese drumuri în pădurea virgină, intrînd în noroiul mlaştinilor „mişcătoare" pînă la piept, se căţărase prin Anzii înzăpeziţi pînă-i pierise răsuflarea.

Dăduse şi primise lovituri de archebuză, din faţă şi pe la spate.

Şi începea să îmbătrînească fără să fi tras vreun folos din toate acestea. Pămînt şi indieni se găseau peste tot, dar roadele victoriei erau mereu pentru alţii.

— Nu dormi, căpitane ? îl întrebă Bemba. Domnia-ta stă mereu pe gînduri, şi îşi atingea fruntea.

Alţii spun asta. Spun că înălţimea-ta are o idee grozavă aici, în cap.

— Ala care n-are ideea lui de seamă e călcat în picioare şi în lumea asta şi în cealaltă, Bemba. Pînă şi în cealaltă. Dar tu ? N-ai şi tu o idee a ta de seamă ?

— Oh, domnu, Bemba nu contează. Negru e altceva. Negru mereu pedepsit, domnu.

Larma pădurii ajungea la apogeu două ore după apusul soarelui. Negrul strivea un ţînţar pe corpul lui gol. Şi spunea :

—■ Cînd o să vină vremea ploilor, o să cadă apă din cer şi apoi, aştepţi puţin, domnu, o să fie şi mai mulţi ţînţari ca-nainte.

— Grozavă alinare !

— Da, domnu. O să fie o alinare.

Unul din punctele slabe ale negrului era că nu înţelegea niciodată accentul ironic şi nici n-avea simţul umorului, deşi nu-i lipseau aptitudinile pentru orgie şi desfrîu.

Alimentele se împuţinau şi Ursúa număra nerăbdător zilele care vor mai trece pînă ce vor ajunge la primul post de ajutor, adică la locul unde-i aştepta Vargas cu hrană. Uneori, Ursúa nu mai era sigur că Vargas i-ar aştepta încă, după atîta timp. în două luni se pot întâmpla multe. Dar neîncrederea şi teama asta nu le împărtăşise nimănui.

Lope gîndea mai departe : „Pînă acum au existat trei sau patru oameni care-ar fi putut să se ridice-n Peru împotriva lui don Felipe şi, cine ştie, să ajungă regi ai acestor Indii, cum e cel din Castilia : comandant, şef, rege." Ideea era extravagantă şi-l făcea să rîdă. Dar apoi adăuga : „Cu sau fără coroană, eu aş putea să dau o lovitură într-o zi. Au mai făcu t-o şi alţii, iar dacă n-au izbutit, eu ştiu de ce." În privinţa tronului, ce avea un rege ca să se aşeze pe tron ? Un şezut. Asta era tot ce trebuia. Bun. Lope de Aguirre îl avea pe al lui ca oricare altul. „într-o zi o să răsară soarele şi pentru mine şi atunci o să se facă dreptate." Şi, fără să ştie nici de ce, nici de ce fel de dreptate e vorba, şi fără să poată concretiza umilirile pe care credea că le îndură, adăuga : „O să mă viseze ticăloşii, că doar n-o să laşi tot timpul capu-n jos şi să rabzi. Eu n-am cerut nimănui să mă aducă pe lume. Dar odată ce mă aflu în ea, trebuie să fac ceva. De oameni mai prăpădiţi decît mine e plină lumea, şi cu toate astea au prosperat, iar unii s-au ridicat cu titluri de-ale regatului şi cu multe milioane de pesos de aur curat. Unii au dobîndit doar faimă şi reputaţie, dar tot e ceva să ieşi din grămada anonimă şi să cucereşti un loc în memoria oamenilor."

între toate cuvintele pe care le punea în legătură cu starea lui, unul i se părea parcă anume potrivit : răzbunare. Psalmii lui David, omul mărunt care l-a răpus pe filistinul cel puternic, repetau acel cuvînt. Dar era altul şi mai bun pentru Lope : *revendicare*. îl citise de curînd într-un document legal. Asta e. Revendicare înseamnă să îmbraci purpura duşmanului după ce-ai întors pumnalul în rană.

De la patruzeci de ani înainte, omul are nevoie de un anume respect din partea celorlalţi ca să poată trăi împăcat cu sine însuşi. Ba chiar de un fel de veneraţie ! Iar el n-o avea şi, cînd căuta s-o statornicească, se găsea mereu cîte unul care rîdea şi, luîndu-l în glumă, zicea : „Astea-s de-ale lui Aguirre". Ba chiar Aguirre *nebunul.* În jurul său, pe brigantină, erau multe perechi de ochi la pîndă : ochi sfidători, ochi neruşinaţi, ochi mîrşavi şi trădători, ochi stupizi, ochi sîngeroşi, ochi

provocatori... Toată
colecţia

.La Bandera îl invidia pe Zaiduendo din cauza legăturii acestuia cu mulatra dona Maria. îi vedea deseori puţin ameţiţi, şi nu totdeauna de pasiune. Le plăcea vinul la amîndoi şi ea obişnuia să explice asta foarte limpede :

— Aş bea de dimineaţa pînă seara, doar ca să mă simt mereu plutind în ceaţa aceea suavă unde se sfîrşesc gîn- durile, cele bune ca şi cele rele, cele îngereşti ca şi cele diavoleşti. Mai bine să nu gîndeşti. Să fii ca animalele pădurii care încep hărmălaia de îndată ce se lasă noaptea, căutîndu-se pentru a face dragoste, ca muştele astea care zboară cu luminiţa lor pe burtă şi- o aprind şi-o sting spunînd : „Aici sînt, aici mă afli, dragoste".

Cînd La Bandera o auzea pe mulatră vorbind astfel
— deşi părea că n-o ascultă niciodată — devenea invidios pe Zaiduendo. Copiii acestuia îşi cîştigau locu-n rai murind de foame la Cuzco, iar el călătorea la bordul unei bri- gantine şi se îmbăta cu mulatra lui pe-nserat, cînd se trezeau maimuţele în pădure.

La Bandera nu bea niciodată de unul singur, adică, fără tovărăşie, dar cea a unui bărbat sau a mai multora nu-l satisfăcea. Avea obsesia îmbătatului în *particular*
— aşa spunea — cu o femeiuşcă pe măsura lui.

în ambarcaţiunea care venea după cea de-a doua bri- gantină, r^egrii continuau să cînte. Lope de Aguirre îl întrebă pe Bemba :

— Ce-i asta, *candombe ?*

— Nu, domnule.

— Atunci ce ?

—■ *Macumba,* doar că porcul ăsta, iertaţi-mă, o cîntă prost. Asta nu-i negru, spuse Bemba, ci o capră.

Cel la care se referea îl auzi şi-i răspunse din întu- neric :

— Dacă-s capră, să vină-nălţimea ta să mă mulgă.

Lope de Aguirre rîse în întuneric şi Bemba, fără să
se supere, zise :

— Adevărul e că înălţimea-ta eşti o capră.

— Şi tu eşti un ţap, Bemba.

— Dacă asta sînt, ai grijă să nu-ţi sar în spinare.

Iar ceilalţi rîdeau, pentru că e de-ajuns ca un negru
să rîdă ca să rîdă toţi.

— Apa rîului e caldă, spunea negrul din ceam, care era la cîrmă, şi e atît de caldă că şopîrlele nu pot s- o suporte şi ies toate pe uscat.

Lope dormi în acea noapte aproape trei ore.

Cu două zile mai tîrziu avu loc un accident care s- ar fi putut sfîrşi rău. Prima brigantină, cea a lui Ursúa, se lovi de nişte stînci joase şi i se rupse o parte din chilă, lăsînd să treacă un şuvoi de apă. O traseră cu greu la ţărm, unde reuşiră s-o împotmolească. Acolo, cu mantale şi lînă din saltele, pe care o amestecară cu catran şi cu nişte scînduri, izbutiră să repare stricăciunea, dar ca brigantina să mai poată fi folosită şi să plutească, mai trebuiau să lucreze încă zece sau douăsprezece ore, şi Ursúa trecu în brigantina lui Lope de Aguirre, luînd-o cu el pe doña Inés, pe care o lăsă cu Torralba şi Elvira. Copila lui Lope o admira mult pe doña Inés şi luă o oglinjoară de mînă cu împrumut de la ea.

Crocodilii ieşeau pe plajă şi se uitau neîncrezători la oameni. Sau poftîcioşi. Era curios să vezi cum acele animale, atît de stupide în aparenţă, ştiindu-se incapabile să-şi clocească ouăle din cauza carapacei de pe trup, care le împiedica să transmită căldura, căutau malurile nisipoase şi izbuteau să le lase în locurile şi adînciturile unde căldura să nu fie atît de puternică încît să pună în pericol viaţa fragedelor fiinţe care creşteau înăuntru.

în ziua următoare îşi continuară drumul şi, din ordinul lui Ursúa, Zalduendo o luă înainte pe o plută cu

niște soldați, pentru ca atunci cînd va ajunge grosul expediției la indienii cu scufie, să găsească proviziile pregătite într-un loc potrivit pentru a putea fi îmbarcate. Imitîndu-l pe Ursúa, Zalduendo o luase cu el pe mulatra doña Maria.

Două zile le-au trebuit lui Ursúa și oamenilor săi ca să ajungă la Caperuzos, unde-l găsiră pe Zalduendo cu hrană, dar numai pe el, nu și pe Vargas, și nici pe García de Arce. Nici măcar veşti nu erau de la ei.Ursúa se arătă foarte preocupat. Spuse soldaților că o să-i afle pe Vargas și pe Arce ceva mai departe și că singurul lucru care avea importanță era să-și continue călătoria cît mai repede cu putință. Trebuiră totuși să se oprească, pentru a aștepta brigantina avariată cu echipajul ei, cît și un ceam și două sau trei bărci ușoare rămase în urmă.

în sfîrșit brigantina sosi, urmată de celelalte ambarcațiuni, și Ursua văzu că nava nu mai făcea multe parale ; ordonă să meargă în continuare cu toți oamenii de pe ea pînă o să dea de Juan de Vargas, care trebuia să-i aștepte la confluența acelui rîu cu Amazoanele.

La conducerea brigantinei avariate se afla Pedro Alonso Galeas, om calm și cu sînge rece.

Galeas ajunse după cîteva zile la locul de întîlnire cu oamenii lui Vargas, cu o sută cincizeci de leghe mai jos de los Motilones, și ceea ce întîlni acolo nu era făcut pentru a întări sufletele. Patru spanioli muriseră de foame și pe lîngă ei toți indienii, bărbați și femei, care-i însoțeau. Jumătate din trupuri fuseseră mîncate și ciuruite de lacomii vulturi amazonici, un fel de găini mari și negre cu ciocul gălbui. în mijlocul acestora așteptau supraviețuitorii, numai piele și oase, dar încă vii.

Unul dintre ei, care abia mai vorbea, le spuse că Vargas și ceilalți soldați îi lăsaseră acolo și urcaseră pe Amazoane în căutare de hrană.

După o zi veni și Vargas, foarte slab și el. Navigase douăzeci și două de zile fără să dea de oameni și nici de alimente de vreun fel, pînă întîlnise, în sfîrșit, două așezări de unde putuse să încarce vreo cîteva canoe cu porumb și alte provizii și de unde se întorsese cu treizeci de indieni și indiene pe care-i luase cu el pentru a-l servi.

Spaniolii aflați cu Alonso Galeas pe brigantina avariată se bucurară văzînd că veniseră și oamenii lui Vargas, dar cei care-i așteptau de aproape o lună erau atît de bolnavi, încît ajutorul sosit le folosea prea puțin. Și chiar așa a și fost, căci deși le-au dat să mănînce, au murit curînd.

Mai așteptară cîteva zile restul expediției, și în cele din urmă se adunară toți. Adică toți, în afară de Arce și ai lui, pe care încă nu-i găsiseră.

își continuară drumul după ce împărțiseră proviziile pe care le adusese Vargas, iar oamenii erau nemulțumiți din cauză că cine-mparte parte-și face. Ba, mai mult chiar, ce era mai bun era pentru dona Ines, că dac-ar fi fost pentru guvernator, oamenii n-ar fi cîrtit atîta.

Pe de altă parte, Zalduendo, imitîndu-l pe șef, rezerva pentru doña Maria, mulatra, fel de fel de provizii, pe ascuns. Dar amîndouă erau capricioase și-și făceau o glorie din a refuza și a arunca în rîu alimente pe care alții le-ar fi primit bucuros.

Ursúa hotărîse ca în fiecare zi pe înserat, brigantinele, ceamurile și plutele să tragă la mal și să rămînă ancorate acolo, pentru ca oamenii să coboare și să doarmă pe uscat. Nu era prudent să navigheze pe timp de noapte în acele ambarcațiuni nenorocite și din ce în ce mai șubrede în mijlocul curenților fluviali tot mai violenți și mai puternici.

Pe Arce, cu pluta sa acoperită și cei treizeci de oameni ai săi, nu-i găsiseră încă și nici n-aveau știri de la ei. După ce văzuseră ceea ce se întîmplase cu oamenii lui Vargas, mulți îi socoteau ca și morți.

Navigau cu toții în josul fluviului, iar Ursúa cu amanta lui se întoarseră pe brigantina lor, unde aveau culcușuri mai bune. Era clar că brigantina lua apă și șase negri trebuiau să lucreze tot timpul ca s-o scoată, dar

cum navigau doar în timpul zilei şi noaptea se adăposteau la mal, pericolul era mai mic.

Se gîndeau cu toţii la posibilitatea de a-l pierde pe García de Arce şi pe ai lui. De cînd porniseră expediţia avuseseră de întîmpinat numai nenorociri.

După două zile de navigat pe Amazoane, brigantina pe care mergea Ursúa se rupse de tot şi trebuiră să acosteze şi să distribuie încărcătura şi călătorii pe cealaltă brigan- tină, pe ceamuri, pe plute şi canoe. Cum astea erau acum foarte încărcate, pericolul deveni şi mai mare.

Ursúa şi doña Inés trecură iar pe brigantina pe care se afla Lope ; acesta, văzînd că în urma lor veneau şi ceilalţi, cu toată garda, spuse :

— Eram prea puţini, şi iată c-a născut şi mama mare.

Guvernatorul nu-l auzi

.Ursúa şi prietenii săi cei mai apropiaţi, printre care comandantul gărzii şi preotul Henao, luară în stăpînire cele mai bune locuri, şi nu în cală, ci pe coverta pe care Ursúa puse să se instaleze nişte pînze şi să se ridice cîţiva pereţi subţiri, pînă cînd se văzu aranjat şi izolat cu prietena lui tot aşa de bine ca-nainte, dacă nu chiar inai bine.

N-au lipsit cîrtelile, mai ales în rîndul celor care se bucurau înainte de covertă şi apărători de soare. Unul dintre cei care protestau era, cum se poate închipui, Lope de Aguirre.

Pe fluviul acela uriaş, care părea mai degrabă o mare, căci în multe locuri nu se zărea malul celălalt, erau mii de păsări-pescari, broaşte ţestoase şi calmam. Aceste două din urmă specii trăiau în apă şi ieşeau să-şi depună ouăle în nisipul de pe mal.

Mergeau de şase zile în josul fluviului cînd văzură nişte indieni în canoe, care păreau că pescuiesc şi care, fiind surprinşi, îşi lăsară în plata Domnului plasele şi sculele şi se grăbiră să fugă spre interiorul ţinutului.

Deşi îi urmăriră, nu reuşiră să-i prindă, dar Zalduendo, care coborîse în acest scop, se întoarse cu mai mult de o sută de broaşte ţestoase şi cu mii de ouă, lucru bine primit de către înfometaţii membri ai expediţiei, căci de două zile nu se mai împărţise hrană. Negrul Bemba îl învăţă pe Lope cum să prepare broasca ţestoasă crudă în carapacea ei (făcînd strachină din ea) cu un suc pe care-l scoaseră dintr-o plantă, sare şi ulei — un ulei special, probabil de cocos. Lui Lope îi plăcu şi vru să-i dea şi Elvirei să guste, dar ea refuză. Mîncară totul Torralba şi cu Lope, care îşi bătea joc de fiică-sa, numind-o Domnişoara Fandoseală.

Puţin după asta au trecut de gura unui alt rîu mare, pe care unii îl numeau al Scorţişoarei, dar alţii spuneau că nu, că cel al Scorţişoarei era mai jos. în orice caz, găsiră şi mai multe broaşte ţestoase şi ouă şi, destul de bine

aprovizionaţi, îşi urmară drumul. Lope, în timp ce se adunau broaştele, intră niţel în pădure şi se întoarse cu nişte poame de pădure pentru fiică-sa Elvira

.După două zile găsiră pe fluviu o insulă destul de mare, unde, în sfîrşit, văzură pluta lui Arce făcută praf, iar pe el şi încă pe vreo cîţiva, instalaţi într-un mic fort, cu semne de suferinţă şi de mari lipsuri, deşi nu ca oamenii lui Vargas. Nimeni nu murise de foame, dar unii pieriseră în pădure sau în luptă cu indienii. Acolo întîlniră primele locuri oarecum populate, după cum se părea, dar băştinaşii nu erau prea prietenoşi.

Arce dădu socoteala de tot ce se întîmplase. Nu putuseră să se oprească în locul fixat de către Ursua, din cauza curenţilor puternici şi pentru că navigau fără ancoră, aşa că debarcaseră ceva mai jos, dar cînd intraseră în pădure, pierduseră doi oameni, unul muşcat de un şarpe şi celălalt încurcat într-un mărăciniş otrăvitor, de unde nu mai putu să iasă. Din cauza foamei grozave de care sufereau toţi şi a nevoii de a căuta ceva de mîncare, făcîndu-se noapte, trebuiseră să-i părăsească în voia soartei pe cei doi oameni, care nu mai apăruseră. Continuaseră să cerceteze şi navigaseră pe plută pînă ce dăduseră de insulă. Acolo puseseră piciorul pe uscat şi, asediaţi de un grup de indieni războinici, îşi deschiseseră drum, cu multă greutate, spre un pisc stîncos, unde-şi făcuseră întărituri. Nu mîncaseră decît carnea crudă a cîte unui caiman pe care-l omorau archebuzierii ce mergeau în detaşament.

Arce era un trăgător excepţional şi acel grup mic, cu doar trei anchebuze şi alte arme obişnuite — lăncii şi spade — rezistase, abia avînd ce mînca, timp de două luni, împotriva a trei şi patru mii de indieni care îi hăituiau zi şi nospte. Cu prilejul primelor ciocniri muriseră trei spanioli, iar opt sau nouă fuseseră răniţi.

În timpul zilei, Arce trăgea cu archebuza vădind minuni de îndemînare. Omorîse dintr-o singură lovitură doi şefi indieni care se apropiau într-o luntre şi după aceea, tot dintr-o singură lovitură, alţi patru şefi indieni, care erau în altă luntre, punînd în ţeava archebuzei două gloanţe unite printr-o sîrmă de oţel. În sfîrşit, atîtea pagube le făcuseră indienilor din acea regiune, încît i-au silit să se apropie cu semne de pace, dar hotărîţi, după informaţiile unui spion — să-i extermine pe spanioli cînd aceştia vor căpăta încredere în ei. După toate astea, Arce şi ai săi ridicaseră o casă cu ziduri de piatră şi despărţituri de apărare. Spaniolii aflaseră de intenţiile indienilor şi într-o noapte, avînd închişi şi fără arme vreo nouăzeci dintre ei, intraseră şi-i omoriseră cu lovituri de spadă şi lance. Nu toţi soldaţii au fost de acord cu asta şi unii protestaseră chiar atunci, pe loc, reînnoindu-şi acum protestele în faţa lui Ursua.

După măcelul acela, indienii nu i-au mai atacat niciodată pe spanioli, ba le aduceau chiar mîncare şi vin. Faima cu care s-au ales spaniolii de la asemenea ispravă a fost cumplită, şi prin acele locuri, ca şi mult mai departe, în josul fluviului, nimeni nu-i mai aştepta pe spanioli cînd li se anunţa venirea. Li se lăsa porumb şi vreun alt aliment sărăcăcios şi prost, după care indienii fugeau în munţi.

Lui Garcia de Arce i-ar fi fost greu să justifice acele fapte la Lima, şi mai ales în Castilia, dacă ar fi supravieţuit expediţiei lui Ursua. Dar, din fericire, sau din nefericire, n-a fost aşa.

Garcia de Arce era cel care-i povestise lui Lope, cu cîteva luni în urmă, aventura sa de pe bordul unei corăbii cu presupusa nevastă a unui căpitan, între Quito şi Lima — şi—1 mai chinuia şi acum boala franţuzească. Unul dintre motivele pentru care acceptase să vină în expediţia lui Ursua era că, transpiraţia fiind un leac dintre cele mai eficace recomandat bolnavilor de felul lui, spera ca în acea expediţie, sub soarele arzător al ecuatorului, să asude pînă la ultima picătură de limfă, viciată sau nu, pe care-o avea în trup.

Obsesia aceasta părea că se agravează cu anii şi nici măcar mizeriile din acele două luni de luptă cu moartea nu-l făcuseră s-o uite, căci atunci cînd Ursua îl îmbrăţişă pe iscusitul ţintaş şi-l întrebă cum o mai duce, Garcia de Arce spuse :

— Asudînd otrava dinăuntru şi pîndind-o pe cea de-afară.

Asta pentru că pe-acolo indienii foloseau săgeţi otrăvite.

Ursua porunci să fie îngropaţi morţii, să fie îngrijiţi răniţii şi debarcă toţi caii — nu fuseseră coborîţi pe uscat de cînd plecaseră de la şantier — şi trimise cu ei o patrulă să cerceteze interiorul ţinutului ca să vadă dacă dădeau de aşezări şi de oameni.

După toate acestea, Garcia de Arce şi ai săi, care socoteau pierdut pentru totdeauna orice contact cu societatea civilizată şi îşi luaseră gîndul de la a-l mai vedea pe Ursua, se puseseră pe petrecere.

Hotărîră cu toţii să rămînă acolo, odihnindu-se mai multe zile, spre marea mulţumire a vîslaşilor de la cea- muri, de la canoe şi plute. Unul dintre ceamuri — în care se aflau prietenii negrului Bemba — era crăpat şi pe jumătate scufundat, aşa c-a trebuit să se renunţe la el, căci era evident că nu va putea merge mai departe.

Se apucară să facă altul, iar dulgherii, piloţii, pînă şi un cioplitor din Sevilla, lucrau în timpul nopţii, pentru că peste zi era cu neputinţă din cauza căldurii. Don Pedro de Ursua, pe care-l vedeai mereu ostenit de grijile expediţiei şi neglijent în multe lucruri importante, îl numi locotenent-general pe Juan de Vargas şi sublocotenent-ge- neral pe Hernándo de Guzmân, acel hidalgo sevillan de viţă nobilă, la care ţinea Lope de Aguirre. Fusese înainte şef al operaţiunilor militare, dar pînă atunci nu se ivise ocazia să-şi exercite funcţia.

La întoarcere, patrula călare aduse cu ea mai mulţi indieni, şi printre ei pe cel mai de vază de pe acea insulă. Se numea Papa, lucru care la început provocă surpriză şi veselie. Supuşii săi aveau un aer destul de civilizat, purtau îmbrăcăminte, rudimentară, ce-i drept, şi erau bărbaţi şi femei bine făcuţi. Hainele lor erau albe, vrîstate cu dungi viu colorate. Cu acea curiozitate de descoperitori pe care o aveau toţi soldaţii, îşi dădură seama imediat că dungile nu erau din ţesătură colorată, ci făcute cu pensula.

Interogat de către Ursua, numitul Papa justifică aşa cum putu mai bine războiul pe care-l purtase împotriva spaniolilor — tălmaci era văduva de nouă ani — şi se oferi să facă pace, după ce se plînse de purtarea sînge- roasă a soldaţilor lui Arce.

Spaniolii se lămuriră că nu se găsea aur, ba nici cea mai mică urmă de aur şi asta-i decepţionă, pentru că făcusem un drum de mai bine de trei sute de leghe ca acum să dea peste vădite semne de sărăcie, în ciuda tuturor promisiunilor legate de el Dorado. Pe de altă parte, Ursua se bizuia mult pe schimburile în aur, scop în care luase cu el şiraguri de mărgele de sticlă, cuţitaşe şi oglinjoare de buzunar.

Elvirica îşi dorea una din acele oglinjoare, şi taică-său se duse să-i ceară lui Ursua care, deoarece ordonase ca nimeni să nu facă vreun schimb cu indienii, nu vroia să-i dea. Pe deasupra, îndrăzni să-l ia peste picior, ironi- zîndu-l :

— Pentru ce poate dori o oglindă un socotitor de decedaţi ?

Înainte ca Lope să-i răspundă după cum îi era felul — fapt care poate ar fi dat naştere unui incident periculos — interveni dona Ines, spunînd că Lope vroia acea oglindă pentru fiica sa şi că o femeie fără oglindă e ca un bărbat fără spadă. în sfîrşit, Lope obţinu oglinda şi i-o duse Elvirei, care-i mulţumi cu rîsete şi veselie.

Indienii de pe acea insulă se hrăneau mai ales cu porumb, şi din el scoteau o băutură alcoolică pe care-o numeau „chicha", la fel cu locuitorii de la sudul podişului, din ţinuturile apropiate de Feru. De asemeni puneau să femienteze sucul de manioc şi-l beau şi era un vin care ţi se urca la cap şi cu care se îmbătau repede. Aveau tul>erculi şi legume de tot felul, cartofi şi fasole, dar hrana principală o scoteau din fluviu, fiindcă erau pescari pricepuţi.

Trăiau în colibe mari şi pătrate, iar pentru vînătoare şi război foloseau suliţe, cu vîrful făcut din acelaşi lemn. Aproape totdeauna otrăvite.

Odată terminat noul ceam şi mai multe plute şi canoe care să înlocuiască ambarcaţiunile pierdute, se îmbarcară iar cu toţii, cît şi cei treizeci de cai, adică numai douăzeci şi nouă, fiindcă unul le murise împuns de un vîrf de săgeată otrăvită, din acelea pe care indienii le înfigeau pe drumuri, prin locuri ascunse.

Pe insulă găsiseră — în colibele părăsite — cocoşi şi raţe sălbatice şi o mare cantitate de fructe, dintre care 3ui Lope îi revenise un ananas şi două nuci de cocos. Le atîrnase pe toate trei de acoperiş, în faţa scotei pătrate prin care intra briza în timp ce pluteau, şi le umezea des, astfel că, din cauza evaporării constante, să se păstreze mereu proaspete.

Fluviul Amazoanelor era foarte diferit de Huallaga. întins, agitat şi furtunos ca o mare. Apele sale aveau o altă culoare, cu reflexe gălbui. Esteban, călăuza, spunea că-şi aducea aminte să fi trecut pe acolo, dar informaţiile lui nu le erau de prea mare folos.

În timpul nopţii, Aguirre rămînea singur la pupă, lîngă parapet, şi stătea gîndindu-se că l-au făcut pe Juan de Vargas locotenent-general şi că el ar fi cel care-ar conduce expediţia dacă Ursúa ar cădea bolnav, ar muri, sau pur şi simplu dacă s-ar simţi fără vlagă în braţele iubitei sale, doña Inés. Juan de Vargas era un madrilen fără mari merite, gîndea Lope. Da-r era bine făcut, curtenitor, viteaz, cumpătat şi înţelept la vorbă — asta o recunoştea Lope de Aguirre — cu toate că Vargas îşi avea lipsurile lui, cea mai mare fiind aceea că-şi schimbase complet purtarea de cînd fusese făcut locotenent-general ; iar manierele îi erau în mod vădit false. Cînd era singur avea o expresie îngheţată, dar cu alţii se prefăcea, mlădiindu-se după împrejurări, deşi nu atît de bine ca să poată convinge pe cineva. Astfel că, mulţi îl tratau pe Vargas ca pe un om în care nu trebuie să te încrezi.

La război, cei care-l văzuseră spuneau că era inegal şi uneori salva viaţa unuia care valora mai puţin ca să pună în pericol de moarte şi să piardă patru viteji. Pentru toate astea, Lope îl privea cu neîncredere şi îşi dădu seama că Vargas se ferea să-l întâlnească între patru ochi. Gîndindu-se la Vargas, Lope îşi spunea privind pe cer semiluna — o felie de lună în creştere :

— Vargas madrilenul, noaptea liniştit, ziua cam slăbit.

Dar exact ca Vargas ar fi vrut să fie şi el. Lui Vargas lucrurile îi veneau pe de-a gata. Lucrurile pe care Lope nu le obţinea, deşi încerca. Iar Vargas, deşi avea tot ce era mai bun, nu era fericit.

Faptul că Vargas nu se putea adapta la ceea ce-i oferea norocul îl

supăra pe Lope, şi singur în colţul de la pupă şi privind stelele făcîndu-se pulbere în siajul celuilalt ceam ce le-o luase înainte, se gîndea tot mereu la ce-ar fi putut să facă sau să nu facă : „La vîrsta mea să nu-mi umble mie cu lealităţi şi supunere. Prin ani şi experienţă sînt mai bărbat decît majoritatea celor ce merg în expediţia asta de cucerire. Mai bătrîn ca Ursúa, veteran mai priceput decît el în mînuirea armelor. Eu n-o să venerez nici un grangur maur sau franţuz, căci Ursúa are în el mai mult sînge de francez mîncător de melci decît de spaniol.

"Odată intrat Vargas în funcţia de locotenent-general, Ursúa nu mai dădea ordine şi părea că nu se mai îngrijeşte de nimic în afară de bunăstarea doñei Inés. Vargas era cel care mergea de colo pînă colo, cu mutra lui obraz nică şi cu nişte braţe lungi care păreau şi mai lungi cînd îşi punea platoşa. înainte de-a numi un locotenent şi un sublocotenent-general, guvernatorul se purta mult mai bine cu soldaţii şi civilii, arătîndu-se rnai degrabă îngăduitor decît sever, dar de cînd intraseră pe Amazoane, îşi schimbase dispoziţia şi era aspru, mohorît, taciturn, ingrat cu prietenii, nepăsător şi crud cu cei în suferinţă. Vargas îi dădu de mai multe ori listele de bolnavi, dar Ursúa ridica din umeri şi nu numai că nu se ducea să-i vadă, dar nici măcar nu întreba, de politeţe, dacă le merge mai bine.

Toate astea se datorau zbenguielii exagerate cu doña Inés —■ gîndea Lope de Aguirre. Bărbaţii ajunşi la maturitate o ştiau, iar cei tineri şi fără experienţă o ghiceau. Bărbatul sătul de carne devine egoist, sever şi crud.

Lope îşi amintea că, chiar cu o zi înainte îl văzuse pe Vargas — adică, stătuse privindu-l aproape o oră — fără ca el să-şi dea seama. între ei nu fusese nici un schimb de priviri sau de vorbe. Vai gas nu ştia că e observat, pentru că Lope stătea pe coverta inferioară şi-l vedea de jos, prin deschizătura unei despărţituri.

Vargas părea absent la tot. Se distra privind ţînţarii — care pe acolo erau mai mari decît în alte părţi — cum se hrăneau cu sîngele lui. Cu acele insecte se întîmpla ceva ciudat. Cînd înţepau pielea, burta li se înroşea şi se umfla şi se tot umfla, mai tare decît te-ai fi putut aştepta, şi apoi, după ce sugeau tot ceea ce puteau, cădeau la pă- mînt, în nesimţire. Vargas îi privea şi de fiecare dată cînd cădea cîte unul, rîdea, cufundat în propriile-i gînduri.

— La ce te-oi fi gîndind de rîzi aşa, domnule locotenent-general, lua-te-ar dracu ? se întreba Lope.

Unii ţînţari, umflaţi de sînge, rotunzi şi greoi, crăpau căzînd la pămînt şi mureau, lăsînd o pată mică şi rotundă de sînge.

Ţînţarilor ăstora, indienii din ceamuri le ziceau *pïums*.Văzuseră că indienii din insula lui Arce îşi ungeau pielea cu un suc vegetal ca să-i îndepărteze şi ca să se apere în acelaşi timp şi de tăuni şi de albine, dar rezultatele erau doar temporare şi nu-i salvau pe de-a-ntregul de pericol.

în acea parte a Amazoanelor erau cîteva aşezări omeneşti, dar mici şi extrem de mizere. Coborînd într-o noapte pe uscat ca să doarmă, întîlniră un grup de indieni goi, care nu fugiră. Mîncau omizi pe care le luau de pe palmieri şi de pe alţi arbori. Unii le mîncau crude, alţii prăjite sau fripte. Negrii — care le mîncau cu plăcere — îi oferiră şi lui Lope, care spuse :

— Drept cine mă luaţi voi, tîlhari tuciurii, maimuţe din Guineea, fraţilor ?

Căci- Lope le zicea vorbe urîte, dar adăuga şi „fraţilor", compensînd astfel efectele jignirii.

Negrii rîdeau şi mestecau mai departe viermii aceia prăjiţi, a căror carne le trosnea între dinţi. Unul dintre negri spunea :

— Dumneavoastră nu credeţi ca una din „caprele" acelea bătrîne care merg în ceamul din urmă şi care mi-a spus că nu-i mănîncă pentru că în maţe se fac fluturi şi rămîn înăuntru şi se bagă în inimă, şi cînd se duce noaptea să se culce, timpul trece, dar bătrîna capră nu doarme, şi zice că simte fluturele umblîndu-i într-o parte a inimii şi apoi în ailaltă.

Bemba comenta :

— Eu ştiu de cine vorbeşte. Tu.

— Nu-i adevărat, Bemba ?

— Ba da. Tu.

Acel negru n-avea nume. îl chema Tu. Aşa spusese el, cel puţin atunci cînd Lope îl întrebase cum îl chema.

Ursua stătea ore întregi în cabina sa de pe covertă, privind apele Amazonului şi gîndindu-se la pro- pria-i

soartă, care nu-i provocase niciodată îngrijorări. De aceea nu era superstiţios, căci superstiţia e forma cea mai frecventă a fricii în faţa destinului.

Ines îi spunea :

— La ce te uiţi ?

Totul era motiv de glumă pentru ea, totul în afară de iubire. Cînd vroia să-şi cheme servitorii, nu-şi amintea niciodată de ordinea stabilită de Ursua : o lovitură de gong — era unul atîrnat lîngă uşă — pentru paj, două pentru cameristă, trei pentru indian, patru pentru comandantul gărzii. Ines nu ţinea minte.

Nu-şi amintea niciodată nimic şi nici n-avea nevoie de asta, după cum îi spunea lui Ursua, drăgăstoasă şi supusă.

Căzuseră de acord ca Ines să nu cheme niciodată pe nimeni cînd Ursua nu era de faţă, fiindcă venirea santinelei sau a comandantului gărzii, cînd ea de fapt aştepta camerista, ar fi fost de-a dreptul stînjenitoare, mai ¿les stînd ea aşa cum stătea, aproape totdeauna pe jumătate goală.

Ines simţea deseori că nu-şi mai încape în pielfe.

— Mi-ar place, spunea în extaz, să fiu creştină şi să existe infern şi să fiu condamnată pentru tine, dragostea mea.

Cît despre guvernatorul Ursua, abia mai vorbea, căci căldura pe care o îndura zi şi noapte îl împingea la lene, dar orice amănunt, orice mişcare a lui Ines împrospăta în el dorinţa. De pildă, Ines avea uneori bărbia şi boticul presărate cu perle de sudoare, şi fiind cu mîinile ocupate, îşi ştergea buzele şi bărbia de umărul drept iar cîteodată şi de cel stîng, cu o mişcare rapidă, ca de pasăre graţioasă. Ursua surîdea şi, apropiindu-se, săruta botişorul acela fermecător.

în cea de-a doua brigantină, felul în care erau instalate Torralba şi Elvira lăsa oarecum de dorit. Odată intrate în acea încăpere strimtă, cu două hamace care atîrnau legă- nîndu-se într-o parte şi-n alta, mai mergea, dar ca să intri şi să ieşi de-acolo trebuia să faci minuni de acrobaţie. Fata o făcea cu graţie şi se mîndrea cu asta. Torralba nu putea. Iar cînd dădea să iasă, trebuia să se încovoaie ca cifra 4 şi să scoată la iveală un genunchi gol (prin asta ştiau ceilalţi că o să iasă Torralba, şi-i făceau loc). Torralba n-avea încotro şi trebuia să-şi arate genunchiul gol, fiindcă nimeni nu purta ciorapi pe acele meleaguri ecuatoriale. Şi fiindcă singura-i fustă i se ridica, cu sau fără voia ei, cînd întindea genunchiul îndoit prin acel unic loc de trecere.

Elvira, care era subţirică şi sprintenă, trecea toată pe-acolo, pe unde Torralba îşi putea vîrî doar piciorul îndoit.

— Eşti ca o şopîrliţă, fetiţo, îi spunea femeia care prinsese cu adevărat drag de ea.

Torralba mai avea obiceiul să spună :

—■ Tot răul spre bine. Cu sudorile astea grozave de pe-aici avem corpul curat ca lacrima. Fără să trebuiască să ne scăldăm.

Viaţa toată era în acele locuri ca o baie constantă, nu foarte plăcută, aşa cum sînt de obicei lucrurile care ni se impun şi pe care nu le facem din propria noastră dorinţă.

Uneori era greu să respiri, întocmai ca într-o baie turcească.

Mergeau pe fluviu în jos şi întîlniră nu după mult un sat înconjurat de păduri enorme şi părăsit de curînd d

elocuitorii săi. Satul se numea Carari, după cum aflară mai 74 apoi, şi se instală acolo toată armata, cu gărzi şi serviciu de pază. Ca şi în alte locuri — ultima oară pe insula care rămăsese cu numele de *Garcia* în cinstea lui García de Arce — cea mai bună locuinţă i-a fost hărăzită guvernatorului şi doñei Inés, adică o colibă mare, cu tot confortul ce se poate întîlni printre indienii sălbatici. Piei de animale prin toate părţile şi pene de papagal alb sau verde. Mai era şi o maimuţă domesticită care sărea pe umărul doñei Inés şi părea că-i vorbeşte la ureche.

Pajii se distrau de minune cu ea.

— Acum încep să-nţeleg, spunea doña Inés privind în jur, satisfăcută, că această călătorie a noastră este, la urma urmei, o adevărată călătorie de nuntă.

Adăuga că într-un loc ca acela şi-ar putea petrece toată viaţa. Firește că nu singură.

— Cu maimuţa ? întreba guvernatorul, glumeţ.

Văzîndu-i atît de fericiţi, părintele Henao îi vorbi din
nou lui Ursúa de căsătorie, dar guvernatorul răspunse plictisit :

— Dacă mă însor sau nu, asta o să fie cînd voi spune eu şi nu cînd spune sfinţia-ta ; aşa că să nu-mi mai vii cu treburi din astea.

Şi, cu toate că era foarte îndrăgostit de metisa lui, gîndea ca ciobanul din baladă :

...că femeie-aşa iubeaţă nu vreau pentru mine, nu...

Cel puţin, ca soţie legitimă şi stăpînă a căminului său. Nici ea nu i-o cerea. Ea nu-i cerea niciodată nimic.

Cercetară prin împrejurimi, căutînd urme de oameni, dar nu găsiră nimic. Vedeau cîteodată indieni în pirogi, apropiindu-se temătoii, dar niciodată îndeajuns ca să merite osteneala să se ia cineva după ei.

Peste cîteva zile, totuşi, un şef, însoţit de cîţiva indieni, se apropie cu semne de pace, şi Ursúa le dădu cîteva şiraguri de mărgele de sticlă.

Şeful plecă mulţumit şi puţin după aceea veniră alţi indieni cu mineare, sperînd să primească aceleaşi daruri de la Ursúa, care se arăta larg la inimă, atenuînd încetul cu încetul efectele groazei trezite pe insulă de Arce, despre care auziseră şi aceştia, deoarece frica se propagă cu viteza luminii.

Soldaţii, din lăcomie, începură să scotocească peste tot, ca să afle ce mai puteau oferi indienilor, şi atunci guvernatorul dădu o ordonanţă cum că, dacă vreun soldat schimba sau răscumpăra ceva pe cont propriu, va fi pedepsit, fiindcă trebuiau să trateze cu cel mai mare tact cu locuitorii din acele ţinuturi, dacă vroiau să le dobîndească prietenia şi să le obţină alianţa. Cu toate acestea, unii soldaţi schimbau obiecte pe ascuns, uneori cu binele, dar alteori silindu-i pe indieni cu ameninţări, cu pumni şi lovituri de picior.

Cînd văzură că acea aşezare nu oferea avantaje mai mari, o părăsiră şi plecară pe fluviu în jos. La căderea nopţii se opreau, ca de obicei, şi dormeau pe ţărm. Şi, cu toate că indienii fugeau, după puţină vreme se întorceau, vădit fiind că primiseră veşti despre purtarea lui Ursua în satul dinainte, ceea ce îi făcea mai încrezători şi mai prietenoşi.

în acea noapte, cîţiva soldaţi se aventurară pînă în buza pădurii. Era lună plină. Arborii erau atît de deşi încît părea cu neputinţă să pătrunzi mai departe, şi Lope, care umbla după lucruri noi, mai mult din cauza întrebărilor fiică-şi, decît pentru el însuşi, îşi puse în gînd să se întoarcă a doua zi, pe lumină.

Aşa şi făcu.

Vegetaţia era încă şi mai deasă decît i se păruse noaptea.

Se găseau multe feluri de palmieri şi, dintr-o singură privire, fără să fii' specialist, puteai distinge pînă la cinci sau şase specii, unii cu tulpina foarte înaltă şi dreaptă, cu un smoc de frunze în vîrf. Alţii, la fel ca tulpină, dar sus cu frunzele în formă de evantai ; în sfîrşit, unii la care frunzele se desprindeau de la pămînt în jurul trunchiului şi încă alte soiuri, ba chiar şi de culori diferite, căci era un palmier de culoarea fildeşului,

aproape alb, în locurile unde soarele nu pătrundea niciodată.

Mulţimea de palmieri — arbore care în Europa are doar un caracter ornamental — dădea pădurii aspectul unui mare parc nobiliar. Apropiindu-te vedeai că stăpinii acelui parc, ale cărui hotare nu le puteai cuprinde cu închipuirea, erau maimuţele, jaguarii, pumele, tapirii, gheparzii şi alte mii de specii, subspecii şi familii.

Indienii se apropiau de pădure cu oarecare încredere, deşi nu totdeauna şi nici din oricare parte. Ştiau că pădurea poate să-i înghită, ca şi fluviul şi marea.

Ursúa îl trimise pe Pedro de Galeas cu o mină de oameni să cerceteze terenul, uinau-i un termen de şase zile, la capătul căruia trebuia să fie înapoi ; căpitanul plecă de îndată cu oamenii lui şi pătrunseră cu toţii în inima ţinutului, mergînd pe malurile unui estuar care comunica cu fluviul. Nu prea departe dădură de nişte indieni care se întorceau în sat încărcaţi cu hrană, gândind că spaniolii plecaseră, dar văzîndu-l pe Galeas cu soldaţii săi, lăsară proviziile şi o rupseră la fugă. Soldaţii nu putură să-i ajungă fiindcă indienii erau sprinteni şi cunoşteau mai bine locurile. Dar, puţin după asta, întâlniră o indiană mai încrezătoare, care le spuse prin semne că nu era din provincia aceea, ci dintr-alta, din Est, ce se afla la cinci răsărituri de soare — cinci zile — distanţă. Era foarte prietenoasă şi, deşi lui Galeas i se părea o captură neînsemnată ca să i-o ducă lui Ursúa, se întoarse cu ea în tabără. Aici îl aştepta o surpriză. Oamenii erau în stare de alarmă şi mohoriţi, iar cîte unii înarmaţi pînă-n dinţi, în ciuda căldurii tropicale.

Cauza era Alonso de Montoya, care dădea semne d_> nesupunere. Cu cît se depărta mai mult de pământurile indienilor „motilones", cu atît spera mai puţin să se întoarcă şi-şi simţea sufletul mai plin de venin — aşa spunea Lope — împotriva lui Ursúa. Fiarele pe care acesta i le pusese la şantier, înainte de plecare, îi fuseseră scoase de mult, şi

Ursúa căuta să-i cîştige prietenia invitíndu-l nu o dată să mănînce cu el şi cu Vargas. Montoya spunea da la tot, dar îşi păstra neîncrederea şi reaua credinţă şi aştepta o împrejurare favorabilă

.Montoya incercase să convingă unele grupuri de soldaţi să dezerteze împreună cu el şi să se întoarcă în Peru, iar Ursúa prinsese de veste, dar se arătă indulgent şi nepăsător, amintindu-şi că-l pedepsise aspru la şantier, înainte de plecare. Pe de altă parte, conspiraţia lui Mon- toya nefiind dată pe faţă, purtarea prefăcută a ambelor tabere fu de ajuns ca să fie trecută cu vederea. A treia oară însă, Ursua n-avu încotro şi arătă că e la curent, căci veniră mai mulţi soldaţi şi repetară în faţa lui cuvintele pe care le rostise Montoya. Le propunea să pună mîna pe cîteva ambarcaţiuni, plute şi ceamuri, şi să se întoarcă în Peru vîslind în susul apei. Deşi se vedea că e plin de bunăvoinţă, Ursua n-avu încotro şi-l pedepsi, punîndu-l să vîslească cîteva zile ca un ocnaş.

— Mi s-a spus, îi declară Ursua, că vroiai să părăseşti brigantina şi s-o iei pe rîu în sus.

— Aşa e, mărturisi el, sfidător.

— Dar chiar de-ai părăsi tu brigantina, s-ar putea ca ea să nu te părăsească pe tine, Montoya.

El tăcea şi vîslea. Era un om cu mulţi prieteni printre civilii din ţinuturile indienilor „motilones" şi chiar din Lima. De aceea se simţea tot atît de tare ca şi Ursua. De la primul incident grav pe malul rîului Huallaga, îi dăduse să înţeleagă lui Ursua că n-o să-l ierte şi n-o să-i mai fie prieten niciodată. Dar Ursua avea o încredere oarbă în propriile-i puteri, acea încredere pe care i-o reproşau Lope de Aguirre şi alţii, spunînd în spatele lui :

—■ De unde-i vine ideea asta să creadă că ne e superior? Ce-şi închipuie că e ?

Lope de Aguirre se apropia uneori de Montoya şi-i vorbea pe ascuns. Omul acela, care vîslea între doi negri în ceamul cel mare, săvîrşise în Indii cîteva strălucite fapte de arme fără să-l coste prea mult — o rană la piept şi alta la un braţ — întemeiase o aşezare cu indieni, făcuse ceva avere şi avea o proprietate cu casă mare şi sclavi. Lope, văzîndu-l în dizgraţie şi în conflict cu guvernatorul, nu înţelegea, pe de o parte răbdarea lui Ursua, iar pe de alta ura cumplită a lui Montoya, care nu se pleca sub ameninţări, după cum nu se împăca nici cu atenţiile priete-

Lope simţea că acel om întruchipa un fel de avertisment al providenţei şi că trebuia să-l asculte şi să-l folosească. Era prematur să facă cu el cauză comună înainte de-a exista în tabără un grup de nemulţumiţi. Ar fi fost ca şi cum s-ar declara candidat la aceeaşi pedeapsă, fără cea mai mică posibilitate de-a se remarca în vreo intrigă împotriva lui Ursua. Şi, cu toate că simpatiza cu Montoya, nu ştia ce hotărâre să ia : „Dacă m-ar fi condamnat pe mine la butuc sau la vîsle, l-aş fi ucis pe Ursua". L-ar fi ucis, între alte motive, şi fiindcă Lope nu putea tolera ideea că fiică-sa Elvira l-ar vedea astfel umilit.

Toţi umblau echipaţi, văzîndu-l pe Ursua prost dispus, ţinîndu-se de interogatorii, avertismente şi ameninţări. Lope îl privea de departe şi, amintindu-şi că Montoya e la vîsle, îşi spunea :

— Rău faci, Pedro de Ursua, că jigneşti şi că laşi în viaţă pe omul pe care-l jigneşti.

Asta vădea multă trufie, şi Lope o punea pe seama dispreţului pentru ceilalţi pe care-l nutrea Ursua în străfundurile inimii lui şi pe care în zadar încerca să-l ascundă. Lope vedea brigantina împotmolită pe plajă şi-şi spunea :

— Zace pe nisip ca un animal rănit. Ca Montoya.

La căderea întunericului, cînd oamenii erau parcă mai
retraşi, apăreau negrii, care obişnuiau să facă tabără aparte, şi începeau, ca animalele de noapte, să se înveselească. Ines, văzîndu-i din coliba ei, se simţea oarecum în primejdie şi-i spunea lui Ursua :

— Sînt negri şi se grăbesc către noapte. Negrii care merg în întîmpinarea ei.

— Cum vine asta ? întreba Ursua, amuzat.

— Nu vezi ? încep să petreacă fiindcă se apropie noaptea. Pentru ei noaptea e ca mama lor neagră.

— Ei şi ! Sînt sclavi. Lasă-i cu copilăriile lor.

Aproape întotdeauna Bemba era cel care avea iniţiativa primului dans. Iar unul din lucrurile pe care şi le propuneau la acele petreceri era să le demonstreze albilor că nu-i interesau problemele lor. în fiecare zi, Bemba părea că se însufleţeşte pe înnoptate, chiar în timpul cînd se deştepta şi pădurea, iar acum ridica o mînă în sus, în- doind braţul, şi ieşea în mijlocul celorlalţi cu paşi de dans, cu capul tremurător.

— Spune-mi că vii la ospăţ.

— De ce ?

— La ospăţul dumnealui.

-— O să-ţi spui.

-— La ospăţ la căpitan.

—■ Ţi-o spune-o el.

— La ospăţ cu vin şi carne, unde se îmbată mama. La ospăţul dumnealui.

— O să-ţi spui.

— Spune-mi că mergi la ospăţ unde-un colonel se-mbată.

— O să-ţi spui.

— Generalu-i la cazarmă şi-acolo te-o aresta.

— Mi-o spune-o el.

Lope de Aguirre îi privea de departe şi spunea printre dinţi :

— Cum mai petrec, pungaşii !

Lope înţelegea că erau altfel de oameni, cu alte preocupări sau poate fără nici una. Şi nu-i iubea, dar îi cultiva fără să ştie exact de ce. Adică, ştia că uneori cîte unul reteza patru capete omeneşti, şi asta avea oarecare preţ.

Indiana prinsă de Galeas, o femeie prietenoasă, vorbi mult în faţa guvernatorului — prin interpreţi — şi, din spusele ei, Ursua înţelese că nu se aflau încă în ţinuturile indienilor Omagua şi că nu merita să se oprească din drum ca să facă explorări. Ursua se temea de cîteva lucruri : de ţinţarii de pe uscat, care erau mai mulţi şi mai răi decît cei de pe apă ; de natura vegetală şi animală — luxuriantă şi agresivă — şi, mai ales, ca nu cumva trunchiurile şi armăturile de la chilele ambarcaţiunilor să se desfacă sau să putrezească de tot. Pe-acolo se aflau desigur termite flămînde. Se mai temea şi că neră bdarea şi reaua voinţă a oamenilor — care părea să se înteţească pe uscat — ar putea duce la oarecare excese. Dacă asta se întîmpla înainte de-a ajunge în el Dorado, autoritatea lui ar slăbi într-un chip primejdios. Şi Ursua începea să doarmă prost atît la bord cît şi pe uscat. Punea asta pe seama căldurii. în schimb, soldaţii care dormeau foarte prost pe ambarcaţiuni, din lipsă de spaţiu, se odihneau mult mai bine pe uscat şi abia aşteptau să vină noaptea ca să debarce.

Ursua porunci să urce toţi la bord şi, la primele licăriri ale zorilor, porniră iar în josul fluviului.

Aceea era partea centrală a Amazoanelor, cu ispitele şi primejdiile sale, între care trebuia să pui la socoteală săgeţile otrăvite şi sarbacanele, ca şi un soi de peşti mărunţei care stânjeneau pescuitul. Cînd venea la momeală un alt peşte, acesta era devorat pe loc de acele fiinţe minuscule, care nu muşcau de fapt din momeală, iar dacă muşcau, nu merita osteneala să-i tragi afară.

Era periculos să înoţi în rîu dacă aveai o rană cît de neînsemnată, căci peştii simţeau sîngele şi mirosul îi făcea lacomi şi agresivi.

Kăcură o încercare cu maimuţa pe care-o luase la bord negrul Alonso. O aruncară în apă legată de mijloc şi animalul înotă, fără să i se întîmple nimic. Apoi o rănirăuşor la coadă şi o aruncară iar. După trei minute îi scoaseră scheletul curăţat, ca şi cum n-ar fi avut niciodată carne pe el.

Peste două zile, un indian păţi la fel.

Fluviul îşi dezvăluia treptat misterele şi primejdiile.

De la insula lui Garcia de Arce mai parcurseseră o sută şaptezeci şi două de leghe.

Într-o noapte, cînd coborîră pe ţărm ca să se culce, văzură că indienii nu fug. Aşezarea aceea făcea parte din provinciile numite Caricuri. Alţii le spuneau Manocuri şi abia mai tîrziu înţeleseră că cele două nume erau înrudite şi indicau aceeaşi regiune.

Indienii purtau nişte mici podoabe de aur ieftin care, firească, trezi lăcomia soldaţilor, şi Ursua îi condamnă la vîslit pe zece dintre aceştia, pe care-i surprinsese făcînd troc pe propria lor socoteală.

Montoya fusese iertat sau poate că îşi îndeplinise pedeapsa ; fapt este că nu mai vîslea.

Indienii aceia aveau înfăţişarea cea mai ciudată pe care o văzuseră pînă atunci şi se sluţeau singuri pînă la grotesc, iar uneori erau înspăimîntători. Se considerau stă- pînii Amazoanelor şi îi spuseră asta, prin interpreţi, lui Ursua. Guvernatorul află şi alte particularităţi demne de a fi luate în seamă. Primii locuitori de pe Amazoane despre care aveau ştiinţă erau arancaşii, după care veniseră tupiguaranii. Aceştia erau mai puţin închişi la piele, dar cu feţele turtite, ca de pisică, uneori mai mult late decît lungi, şi cu ochii oblici, care le dădeau un aspect prea puţin omenesc.

Cum spuneam, se sluţeau singuri, şi la cîte unii faţa era toată numai nas, iar alţii aveau buzele proeminente şi un rit ea de porc. Femeile din expediţia lui Ursua, chiar şi indienele, priveau cu groază chipurile acestea.

Ursua deduse că indienii se sluţeau ca să înspăimînte triburile vecine.

Toţi acei indieni foloseau sarbacane. Şi Bemba se apropia de cîte unul care ţinea vîrful sarbacanei între buze şi-i spunea :

— în mine n-o să sufli, porc de indian ce eşti.

Indianul, fără să înţeleagă, îşi scotea sarbacana dintre buzele-i zîmbitoare. Zîmbetele lor, frecvente, erau oribile pe acele buze sluţite.

Au stat acolo cîteva zile.

Peste noapte, singur, Lope se gîndea la el, ca întotdeauna, dar nu monologa, ci, apropiindu-se de coliba lui Montoya, încerca să intre în vorbă cu el. Montoya era mereu într-o stare de spirit proastă, veninos şi irascibil şi nu asculta pe nimeni.

— De ce nu mă omoară franţuzu ăsta afurisit ? îl întrebă pe Lope.

Lope îi spuse :

—■ Aşa e, în locul lui, eu te-aş fi omorît. Dar Ursua nu ucide pe nimeni, pentru că este un Dumnezeu care veghează asupra noastră din slăvi. Şi, afară de asta, nu ne guvernează. El e stăpîn doar în pat, spunea Lope, pentru că Ines aia i-o fi făcut farmece.

Unii se fereau de Lope, socotindu-l nechibzuit, şi nu vroiau să meargă prea departe.

— Şi eu fac parte dintre cîrcotaşi, îi spuse într-o zi lui Montoya, şi aş vrea să aveţi încredere în mine.

Nemulţumiţii începură să se întîlnească în fiecare noapte cu Montoya, şi acesta îl luă cu sine şi pe Lope. La prima adunare, Aguirre, mulţumită blestemelor şi înjurăturilor lui, avu mai multă trecere decît Montoya. Era şi cu mult mai radical. în ceea ce privea bunurile trupei, se produseseră destule confuzii şi guvernatorul ordonă să se facă inventarul lucrurilor care aparţineau armatei şi erau, aştfel, sub jurisdicţia sa.

În urma acelui ordin se iscă oarecare agitaţie. Lope vocifera şi amenința şi mulţi îi dădeau dreptate, molipsiţi de dinamismul său agresiv. Pînă atunci, Montoya păruse totuşi să aibă iniţiativa cînd era vorba de vreo nemulţumire.

O mare parte din soldaţi erau gata să dezerteze şi să se întoarcă în Peru. Nu mai aşteptau decît să li se indice ziua şi ora.

La sfîrşitul lui noiembrie ridicară din nou tabăra şi na- vigară două zile pînă la satul Mococomo, unde discutară în şi mai mare taină şi cu mai multă hotărîre despre fuga pe care o puseseră la cale. Lope se arăta posac şi tăcut,, dar, întrebat şi obligat să vorbească, ridică mîna şi spuse răspicat :

— A pleca din tabără, a fugi şi a ne întoarce în Peru e o hotărîre meschină, de oameni paşnici şi laşi. Pînă la urmă înseamnă să dăm bir cu fugiţii, ca oricare alţii. Ceea ce propun eu e să-l omorîm pe guvernator şi să punem stăpînire pe trupă.

Se lăsă o tăcere adîncă. Propunerea li se păru tuturor foarte gravă, dar nu nesăbuită. De atunci mulţi îl priveau pe Lope cu respect, gîndindu-se că, făcînd în public declaraţii atît de categorice, îşi pune viaţa în joc. Ideea de a-l omorî pe Ursúa nu li se păru proastă unora ca Zalduendo şi La Bandera, care se topeau după doña Inés. Alţii se speriară şi nu mai veniră la întîlnirile secrete. Lope îi privea chiorîş şi murmura printre dinţi, atingînd cu mîna pumnalul — ca şi cum ar fi fost un talisman.

A doua zi, înainte de îmbarcare, se iviră unele piedici. Inventarul nu era gata şi guvernatorul hotărî să mai zăbovească o zi.

Cîţiva soldaţi, călăuziţi de indienii din acel loc, plecară la vînătoare şi aflară lucruri curioase. Cel mai bun vînat care se putea găsi în ţinutul Amazoanelor era *huan- gana,* un soi de porc mistreţ. Era un animal inteligent care, ca să vîneze, alcătuia cu mulţi alţii un cerc mare şi apoi, micşorîndu-l din ce în ce şi strîngîndu-l, mîncau tot ce găseau în raza lui, indiferent dacă era plantă sau animal. Cel mai mare duşman al huanganilor era tigrul. Acesta stătea la pîndă şi se năpustea asupra ultimului huangan din turmă, atunci cînd mergeau unul după altul, prin pădure. Ultimul e de obicei cel mai slab şi, pe lîngă asta, tigrul putea să-l atace fără să fie văzut de celelalte animale.

Dar victima începea să guiţe şi atunci îi veneau în ajutor toţi huanganii.

Tigrul avea grija şi prevederea de-a răni animalul într-un punct vital — grumaz, jugulară, inimă sau picioarele dinapoi — ca să nu se mai poată ridica, şi-apoi se urca într-un copac aşteptînd plecarea celorlalţi. Cînd, la sfîrşit, aceştia îşi vedeau de drum, lăsîndu-l pe cel rănit în voia soartei lui triste — lucru care se întîmpla mai curînd sau mai tărziu — tigrul cobora şi-l devora. Uneori însă copacul pe care se căţăra era ros de licheni, de bătrî- neţe sau de furnici, şi-atunci se încovoia şi cădea cu povară cu tot. În cazul acesta agresorul era pierdut, deoarece curajoşii huangani îl atacau cu toţii deodată şi într-un fel sau altul îi veneau de hac. Erau foarte voraci huanganii şi uneori carnivori ca şi mistreţii.

Totul era violent în ţinutul Amazoanelor : peştii, animalele de pe uscat, soarele şi mai ales minusculii ţînţari.

Lope de Aguirre auzise povestea cu huanganii şi tigrii şi spunea că tigrul, înainte de-a ataca, trebuia să fie sigur că arborele care-i va sluji de adăpost nu e

putred pe dinăuntru. Iar omul trebuia să-i urmeze pilda. Pădurea oferea exemple pentru toate împrejurările.

Lope se gîndea noaptea la asta şi la urmă ajungea la concluzia că între duşmanii lui Ursúa nu se afla nici unul atât de pornit ca el. Montoya ştia de ce îl jignise şi mai ştia, de asemeni, că se va răzbuna şi el într-o zi. Resentimentul său se îndrepta împotriva lui Ursúa şi atâta tot. Dar cel al lui Lope era împotriva tuturor oamenilor, împotriva cerului şi-a pămîntului, împotriva regelui şi-a lui Dumnezeu. Ceilalţi îşi dădeau seama că voinţa lui Lope éra stăpînită de ceva fatidic şi sumbru, dar nu ştiau ce anume. Şi nu-i mai ziceau Aguirre *nebunul*, pentru că vedeau că nu judecata îi lipsea, ci toate celelalte. În afară de judecată nu mai avea nimic. Iar el vroia să pună stă- pînire, prin puterea minţii, pe tot ce nu avea.

Montoya îl căuta în timpul nopţii şi lui Lope îi plăcea să aştepte în uşa colibei pînă soseau şi ceilalţi, prin întuneric. Odată adunaţi cu toţii, vorbeau mult, dar fără sa ajungă vreodată a lua o hotărîre concretă. Iar Lope îşi atingea pumnalul, enervat.

Se întîmplă ca, tocmai cînd se pregăteau de îmbarcare pentru a-şi continua drumul, brigantina avariată să se scufunde, ceea ce-i obligă să rămînă mai mult în acel loc, pînă să construiască plute şi canoe care s-o înlocuiască.

În trei sau patru zile plutele şi canoele fură gata. Ur- súa dădu încă o dată dovadă de imprudenţă la plecarea din acel sat, pentru că porni fără să se informeze dinainte despre ce va găsi în zilele următoare. Şi plecară fără rezerve, nădăjduind c-o să găsească în vreun sat riveran, ca şi pînă atunci.

Trecură două zile, fără să găsească însă nimic de mîncare şi în a treia foamea începu să-i chinuie pe toţi. Cînd coborau pe mal să doarmă, merita să-i vezi pe oa- menii aceia, uneori zdraveni şi cu barba pînă la brîu, cău- tînd buruieni şi nişte biete rădăcini pe care să le mănînce, şi scormonind în nisip după ouă de broască ţestoasă — dar nici urmă de asemenea lucruri. Natura le refuza pînă şi această mîngîiere. Mulatra doña Maria, care avea un dispreţ total pentru orice fel de pericol, se bucura, spunînd că tot avea prea multă osînză pe unde ştia ea.

— Ba ştiu şi eu pe unde, răspundea Zalduendo, făcînd şmechereşte cu ochiul.

Nu se vedea pe nicăieri ţipenie de om. Vreau să spun, indieni.

Peştele, care de obicei se prindea uşor, părea să fi pă- i-ăsit fluviul, şi dacă în timpul zilei visau să găsească ceva pe uscat, noaptea, cînd se culcau flămînzi pe mal, sperau, dimpotrivă, să afle a doua zi ceva în fluviu. Şi aşa, cu asemenea speranţe, timpul trecea între griji şi nevoi. Ca să se poată odihni noaptea, trebuiau să tragă navele la mal şi să se expună pericolului de-a fi devoraţi de animale mai mari — caimanii sau, mai mici — ţînţarii. Călătoreau pe brigantină şi în ceamuri ca în diligenţele ticsite, inco- mode, inspirînd fiecare răsuflarea vecinului. Şi gîndind prea mult. Fiindcă trupul nu se putea mişca, se punea mintea în mişcare, şi Ursúa îşi dădea seama de asta.

Cum spuneam, în timpul nopţii coborau pe uscat şi natura, liberă, le dădea o senzaţie de uşurare. Dar ţînţarii, liliecii cei mari — care erau altfel pe acolo, căci la început li se păruseră a fi păianjeni zburători — iar pe uscat crocodilii, constituiau o ameninţare de fiecare clipă. Era vremea incubaţiei şi mamele păzeau cuiburile cu ouă, mai ales cînd apăreau acele noi fiinţe faţă de care simţeau aceeaşi dragoste pe care şi celelalte vieţuitoare o au pentru puii lor. Toate, afară de Zalduendo, care-i lăsa pe-ai lui „să-şi cucerească împărăţia cerurilor".

Erau unii care dormeau cu archebuza lipită de picior şi pîndiţi de-aproape de vreun caiman prudent, amîndoi înfometaţi şi aşteptînd să vadă care-o să-l mănînce pe care. Pe uscat, nimeni nu cugeta. Mintea stătea liniştită, pentru că primejdia anihila imaginaţia.

Relativa înlesnire a ţărmului îşi avea riscurile ei şi nu te puteai odihni niciodată, căci se iveau noi corvezi şi ameninţări.

Nici pe ţărm nu era uşor să dormi, din cauza zgomotului din pădurile mai apropiate sau mai depărtate, care se trezeau în fiecare zi la căderea întunericului şi care dădeau impresia unor mari oraşe cu agitaţia şi forfota lor obişnuită. Pe soldaţi nu-i liniştea gîndul că toate fiinţ®le care trăiau acolo erau nişte animale, incapabile să facă vreun rău cu bună ştiinţă, fiindcă nu de pagube şi de stricăciuni se temeau ei, ci de faptul că nu ştiau ce se în- tîmplă acolo. Necazurile cele mai mari şi zbuciumul omului se trag din acelaşi lucru ; din faptul că nu înţelege sau că înţelege pe jumătate.

Cerul era, cum se întîmplă pe linia ecuatorului, negru şi întunecat cu totul, iar stelele străluceau ca în nici o altă parte a lumii. Crucea Sudului le arăta că se află în emisfera australă.

Găseau pe ţărm foarte puţine ouă de broască ţestoasă şi numai nişte iguane respingătoare. Chiar şi acele păsări- pescari din care mîncau altădată şi care, cînd sînt pui, se pot prinde cu mîna, dispăruseră cu totul.

în timpul zilei trebuiau să vîslească mereu ca să nu-i îndrepte curentul spre ţărm, sau ca să menţină distanţele, pentru ca navele să nu se ciocnească între ele.

Mai uşoară părea navigarea pe brigantină, dar trebuia să stai de veghe tot timpul şi puţini erau negrii sau indienii care să stea în timpul zilei cu braţele încrucişate. Cel care nu vîslea măsura fundul cu sonda sau menţinea direcţia cu timona — o bîrnă mare de la pupă.

Lope gîndea : „Acum va trebui să mîncăm haita de ciini".

Cădeau averse teribil'e şi neaşteptate, adesea în plin soare, ceea ce dădea naştere în mod frecvent curcubeelor.

Lope spunea uitîndu-se la curcubeu :

— Toată lumea rămîne cu gura căscată, dar pe mine nu m-a impresionat niciodată. Un arc colorat. Şi ce ?

Pedrarias rosti unul din lucrurile acelea pe care soldaţii nu prea le luau în seamă. Adică le ascultau cu respect doar trei persoane : doña Inés, Elvira şi Lope.

—• Nici mie nu-mi place curcubeul, spuse, care-i vulgar, aşa cum sînt toate lucrurile necomparabile, adică acelea pe care nu le poţi măsura cu nevoile omului.

Pedrarias nu vorbea cu nimeni aşa, ci doar din cînd în cînd cu Lope.

Ursúa puse paznici înarmaţi ca să nu fie omorîţi şi mîncaţi şi caii. Celelalte animale mai mici, cum erau ca- prele şi porcii îmbarcaţi la plecare, fuseseră consumate de mult. Acum îşi mîncau cîinii, şi Lope o minţea în fiecare zi pe fiieă-sa, spunîndu-i că era carne de miel sau muşchi de porc. Uneori El-virica avea bănuieli şi refuza să mă- nînce, sub motiv că nu-i e foame. Taică-său ridica vocea :

— La vîrsta ta trebuie să-ţi fie foame şi ai să mănînci pentru că-ţi poruncesc eu.

Alonso Esteban, cel care fusese cu Orellana într-o expediţie anterioară, povestea mereu că atunci nu răbda- seră de foame. După două zile, Pedrarias îi spuse :

—- Gata, am mîncat şi cîinii. Nu vezi că nu se mai aude nici un lătrat ?

Cu toate astea, Ursúa şi iubita lui mîncau, nimeni nu ştia nici cum nid ce. Dar se părea că mai au rezerve.

Cînd o vedeau pe Inés şi vorbeau cu ea despre foamea pe care o îndurau, frumoasa metisă clipea cu lungile ei gene — genele săruturilor de colibri — şi o făcea ca şi cum ar fi vrut să-şi ţină plînsul. Dar n-avea chef de plîns.

Pe brigantină, Torralba căsca şi spunea :

— Oare de ce-om fi venit prin locurile astea ? O ţară fără iarnă e un loc înşelător, unde nu pot trăi decît cei fără frică de Dumnezeu.

Soldaţii începeau să se teamă de soarta lor şi să-şi spună că foametea, ca oricare altă nenorocire posibilă, nu depindea de Ursúa şi nici de sărăcia locurilor, ci de o fatalitate care-i ducea la prăpăd şi la nimicire.

Mulatra doña Maria îşi bătea joc de lipsuri şi Ursúa îi atrase atenţia să nu se mai laude, fiindcă oamenii nu credeau că se laudă, ci gîndeau că are alimente ascunse. Lucru care în parte era adevărat.

Muriră eîţiva indieni, bineînţeles de foame, şi trupurile lor fură aruncate în fluviu, unde mai putură servi drept hrană peştilor şi caimanilor.

într-un fel sau altul, cu vorba, cu gestul, cu privirea, toată lumea protesta. Afară de un căpitan, rece şi impasibil, care-abia de scotea un cuvînt şi care se numea Martin Pérez. Acesta evitase orice familiaritate cu ceilalţi. A vorbi de propria-i foame era o invitaţie la intimitate şi el nu era omul care s-o facă.

într-o zi rămaseră pe ţărm în loc să se întoarcă la ambarcaţiuni, sperînd să poată vîna ceva în pădure, dar nu găsiră decît nişte maimuţe care, părînd că-şi dau seama de pericol, fugeau şi se căţărau prin locuri inaccesibile, fără să înceteze cu pălăvrăgeala şi gălăgia.

— Ai zice că vorbesc, spunea La Bandera.

— Şi chiar asta fac, aproba Lope, dar nu spun nici o vorbă adevărată.

Aşa era ; maimuţele nu păreau niciodată nişte animale de treabă.

Se dusese în pădure şi singurul soldat cu adevărat bă- trîn din expediţie, unul Núñéz de Guevara, nici mai mult nici mai puţin decît „comandor" de Rodas. Era un bărbat robust şi puternic, dar cu barba albă şi chel.

— Voi bătrînii, îi spuse Zalduendo, călcând ca întotdeauna în strachini, pe semne că nu ţineţi prea mult la viaţă.

— Aşa cred unii, dar se înşeală cu desăvîrşire, răspunse el grav.

Pedrarias reuşi să vîneze o iguană —■ animal într-ade- văr respingător — şi o dădu lui Lope, spunîndu-i :

— Bine preparată are gust de carne de pui şi Elvirica n-o să poată face deosebirea.

Lope vru s-o ascundă într-un sac, dar animalul îl rupse cu ţepii dorsali şi cu unghiile. Atunci, Lope omori iguana cu ajutorul lui Pedrarias şi o pregătiră amîndoi înainte de-a se întoarce la ţărm.

Cîţiva indieni coborîră şi ei pe uscat, dar majoritatea rămaseră în ceamuri şi pe plute, atît de extenuaţi de foame că n-aveau nici măcar puterea să fugă de soare şi să se aşeze la umbră.

Părintele Henao se ducea la vînătoare cu soldaţii, iar Portillo rămînea lîngă indieni dîndu-le ultima împărtăşanie şi spunînd în gura mare că pe pămînt nu există dreptate. Părintele Portillo umbla tot aşa de înfometat şi de gălbejit ca şi indienii.

Doña Inés şi camerista ei nu părăseau niciodată brigantina, unde, de bine de rău se mai găsea cîte ceva de mineare. Cît despre Ursúa, refuza să mănînce cu ele, în primul rînd ca să le ajungă lor şi-apoi, deoarece foametea bîntuia cu atîta furie printre soldaţi, trebuia, măcar din bună-cuviinţă, s-o împărtăşească şi şeful.

Unul dintre cei care îndurau mai uşor foamea era Lope de Aguirre, fiindcă de obicei mînca foarte puţin şi stomacul ¡se obişnuieşte cu strâmtorarea la fel ca şi cu belşugul. Nu erau decît două fiinţe cărora nu le-a lipsit nimic în timpul expediţiei : Inés, din cauza dragostei lui Ursúa, şi Elvira, mulţumită iubirii tatălui ei.

Copiii, pajii mai găseau prin pădure cîte ceva, asemeni cîinilor fără stăpîn din oraşe. Dar unul dintre ei fu muşcat de un şarpe cu dopoţei şi muri aproape imediat.

Erau şi unii care gîndeau că, în caz extrem, era îngăduit să mănînce carne de om — băieţaşul mort era destul de durduliu — iar Esteban ajunse chiar să întrebe dacă veninul şarpelui s-o fi întins în tot corpul şi carnea mortului o fi otrăvită. Lope, care-l auzi, spuse :

— Cară-te de-aici, păcătosule, lua-te-ar dracu.

Esteban nu spuse nimic. Era unul dintre oamenii aceia
pe care nenorocirea îi face laşi, aşa cum există alţii — Lope, de pildă — pe care-i aţîţă, le insuflă curaj şi-i îndeamnă la violenţă.

Negrii descoperiseră nişte rădăcini care, bine mestecate, se puteau mînca. Nu miroseau prea grozav, dar erau proaspete şi zemoase. Prinseră într-o după-amiază o maimuţă, o jupuiră şi o mîncară crudă. Spuneau că aşa, crudă, carnea e mai hrănitoare decît gătită.

În ziua următoare se întoarseră toţi la ambarcaţiuni şi-şi continuară drumul.

Indienii nu spuneau niciodată nimic. Nu ştiai dacă erau fericiţi sau nenorociţi, flămînzi sau sătui. La resemnarea lor obişnuită, indienii creştinaţi adăugau un fel de disperare de sclavi. Aşa cum îi spusese Lope odată lui Zalduendo : „indienii ăştia, cînd sînt botezaţi şi capătă nume spaniole, parcă-şi pierd şi ultimul rest de demnitate umană pe care-l aveau". Fără îndoială, între a te numi Ixi-Kamal şi a te numi Baldomero sau Felipe era o diferenţă, dar în rău, după cum spunea Torralba.

— În schimb, dobîndesc împărăţia cerurilor cînd mor, adăuga Elvira.

Auzind cuvintele fiicei sale, Lope de Aguirre o privea cu duioşie şi nu spunea nimic.

Timp de nouă zile membrii expediţiei se hrăniră mai mult cu aer. În fiecare zi mureau cîţiva indieni, care erau şi ei aruncaţi în fluviu. Esteban se distra uitîndu-se la caimanii care-şi făceau de lucru cu trupurile lor.

Iarba-grasă şi celelalte buruieni pe care le găseau seara în preajma ţărmului le aţîţau şi mai tare foamea. Să nu mai spunem că, dacă se afla pe-acolo vreun animal viu, dispărea pe loc. Nu se mai auzeau lătraturi şi behăituri nici ziua nici noaptea. Rămăseseră doar caii.

În sfîrşit, ajunseră într-o zi, pe la amiază, într-un loc unde prundişul dispărea şi se forma un fel de mal înalt, purpuriu.

Iar sus se vedea o aşezare destul de mare.

Fără îndoială că indienii îi zăriseră de departe, fiindcă avură timp să se pregătească, încărcîndu-şi în grabă, în vreo duzină de canoe, femeile, copiii şi lucrurile mai d? preţ pe care le aveau prin colibe, în vreme ce bărbaţii apţi pentru luptă alcătuiră o trupă destul de numeroasă şi se pregătiră de apărare.

— Haideţi, haideţi, spunea Lope, pipăindu-şi spada.

Văzînd Ursúa că indienii, zdraveni la trup şi la minte şi bine înarmaţi în felul lor, voiau să înceapă ostilităţile, dispuse trupa în linie de bătaie. Mergea în frunte cu cîţiva archebuzieri cu fitilul aprins, dar fluturînd un steag alb în semn de pace. Părea că indienii l-au înţeles.

Ursúa ordonase ca nimeni să nu tragă pînă n-o da el ordin. Indienii, fără să-şi strice rîndurile, stăteau în aşteptare. Dintre ei ieşi o căpetenie cu tot atîţia oameni cîţi îl însoţeau pe Ursúa şi înainta cu un aer prietenos.

Cînd se întîlniră, indianul luă pînza albă, făcu semne de pace şi prietenie şi-i pofti pe spanioli să intre cu el în sat. Între timp indienii se retrăgeau, dar fără să-şi strice formaţia, rămînînd parcă în aşteptare.

Debarcară cu toţii, chiar şi indienii care mai puteau umbla, ba chiar şi negrii, rămînînd la rîndul lor în aşteptarea ordinelor lui Ursúa care, împreună cu căpetenia indienilor, organiză instalarea oamenilor.

Ursúa obţinu pentru membrii expediţiei o parte din sat, cu proviziile ce se găseau acolo, ceea ce nu era puţin lucru, dat fiind că fiecare casă avea pe lîngă ea o mică lagună plină cu broaşte ţestoase de toate mărimile, şi cu gard de jur împrejur ca să nu fugă. Pe lîngă asta, în case mai erau destule rezerve de porumb, de carne de porc sălbatic şi de păsări.

După ce căpetenia tribului şi guvernatorul căzură la înţelegere, Ursúa indică locuinţele unde urmau să se instaleze, iar războinicii indieni se retraseră în partea

rezervată lor. Guvernatorul dădu ordine stricte ca nici unul din oamenii lui să nu treacă în partea unde locuiau indienii şi cu atît mai puţin să ceară sau să ia ceva de la ei.

Oamenii începură să-şi pună burta la cale, cum se spune. Pe lîngă broaştele ţestoase vii din lagune erau încă multe altele, proaspăt ucise pentru hrana indienilor, ca la vreo şase sau şapte mii. Şi, preparîndu-le cum ştiau ei, înfometaţii mîncară după pofta inimii.

Soldaţii, indienii din provincia Motilones şi negrii înfulecau zdravăn şi risipeau mai multă mineare decît puteau înghiţi.

Văzînd indienii cum se purtau oaspeţii lor, îşi spuseră că n-au să respecte condiţiile hotărîte şi, în timpul nopţii, fără a fi văzuţi — erau foarte abili în acţiunile lor nocturne — începură să scoată parte din alimentele cele mai importante, atît din lagune cît şi din case, fiindcă intrau şi ieşeau fără să-i simtă nimeni, şi luară îmbrăcăminte şi piei chiar de sub capul soldaţilor, fără să-i trezească.

A doua zi, soldaţii văzură că lipseau multe lucruri şi, cum în nopţile următoare spaniolii se luară după indieni, descoperiră ceea ce se întîmplă. Atunci se considerară în drept să-şi recupereze hrana şi de asemeni, cum se poate presupune, să ia şi ce era al lor şi ce nu era. Avură loc cîteva ciocniri periculoase. Pînă la urmă cîştigară cei mai bine înarmaţi.

Ursúa încerca să facă ordine, fără să reuşească însă. Şi, socotind că e necesar să-i pedepsească pe cei ce întreceau mai vădit măsura, arestă un metis, iar acesta se plînse :

— Gîndiţi-vă, excelenţă, că prin persoana mea îl jigniţi pe sublocotenentul Guzmán.

'— Tu nu eşti sublocotenentul Guzmăn.

— Sînt servitorul lui, ceea ce, în cazul ăsta, e acelaşi lucru.

Guvernatorul porunci să-l pună în butuci. Vestea ajunse la urechile lui don Hernando de Guzmán şi acesta ceru guvernatorului, ca o favoare personală, să-i dea drumul, *ásr* Ursúa spuse că trebuia să dea o pedeapsă exemplară.

— S-o faceţi cu altul, excelenţă, pentru că aşa pare o ofensă adusă celor care sîntem la conducere.

Aici nu există altă conducere decît a mea, domnule sublocotenent, şi atît cît o fi aşa trebuie să mi se execute ordinele

.Sublocotenentul tăcu. Deoarece Guzmán protestase, Ursúa avu grijă ca toată lumea să afle de pedeapsă, pe care-o prelungi timp de mai multe zile, pentru ca tăria hotărîrii sale să fie cunoscută de către toţi potrivnicii. Nu încape îndoială că Ursúa îl respecta pe Guzmán, ştiind că era fiul şefului consiliului de la primăria din Sevilla, don Alvar Pérez de Esquivel şi al doñei Aldonza Portocarrero şi că locuise chiar în casa viceregelui Hurtado de Mendoza, dar nu avea o părere prea bună despre meritele tînăru- lui. Ştia că descinde din goţi şi că în neamul lui se păstra tradiţia lui Guzmăn cel Bun. Dar avea unele trăsături de caracter puţin cam infantile.

Chiar şi Hernando ştia asta şi evita să intre în relaţii prea intime cu alţii, ca să nu le descopere şi aceştia. Printre trăsăturile de caracter ale tânărului Guzmăn, care se distinsese în două acţiuni războinice, una din ele fiind apărarea fortului din Peuco în Chile, se

număra şi un fel de fantezie plină de naivitate. De mic copil avusese servitori şi dascăli arabi — lucru frecvent în casele nobile ; auzise astfel fxweşti de tot soiul, iar uneori le .repeta şi el, mai ales după ce bea puţin. Nu povestise nici una în cursul acestei expediţii. Dar în Lima spusese că unii fierari arabi din Mauritania de Sud se prefăceau în hiene, adică într-un animal căruia îi ziceau *bauda,* dar că acelea erau hiene rîzătoare şi puteau să se preschimbe din nou în fierari de îndată ce mîncau anumite ierburi.

Mai povestea — iar doi negri din expediţie confirmaseră că era adevărat — că în Africa, nu departe de Mauritania, existau oameni-lei care, din cînd în cînd, îmbrăcaţi cu pieile acestor animale şi purtîndu-le capul — ca pe-o- căciulă — intrau prin sate şi omorau o mulţime de oameni. De obicei mergeau opt sau zece oameni-lei şi cam tot atîtea femei-leoaice, toţi travestiţi cu pieile respective, care, ca să aibă mai mult efect, trebuiau să fie proaspete. Şi ucideau cu amîndouă mîinile — cu două pumnale —- tot ce întîlneau în cale. Mascaradă mai sîngeroasă nici că putea exista. Nimeni nu se apăra împotriva lor şi lumea ajunsese să creadă că oamenii-lei erau cu adevărat aşa. Se lăsau omoriţi cu resemnare, supunîndu-se unui obicei sîn- geros care căpătase putere de lege.

Superstiţia aceasta pricinuia în fiecare an mai mult de-o sută de morţi pe teritoriile respective, şi doi dintre negrii care se născuseră în Africa, aproape de acele locuri, întăreau vorbele sublocotenentului.

Sublocotenentul Guzmân auzise şi alte lucruri pe care, pe măsură' ce înainta în vîrstă, începea să le considere mult prea discutabile ca să poată fi povestite în faţa unor oameni maturi.

Aşadar, deşi toţi îi purtau respect şi prietenie lui don Hernando, acesta nu era neapărat respectul aventuri&rilor pentru fapte ce ţin de domeniul violenţei ci, ca să spunem aşa, mai degrabă un respect civil din vremuri de pace, consecinţă a unui sentiment de clasă.

Servitorul său, metisul, care mai era încă în butuci, îi spuse lui don Hernando într-o noapte, cînd acesta se duse să-l vadă :

—■ De ce nu-mi dă domnia-voastră băutura aceea fermecată ca să mă prefac în hienă ?

Don Hernando nu ştia dacă metisul vorbea serios sau în bătaie de joc. Sclavul îl auzise povestind legenda aceea africană în Trujillo.

în satul acela mare, numit Machifaro, se găsea hrană din belşug şi Ursua chibzuia să petreacă acolo sărbătorile -Crăciunului, care se apropiau. Pe lîngă asta, erau semne că locuitorii din acele ţinuturi cunoşteau întrucîtva locul unde se află el Dorado şi se gîndea să-şi continue cercetările cu ajutorul lor.

Hotărî să-l trimită iar pe Pedro de Galeas cu cîţiva •oameni în opt sau zece canoe, ca să intre într-un estuar care comunica cu fluviul. Galeas şi oamenii săi înaintară cîteva mile pe un braţ de apă neagră, densă şi urît miro- sitoare. Probabil că era petrol.

— Mare minune, spunea Galeas, dacă asta nu ne- o duce drept în iad.

După ee-au plutit cîteva ore pe braţul fluviului, ajunseră la o lagună imensă şi navigară în largul ei cam la trei leghe fără să-i vadă marginile şi pierdură din ochi ţărmul de unde plecaseră. Cum nu aveau busolă şi nici *balansier,* se temură să nu se rătăcească şi după ce mer- seră cîteva zile de-a lungul ţărmului care începea să se vadă, fără să dea nici de sate şi nici de oameni, hotărîră să se întoarcă, potrivit instrucţiunilor lui Ursua.

în timp ce Galeas se întorcea, veniră în canoe, pînă aproape de Machifaro, cam la vreo două sute de indieni de pe podiş cu gînd să jefuiască satul, aşa cum obişnuiau să facă din cînd în cînd. Se apropiaseră pe furiş, în timpul nopţii, după obiceiul indienilor, neştiind că în Machifaro se află spanioli.

Duşmanii fiind descoperiţi de paznicii şefului de trib din Machifaro, aceştia îl anunţară pe Ursua şi-i cerură ajutor.

Aşteptară pînă la ziuă, şi văzind atacanţii că satul e plin de războinici spanioli, hotărîră să se retragă pe fluviu, dar nu fără a face mai întîi o larmă grozavă cu tobele şi trompetele, ca să-i înspăimînte.

Ursua ordonă locotenentului său Juan de Vargas să ia cu el şaizeci de archebuzieri şi pe şeful tribului din Ma- chifaro, pe care-l însoţeau cîţiva indieni, şi mergînd în canoe mari pe alt braţ al fluviului, le tăiară retragerea celor ce avuseseră de gînd să-i atace. Aceştia erau indieni „cararies" şi se pregătiră de luptă, dar cei mai mulţi muriră sub focul archebuzelor. Supravieţuitorii căzură mai toţi prizonieri. Cei care putură să fugă o luară prin pădure, fără hrană şi fără arme, aşa că, în noaptea următoare au murit sfîşiaţi de fiare sau ucişi de indienii din partea locului care îi hăituiau plini de mînie. în liniştea nopţii li se auzeau vaietele.

Părăsiseră cele două sute de canoe, multe din ele cu hrană şi obiecte de oarecare valoare.

în tabără se întîmplă un fapt care-i surprinse pe toţi- Chiar în acea zi Ursua numi vicar general — adică episcop provizoriu — pe părintele Alonso de Henao. Şi aduse acest lucru la cunoştinţa celorlalţi în felul următor : „Prin dreptul de patronaj pe care maiestatea-sa îl are asupra acestor pămînturi şi asupra tuturor bisericilor şi episcopatelor de pe cuprinsul lor, făcînd eu uz de puterea regală ce mi-a fost conferită, pot numi, în lipsa unui prelat, un vicar general ; şi îl numesc în persoana lui don Alonso de Henao."

Prima hotărîre pe care-o luă părintele Henao în noua sa funcţie fu să excomunice, la cererea lui Ursua, pe toţi soldaţii care ar avea în stăpînire, fără ştirea guvernatorului, scule, securi, satîre, tesle, burghiuri, cuie şi de asemeni obiecte luate prin troc de la indieni, dacă nu vor veni imediat să le depună la picioarele prelatului.

Se iscară noi proteste şi unele discuţii, pentru că cei care cunoşteau legile spuneau că guvernatorul nu-l putea numi pe preot în acel post şi că nici părintele Henao nu putea primi postul.

Larma ajunse pînă la dona Ines, care stătea întotdeauna departe de trupe, şi chiar ea se miră de acea numire, dar din alte motive

.îl întrebă pe Ursua dacă el crede cu adevărat în Dumnezeu.

—■ Sînt zile în care nu cred, spuse, dar Dumnezeu crede în mine şi atunci e tot aia.

Mulatra Maria, care-o servea pe dona Ines, auzi aceste cuvinte şi i le repetă prietenului ei Zalduendo care, la rîndul lui, le răspîndi prin tabără :

— Dumnezeu crede în Ursua, zicea el ironic.

Lope răspunse :

— Se apropie ziua în care nici măcar Dumnezeu n-o să mai creadă în Ursua. Fiindcă prin locurile astea de la ecuator oamenii trăiesc în grabă.

Unii oameni cu ştiinţă de carte spuneau că părintele Henao n-are mai multă putere să excomunice decît bu- nică-sa. în plus, treaba asta fiind atît de vădit avantajoasă pentru Ursua şi pentru punga lui (căci dacă ar fi fost vorba numai de autoritatea guvernatorului n-ar fi părut rea), protestele se înteţeau.

Cei mai nemulţumiţi erau Montoya şi Lope de Aguirre. Ceilalţi făceau cauză comună cu ei. într-o noapte, văzînd Aguirre că servitorul lui Guzmân e tot în butuci, se duse la sublocotenentul-general şi-i zise :

— Pare de necrezut c-ar exista oameni de rang înalt ca dumneavoastră care să permită să le fie maltratat astfel servitorul.

— Ce pot face ? întrebă tînărul sublocotenent-general.

—• Dacă n-o faceţi dumneavoastră, o s-o fac eu, pe Dumnezeul meu.

Petrecură noaptea în discuţii şi comentarii în legătură cu soarta expediţiei, cu dragostea lui Ursua şi cu cîte altele. Lope spuse că, în timpuri tulburi, bărbaţii care aveau ceea ce trebuiau să aibă se ridicau şi ajungeau pe cele mai înalte culmi, dînd astfel o lecţie celor aroganţi şi încrezuţi. Căci fiecare putea prospera potrivit condiţiei sale, cel care era mic puţind ajunge mare, iar cel care era mare ajungînd şi mai mare.

El nu avea cine ştie ce ambiţii, dar trebuia să-şi revendice drepturile, nesocotite sau necunoscute în Quito, în Panama şi în Lima. Alţii, care nu făceau cît el, aveau pacte de favoruri, de onoruri şi de monede de aur care nu ieşiseră din matriţa de monede a viceregelui, şi nici nu dăduseră a cincea parte pentru maiestatea-sa.

— Eu, dacă aş fi în pielea dumneavoastră, don Her- nando de Guzmân, spuse fără a mai ţine seama de nimic, aş ţinti, în cel mai rău caz, să pun stăpînire pe Peru. Alţii aşa au făcut şi au fost pe punctul de-a reuşi avînd în vine un sînge mai puţin curat decît al dumneavoastră. Şi, dacă se iveşte prilejul, o să mai vorbim despre asta, dar singuri şi fără să ne-audă cineva, pentru că eu am un defect şi o calitate. Defectul este că nu-mi place să las duşmani în spatele meu şi calitatea e că inima-mi spune cine-mi sînt duşmanii şi ce intenţii au, atunci cînd le au. Şi să nu credeţi că vorbesc ca un nebun. În orice caz, nu uitaţi că ceea ce spun ca un nebun ştiu să susţin ca un om cu mintea întreagă, lucru care e rar de găsit pe-aici. Şi n-o să pierdeţi nimic ascultîndu-mă, căci sînt dintre puţinii care ştiu să preţuiască o prietenie.

Mai spuse că trebuia să se păzească de Ursua, fiindcă începea să i se înăsprească voinţa şi avea dreptul să scurteze de cap nu numai un om ci chiar o duzină de oameni, iar din pricina căldurilor de la ecuator, tuturora le musteau în sînge ciuperci veninoase şi, dacă se ivea prilejul, trebuia să ai mîna mai sprintenă decît a lor.

Nobilul sevillan îl asculta fără să ştie ce să creadă. Îi era tare somn în acea noapte (fiind tînăr avea nevoie să doarmă mai mult decît Lope) şi cînd se despărţiră, sublo- cotenentul-general se depărtă zicîndu-şi că tot ceea ce îi spusese Lope era o nebunie, dar un fel de nebunie de loc neplăcută, la care îi convenea să se gîndească şi de unul singur. Adormi tîrziu, în ciuda somnului, amintindu-şi că, dat fiind că Lope de Aguirre nu dormea, avea obiceiul să obosească lumea cu vizitele, convorbirile şi himerele lui nocturne.

Cineva îl înştiinţă pe Ursua despre uneltirile celor nemulţumiţi şi a doua zi, primul lucru pe care-l făcu guvernatorul fu să-l ierte pe servitorul lui Guzmân, care-a fost scos din butuci, şi să-i cheme pe răzvrătiţi în coliba sa. Veniră Lope de Aguirre, La Bandera, Montoya, Zalduendo şi încă vreo cîţiva, toţi fără arme, în afară de cei doi soldaţi care stăteau de pază. Cînd intrară, Ursua îi primi bine dispus şi îi pofti să se aşeze. Apoi le oferi din vinul destul de tare făcut de locuitorii din Machifaro şi, scoţînd nişte hîrtii pregătite dinainte, le spuse :

— Vreau să vă arăt ceva care vă priveşte. Iată aici preîntâmpinările care mi s-au făcut împotriva voastră înainte de-a pleca din Motilones. Vreau să spun că aş fi putut să mă descotorosesc de voi înainte de-a mă îmbarca, dar n-am vrut s-o fac fiindcă aveam mai multă încredere în valoarea fiecăruia ca soldat decît în suspiciunile conţopiş- tilor şi scribilor din Lima.

Ca şi cum asta n-ar fi fost de ajuns, începu să citească. Pe una dintre hîrtii era scris :

— „Aşa că, avind zece oameni mai puţin, veţi putea, excelenţă, să reuşiţi a intra în el Dorado la fel ca şi cu zece oameni în plus, şi astfel vă sfătuiesc să-i alungaţi din trupa excelenţei-voastre pe următorii soldaţi oare, oriunde s-ar duce, poartă după ei dezordinea şi paguba".

Ursua citi apoi numele tuturor, adică, fără al lui Mon- toya care, pînă să ajungă la şantier, se purtase ca un cavaler corect şi ca un om de onoare.

După ce le înşiră numele unul după altul, Ursua adăugă :

— Să nu credeţi că asta-i tot. Aici mi se dă limpede şi cu toate amănuntele situaţia penală a fiecăruia şi mi se propune să vă dau o însărcinare şi o funcţie în altă parte ca să fie justificată retragerea şi îndepărtarea voastră fără să se poată bănui că a fost făcută de mine. Vedeţi ? Aici spune — şi începu iar să citească — „Se poate face în aşa fel încît nimeni să nu creadă că ar fi rău văzut de excelenţa-voastră..." Etc. etc. Dar eu n-am vrut să fac caz de asta şi nici măcar n-am răspuns.

Ursua, sigur de efectul cuvintelor sale, privi feţele acelor oameni. Nimeni nu vorbea. Toate chipurile erau reci şi mute.

în sfîrşit, Lope întrebă :

— Cine semnează scrisoarea ?

— Asta, domnilor, nu pot să v-o spun. Nu v-ar folosi la nimic dac-aţi şti şi e mai bine să nu cunoaşteţi numele, căci chiar din punctul de vedere al liniştii voastre e mai bine să nu ştiţi cine sînt cei ce vă duşmănesc.

— Nu înţeleg această raţiune, spuse Zalduendo.

— O să vă fac să înţelegeţi. Dacă ştiţi cine a scris scrisoarea n-o să vă puteţi stăpîni să nu-i daţi a înţelege asta într-o zi, la Lima, cu un prilej oarecare ; iar din asta nu vă veţi alege cu nici un folos nici unii nici alţii, şi mai puţin dumneavoastră care aveţi putere mai mică. Această persoană este situată destul de sus ca să vă poată face rău, şi doar ca să se apere. Aşa că nu vă mai bateţi capul şi lăsaţi-mi mie această mică problemă. Singurul lucru care mă interesează e să vedeţi că m-am purtat cu voi ca prieten şi camarad, întîi la Motilones şi apoi acum şi aici.

Tăceau cu toţii. La Bandera spuse :

— Bine zice guvernatorul, e mai bine să nu ştii ceea ce tot nu se poate îndrepta. Eu îi mulţumesc în numele meu şi al tuturora.

Ursua se mulţumi cu acele vorbe ca să considere restabilite relaţiile de prietenie, le oferi din nou de băut şi apoi îi însoţi pînă la uşă. Odată ajunşi afară, La Bandera rosti :

— E nobil ceea ce-a făcut şi îi rămînem cu toţii obligaţi.

— Obligaţi cu ce ? întrebă Lope.

— Cu respectul şi încrederea pe care ne-o arată.

— Nu-i nici respect nici încredere, răspunse Lope, şi poftim cu ce vine acum La Bandera. Aici nu-i vorba de respect. Adevărul e că Ursua se consideră cu atît mai presus de noi, că nu se teme să joace cu cărţile pe faţă şi să ne spună : vedeţi c-am fost pe punctul de-a vă alunga din tabără şi n-am făcut-o pentru că nu vă cred în stare să mă dovediţi voi pe mine şi nici măcar să mă faceţi să nu dorm noaptea. Asta nu-i respect, ci mai degrabă dispreţ şi s-o ia fiecare cum vrea, dar eu sînt vulpe bătrînă. Cu asemenea generozităţi şi toleranţe şi mărinimii nu mă duce nimeni.

Montoya gîndea la fel.

— Şi dacă nu-i aşa, stărui Lope, văzîndu-se sprijinit, atunci de ce nu ne-a spus numele celui care semna scrisoarea ? Aşa ar fi fost cinstit. Dacă mi-ar fi spus : ticălosul care vă poartă sîmbetele e cutărică şi de-acuma s-o ştiţi şi voi, ar fi fost altceva. Dar vrea să prindă doi iepuri deodată, să se bucure de încrederea celor din Lima şi de recunoştinţa noastră.

Ceilalţi meditau la acele cuvinte, dar La Bandera tot nu se lăsa convins.

— Pariez cu voi, adăugă Lope de Aguirre, că în zilele următoare va îndrăzni să ne aducă o nouă jignire, adică să condamne pe careva să vîslească la ceamuri. Pînă acum n-a cutezat să-l pedepsească decît pe servitorul lui don Hernando, pe el şi sufletele noastre, asta o spun din cauza excomunicărilor.

— Pe mine m-a pus să vîslesc trei zile, spuse Mon- toya, mama lui de ticălos.

între timp, noaptea, negrii găseau ca întotdeauna pretext ca să cînte. Auzindu-i, Montoya ridică atent capul, iar Zalduendo spuse cu un aer obosit :

— Aaah, ăştia-s negrii care duc dorul ţării lor împuţite.

Cel care cînta era, ca întotdeauna, Bemba, prietenul lui Lope.

Mavă Chelele Ghelele gh'ete Ounu Gum ou Ku Gum u Ku Yeye Mei ul Amel u Kia yeitel aru So ga dau Bu So ga dau Bu So ne yam'arii **No** gaidc Bairă ? Vaire vail engo Maul'one gh'amba Ghl ambal elele Mava Ghelele Ghelele gh'ete.Tradus mai mult sau mai puţin exact — Pedrarias Armesto le cerea de obicei negrilor să traducă — spune aşa : Aud greierele, / greierele cum cîntă. /Norul de pe muntele Gume, / norul îi acoperă creasta / Oh, fiicelor şi fiilor / coborâţi să vedeţi / umbra pe pămînt / umbra ce coboară / voi mai îi eu în stare să urc / sînt bătrîn şi prăpădit / trupul nu mă mai duce, / e prea prăpădit trupul meu / dar aud greierele / greierele cum cîntă.

Noaptea se întindea neagră. Puţin mai departe de coliba negrilor pădurea palpita cu insectele, cu broaştele şi cu păsările ei de noapte. Se auzea foarte bine greierele la care se referea negrul. Greierele, care pentru negri este ca privighetoarea pentru albi. Pădurea palpita prin miile ei de bîtlani şi de papagali în călduri. Prin tigrii ei mereu la pîndă.

în zori, papagalii albi se apropiau şi la început păreau porumbei, dar după ţipetele pe care le scoteau se vedea repede că erau alt soi de păsări. Soldaţii îi mîncau cînd puteau pune mîna pe vreunul — în lipsă de altceva — dar aveau carnea aţoasă şi tare şi cum acele păsări trăiau mulţi ani, dacă erau bătrîne nu era chip să le găteşti, căci se frăgezeau foarte greu şi cu atît mai puţin se puteau consuma crude. Chiar şi aşa însă, unii îi considerau ca un mare noroc în lipsă de altceva.

Dar în Machifaro nu duceau lipsă de mîncare.

Părintele Portillo, văzind că părintele Henao fusese numit episcop provizoriu, se simţi descurajat şi, auzindu-i pe Montoya şi pe Lope de Aguirre vorbind de-spre lipsa de omenie a lui Ursúa, spuse :

— Eu era cît p-aci să mor în timpul foametei celei mari şi văzînd că doña Inés aruncă în rîu rămăşiţe de peşte şi de fructe m-am apropiat şi l-am strigat pe guvernator, deşi aproape că nu mai aveam glas. Şi cînd i-am spus cît de greu o ducem, mi-a întors spatele şi-a zis : „N-am nimic de dat".

Montoya îl privea cu o încruntătură aspră, după obiceiul lui :

— Şi ce-ai făcut ?

— Ce era să fac ? Am înălţat mîinile spre cer şi-am spus : Dumnezeu să m-ajute, că pe pămînt nu mai e nici dreptate nici milă.

Lope îl întrebă pe preot dacă Ursúa avea puterea să numească un „provizor". Portillo spuse că se îndoia, dar chiar de-ar fi putut, prima dispoziţie a lui Henao, prin care excomunica pe cei ce deţineau bunuri de-ale armatei, era eretică şi fără temei. Părintele îşi încheie vorbele cu o sentinţă latinească menită să-i întărească părerea.

Zalduendo avea şi el motive personale de nemulţumire. Plîngîndu-se de timpul pierdut în zadar pe Amazoane, îl întrebase pe Ursúa dacă n-ar fi mai bine să se oprească undeva şi să pătrundă spre interior pe acele teritorii, ocupîndu-le. Ursúa îl privise peste umăr şi-i spusese

— :O să-ncărunţiţi înainte de-a scăpa de fluviul ăsta.

— Să-l ia dracu de franţuz cu neamul lui cu tot! spunea Lope, că eu am încărunţit în vîrful Anzilor acum mulţi ani, şi o să-l fac să-şi înghită cuvintele astea.

Ţinutul de la Machifaro îi dădea lui Ursúa impresia că ar face parte din regiunea Omagua, aproape de el Dorado. Guvernatorul avea pe lîngă el doi indieni brazili, care cunoşteau locul unde se află acel ţinut şi spuneau mereu că se apropiau de el. Cu asta se mai însufleţeau şi ceilalţi. Crezîndu-se pe punctul de a-şi atinge scopul, Ursúa îl confirmă pe Alonso de Henao ca episcop al regiunii Omagua. Din cauza aceasta, preotul nu-i mai reproşa lui Ursúa că nu se căsătorea cu doña Inés, şi în toate îl linguşea şi-i dădea dezlegare.

Tocmai atunci sosi Pedro Alonso de Galeas cu soldaţii care plecaseră în cercetare şi spuse că treizeci de leghe în jur nu exista sat, nici ţipenie de om măcar, ci doar ape negre şi puturoase.

La asta adăugîndu-se şi faptul că cei doi indieni brazili şi spaniolul Alonso Esteban păreau din nou dezorientaţi şi tot priveau fără să recunoască locurile şi să se poată orienta, oamenii începură să-şi piardă curajul şi să-şi spună că n-au să ajungă niciodată în Omagua.

Uneori Alonso Esteban spunea că da şi alteori că nu, deşi se referea la acelaşi lucru, şi, cu toate că dezvăluise numele acelui sat al indienilor Machifaros încă înainte de-a fi ajuns în apropierea lui, adevărul era că nu ştia dacă de acolo se putea sau nu merge în interior, în căutarea rîvnitului el Dorado.

Ursúa se mohorî fiindcă aştepta mult de la Galeas şi văzu că se întorcea cu veşti proaste sau fără nici o veste. Pentru infracţiunea comisă de unul dintre soldaţi care, flămînd fiind, scosese o broască ţestoasă din iazul unei colibe din partea indiană, îl pedepsi să vîslească trei zile pe brigantină.

Juan de Vargas nu era nici el partizanul unor asemenea măsuri şi i-o spuse din nou :

— Asta îi jigneşte, dar nu-i îndreaptă. V-ar prinde mai bine dacă i-aţi spînzura.

Vargas părea că începe să-şi dea seama ce soi de oameni luase cu el. Dar pe Ursua nu-l interesa nimic în afară de Ines, şi continua să fie prost dispus şi ranchiunos

Ursua obişnuia să-l trimită pe Galeas în cercetare pentru că era soldatul care investise cel mai mult în acea întreprindere. Alimentele şi banii daţi de Galeas reprezentau o adevărată avere, şi de aceea Ursua avea mai multă încredere în el decît în alţii, gîndind că lega reuşita expediţiei de prosperitatea lui personală.

Pe lîngă acestea, Galeas era un om fără fantezie şi fără imaginaţie ; un om care nu minţea şi care nu se lăsa înşelat de aparenţe. Unul dintre oamenii cei mai siguri din tabără.

Montoya şi alţii, care făceau acum în mod deschis cauza comună cu Lope de Aguirre şi cîrteau pe faţă împotriva guvernatorului, spuneau că au parcurs mai bine de şapte sute de leghe şi n-au dat nici de provinciile bogate pe care le căutau, nici de populaţii harnice, nici de ţinuturi mănoase, că nu era nici urmă de toate astea, nici mijloc de-a încerca să le cauţi. Şi nici măcar hrană ca să-ţi duci zilele. Aşadar, ar fi mai înţelept ca, înainte de-a pieri cu toţii, să se întoarcă pe unde veniseră şi să ajungă în Peru, de vreme ce nu mai era nici o nădejde de izbîndă.

Se duseră să-l vadă pe Ursua şi i-o spuseră verde în faţă. Ursua răspunse că acum ştiau că e prietenul lor şi că erau obligaţi să aibă încredere în el. în Indii nu ajungeai la nimic fără să înduri tot felul de greutăţi şi, cu încă puţină răbdare şi perseverenţă, avea să-i scoată la liman. Mai spuse că, de-ar fi nevoie să caute pînă ce copiii care se aflau cu ei vor îmbătrîni, şi tot ar fi lucru înţelept, ţinînd seama de valoarea imensă a bogăţiilor spre care se îndreptau.

Zalduendo vroia să afle ceva concret pe care să-şi sprijine speranţele şi-l întrebă pe guvernator, care-i răspunse că avea presentimente şi semne bune.

— Tot aşa de sigure ca ale dumneavoastră sînt şi ale noastre, continuă Zalduendo, numai că ale noastre spun exact contrariul.

Unii credeau că Ursua avea dreptate, dar cînd guvernatorul vru să facă din nou aluzie la dovezile de încredere pe care le dăduse arătîndu-le scrisorile din Lima, Aguirre răspunsese :

— Asta dovedea mai degrabă încrederea pe care o aveţi în dumneavoastră şi nu în noi.

— Ce vrei să spui, Lope ?

— Ceea ce spun.

— Consideraţi-mă, domnilor, ca pe tatăl vostru, căci, ca şi un tată, nu mă gîndesc decît la binele vostru.

— Eu îl am pe-al meu în Oñate, în provinciile basce.

Ceilalţi rîseră, unii din prietenie pentru Lope de Aguirre, cei mai mulţi ironic şi batjocoritor faţă de Ursúa.

Soldaţii se convinseră o dată mai mult că n-au să ajungă nicăieri cu Ursúa. Pînă şi prietenii lui trebuiau să recunoască faptul că era foarte schimbat şi că se comporta pe zi ce trece mai ciudat. Părea un somnambul pe care nu-l interesa nimic din ceea ce gîndeau, vorbeau sau făceau ceilalţi.

— Asta, spuse iar La Bandera, pentru că e legat de muiere.

Era în expediţie un soldat pe care-l chema ca pe loco- tenentul-general : Juan de Vargas. Faptul că aveau acelaşi nume şi totuşi el nu era decît un simplu ţăran din insulele Canare, cu sînge *guanche,* îi provoca acestuia o stare de nelinişte şi uneori se apropia de adevăratul Juan de Vargas linguşitor şi caraghios, iar alteori umbla cu bîrfitorii. Acest Vargas spuse că ştia cum că doña Inés cunoaşte nişte buruieni pe care le fierbe şi le amestecă în vinul lui Ursúa. Fiind creolă şi trăgîndu-se din incaşi se putea presupune c-ar avea unele înclinaţii pentru vechile practici ale acelor pămînturi şi pentru tainele lor.

Unii spuneau că Ursúa slăbise mult din cauza acelor farmece şi că doña Inés era cea care domnea în tabără. Că pedepsele date soldaţilor, ca să-i oblige să vîslească pe ceamuri sau pe brigantină, erau hotărîte de ea şi că Ursúa era preocupat doar ca, odată ajunşi pe uscat, să găsească cea mai bună colibă, întotdeauna izolată de tabără, pentru că dispreţuia soldăţimea şi vroia să se depărteze ca să se bucure şi mai mult de femeia lui.

Principalii membri ai opoziţiei împotriva guvernatorului şi cei care nu mai luau cine ştie ce precauţii cînd vorbeau erau Alonso de Montoya, Juan Alonso de La Bandera, Lorenzo de Zalduendo, Miguel Serrano, un şelar din Caceres cu o faţă uscată ca iasca ; Pedro Miranda, un mulatru cu faţa brăzdată de lovituri de cuţit şi cicatrice ; Martín Pérez, sever şi boieros, şi alţii ca Pedro Fernández, Diego de Torres, Alonso de Villena, Cristóbal Hernández, canarezul amintit, Juan de Vargas — omonimul locotenen- tului-genenal — căruia îi mai ziceau şi Zapata, şi încă vreo cîţiva. Cei care ieşeau cel mai mult în evidenţă erau Lope, Montoya şi La Bandera.

într-o noapte, căzînd ei la învoială, se duseră să-l vadă pe nobilul sevilian don Hernando de Guzmán şi-i vorbiră ca şi cum cuvintele lor ar fi fost rezultatul unor grave deliberări. Lope îi făcu o introducere uşor linguşitoare. Toţi ştiau că don Hernando e de viţă nobilă, om cumsecade şi prietenos, că putea aspira să fie mai mult decît sublocotenent al expediţiei şi că ei căzuseră de acord să-l numească în locul guvernatorului Pedro de Ursúa. Sperau că n-o să refuze acea însărcinare, căci de acceptarea lui depindea binele tuturor şi slujirea lui Dumnezeu şi a regelui. Lope de Aguirre adăugă textual, în stilul şi limbajul său :

— Vă este bine cunoscut înălțimii voastre prăpădul spre care ne îndreptăm și slabele soluții, ba chiar lipsa de soluție a situației în care ne găsim, oa și ofensele pe care fără motiv ni le aduce Ursúa. Omul ăsta și-a cam ieșit din minți și nu e neapărat necesar să i se fi dat filtre și să i se fi făcut farmece, pentru că e de-a juns ca femeia să ne prindă așa cum o cere firea, pentru ca puțin cîte puțin să ne pierdem judecata. Asta nu se poate îngădui la un om care răspunde de viața a trei sute de spanioli și a tot atîția indieni botezați, femei și copii. Dacă domnia lui Ursúa mai durează o săptămînă se vor întîmpla și alte lucruri neplăcute. într-o zi l-a arestat pe servitorul dumneavoastră, iar într-alta vă va aresta și pe dumneavoastră. Dar dacă acceptați numirea noastră, putem merge cu toții în ținuturile Omagua să le cucerim și să le ocupăm și vom aduce astfel un mare serviciu regelui, care se va socoti obligat să aibă mai multă grijă de persoana dumneavoastră și de noi toți.

— Și ce-o să facem cu Pedro de Ursúa ? întrebă don Hernando, pe de o parte măgulit, pe de alta temător.

— O să-l omorîm, spuse cineva nerăbdător, și toți se gîndiră, chiar fără să-l vadă, că fusese Montoya.

Lope, văzînd că Guzmân pălea, interveni din nou :

— Și eu eram de aceeași părere pînă acum cîtva timp, dar mă gîndesc că nu-i nevoie să-l omorîm dacă nu sîntem toți de acord. Am putea să-l lăsăm în satul acesta cu unii dintre prietenii și tovarășii săi. De pildă, cu părintele Henao, Vargas și unul din paji.

— Așa ar fi mai bine, spuse Zapata, că altfel scandalul ce s-ar isca în jurul morții lui ar fi prea mare.

Părea că toți erau de acord în ceea ce era mai important, dar nu se hotărîse concret nici o formă de acțiune. Cum era și firesc, don Hernando Guzmân ceru un timp de gîndire.

În acele zile oamenii cercetau pădurea din apropiere și se aprovizionau cu fructe. Antonico, pajul metis care obișnuia să-și petreacă ziua în Caisa lui Lope, mergea deseori în pădure și se întorcea cu felurite vești pe care i le împărtășea, plin de entuziasm, și Elvirei. Iar în acea după-masă, Elvira îi spunea lui Pedrarias, văzindu-l că intră în colibă :

— Antonico se încăpățînează să afirme că în pădure se află o pasăre care plînge, și între un hohot și altul îmi rostește numele. Asta nu se poate, nu-i așa, domnule Pedrarias ?

Soldatul ridică o sprinceană :

— Cine știe ?

Se găseau pe-acolo multe curci sălbatice, foarte prețuite de indieni. Unii le țineau prin ogradă, cu aripile tăiate, și era curios cum își făceau cuiburile chiar în casă cînd venea vremea împerecherii.

Indienii numeau puii de curcă *urubu-coară,* un fel de onomatopee a croncănitului acestei păsări. Indienii aceia legau multe lucruri din viața lor de urubu-coară ; de exemplu, ca să spună că ceva era bun sau că cineva reușise, sau doar pentru a ura prosperitate cuiva, pomeneau de urubu-coară.

Cuibul curcilor era un simbol de lux, bogăție și bunăstare.

Unii soldați, în loc să meargă în pădure, preferau apa și căutau crocodili tineri, deoarece carnea lor, mai ales a picioarelor de dinapoi, semăna cu cea de fazan și, friptă cu pricepere, era foarte prețuită.

Nu era ușor să vînezi un crocodil. Și nici să eviți contrariul, adică să nu fii vînat de el. Păreau stupizi și înceți în mișcări, dar aveau un mod de-a lupta foarte viclean, iar pe lîngă asta mai erau și puternici. Cînd ocheau cîte-o victimă, o lăsau să se apropie și, cînd le venea la îndemînă, îi dădeau o lovitură de coadă rapidă și puternică, și victima, astfel amețită sau fără simțire, era devorată în liniște.

Nu o dată, crocodilul, văzîndu-se incapabil să-și în- hațe prada și atacat de vreun soldat, iîl acoperea cu

mîl dintr-o singură lovitură de coadă şi-apoi se arunca în apă grohăind.

Grohăitul crocodililor seamănă cu al porcilor, atunci cînd grohăie cu gura închisă.

Unii soldaţi, foarte viteji pe dmpul de luptă, se temeau de crocodili şi dimpotrivă, alţii, slabi de înger în viaţa obişnuită, nu aveau frică de ei.

Cum spun, un grup foarte mare de soldaţi se unise împotriva lui Ursúa, pe care unii îl numeau „caimán", dar nimeni nu ştia ce să facă, şi singurul lucru sigur era că toţi conjuraţii umblau laolaltă şi înarmaţi, bucurîndu-se de un fel de glorie anticipată. Grupu'l care fusese să-l vadă pe sevillanul Guzmán veni apoi în coliba largă a lui Lope, unde acesta îşi cinsti prietenii cu vin de Ma- chifaro şi apoi, în acel stil nervos, repezit, dar de multe ori elocvent, le povesti unele dintre aventurile sale, lucru pe care n-avea obiceiul să-l facă. Povestea un episod din timpul cînd mergea cu Peransúrez spre Chile şi trecuseră Anzii.

— într-o dimineaţă, în zorii zilei, spunea Lope, cînd am pornit iar la drum, un paj de 12 ani, care se numea Pascual, m-a întrebat, arătîndu-mi un om care şedea pe-o stîncă şi ne privea fix, cu mutra unuia care rîde : — De ce rîde ăsta ? îşi bate joc de noi ? Şi eu i-am spus : — Pascual, băiatule, roagă-te pentru sufletul lui, că e mort. Era unul dintre cei ce muriseră de frig în acele zile.

Aseultîndu-l, cei mai apropiaţi gîndeau : „Acu murim de căldură".

în sfîrşit, aceasta era soarta soldaţilor şi fiecare se retrase în acea noapte să doarmă, lăsîndu-l pe Lope, ca totdeauna, treaz.

Să fi fost pe la miezul nopţii cînd Lope, Torralba şi Elvira, cît şi Montoya, care locuia aproape, auziră printre murmurele apei şi ale brizei şi dincolo de zumzăiala ascuţită a ţînţariior, strigătul unui animal prins de jaguar. Trebuie să fi fost un tapir. Bună pradă tapirul. Gras, aproape fără păr, totul se putea folosi la el. Era un fel de porc fără .apărare.

Ţipetele animalului care cade pradă jaguarului sau pumei sînt cele mai înduioşătoare ce se pot auzi, iar cel ce le-a auzit o dată nu le uită toată viaţa. Chiar şi maimuţa, pe care nimeni n-o ia în serios, şi pare incapabilă de dramatism şi cu atît mai puţin de tragedie, scoate un vaiet gutural atît de disperat — o sfîşietoare chemare în ajutor — încît cel care-o aude simte că i se rupe inima, fiindcă n-u-i poate sări în ajutor, fiindcă îngăduie să se întîmple aşa ceva.

Chiar şi pasărea care rîde, cea care râde mereu. S-o auzi numai cînd simte gheara tigrului ! Fiindcă tigrilor şi jaguarilor le plac mult unele păsări.

în partea locuită de indieni se întîmpla ceva nou. Născuse o femeie, şi cum acei indieni practicau „la covada", tatăl se culca în pat cu noul-născut şi primea omagiile vecinilor, în timp ce femeia se ducea la rîu să se spele. Părintele Portillo, care nu putea crede un lucru ca ăsta, asistă la acel obicei şi—1 văzu pe tată în pat, primind pe de-o parte compătimirile şi pe de alta felicitările prietenilor.

Probabil că în acea noapte erau mai mulţi licurici zburători ca de obicei şi coliba fericitei familii părea. învăluită de ei. Musculiţele luminoase, care-i uimeau atâta la început pe spanioli, zburau încoace şi încolo aprinzîndu-şi sau stingîndu-şi după voie lămpile albastre. Lumina le ieşea din pîntece şi era atît de puternică încît, la o sticlă în care-ai fi băgat o duzină din gâzele acelea, puteai citi noaptea o scrisoare.

Unul dintre negri privea insectele luminoase şi-i spunea altuia :

— la uite, Tu. Aici ţînţarii au cîte-o lanternă.

În fiecare noapte, negrii făceau un fel de petrecere şi indienii veneau să se-aşeze în cerc în jurul lor şi-i priveau cu admiraţie, deşi ou o rezervă superstiţioasă. În acea noapte au stat pînă tîrziu, dăruindu-se jocurilor lor — reminiscenţe din pădurea tropicală africană — şi, lucru rar, nu mai era Bemba cel care conducea petrecerea.

Zgomotele nopţii, cînd te aflai aproape de pădure, erau foarte diferite, fără să mai pui la socoteală pe cele produse de animalele de noapte. Se auzeau uneori cataracte false — iluzia unei căderi torenţiale de apă — poate năruirea unui copac enorm căruia termitele ii roseseră trunchiul, explozia sevei cu zgomotul unei împuşcături (puternice nu ca a unei archebuze, ci mai degrabă ca tirul unei culevrine), trăsnetul brusc pe un cer care, din locul unde se aflau soldaţii, apărea plin de stele şi senin, dar mai departe era probabil înnourat. Bubuitura trăsnetului era uscată şi se multiplica în pădure asemeni zgomotului unei lame de metal pe o roată dinţată în mişcare.

În timpul zilei se întîmpla la fel. Uneori, chiar pe un cer albastru şi cu soare strălucitor, se auzea bubuitura unui trăsnet şi începea să plouă cu găleata, nu departe de-acolo. Nori nu se vedeau, dar puţin după aceea zăreai cum se înalţă mărăcinişul din pădure ca şi cum pămîntul s-ar umfla cu apă.

Trebuia să mai pui la socoteală răgetul întîmplător al uraganului care se apropia şi care uneori nu ajungea pînă la fluviu sau devia spre podişurile înalte.

Auzeai trăsnetul în zile cu soare şi cer albastru. Apoi zgomotul ploii în pădure, apoi alt trăsnet şi iar ploaia şi în sfîrşit cerul se înnora deasupra fluviului iar acesta, imens cît o mare, se umfla repede şi intra pe undeva în pădurea întunecată, gîfîind.

Cercetările şi curiozitatea soldaţilor erau necontenite. Nu căutau doar aur, ci şi şîmburele misterului acelor ţinuturi şi al acelor oameni. Printre plante se întîlnea „guayusa", un puternic afrodisiac. Se spunea că Ursua abuza de el, şi La Bandera nu putea să înţeleagă de ce ar fi necesar vreun stimulent oarecare cu o femeie ca frumoasa Ines. Aşadar, o parte din vina schimbării de caracter a lui Ursua putea fi atribuită întrebuinţării acelor
excitante cît şi închiderii în sine şi oboselii nervoase.

De aceea Ursua îşi ieşea uneori din fire la lucruri mărunte şi răspundea mînios întrebărilor celor mai nevinovate în legătură cu rînduieliie expediţiei, ba chiar îl plesni o dată pe un negru care se apropiase de el legănîndu-se uşor pe picioare şi întrebîndu-l în acelaşi timp unde să pună masa.

Pe Ursua îl iritase buna dispoziţie a negrului, luînd-o poate drept lipsă de respect, şi-i brăzdase faţa cu biciuşca lui de călărie.

Negrul plîngea ca un copil, dar nu din cauza durerii — spunea el într-una — ci pentru lipsa de dragoste şi pentru umilire. Căci „neg'hii au şi ei ˙uşine chia' de nu pa'e".

Aşa (spunea.

Părintele Portillo se alătură conspiratorilor, deşi nu intervenea niciodată în hotărârile lor. Prezenţa acelui preot îl liniştise pe Ursua în cele două sau trei rînduri cînd primise informaţii despre conspiraţie.

Femeile albe, cinci la număr — fără să socotim pe cele ce reprezentau „aristocraţia", adică Ines, Elvira şi To- rralba — organizară o petrecere de Crăciun cu vicleim, muzică şi colinde.

Duseră vicleimul într-o colibă, iar Torralha şi Elvira se puseră pe lucru ; dar cînd Aguirre află că fiică-sa venea în contact cu femei ca Măria, amanta lui Zalduendo, care întrebuinţa, vorbind, şi cuvinte murdare, se supără şi-i porunci Torralbei să n-o mai scoată pe fată din casă fără să-i ceară lui voie.

Pedrarias stătea şi-l asculta zîmbind, dar Lope îi spuse :

— N-ai de ce să rizi. Nevinovăţia, adaugă Lope ca şi cum s-ar fi dezvinovăţit, trebuie apărată, căci de nu, ajunge să cunoască toată mizeria şi ticăloşia lumii.

Pedrarias îi dădea dreptate :

— Zău că spui adevărul, domnule Lope de Aguirre.

Dar Elvira era deznădăjduită şi o auzeau plîngînd înăuntru. Pedrarias îi spuse lui Lope de Aguirre :

— Du-te şi linişteşte-o, sărmana copilă.Cine, eu ? Tatăl este ultimul care să facă asemenea lucruri şi mai mult contează să-ţi menţii autoritatea, căci la urma urmei prin ea se simt protejaţi copiii în zilele grele ale vieţii dor.

Apoi îl pofti să intre cu el la fată.

— Van, îi spuse Lope Elvirei, pentru că m-a rugat Pedrarias să te liniştesc. Pedrarias se simte foarte înduioşat de plînsul tău. Haide, haide, lasă că e bine, fetiţo, şi du-te la vicleim, dacă vrei, dar nu singură, ci cu Torralba şi cu domnul Pedrarias, dacă socoteşte că e bine să vă însoţească.

Faptul o miră pe Elvira şi le măguli din cale-afară pe cele două femei. Pedrarias spuse :

— Socotesc că e o plăcere.

Elvira explică atunci că îi cosea o haină Pruncului Isus şi că vroia doar să meargă ¡să i-o încerce.

— O haină ? întrebă Pedrarias cu o gravitate glumeaţă.

— Ei, o cămăşuţă, şi Elvira i-o arată, despăturită.

— Fetiţo, spuse Lope, eşti sigură că Isus avea cămaşă în ieslea de la Betleem ?

Pedrarias şi Lope de Aguirre porniră să vorbească despre acea importantă problemă şi amîndoi ajunseră la convingerea că Pruncul Isus era în leagănul său cu desăvîrşire gol. Elvira îi asculta întrebîndu-se dacă vorbesc serios sau în glumă. În sfîrşit, ispuse :

— Nu avea cămaşă pentru că toţi cei de-acolo erau evrei şi farisei. Dar aici, între creştini, ar fi o ruşine, şi de asta vreau să i-o pun. Dar dacă tata e de altă părere, n-o is-o mai duc.

Lope de Aguirre mai spuse că într-o ţară ca aceea umblai gol mai degrabă din comoditate decît din sărăcie. Dar, în sfîrşit, credea că Elvira trebuie să-i ducă Pruncului Isus cămăşuţa, chiar dac-ar fi numai în semn de omagiu.

Torralba gândea : „Ce ciudat. Lope de Aguirre se simte totdeauna foarte bine cu Pedrarias." Ea n-ar fi crezut niciodată că Lope s-ar putea simţi bine cu cineva care-i era superior.

Lope îl considera pe Pedrarias ca pe o fiinţă de alt soi, cu statura-d frumoasă, capul nobil, cultura, lipsa de invidie şi de ranchiună. „Asta e, gândea, unul dintre oamenii născuţi să fie stimaţi în lume." Nu ştia exact ce fel de stimă, dar uneori îşi spunea că l-ar fi luat cu plăcere de mînă, l-ar fi dus acasă şi i-ar fi zis : „Domnule Pedrarias, fă-mi plăcerea să te însori cu fiica mea". Dar asemenea lucru nu era îngăduit de moravuri. Lope, care-şi adora fiica, se gîndise la asta, şi nu numai o dată.

Fără să poată citi în străfundurile conştiinţei lui Lope, Pedrarias simţea la el o boare de prietenie sigură şi fără umbre, mai puternică decît riscurile fireşti ale deosebirilor. Cît despre Pedrarias, acesta îl respecta întotdeauna pe Lope de Aguirre. Fără să şi-o fi mărturisit unul altuia amândoi se bucurau de acea ciudată lealitate.

Duşmanii lui Ursua continuaseră să-l viziteze pe don Hernando în coliba lui, încercînd să-l facă să accepte numirea de guvernator. Dar Guzmân n-avea nevoie de atî- tea argumente ca să se convingă. în prima zi spusese că i-ar trebui un timp de gândire, deşi se vedea că nu avea cine ştie ce obiecţiuni de făcut, şi, fără să fi acceptat în mod formal, întâlnirile pe care le avură câteva zile mai tîrziu fură convocate de don Hernando. Se considera că planul iniţial — de a-l lăsa pe Ursua în Machifaro cu cîţiva oameni devotaţi, ca părintele Henao şi Vargas, iar ei să-şi continue drumul pe fluviu în jos, ca să descopere şi să ocupe ţinutul el Dorado — era cel mai bun. Don Hernando nu vroia vărsări de sînge.

De câte ori pomenea cineva de rămânerea părintelui Henao la Machifaro, celălalt preot, părintele Portillo, simţea cum creşte în el speranţa în legătură cu demnităţile pe care le aştepta, dar o ducea aşa de rău cu sănătatea, încît nu era sigur că va mai ajunge să se vadă cu mitra pe cap.

în noaptea de Crăciun, vicleimul era gata. Avea de toate, afară de zăpadă, pe care nu o putuseră imita cu nimic. Adică Maria, nevasta cea necredincioasă, care era amanta lui Zalduendo şi părea să se mîndrească în public cu asta, voise să imite zăpada cemînd făină peste priveliştea cu staulul din Retleem, dar n-a putut fiindcă se împotrivise intendentul.

Un Crăciun ca acela — cînd toată lumea se sufoca de căldură — nu şi l-ar fi putut imagina nimeni niciodată. Dar vicleimul era foarte bine ticluit. Pruncul Isus era o păpuşă, şi în spatele staulului se vedeau munţi şi

creste. Steaua vestitoare plutea pe cer şi se puteau zări ţăranii, păstori, drumeţi şi oîteva animale oni'ci. Ba chiar şi un sătean cu pantalonii în vine, făcîndu-şi nevoile după un copac, şi asta îi făcea pe indieni să rîdă şi veneau cu toţii să-l vadă. Mulatra adusese cu ea acele figurine, ca o amintire de la ea de-acasă, din îndepărtatele Asturii, după cum zicea.

Au trebuit să pună o pază specială în acea colibă, deoarece indienii aveau de gînd să fure tot ce era acolo, socotind că acele lucruri fac parte din taina puterii oa- menilor bărboşi şi albi.

în noaptea de Crăciun au fost petreoeri, muzică şi dans. Băieţii tineri şi-au dat contribuţia cîntînd colinde, Maria mulatra a dansat sarabanda în timp ce-i cîntoau în cor celelalte femei, Antonico a cîntat şi el două cîntece de la el de-acasă.

Cîţiva soldaţi s-au îmbătat şi-au trebuit să-i scoată cu forţa de-acolo. în schimb, pe Juan de Vargas — ca- narezul — beat şi el, l-a cuprins o evlavie plîngăreaţă şi a început să se roage şi să plîngă. Apoi a vrut să cînte, dar n-a mai putut de emoţie.

Pedrarias îi spuse lui Lope de Aguirre, arătînd către lin neamţ care mergea cu expediţia şi al cărui nume, spaniolizat, era Monteverde :

— Pe ăsta îl cheamă Griinberg şi e neamţ, şi probabil că nu se simte prea bine la petrecerea asta, pentru că e dintre cei care-l urmează pe Luther. Sărmanul, are şi el dreptul, ea fiecare, să-şi piardă sufletul.

— Eu o să-mi pierd sufletul în felul meu, răspunse Lope de Aguirre, dar pedeapsa ăstora e arderea pe rug şi f iecare să aibă sfîrşitul pe care-l merită.

Vorbele acestea îl mirară pe Pedrarias, deoairece- l credea pe Lope de Aguirre om cu mintea deschisă şi cu idei liberale în materie de religie, sau, mai degrabă, fără nici o idee.

Vorbind despre Ursua, Lope spuse :

— El crede că ne duce de nas, dar o să-şi plătească scump greşeala.

în colibă, negrii dansară şi băură, iar cîntecele indienilor „machifaros", deşi aspre şi urîte, le furnizau un soi -de ritm.

Afară domnea, peste zgomotul dens al pădurii, noaptea imensă, plină de străvechi mistere. Indienii care se iveau în uşă erau cuprinşi şi ei de vraja unui copil nou- născut într-un leagăn de paie între losif şi Maria, sub răsuflarea boului şi-a măgarului. Cum prin acele ţinuturi flori erau berechet, Pruncul Isus avea din cele mai frumoase şi mai rare din cîte se văzuseră vreodată, căci majoritatea erau orhidee.

Antonico încerca să adapteze pe muzica indienilor un colind improvizat.

Iată Pascual că s-a născut Domnul nostru printre flo-ri...

Nu ştia să continue şi Lope îi veni în ajutor : ***Şi-ntre lăncii indiene a trei sute maranioni***

— Ce-i asta ***maranion ?*** întrebă puştiul.

— Noi sînitem *maranioni,* tu şi cu mine, noi toţi. în afară de franţuzul Ursua, răspunse Lope.

îi lămuri că acel fluviu pe care navigau fusese numit de către unii şi Maranon. Iar numele de maranioni era sonor şi i se părea foarte potrivit.

Avu loc un incident nostim. Bărbatul donei Maria, mulatra, oare era „o capră", adică un metis dintr-un ne- gru şi o indiană, vroia să-d imite pe soldaţii din Castilia şi

reușea în toate, în afară de felul lor de-a vorbi. Cei din Castilia vorbeau pronunțîndu-l pe „z" cînd era nevoie, nu ca cei din Andaluzia, care rosteau întotdeauna „s". Bărbatul donei Maria, amanta lui Zalduendo, întrebuința deseori pe dos „s"-ul și„z"-ul.

Fiind și el poftit să cînte în noaptea de Crăciun, începu cu un cîntec numit „Servii lui Isus", și vrînd să se laude cu o pronunție pură, spunea „Cerbii[1] lui Isus". Și cînta :

În noaptea asta de Crăciun Cerbi ¿intern ai Pruncului..

1 În spaniolă *siervo* (serv) și *ciervo* (cerb).

.Bineînţeles că lumea râdea şi prima care izbucnea în rîs era chiar dona Maria.

La plecare, Elvirica rîdea şi ea, deşi fără răutate şi găsind că greşeala lui avea oarecare farmec. Nu ştia care era cel de-al doilea sens al expresiei — „cerbul Domnului".

Venise şi Ines, însoţită de guvernator. La Bandera îi ¡spuse :

— Aici, cred eu, lipseşte un clavecin bun şi dumneavoastră cîntînd la el şi din gură.

Ea îl privi surprinsă şi spuse :

— Nu ştiu să cînt la clavecin şi nici măcar nu ştiu ce e aia.

Ursua, cam fără chef, pentru că nu se simţea la largul lui în acea noapte şi-n acel loc, îi explică lui Ines ce era un clavecin, iar ea spuse că văzuse unul în casa viceregelui pe cînd trăia soţul ei şi erau invitaţi uneori la vreo mare sărbătoare naţională.

Unii indieni priveau din uşă, iar cîţiva, iţindu-şi capul între peretele de frunze uscate şi pardoseală, la nivelul pămîntului.

Vicleimul produsese senzaţie printre ei.

în tabără continuau conspiraţiile, dar La Bandera şi Zalduendo erau de părere că ar fi fost mai bine să-l omoare pe Ursua. Dacă-l lăsau pe uscat, ar fi murit oricum curînd de mîinile indienilor. Trebuiau să-l omoare şi pe locotenentul său general, Juan de Vargas. De cîte oii pomenea cineva acest ultim nume, soldatul din Canare intervenea :

— Eu, Juan de Vargas y Zapata, canarezul, declar că sînt de acord.

Toţi îl priveau miraţi, gîndind : s-ar zice că nu vrea să existe decît un singur Juan de Vargas pe lume.

Lope dorea ca Ursua să fie ucis, iar ei să se îndrepte cu toate forţele spre Peru pentru a-l încorona principe pe don Hernando în locul lui Filip al II-lea şi a se despărţi — aşa spunea el — de Castilia. Alţii erau de părere să meargă mai departe pe fluviu în jos, cu gînd să descopere şi să ocupe ţinutul el Dorado.

Cum toţi erau de acord să-l asasineze pe Ursua şi pe locotenentul său general, mai trebuiau fixate doar ora şi ziua.

S-ar fi zis că Ursua avusese un fel de presimţire, fiindcă în ziua următoare, la 27 decembrie, ieşi din co-liba lui, se duse să-i viziteze pe cei trei soldaţi bolnavi cu care stătu mult timp de vorbă, apoi discută cu alţii prietenește, şi în restul zilei umblă prin tabără zîmbitor şi prietenos. Părea să-şi fi făurit un nou plan de com-portare şi miza pe cartea simpatiei şi a cordialităţii.

După-amiază plecă prin împrejurimi, călare. Ursua se pricepea la călărie şi era un bărbat curtenitor, bine îmbrăcat şi îngrijit. Chiar prin acele locuri umbla pus la punct ca la oraş. Se pare că-şi făcuse o idee proastă despre ceilalţi, fiindcă le promitea marea cu sarea pînă cînd îi deveneau supuşi, iar atunci îşi uita promisiunile şi le arăta un fel de dispreţ. Poate că era prea tînăr şi încă nu învăţase că omul, orice om, nu are nevoie şi nici nu vrea poate să fie iubit, dar are neapărat nevoie şi vrea să fie luat în seamă.

Era un lucru grav să uiţi aşa ceva, întrucît atrăgea după sine complicaţii şi greutăţi.

Lope stătea în uşa colibei sale cînd trecu prin faţă guvernatorul şi-i spuse, fără să se oprească :

— Ce mai e nou, Lope de Aguirre ? Sărbători fericite !

— Fericite dar nu prea, după cum se vede.

— Trebuie să aveţi încredere în mine că ajungem noi la liman.

— Şi ce garanţie ne daţi ?

-— Cuvîntul şi spada mea.

— Cuvînt şi spadă are fiecine, chiar şi cel mai prăpădit om.

Se întîmplă ân acea noapte ceva straniu şi misterios care mai apoi provocă multe discuţii. Aproape de casa unde locuia guvernatorul se afla cea a comandorului de Rodas, om grav şi prezentabil, care se numea Juan Nuhez de Guevara, prieten cu guvernatorul.

Se plimba prin faţa colibei unde dormea de obicei, pentru că era tare cald şi ou-i era somn, cînd văzu în spatele casei guvernatorului o mogîldeaţă care rosti cu voce adîncă şi nu prea tare :

— Pedro de Ursua, guvernator al ţinutului el Dorado şi ¿1 ţinutului Omagua, Dumnezeu să se-ndure de sufletul tău:

Guevara se duse să vadă oine rostise acele cuvinte, dar mogîldeaţa se destrămă sub ochii lui şi nu văzu pe nimeni.

În ziua următoare, comandorul, care nu făcea parte dintre conspiratori şi nu ştia nimic de planurile acestora, povesti întâmplarea unor prieteni care, ştiind că Ursua era în acele zile cam bolnav, gîndiră că e, poate, o prevestire de moarte naturală.

Aşa credeau toţi. Comandorul Guevara era un om care avea nevoie de mişcare. Cînd navigau pe apă şi nu putea umbla, devenea nervos, scotea capul în bătaia brizei, lăsînd să-i fluture barba de capucin şi se uita la apă, fiindcă senzaţia fizică a mişcării navei îl mai calma puţin.

Cînd cobora pe uscat, primul lucru pe care-l făcea după ce-şi alegea adăpostul, dacă se găsea aşa ceva, sau locul pe ţărm unde să doarmă, era să se plimbe cu mîi- nile la spate şi cu privirea-n pământ.

în acea noapte, auzind vocea care nu era nici măcar înfricoşătoare, ci doar gravă şi solemnă, se opri un moment surprins, apoi se duse să vadă cine e, dar nu găsi pe nimeni.

Nunez de Guevara se gîndi la asta toată noaptea. în ziua de Anul Nou, prima zi din ianuarie 1561, îl văzu pe guvernator îndreptîndu-se dimineaţa spre pădure cu Juan de Vargas şi întorcindu-se înapoi cu un bîtlan alb, viu, oare bătea din aripi înspăimântat.

Era într-adevăr o pasăre frumoasă, şi guvernatorul spunea că o duce acasă s-o domesticească şi s-o dea vădu- vioarei de nouă ani care venise la ei din ţinutul Motiloni- lor. Copila vroia să aibă o pasăre şi vorbea mereu de bît- lanii aceia albi, fiindcă bunica ei, cînd murise, se prefăcuse în bîtlan alb, după cum spunea.

în acea zi, Ursua continuă să se arate jovial şi prietenos. Juan de Vargas, cu figura lui impasibilă şi rece, îl însoţea.

De la intrarea colibei sale, Lope de Aguirre îi văzu în- torrîndunse şi-şi zise printre dinţi :

— Nu ştiţi ce-o să vi se-<nfâmple azi. Credeţi că botul e să fii guvernator şi locotenent şi să primeşti favoruri şi să te umpili în plină tinereţe de laude şi de rente şi de onoruri ? Cedaţi făcut ca să le meritaţi ? Şi ou ce sînt eu inferior lui Fedrarias isau Montoya ? De trei zile Vargas nu-<mi mai răspunde la salut şi unii spun că- i pe jumătate surd, dar ştiu eu ce ştiu şi în curînd o să stăm faţă-n faţă şi o să hotărîm cine salută şi cine răspunde. Şi peste puţin vom vedea noi ce se mai întâmplă. V-aţi fi putut da seama cît preţuiesc, dar acum e cam tîrziu ca să vă mai fie de folos. Atât cît voi preţui mîine am preţuit şi ieri şi azi, dar pe voi nu v-a interesat. Nici pe ceilalţi. Nici pe Pizarro, nici pe Almagro, nici pe marchizul de Cañete. De cîtă mîrşăvie sînteţi în stare ! Mie mi-e de ajuns să-mi arunc ochii asupra unuia, fie el creştin sau păgîn, ca să ştiu ce are-n burtă şi ce poate să facă şi ce nu. Iar voi n-aţi ştiut să vedeţi în mine ceea ce se vede şi cu ochiul liber. Jueaţi-vă ou bîtlanul acela alb, că puţine ocazii vă rărnîn să vă mai zbenguiţi cu lucrurile din lumea asta, trîndavilor, laşilor, ticăloşilor, mărşavilor. Jueaţi-vă, jueaţi- vă cu bîtlanul, că oricum, bîtlanul ăsta regal o să vă supravieţuiască.

Lope cunoştea pasărea care, poate, alături de papagal, era cea mai frumoasă din acele ţinuturi. Se dusese şi Lope în pădure cu Elvira şi cu pajul oel mic. Acelor bîtlani le ziceau *bîtlani regali* fiindcă semănau cu cei din Spania.

în pădure, Antoñico vroia ca fata să audă cealaltă pasăre, aceea care-i rostea numele, dar n-a fost chip. în locul ei, auzi altceva. Vocile aveau un ecou straniu, ca şi cum s-ar fi aflat în interiorul unei catedrale enorme. Iar unele păsări păreau că vorbesc castiliana şi s-ar putea

spune că o şi vorbeau. Nu trecu mult şi pajul cu Elvirica botezară unele din éle după ceea ce spuneau ; astfel, era o pasăre mare şi ou penaj frumos pe care-o numiră de-a- tunci *Bin'că vii* pentru că asta spunea în oîntecul ei :

— *Bin'că vii î*

Alte păsări nu spuneau nimic, dar şi pe ele le botezau, atît soldaţii cît şi indienii, după sunetul glasului lor. Astfel, pădurea era plină de *acuraú şi moirucututú şi yacurutú,* aceasta din urmă destul de lugubră, dat fiind că nu apărea decît la căderea nopţii. De aceea soldaţii o considerau de rău augur.

Lope îşi amintea de toate acele lucruri văzîndu-i pe guvernator şi pe locotenentul său pierzîndu-se printre colibele satului.

Comandorul Guevara vru să-i spună lui Ursúa de acele voci sinistre care-i cereau lui Dumnezeu îndurare pentru sufletul său, dar gîndi că s-ar fi putut să le fi auzit chiar Ursúa sau doña Inés. Dacă nu le auziseră, n-avea rost să le sădească-n suflet îngrijorare şi nelinişte.

Pe lîngă asta, comandorul Guevara nu credea că acea prevestire s-ar putea împlini atît de repede, chiar dacă avea să se împlinească. în sfîrşit, îşi zise că l-o fi înşelat auzul.

Chiar în acea zi, Ursúa trimise alt detaşament, comandat de Sancho Pizarro, într-o altă direcţie decît cea urmată de Galeas. Plecară în misiune mulţi dintre cei mai apropiaţi prieteni ai guvernatorului, aşa că acesta păru să rămînă mai neajutorat ca oricînd.

Sancho Pizarro care, deşi de baştină din Extremadura şi cu acel nume, nu era rudă cu conchistadorii Perului, suferea, după cum spunea el, de un rău pe care ceilalţi nu-l luau în serios, dar care pentru el rezuma toate neplăcerile. Plictiseala. Era născut să facă ceva greu şi, cînd nu putea face nimic, inventa greutăţi inexistente şi pornea să le învingă. Cu treaba asta îi supăm uneori pe ceilalţi.

Avea obsesia acţiunii şi Ursúa, ştiind-o, îi încredinţase acea misiune şi-i dăduse un termen de şase zile ca să se întoarcă înapoi cu ştirile pe oare le-ar fi putut culege. Cu el era un grup de veterani experţi şi indiana „caricuri". care ştia mai multe limbi dintre cele ce se vorbeau în ţinutul Amazoanelor.

Pe lîngă avertismentul sever al umbrei, chiar în acea ultimă zi a anului, găsindu-se conjuraţii împreună în coliba lui Zalduendo, îi auzi un servitor negru căruia îi ziceau Juan Primero (cînd îl întrebau ceva, înainte de a răspunde, cădea pe gînduri şi spunea : „Mai întîi..." şi de la asta i se trăgea porecla). Negrul Juan auzi că Ursúa va fi omorît chiar în acea noapte.

Gîndindu-se că pentru această veste mare Ursúa îi va reda libertatea, vru să meargă să-l anunţe. Prima dată se duse pe la mijlocul după-amiezii. Guvernatorul era cu doña Inés şi cînd pajii îl deranjară spunîndu-i că era vorba despre ceva important, îi bruftului. Juan Primero se întrebă dacă să lase acel mesaj servitorilor, dar lucrul era prea grav şi hotărî să revină.

După ce mîncă Zalduendo, negrul putu să iasă iar şi să ajungă pînă la casa guvernatorului, dar Ursúa mai era — sau era din nou — cu doña Inés şi cum cei doi obişnuiau să umble pe jumătate goi sau goi de tot, din cauza căldurii, n-au vrut să-i deschidă. Atunci Juan îi spuse altui negru, bucătarul guvernatorului, despre ce era vorba. Auzindu-3, bucătarul îşi astupă urechile.

— Şi la mine de ce-ai venit ou de-alde-astea, frate ? Ce-mi pasă mie de asta ?

— Păi e vorba de viaţa excelenţei-sale.

— Astea sînt treburi de cavaleri, ou care Juan Primero n-are nici în Clin mici în mînecă.

— Spune-i excelenţei-sale.

— Dacă i-o spun sau nu asta o să văd eu, frate, că treburile de cavaleri sînt prea înalte ca să le-nţeleagă nişte bieţi sclavi negri ca tine şi ca mine şi^apoi, se poate ca domnu să nu deschidă uşa şi dacă n-o deschide, cum să i-o spun ?

Juan plecă, temîndu-se că Zalduendo i-ar putea observa lipsa şi l-ar bănui.

Astfel, dintr-un motiv sau altul, nimeni nu-l preveni pe guvernator.

Să tot fi fost trecut de miezul nopţii cînd ceata de conspiratori se adună în casa lui don Hernando. Ca să se asigure că Ursúa e singur, îl trimiseră pe servitorul metis al lui Guzmăn sub pretext că cere un pic de ulei de la bucătarul guvernatorului. Metisul, care fusese pedepsit de Ursúa la multe zile de butuci şi la vîsle, lua parte cu plăcere la orice fel de conspiraţie. Se întoarse curînd, spunând că don Pedro de Ursúa e singur şi că toţi ceilalţi dormeau, chiar şi bucătarul negru, pe care fusese nevoit să-l trezească.

Lăsară totuşi să mai treacă un timp şi, puţin înainte de ora trei dimineaţa — ora numită în tabere a *ultimului cart* (sfert) *sau sfertul toropelii* — cînd toată lumea dormea mai fără grijă, ieşiră ce toţii buluc. Mergeau în frunte Montoya şi Cristóbal Hernández, cu spadele scoase, dar înainte de-a intra, aşteptară ca şi ceilalţi conjuraţi să-şi ocupe posturile. Aguirre rămase să păzească la ieşirea principală şi ceilalţi se postară lîngă ferestre.

Montoya şi Hernández intrară şi-d găsiră pe guvernator gol într-un hamac, vorbind cu un mic paj, numit Lorca.

Văzîndu-j pe cei doi că intră înarmaţi, Ursúa se ridică în capul oaselor şi spuse :

— Ce-nseamnă asta, domnilor ?

— O să vedeţi îndată, spuse Montoya, şi-a dădu o puternică lovitură de spadă, care-i străpunse coastele prin partea dreaptă.

Rănit, dar nu mortal, Ursúa se sculă şi vru să-şi ia un scut şi o spadă, vorbind cu gura plină de sînge, dar mai primi cîteva lovituri de spadă şi căzu mort peste nişte oale în care i se gătea de obicei mâncarea, astf el că tot ce era într-una din ele se vărsă peste el. Ursúa ceruse, cu ultimele cuvinte, să se spovedească.

Mort fiind, îl mai înjunghează de cîteva ori şi, ca să nu fie mai prejos şi să-şi asigure încrederea celorlalţi, însuşi don Hernando, care era afară eu Aguirre, intră şi, în faţa tuturor, îşi împlîntă spada în gîtul lui Ursúa. Prin aceasta vroia să arate că devenea părtaş la acea faptă şi că, pe viitor, se considera tot atât de vinovat ca şi ceilalţi în faţa justiţiei, dacă s-ar ajunge pînă acolo.

Lope îşi aminti în acea noapte că don Hernándo fusese prieten intim cu mortul, că în unele nopţi dormise chiar în odaia lui, în alt hamac, şi că mîncaseră împreună de multe ori. îşi amintea şi că don Hernándo îi spusese că de obicei nu se ducea să-l vadă pe Ursúa decît atunci cînd era chemat, ca să evite s-o întâlnească singură pe doña Inés şi prin asta să dea loc la vreo manifestare de gelozie din partea îndrăgostitului.

Dar timpurile se schimbaseră.

Bucătarul guvernatorului îşi dădea cu pumnii-n cap, spunînd mereu :

— Treburi ale cavalerilor sîot, dar eu aş fi putut să-l anunţ şi asta mi-ar fi adus libertatea.

Nimeni nu ştia la ce se referea şi nici nu era momentul să .cerceteze.

Zalduendo începu să strige :

— Tiranul e mort ! Trăiască regele !

Isoindu-Hse gălăgie, veniră şi alţi soldaţi. Printre ei era şi Juan de Vargas, rece şi impasibil ca întotdeauna, şi înarmat cu zale şi pieptar, întrebînd :

— Ce se petrece, domnilor ? De ce vă aflaţi aici la ora asta ?

îl înconjurară punîndu-i în piept lăncii şi spade şi doi dintre conjuraţi începură să-l desplătoşeze în grabă. Apucaseră să-a scoată o mînecă a cămăşii de zale cînd, Martin Peréz, om scump la vorbă dar iute la fapte, nu mai putu să aştepte şi, vîrîndu-şi spada pe la subţioara lui Vargas, îi dădu o lovitură atât de puternică, încît arma ieşi prin partea cealaltă a pieptului şi îl răni — ironia soartei — pe celălalt Juan de Vargas, cel din Canare, care era foarte ocupat cu dezarmarea victimei.

Lovitura de spadă a lui Martín Peréz îi fusese de-ajuns locotenentului-general, dar îi mai dădură încă multe, pînă să se convingă de faptul că era mort.

Juan de Vargas, oel din Canare, era şi d grav rănit, dar nu reuşea să atragă atenţia lui Loaisa, felcerul, şi nici pe a altora care l-ar fi putut îngriji. Pînă la urmă se lungi pe jos în casa guvernatorului, hotărît să moară, şi-l chemă pe părintele Portillo, care veni să-l spovedească crezînd că e cu adevărat gata să-şi dea sufletul. Canarezul mărturisi crime de tot felul, perversiuni şi aberaţii. Dar sa făcuse ziuă şi el tot nu murise. Atît rănitul cît şi preotul păreau puţin decepţionaţi.

în tabără toţi strigau : „Trăiască libertatea !:£ sau „Moarte tiranului şi trăiască regele !" Cu aceste strigăte treziră şi restul trupei, dar mulţi nu îndrăzniră să iasă din colibe, pentru că, deşi nu-.şi puteau imagina ce se întîmplase, bănuiau că în timpul răzmeriţei se făcuse vărsare de sînge.

Vargas canarezul, nu muri de pe urma acelei răni şi ori de cîte ori îl vedea pe părintele Portillo, îl privea cu teamă, timid, dar şi minios, şi termina prin a-i spune cu jumătate de gură :

Era taina spovedaniei, părinţelu dracului, şi ochii-n patru la oe vorbeşti.Toţi se gîndeau atunci la felurite amănunte din viaţa lui Unsúa. Trei trebuie să fi fost numărul funest al guvernatorului, pentru că trăise doar trei luni şi trei zile de cînd se îmbarcaseră şi fusese asasinat la ora trei dimineaţa.
Asta o spunea mulatra doña Maria, care cunoştea tot felul de superstiţii şi era foarte aţâţată de acele întâmplări, cum nu e greu de imaginat. Soldaţii ciuleau urechile când treceau prin apropierea colibei guvernatorului, sperând s-o audă plîngînd pe doña Inés, dar înăuntru domnea doar o mare tăcere.
Cineva îi spuse asta comandorului Guevara, care se plimba iar prin faţa intrării caisei sale şi bătrânul făcu următorul comentariu :
— Doña Inés încă nu poate să plîngă. N-o să plîngă decât după ce-or mai trece două sau trei zile.
Cîte un indian se apropia şi părea să adulmece ca pisicile, de la distanţă, mirosul de leş. Aceeaşi tăcere din coliba lui Urisúa cuprinsese toată tabăra.
Căpitanii compromişi vorbeau cu glas scăzut şi cînd auzeau vreun zgomot neaşteptat — o lance căzută sau o platoşă care se lovea de alta — se întorceau să se uite, neliniştiţi.

Tânărul nobil sevillan — don Hernándo de Guzmăn — umbla încoace şi-n colo făcând ochii mari, şi în mişcările lui se observa o încredere în sine nouă şi un fel de recunoştinţă faţă de viaţă. Umbla canvooînd oamenii în coliba mortului. Era ca şi cum viaţa s-ar fi întrerupt peste tot o dlipă, pentru ca fiecare să se poată convinge pe deplin de ceea ce se întâmpla, criminalii de crima lor şi ceilalţi de

îngăduinţa şi de acceptarea lor pasivă. Şi ca să reflecteze puţin. în colibă toţi erau treji, afară de mica indiană de nouă

IV

ani, care dormea neştiutoare. Inés, stînd în patul ei, încerca să interpreteze fiecare zgomot, fiecare vorbă, fiecare răstimp de tăcere

.Bătlanul cel alb pe care-l prinsese Ursúa cu câteva zile înainte era pe jos, ou un picior legat de ramurile din care era împletit peretele şi, de cîte ori trecea cineva pe-aproa- pe, dădea înspăimântat din aripi.

Căpitanii intrau şi ieşeau, agitîndu-ise mai mult decât era nevoie. îşi dădeau ordine unii altora şi, în realitate, nimeni nu făcea nimic.

Mai tîrziu veniră la coliba lui Urisúa toţi cei ce fuseseră înştiinţaţi dinainte de ceea ce avea să se întâmple. Dînd să intre, Lope de Aguirre îl văzu ieşind pe micul paj Lorca cu mai multe pachete şi-l întrebă ce era ou ele şi unde le ducea.

— Astea sînt, spuse Lorca foarte serios, *de sfîrşit de an.*

Adică, darurile pe care Ursúa le avea pregătite pentru sfârşitul anului. Erau cinci pentru cei cinci băieţi care îndeplineau funcţia de paj pe lângă diferiţi căpitani. Lope de Aguirre întrebă :

— E unul şi pentru Antonieo ?

— Cum să nu fie ? Eu zic că isînt pentru toţi.

— Du-l la mioe-acasă şi dă-l Elvirei.

Lorca spuse că aşa se şi gîndise să facă. Pustiul avea ochii măriţi de spaimă, dar vorbea ca şi cum nimic ruu s-ar fi întîmplat. Lope gîndi că pajul nu putea crede încă, deoarece, atunci cînd lucrurile sînt prea înspăimântătoare par ireale, iar lui Aguirre, cînd era tînăr, i se întîmplase la fel.

Coliba era plină de oameni de arme.

Se aflau acolo cei mai vinovaţi dintre ei, şi odată adunaţi, trimiseră să-i cheme pe cei ce lipseau.

Cîţiva soldaţi, care se arătau îndureraţi de moartea lui Ursúa, erau împinşi cu ghionturi şi cu patul archebuzei şi ei protestau, se auzeau certuri şi strigăte.

în casa guvernatorului mort, negrii terminau de săpat o groapă chiar în încăperea în care murise, şi îngropară acolo cele două trupuri — pe al lui Ursúa gol.

Cei care ciuleau urechile încercând în zadar să audă plânsul sau văicărelile donei Inés nu-şi puteau

stăpîni mirarea şi, văzând că Lope um'bla încoace şi încolo şi dădea ondine şi hotăra în toate, careva întrebă cine e şeful taberei, dar Zalduendo şi La Bandera îl arătară în acelaşi timp pe don Hernåndo de Guzmân, care confirmă din cap,, se aşează în capul mesei, ceru să se facă linişte şi ispuse că numea ca şef al operaţiunilor militare pe Lope de Aguirre, dacă nu se opunea nimeni.

Numirea nefiind contestată, Lope rămase cu postul cel mai important după cel al lui Guzmân.

Primul lucru pe care-l vroia Lope de Aguirre — după cum spunea — era să pună-n lanţuri pe prietenii cei mai apropiaţi ai răposatului Ursua, dar don Hemåndo se opuse cu energie, susţinînd că nu-i părea potrivit să-şi înceapă guvernarea prin violenţă şi că, dimpotrivă, trebuiau să încerce a-i convinge în mod paşnic pe toţi în acea nouă etapă a expediţiei spre el Dorado.

Lope de Aguirre porunci atunci, sub ameninţarea

IV

pedepsei cu moartea, ca nici un soldat să nu discute cu altul pe şoptite, ci toţi s-o facă tare şi limpede, slujindu-se de cuvinte obişnuite, astfel ca ceilalţi să ştie despre ce e vorba. Se pare că vinii nu dădură atenţie ordinului pentru că erau obişnuiţi să vorbească mai încet decît ceilalţi, şi-atunci fură speriaţi cu ameninţări. De asemeni Lope interzise ca vreunul să iasă peste noapte din locul unde se afla. Apoi puse să se scoată butoaiele cu vin pentru împărtăşanie, din care lua şi guvernatorul pentru uzul său, şi îl împărţiră pe loc. Beau cu toţii, afară de Lope de Aguirre, care stătea mereu cu ochii în patru şi umbla înarmat pînă-n dinţi.

Cînd se făcu ziuă Lope de Aguirre porunci să se sune vdunarea. Veniră şi cei ce lipsiseră, iar atunci, văzînd noul şef al operaţiunilor militare că erau toţi, în afară de cei plecaţi cu Sancho Piziarro ca să cerceteze locurile cele noi şi care nu se întorseseră încă, vorbi în felul său nervos, raţional şi violent în acelaşi timp :

— Cavaleri, soldaţi, fraţilor, spuse, cred că v-aţi mirat ele acest fapt şi de modul în care s-a petrecut şi poate că unii dintre voi ne vor învinovăţi pentru că nu i-am înştiinţat. iar alţii pentru că n-am făcut-o mai devreme. Nu v-am înştiinţat pentru că unde sînt mulţi buni nu lipseşte nici ticălosul care să dea pe faţă şi să-i denunţe, şi asemenea treabă trebuia să rămînă f oarte secretă, iar dacă nu s-a îndeplinit mai devreme, a fost spre binele vostru, căci noi, acum cîteva zile, am vrut să fugim şi să-l părăsim pe franţuzul âsta, aşa cum ar fi .meritat, dar apoi, gîndindu-ne bine şi pentru a vă duce pe voi spre pămîntiil făgăduinţei şi a vă elibera, am socotit că e mai bine să-l omorîrn. Aşa am şi făcut spre binéle tuturora. Amintiţi-vă de felul icuim ne trata acest duşman al lui Dumnezeu şi cum ne purta după el înrobiţi, nelăsîndu-ne să vorbim cînd ne duceam la el, şi cum păstra tot ce era mai bun pentru el, iar în zilele de foamete şi mizerie nu mînca nimeni afară de el; dar pe lîngă toate astea vreau să vă dezvălui un secret de care sînt sigur, şi anume că acest franţuz vroia să ne tîrască pierduţi pe-aici câtva timp şi apoi să plece singur sau cu cei credincioşi lui şi să ne lase prin pustietăţi, fără arme şi ¡hrană. Căuta în felul acesta să-şi lichideze datoriile şi obligaţiile şi să ceară apoi altă numire în Quito pentru ţinuturile din Nord, căci avem documente care stau mărturie şi întăresc spusele mele. Aşa stînd lucrurile, ce puteam face decît să ne apărăm ? Ceea ce-i făcut e bun făcut şi nu putea să fie altfel.

Continuă spunând tot soiul de lucruri despre Ursúa, potrivite sau nu, dar care, în orice caz, slăbeau tensiunea tăcerii şi a distanţei dintre 'complotişti şi ceilalţi. La sfîrşit, anunţă că se vor face în faţa tuturor câteva noi numiri pentru bunul mers al expediţiei, şi odată confirmate funcţiile de guvernator şi de şef al operaţiunilor militare, în persoana lui don Hernåndo Guzmăn şi a lui Lope de Aguirre, se făcu numirea de căpitan al gărzii în favoarea lui Alonso de La Bandera. Acesta acceptă mulţumit, gîn- dindu^se că acea însărcinare avea să-â înlesnească oarecare autoritate pe

lîngă văduva lui Ursúa, căci garda se afla lîngă coliba ei, iar cînd navigau se instala pe brigantina.

Numiră apoi căpitani de infanterie pe Lorenzo Zaldu- endo, pe Cristóbal Hernández şi pe Miguel Serrano de Cáceres. Căpitan de cavalerie pe Alonso de Montoya. Pe Alonso de Villena îl făcură locotenent-general. Sergent- major şi şef de aprozi, pe mulatrul Pedro de Miranda şi casier general pe Pedro Hernández. Dintre cei ce luaseră parte la omorârea lui Ursúa doar doi : severul Martín Pérez şi Juan de Vargas, canarezül, fură lăsaţi fără funcţii.

Lope îi spuse lui Martin că nu-i dădea nici un post în acel moment fiindcă-l avea în vedere pentru sarcini mai mari şi că va fi răsplătit şi gratificat cu prima ocazie ce se va ivi. Insista că ţine cont în mod special de persoana lui. Cît despre Vargas, canarezul, pe el nu-l interesa pentru moment decît vindecarea rănii sale — o lo-

IV

vitură de spadă la umăr — şi nu vroia să ştie nimic de numiri.

Ca să nu se spună că toate rămîneau în grupul care **comisese** omorurile, Lope numi şef al navigaţiei pe un portughez, Sebastián Gómez, şi căpitani supranumerari de infanterie pe comandorul Núñez de Guevara — cel care văzuse umbra funestă lîngă casa lui Urisúa şi auzise tragicul ei avertisment — şi pe Pedro Alonso Galeas, căpitan responsabil cu muniţiile pe Alonso Henrique de Orellana, şi amiral de mare pe Miguel Robledo.

Numiră judecător al trupei pe Diego Belalcázar care, primind bagheta, însemn al puterii sale, păru surprins şi spuse, bîlbîindu-se niţel :

— O primesc în numele regelui don Filip, stăpînul nostru.

Declaraţia fu rău primită şi Belalcázar rectifică, deşi se vedea că o face 'din prudenţă, căci cu starea de spirit a oamenilor în acel moment nu putea face altfel. Dar pe Lope de Aguirre incidentul îl iritase şi ridică glasul :

— Trebuie să vă declar că am fost şi sînt un trădător şi o repet ca să vedeţi că nu trebuie să aşteptăm de-acum înainte nimic de la nimeni, ci numai de la spadele noastre. Cum vine asta să primeşti vreo demnitate în numele regelui ? Care rege ? Cel care-o să ne scurteze de cap dac-o să poată pune mîna pe noi ?

Vijlena, locotenent-general, spuse :

— Zău, că bine le mai zice Lope.

— Ţin şi eu să-mi spun cuvîntul, răspunse La Bandera, şi şocat că omorîrea lui Ursúa n-a însemnat nicidecum o trădare, ci doar un serviciu adus regelui, şi chiar un foarte mare serviciu, pentru că Ursúa nu vroia să caute, nici să cucerească şi nici să ocupe noi ţinuturi, chiar avînd atîţia oameni buni pe lîngă el şi cheltuind maiestate-sa atîţia bani din punga lui proprie. Eu nu sînt trădător şi ăluia cire-mi zice trădător îi spun că minte cu neruşinare şi, cu arme egale sau fără, o să mă bat cu el dacă e nevoie.

» - c. 1153

Lope pălise puţin şi vru să răspundă, dar ceilalţi în- tervendră şi-l rugară să considere incidentul încheiat. Lope murmură :

— Se cam vede că lui La Bandera îi e frică de rege.

La Bandera, care-l auzi, spuse cu o voce mînioasă că
nu de teamă vorbise aşa cum vorbise şi că avea inimă cît şi alţii şi uin gît tot atît de bun pentru ştreang dacă o fi cazul.

Oamenii se împărţiră în două grupuri. Unii soldaţi se duseră la Lope şi stăruiră asupra neruşinării lui La Bandera, dar Lope le tăie vorba :

— Liniştiţi-vă, domnilor, că *fiecare zi cu truda ei.*

Preotul Alonso de Henao, care stătea în uşă, sescan-

datiză auzind în gura lui Lope acele .cuviinţe din Evanghelie şi se retrase, întîlnindu-se pe drum cu părintele Por- tillo. Dat fiind că, o dată cu moartea lui Ursua, părintele Henao pierduse episcopatul, cei doi preoţi îşi vorbeau acum de la egal la egal.

Ou patrula lui Sancho Pizarro plecaseră şi cinci sau şase indieni şi trecuseră printr-o întxmplare care ar fi putut costa viaţa a doi dintre ei şi a unui spaniol. Merită s-o povestim ca isă se vadă cît de inteligente sînt unele a- nimale sălbatice, în acest caz jaguarii de pe lîngă Amazoane, la fel de cruzi ca şi tigrii asiatici.

Doi indieni şi un soldat intraseră în pădure căutînd ceva de mîncare şi mergeau unul după altul, la o oarecare distanţă între ei. Soldatul înainta ou o arobebuză, iar indianul oare-l urma cu o lance. Cel de-al treilea n-avea arme, oi numai o Mnghie pe umăr.

La o vreme se răzleţiră şi dintre arbuşti apăru un

IV

jaguar care se aruncă, fără să ragă sau să-şi trădeze în alt fel prezenţa, asupra indianului neînarmat.

Desigur că lăsase să treacă întîi oamenii înarmaţi, ca să se năpustească asupra celui mai puţin primejdios.

Dintr-o lovitură de ghearâ, animalul i-a smuls indianului pielea de pe cap, care-i rămase atîrnată peste ochi. Indianul se simţi pierdut, dădu înapoi şi ceru ajutor, îi veni în ajutor celălalt indian, şi jaguarul, lăsîndu-l pe rănit, se aruncă asupra celui care-l amenința şi dintr-o lovitură îi smulse urechea şi o parte din obraz. între timp, soldatul trase cu archebuza în animal şi-l nimeri, rănin- du-l însă uşor. Jaguarul se năpusti şi asupra soldatului, rănindu-l şi pe el cu o lovitură de ghearâ. Animalul se opii atunci la o distanţă egală de fiecare dintre cei trei duşmani ai săi răniţi şi însîngeraţi, aşteptînd să se arunce asupra celui care i s-ar părea, la un moment dat, mai primejdios. Se uita eînd la unul cînd la altul, arătîndu-şi colţii, mîrîind şi pîndindu-d. în sfîrşit, alt foc de archebu- ză îl omorî.

Aproape de locul acela dădură peste un curcan sălbatic pe jumătate jumulit şi mîneat. Ce mai rămăsese din pasăre şi trupul întreg al jaguarului fură fripte de către Sancho Pizarro, care nu era numai soldat, ci şi bucătar priceput. Indienii şi soldatul se vindecară curînd, deoarece, poate singura binefacere a acelei clime era că, dacă nu mureai pe loc, te vindecai mai repede ca la alte latitudini.

Lope de Aguirre şi don Hernando se gîndeau, oarecum îngrijoraţi, la felul în care va reacţiona Sancho Pizzaro cînd se va întoarce şi va afla cele întîmplate, fiindcă Sancho era trup şi suflet de partea lui Ursua, şi la fel erau şi soldaţii pe care-i luase cu el. Trimiseră cîţiva oameni de încredere să păzească drumurile şi, cînd detaşamentul se întoarse, le ieşi înainte Lope cu o patrulă puternică şi-i explică lui Pizarro cele întîmplate, spunîn- du-i că fusese o hotărîre luată de întreaga tabără şi numai spre slujirea regelui. Om perspicace, Sancho Pizarro spuse la toate da şi se prefăcu a fi de acord, mulţumind eă-l numiseră sergent-major al taberei.

Apoi Sancho dădu raportul asupra descoperirilor sale, care nu prezentau nici o importanţă, căci întîlnise doar două sătuleţe fără nimic de preţ şi aproape nelocuite, în oare chiar şi indienii o duceau greu. Se vedea că în locurile pe care le descoperiseră nu erau condiţii prielnice pentru o viaţă cît de cît omenească. Aceasta le-o spuse Pizarro.

Aşadar, posibilitatea de-a pătrunde în interiorul ţinutului se dovedi neîntemeiată celor care încă mai păstrau acea iluzie, şi care nu erau, bineînţeles, principalii răzvrătiţi.

Unul dinte pajii pe care-i avusese Ursua, cel numit Lorca, trecuse în serviciul personal al lui Guzmân.

Antoñioo rămase cu Lope, căci încă de pe cînd trăia Ursúa, cum am văzut, se împrietenise cu bascul şi cu fiieă-sa Elvira, care-l considera pe băiat ca pe un frate mai mic. Pentru cei unsprezece ani ai săi, Antoñioo era

destul de voinic şi nu-i păsa de partide sau de răzmeriţe, căci îl preocupa mai mult pădurea şi misterele ei, şi îi povesti Elvirei că văzuse o pasăre qu zborul lin şi cu o coadă lungă care, cîntînd, spunea şi repeta într-una : „Mana, iată ziua". Aşa cum *jacurutú* anunţa lugubru noaptea, pasărea cealaltă anunţa cu bucurie ivirea zorilor.

Elvira îşi amintea de cealaltă pasăre, care vorbea şi ea spaniolește şi spunea cînd cineva intra în pădure : „Te văzui, te văzui".

Întunericul şi zorile aveau vestitori potriviţi în pădure ; „Maria, iată ziua" şi „Te văzui, te văzui" erau primii în fiecare dimineaţă, după spusele lui Antoñioo.

Altă fiinţă ciudată a pădurii spunea *„toró-toró"* totdeauna de două ori şi cu glas de om aproape. Era un animal cam grotesc, care răspundea cînd îi vorbeai, dar nu ştia decît aceste două cuvinte. Antoñioo striga uneori printre arbori, fără să vadă vreun animal :

IV

— Unde eşti ?

Şi, imediat, animalul răspundea :

— Toró-toró.

Nu era pasăre, ci un mamifer care se căţăra şi trăia prin copaci; avea o înfăţişare stranie, cu un aer oarecum de f emeie şi cu păr sur şi alb. Nu ataca. Antoñieo îi striga :

— Unde eşti, pezevenghiule ?

— Toró-toró, răspundea celălalt.

Deşi nimeni nu se dusese s-o vadă pe doña Inés după tragicele întâmplări, se vorbea mult despre ea şi cu foarte puţin respect.

La Bandera îi luă o dată apărarea şi ceilalţi îşi bătură joc, spunînd că doña Inés îl omorâse pe Ursúa ou vrăjile ei şi că să aibă grijă să nu-l omoare şi pe el.

— Şi zău că există femei în lume cu oare merită să-ţi asumi riscul ăsta, spunea la Bandera gînditor.

Zalduendo credea tot aşa şi uneori se uitau unul la altoi cu o expresie mofluză. Iar Lope îi privea pe amândoi cu o rezervă posacă.

Lope, oare părea cel mai îndreptăţit în ura împotriva lui Ursúa era şi singurul din grupul conjuraţilor oare nu se pătase cu sînge. Nu izbutea nici el să înţeleagă cum de se întîmplase aşa şi-i privea pe Zalduendo, dar miai ales pe La Eandera ca pe unii care ar fi făcut treaba lui, ceva ce-i revenea lui. „E normal ca la vîrsta mea, gîndi, să mă folosesc de tineri." Bineînţeles că nici unul din cei doi nu trăsese spada ca să-l servească pe Lope, ci din diverse motive, în primul rînd amintirea căpitanului Frías şi a camaradului său, decapitaţi de către Ursúa la Santa Cruz. Fuseseră buni prieteni cu ei. Iar La Bandera o făcuse şi din dragoste şi dorinţă pentru doña Inés. Lope nu se-nţelegea cu La Bandera, care se pătase de sînge şi dorea să se fi pătat *pentru rege*. în acelaşi timp, Belal- căzar primea demnitatea de judecător tot *pentru rege.* Singurul care nu se pătase era Lope şi totuşi era şi singurul care spusese despre el însuşi că e un trădător şi se mîndrea cu asta.

După cîteva zile, don Hernando, făcînd uz de autoritatea lui ca guvernator şi general al taberei, convocă adunarea generală şi ceru părerea tuturora, căpitani şi soldaţi, în legătură cu viitorul apropiat, cu ceea ce trebuiau să facă şi dacă trebuiau să meargă sau nu în căutarea ţinutului el Dorado. Spuse că părerile lor trebuiau aşternute pe hîrtie şi iscălite, astfel ca hotărîrea să fie legală.

Se grăbi să-şi spună părerea, cum că cel mai bine ar fi să se menţină planurile iniţiale, să încerce să descopere, să cucerească şi să ocupe ţinutul el Dorado, şi astfel, odată descoperite acele regiuni, regele le-ar preţui purtarea şi le-ar ierta moartea lui Ursúa şi Vargas. Dar că, pentru dezvinovăţirea tuturor, ar fi bine să se ia de îndată informaţii şi să se ceară părerea tuturora, chiar şi a soldaţilor, iar dacă hotărau să continue planurile lui Ursúa, trebuiau să dea o declaraţie scrisă, spunînd că Ursúa nu vroia să-i conducă mai departe şi

nici să meargă spre Omagua sau el Dorado, că era lăsător şi-i ducea cu vorba.

Toţi ţineau minte — continuă să spună Guzmán — firea nesuferită a lui Ursúa şi trebuiau să încerce să facă bine ceea ce el nu făcea nici rău nici bine. Ţinutul el Dorado exista, şi indienii brazili vorbeau de un şef, Guatavita, care ştia unde se află laguna Parima în minunatul oraş al lui Manoa. Toţi ştiau că în zilele de mare sărbătoare religioasă, acel şef se închina tatălui său, soarele, şi arunca în laguna Parima nişte bulgări de aur cît el de mari.

Începînd mereu cu acea expresie cum că *„toţi ştim..."* îi dădea înainte ou minunăţiile ţinutului el Dorado, iar la sfîrşit stărui că cel mai bine ar fi să-l descopere şi să-l ocupe în numele regelui. Astfel, s-ar putea spune în declaraţie că, pentru a descoperi şi

IV

ocupa acel ţinut, a fost necesară mai întîi omorîrea lui Uinsúa. Adaugă apoi că aveau să-i trimită regelui mai mult aur decît i-au trimis Pizarro şi Cortés ; şi că prin puterea aurului aveau să-l facă pe împărat să uite de moartea lui Ursúa şi Vargas, încheie spunînd că el se declara primul şi cel mai mare vinovat de moartea celor doi şi că-şi lua întreaga răspundere pentru ca toţi să vadă că nu-i era frică şi că sfatul său nu pornea din teama de vreo pedeapsă, oi urmărea bunăstarea şi prosperitatea tuturor, iar el va face numai ceea ce vor hotărî ei, pentru că n-avea altă dorinţă decît aceea de a le fi lor de folos.

Această idee fu sprijinită imediat de Montoya şi La Bandera, dar Lope se ţinea deoparte, neliniştit, cu impresia că îi scapă ceva. În cele din urmă ceru cuvîntul şi spuse :

— Eu am făcut, dacă dumneavoastră vă amintiţi, primii paşi care au dus la moartea guvernatorului, şi tot eu am stabilit condiţiile cu care toţi ne-am arătat de acord. Nu vreau să mai repet aici care au fost acele condiţii, dar fac din nou apel la memoria tuturora, chiar şi a domniei- sale guvernatorul general don Hernando. Vă cer doar să mai reflectaţi puţin înainte de-a lua o hotărîre.

Nu vroia să stăruie pentru a nu-l pune într-o lumină proastă pe noul guvernator şi pentru a evita ca restul armatei să vadă că se şi iviseră neînţelegeri, discuţii şi certuri.

Noul guvernator, puţin surprins, îi ceru lui Lope să fie mai explicit. Dar Lope, scuzîndu-se, adăugă :

— Ceea ce trebuia să spun am şi spus, dar să-şi amintească fiecare ceea ce-am stabilit înainte de-a face ceea ce-am făcut şi să-şi consulte propria-i conştiinţă de om şi de soldat.

Nu răspunse nimeni. Se părea că unii gîndeau la M ca Lope de Aguirre şi i-o mărturisiră, iar acesta nu putu să nu se împăuneze în sinea lui. Dar don Hernando insistă, zicînd că ori'eare-ar fi părerea lui Lope, bine era să se întocmească o declaraţie generală asupra 'cauzelor morţii lui Ursua pe care s-o semneze ou toţii. în acel document urma să se declare de la început că Ursua n-avea nici un respect faţă de oameni...

— Nici faţă de Dumnezeu, spuse părintele Partillo, care tocmai intra.

Toţi îl priviră şi el se înroşi puţin.

— Vedeţi ? spuse don Hernando.

Adăugă că preotul însuşi era dispus să semneze, şi asta mai dădu unora curaj. Aşadar, aşternură pe hîrtie declaraţia în care se aduceau acuzaţii guvernatorului fără să se pomenească nimic despre răzmeriţă şi cu atît mai puţin despre moartea şefului şi a locotenentului său. Fără să mai discute începură toţi să iscălească.

Venind rîndul lui Lope de Aguirre, acesta scrise cu litere mari : *„Lope de Aguirre, trădător"*. Cei care urmau să semneze după el tresăriră speriaţi, iar Lope, care aştepta acea tresărire şi dădea semne că nu mai poate să-şi stăpînească cuvintele, ridică vocea îşi spuse :

— Cavaleri, schimbîndu-mi intenţia dinainte, o să vorbesc. Ce nebunie sau prostie e asta care-a lovit pe unii dintre noi, că totul pare mai degrabă o petrecere sau un joc de copii ? Ceea ce faceţi, încrezîndu-vă în această declaraţie pe care o semnăm, nu e lucru de oameni cu scaun la cap, pentru că, orioît ar fi de bine ticluită, n-o să-i învie pe cei morţi, şi după ce am omorît un guvernator al regelui e nebunie curată să ne închipuim că o astfel de hîrtie are să ne izbăvească de vină, fiindcă regele şi judecătorii lui ştiu foarte bine cum se fac hîrtiile astea şi pentru care scopuri şi dezvinovăţiri. Toată lumea ştie la Quito şi la Lima şi la Santo Domingo că oricare dintre noi, silit de torturi, ar declara lucruri grave chiar împotriva sa şi că ar mărturisi lucruri chiar dacă n-ar fi adevărate. Iar dacă asta se întîmplă în fiecare zi în tribunale şi judecătorii, ne-ar veni cu atît mai lesne să spunem tot felul de minciuni dacă

IV

sînt în favoarea noastră şi într-o problemă de viaţă şi de moarte. Eu vă previn. Nimeni să nu-şi facă iluzii, fiindcă toţi împreună l-'am omorît pe guvernator şi toţi ne-am bucurat şi pînă şi cei oare nu ştiau sînt vinovaţi conform rînduielilor militare prin faptul că au în- găduito şi s-au ţinut departe. Cu mîna pe inimă, fiecare să spună ce simte. Toţi am fost şi sîntem trădători şi toţi ne-am amestecat în această răzmeriţă, şi presupunînd că ţinutul pe oare-l căutăm va fi găsit şi ocupat şi că ar fi de zece ori mai mare decît Spania şi că regele ar scoate din el mai mult aur decît din toate Indiile împreună, primul contopist sau avocăţel care-ar veni acolo cu împuternîciri din partea maiestăţii-sale ca să ne ceară socoteală v-ar tăia capetele fără să mai ceară încuviinţare în Castilia, căci legea e lege, aşa că zadarnică va fi fost toată truda noastră. Părerea mea este ca, lăsînd la o parte încercările de justificare şi renunţînd la căutări de noi pămînturi, de vreme ce oricum o să ne pierdem viaţa, s–o luăm înainte şi să ne-o vindem scump şi să ne căutăm norocul cu vîrful spadei în ţinutul nostru, pe care-l cunoaşteţi bine, vreau să zic, în Peru. Acolo îi avem pe prietenii noştri care, cînd au să afle că venim cu răscoală, au să ne iasă în întîmpinare cu braţele deschise, ba au să-şi rişte chiar viaţa pentru noi, că eu am trăit printre ei şi-i cunosc, şi ceea ce n-ar îndrăzni niciodată în Castilia o să îndrăznească pe acest pămînt de peste mări, căci se pare că traversarea apelor Atlanticului schimbă firea omului. Iar ideea pe care-o expun aici nu-i a mea, şi nici nouă nu-i. Ştiţi bine că înainte chiar de-a începe expediţia pe Amazoane, la care luăm parte acum, se vorbea peste tot că marchizul de Cañete, viceregele, vroia să se ridice împotriva lui Filip al II-lea şi nu singur, ci avînd mînă dreaptă pe Ursúa şi folosindu-se de faptul că, fiind demis din vice- regat şi trebuind să predea rezidenţa, noul vicerege numit în Castilia, don Diego de Acebo, murise la Sevilia înainte de-a se îmbarca, ceea ce păruse un semn ceresc. Dumneavoastră veţi spune ba că-i albă, ba că-i neagră şi că una-i să vorbeşti şi alta-i să treci la fapte, dar eu spun că atunci cînd toţi oamenii şuşoteau despre ceea ce-aţi auzit la Lima şi la Cuzco şi la TrujiUo, o făceau fiindcă toţi aveau în minte adevăratul motiv al acestei întîmplări şi nimeni nu s-ar mira de răzvrătirea noastră ; ba, dimpotrivă, mulţi ar respira uşuraţi şi liniştiţi, căoi, care mai mult care mai puţin, toţi se tem de rege şi de scribii lui. Şi toţi vor dori şi vor putea începe o viaţă nouă alături de noi, iar noi vom fi puternici.

încă o dată, Villena (numit locotenent-general de către don Hernando) fu de partea lui, spunînd :

— Ceea ce a spus domnul Lope de Aguirre, şeful operaţiunilor militare, mi se pare lucrul cel mai cuminte şi oare ne convine la toţi, aşa că eu îl întăresc prin votul meu, îl aprob şi îi acord încrederea mea pentru bunele raţiuni şi motive pe care ni le-a dat, iar cine îl sfătuieşte altfel pe guvernator, stăpînul nostru, nu o face din bunăvoinţă şi nici nu-i doreşte binele, ci vrea să-l vadă pierdut şi cu el toată armata sa. Şi repetă, drept

concluzie, foarte hotărît şi energic : Părerea domnului şef al operaţiunilor militare este şi a mea.

Ca să nu se spună poate că părerea guvernatorului nu era aprobată de nimeni, interveni La Bandera, repetînd ceea ce mai spusese, dar mai pe larg şi cu un accent prietenos şi împăciuitor.

— N-a fost trădare, spuse, omorîrea lui Ursua şi nici nu s-a comis prin moartea lui vreun delict, căci asta le-a convenit tuturor şi era lucrul cel mai bun care se putea face, avînd Ursua alte intenţii decît cele ale regelui, care-i poruncise să descopere şi să ocupe ţinuturile Omagua şi el Dorado. De aceea, maiestăţii-sale i s-a făcut un serviciu mai mare, cred eu, prin moartea guvernatorului Ursua, care era molatic şi fără chef şi ne ducea pe toţi la pierzanie, ceea ce l-ar fi costat pe rege viaţa multor oameni şi multă avere

IV

prăpădită de pomană. Şi astfel, socot că ar fi mai bine să cerem iertare noi, care am săvârşit asemenea fapte, şi să ne-arătăm credincioşi faţă de rege, ba chiar să ne-aşteptăm la răsplată, căci o meritäm din partea regelui — ajungînd aici, văzu că Lope de Aguirre îl dezaproba din cap şi făcea semne de milă şi de batjocoritoare compătimire, fapt care-l irită atît de mult pe La Bandera, încît reveni la violenţa lui dinainte — : Iar aceluia care-ar spune că din cauza celor ce-am făcut sîntem nişte trădătari, eu îi spun că minte şi-o să-d dovedesc asta unde-o vrea şi cu armele care i-or plăcea.

Lope se năpusti asupra lui La Bandera, dar intervenirä ceilalţi căpitani şi se opuseră ca adunarea să se termine cu vărsare de sînge.

Cum Lope de Aguirre bolborosea cuvinte întretăiate şi cu jumătate de gură, făcîndu-i laşi pe cei ce-ar lua acea poziţie, La Bandera ridică iar vocea :

— Mai am doar de spus că nu mă tem că regele ar porunci să mi se taie capul, nici nu umblu după iertarea lui, că sînt tot atîta de curajos ca cei mai tari şi-mi dau viaţa pe puţin, ba chiar pe nimic dacă e nevoie. Şi astfel, spun că, în ciuda părerii mele, pe care-am spus-o aici, ceea ce va hotărî comunitatea va fi lege pentru mine şi voi fi primul care mă voi supune.

Dar, în ciuda presiunilor şi discuţiilor dintre grupuri, nici în acea adunare nu s-a ajuns la vreo hotărîre. La plecare, spiritele erau destul de înfierbîntate şi toată ziua continuará argumentările, deşi La Bandera, preocupat de ideea că cineva l-ar putea crede fricos, se uita uneori de sus la Lope. La Bandera era puternic ca un campion olimpic, iar Lope de Aguirre mic, şchiop şi neînsemnat ca fizic. Condescendenţa acelui om puternic îl rănea pe Lope de Aguirre.

La Bandera, cu toată energia, avea unele slăbiciuni de caracter. Dorinţa lui de a se pune bine cu autorităţile din Lima şi mai ales cu regele era evidentă. Era teama omului care îşi vede într-o clipă toate drumurile speranţei închise. Aşa cum Lope era din fire un disperat şi îşi deschidea orizonturi noi cu hotărîre. La Bandera, dimpotrivă, era omul speranţelor şi, cînd nu mai avea nici una, se simţea dezorientat. La împărţirea bunurilor lumeşti, La Bandera făcea parte dintre cîştigătorii fireşti, iar Lope dintre cei ce pierd. Dar Lope-şi avea filozofia lui şi nu invidia soiul acela de învingători supuşi, fiindcă, aşa cum spunea el, „la fel de repede moare şi don Măreţul şi don Măruntul, că toţi oamenii sînt o apă şi-'un pămînt".

De altfel, La Bandera, îndrăgostit de doña Inés, spera să obţină totul când o va cuceri pe ea.

Între timp, vremea începea să se schimbe şi în acea parte a Amazoanelor. Pînă atunci avuseseră parte de oarecare uscăciune a atmosferei şi de o vreme calmă. Ţânţarii îi supărau mult pe ţărm şi mai puţin pe apă. Dar venea anotimpul ploilor.

îneepînd de la Crăciun, în fiecare zi, la vremea siestei, se isca o furtună cu trăsnete şi fulgere. Ploua cu găleata şi după fiecare descărcare electrică ploaia îşi sporea intensitatea. Uneori furtuna dura două sau trei

ore, apoi ieşea soarele. Dar adesea se întâmpla să dureze toată ziua şi toaită noaptea.

Trăsnetele nu erau de culoare violetă şi nici albastre, ca în alte părţi, ci de culori diferite, şi între două albastre se isca brusc câte unul de culoare trandafirie, întin- zindu-şi ramificaţiile pe bolta înaltă. Sau unul roşu.

Tunetele, uneori, erau constante şi neîntrerupte, adică ecourile 'unuia se amestecau cu vibraţiile celui dinainte, dar alteori erau seci ca nişte lovituri de tun şi fără ecou. Negrul Bemba îşi petrecea timpul numărîndu-şi bătăile inimii între un trăsnet şi altul. Uneori număra patru, alteori pînă la şase pulsaţii. Şi tot aşa ore întregi.

— Asta e legea ecuatorului, spunea Alonso Esteban, şi de-aici înainte o să fie mereu aşa. Şuvoaie de apă, caimani, şerpi, trăsnete şi fulgere.

Câteodată furtunile erau înspăimântătoare, şi

IV

într-un rând La Bandera îl surprinse pe Lope de Aguirre, fără ca acesta să-şi dea seama, vorbind cu el însuşi, cu Dumnezeu sau cu diavolul :

— Da, poţi să tuni şi să fulgeri şi să aprinzi pământul şi cerul. Şi ţie ţi se pare cerul prea strâmt, aşa ca mie pământul. Dar eu am un plan şi dacă nu-ţi place, vii tocmai la timp ca să mă omori cu trăsnetul. Dacă nu mă trăsneşti, voi înţelege că-l aprobi şi cu atât mai bine pentru toţi.

La Bandera, superstiţios cum era, auzind, după cuvintele lui Lope, un trăsnet oare trebuie să fi căzut aproape şi văzând armele noului şef al operaţiunilor militare strălucind şi scăpărînd în lumina fulgerului, avu impresia că trăsnetul îl lovise pe Lope. Apoi îl văzu din nou nevătămat şi se miră.

Tot rumegîndu-şi gîndurile, La Bandera ajunse să se teamă de omul acela pipernicit şi îngrozitor.

Ceea oe spusese bărbosul căpitan Guevara era adevărat, căci după primele zile doña Inés începu să plîngă. Uneori o auzeau strigînd noaptea şi cerînd s-o omoare şi pe ea. Mulatra Maria, care stătea în aceeaşi încăpere cu doña Inés (şi cu indiana cea mică, văduva de nouă ani), încerca s-o mîngîie, dar în zadar.

într-o zi, aflînd guvernatorul de disperarea doñei Inés, se duse s-o vadă. Se arătă rece, distant şi protector. La început Inés crezu că are de gînd să-i facă declaraţii de dragoste, dar noul guvernator se mulţumi să-i spună că putea şi trebuia să fie liniştită şi să se simtă în siguranţă şi că o vor lăsa în prima aşezare creştină pe oare o vor întîlni, dacă nu dorea să mai meargă cu ei.

— Eu ? Unde ? Dacă voi nici măcar nu ştiţi unde mergeţi, rosti ea.

Noul guvernator o asigură că ştiau foarte bine. Inés îi spunea printre hohote :

— Dacă bandiţii âştia au fost capabili să-l trădeze pe don Pedro de Ursúa, o s-o trădeze şi pe înălţimea-voas- tră. Şi într-o zi vă veţi aduce aminte de cuvintele pe care vi le spun, don Hernando de Guzmán.

Cu toată ura şi lacrimile lor, cele două femei păreau totuşi puţin decepţionate văzînd că don Hernando, tînăr şi sclivisit — şi, mai ales, şef al taberei — nu încerca să se aleagă cu văduvioara ca moştenire.

Mulatra gîndea : „Asta trebuie c-a citit şi chiar a învăţat pe dinafară balada contelui Irlos, iar slăbiciunea lui nu e femeia, ci autoritatea şi puterea".

Puţin după plecarea lui Guzmán, intră La Bandera. Asta însemna cu totul altceva : fructe şi o pudriera nouă pentru mulatră, o umbrelă de soare şi o plasă împotriva ţînţarilor pentru Inés şi nu după multe aluzii şi cuvinte cam nepotrivite, de pildă, vechea lui dorinţă ca doña Inés să înveţe într-o zi să cînte la clavecin, în Castilia.

Mulatra era cu totul de partea lui La Bandera, pentru că ştia că un asemenea pretendent excludea orice posibilitate de apropiere din partea lui Zalduendo, amantul ei. Doña Maria dorea ca doña Inés să-l accepte

pe La Bandera ca să-l excludă pe Zalduendo dintre candidaţi.

La Bandera avea printre alte avantaje şi pe acela de a fi căpitanul gărzii, care se afla alături, într-un şopron de scânduri şi rogojini de agave. Iar pe apă — când vor lua-o iar pe fluviu — pe aceeaşi brigantină cu doña Inés.

La Bandera era şi el stîngaci, ca orice îndrăgostit, iar doña Inés îşi dădea seama. După ce-l plînsese pe Ursúa timp de nouă zile, începu să-şi plece urechea la şoaptele noului curtezan. Acesta, încet, încet îşi pierdea neînde- mînarea. Nu-d mai vorbea de clavecin, în schimb trecuse la fapte şi folosea orice ocazie ca să-i sară de gît, s-o îmbrăţişeze şi s-o sărute.

Ea rezista molatic, scoţând nişte sunete guturale de rugă şi protest, care-i sunau lui La Bandera ca un gungurit de porumbei, şi aşa i-o şi spunea.

IV

Mica indiană de nouă ani, oare acum vorbea spanio- leşte, vedea toate lucrurile doar sub două aspecte : bun sau rău, folositor sau nu, alb sau negru. Iar La Bandera aVu norocul să-i fie simpatic. Era un om bun. Pentru fetiţă, bîtlanii albi veneau din cer şi corbii negri din iad.

La Bandera ţinea de regatul bâtlanilor albi.

Comandantul gărzii se transformă de bunăvoie în sclav şi amant platonic al doñei Inés, iar mulatra doña Marta într-o abilă codoaşă.

Cum La Bandera îşi petrecea mai toată noaptea treaz, avea prilejul, cu vreun pretext oarecare, să se apropie de locuinţa lui Inés, şi într-o noapte o găsi aproape goală şi singură. Deşi momentul părea extrem de potrivit, doña Inés se apără.

— Crezi, spunea, că pot să-l uit atât de repede pe don Pedro de Ursúa ? Drept cine mă iei ?

La Bandera încerca s-o facă să priceapă că, fiindu-i imposibil să-l reînvie şi ea găsindu-se în floarea tinereţii, nimeni nu s-ar putea mira că împărtăşeşte o nouă dragoste. Femeia şi bărbatul sînt tot universul şi mulţumită iubirii viaţa continuă la nesfîrşit. Iar ea şi el erau viaţa.

Dar Inés tot se mai apăra. E adevărat că nu avea să ducă prea departe apărarea.

Pădurea se auzea din sat mult mai bine decît de pe apă. La căderea nopţii se isca gălăgia unei mari mulţimi, ca într-un oraş în zi de sărbătoare, cînd unii strigă, alţii vorbesc, câte unul râde, grupuri de copii cântă sau plîng, totul fără înoetare şi-n acelaşi timp.

în zilele fără ploaie, mai ales în amurg şi-n timpul nopţii, pădurea era împînzită de ţînţari pe care indienii îi numeau *carapanos*. Era imposibil să-i eviţi şi unii soldaţi îşi acopereau faţa cu nişte cîrpe, dar ţînţarii găseau întotdeauna vreo deschizătură la gît, la ureche sau la mînă.

Pe lîngă asta, acul lor trecea prin ţesăturile subţiri şi pişcă tot aşa de bine şi prin ele.

în timpul zilei nu sîdiau dacă briza era puternică, dar în locui lor apăreau nişte muşte încăpăţînate, tenace şi lipidoase care înţepau ca viespile. Aminteau de tăunii din Castilia, dar erau mai numeroase, iar uneori păreau o adevărată plagă.

Doar cînd brigantinele pluteau departe de ţărm se simţea o oarecare uşurare.

Furtuna ecuatorială — aşa spunea Esteban, expertul navigator al lui Oreilana — care începea spre ora trei după-masă, dura uneori toată ziua şi noaptea. Lope se duse la coliba negrilor care se afla lîngă a lui. Deşi erau mai mult de douăzeci de negri, casa era mare şi loc berechet pentru toţi. Albii, dnd se plictiseau, se apucau să conspire, dar negrii nu se plictiseau niciodată, pentru că înainte de-a ajunge pînă acolo, începeau să cînte şi să danseze. Luîndu-se după indienii din Machifaro, făcuseră, din nişte mici dovleci uscaţi, în care puneau seminţe sau pietricele, un instrument sonor. Mişcîndu-l în ritm şi în contratimp cu tobele, acesta

scotea un sunet destul de plăcut. Acelor dovleci le ziceau *maracas.*

Lui Lope îi plăcea să vadă cum Bemba, prietenul şi acum servitorul lui, conduce dansul. Şi striga Bemba :

— Frăţiorii Marassa, la naiba.
— Acu văd, răspundeau ceilalţi în cor.
— Alături de cei doi Marassa.
— Alături.
— Fădnd scandal.
■— La naiba.
— La uşa de la *ayupa.*
■— Acu vezi.
— Cd doi fraţi Marassa.
— Ce se-ntîmplă !
— Se-ntîmplă ce ştiu eu.
— Marassa.
— Marassa în bambuşi stă.

IV

— Acu vede.

Şi o ţineau aşa ore întregi. Lope se apropie şi, văzin- du-l pe Bemba din spate, dansând, iar pe ceiiMţi ocupaţi cu petrecerea lor, preferă să plece fără să fie văzut. Ştia că negrii îl iubeau fiindcă era mic, negricios la faţă, strâmb şi şchiop. Pentru că era, într-un fel sau altul, *inferior.* în schimb, îi urau pe învingătorii atletici de tipul lui La Bandera. Fără să-şi dea seama. Lope ştia lucrurile pe care alţii le simţeau, deşi nici ei înşişi nu erau lămuriţi. De exemplu, ştia că oamenii din tabără începeau să se teamă de el.

Furtuna continua.

Cum era de aşteptat, dimineaţa următoare fu senină şi pliină de miresme.

Lope, pe jumătate înarmat — cu platoşă, dar fără coif — se apropie de pădure. Era cu Elvira, care se bucura mult de acele plimbări cînd, în lipsa lui Pedrarias, o însoţea taieă-său.

în acea zi văzură trecând pe cîmpul gol (acolo unde se termina nisipul plajei) o grămadă de maimuţe gălăgioase care se pierdură în pădure. în urma mulţimii de animale cu blana cenuşie şi expresia brutală şi agresivă — de ciini care erau pe punctul de-a nu mai fi ciini, dar care tot mai erau ciini — veneau cincizeci sau şaizeci de maimuţe bălane, cu feţişoare trandafirii. Unele se opriră şi, ridicînduHse pe labele dinapoi, se uitară la soldaţi.

Elvira ispuse :

— E imposibil ca animalele astea să n-aibă nici un fel de suflet şi de judecată.

Taică-său îi explică :

— Au un suflet neraţional..., aşa se spune cel puţin, fetiţo.

Dar maimuţele cu faţa trandafirie şi părul alb-gălbui, atât de curate încît păreau nişte păpuşi de lînă şi mătase, se opreau o clipă, priveau, cîte una ridica laba ca să se scarpine cu cealaltă la

subţioară, scotea un
mic strigăt de mirare
sau de apreciere —
care părea ironic — şi o
lua după celelalte

IV

— .A-stea, spuse Esteban, care se apropiase, merg mai mult de cincizeci de leghe cînd vine vremea nucilor, în- dreptîndu-se spre izvoarele fluviului, spre Cararis şi mai sus. Cînd vine vremea de se coc nucile astea, se duc cu toatele într-acolo şi după ce mănîncă, unora li se face rău şi mor, iar altele aproape că înnebunesc. Le apucă nebunia după femelă, că nucile astea au un ulei care trezeşte pofte îngrozitoare. Aşa se spune.

Amîndoi tăcură, gândindu-se la Ursúa şi la doña Inés şi uitîndu-se cum trec cele din urmă maimuţe albe-găl- bui cu faţa lor de mătase trandafirie. Elvira rîdea şi vorbea gungurind de plăcere la văzul acelor animale atît de curate şi cu gesturi atît de stilizate şi de graţioase.

Căpitanii hotărâseră într-o adunare — fără să mai discute marea problemă ivită între La Bandera şi Lope de Aguirre — să continue călătoria în josul fluviului, dat fiind că, judecind după aparenţe, în Machifaro nu era nimic de descoperit şi nici de cucerit şi ocupat. Se bucu- rară toţi, măcar pentru faptul că, dacă vor naviga departe de maluri, ţinţarii o să-i lase în pace.

Negrii vorbeau între ei şi comentau lucrurile în felul lor.

Referindu-se la moartea lui Ursúa, negrul căruia-i ziceau Tu spunea :

— L-au tăiat prin faţă foarte uşor, că era gol puşcă. Şi i-a ieşit sufletul. Apoi a trebuit să-l îngropăm laolaltă cu celălalt.

Pentru negri şi pentru mulţi dintre indienii de pe Amazoane, moartea era un fel de accident, adică, provo- cată de voinţa malefică, misterioasă şi secretă a cuiva care-i influenţa şi-i stăpânea din umbră. Din nefericire, toţi aveau pe cîte cineva care le purta sâmbetele.

Dacă n-ar fi fost aşa, n^ar mai fi murit nimeni 'niciodată. Aşa credea Tu.

Cînd Lope se sui pe brigantină, îl auzi pe Martín Pérez care vorbea la bord cu Zalduendo, spunîndu-i :

— Povestea cu Ursúa trebuia să se-ntîmple, iar eu o ştiam şi o aşteptam de mai mult timp. Ştiam după data naşterii, adică, după aştri.

Lope se mira că Martin Pérez vorbeşte atîta, fiindcă era un om scump la vorbă. Avea o figură uscăţivă şi mongoloidă şi, după părerea lui, toate faptele noastre sînt în legătură cu mişcările soarelui, ale lunii şi ale stelelor. Aşadar, era fatalist şi nu credea că vorbele şi părerile oamenilor ar avea mare importanţă.

De aceea nu vorbea.

Unii se temeau de Martín Pérez din cauza laconis- mului său şi a obiceiului de a trece pe lîngă ei fără să se oprească, întocmai ca o stafie blestemată. Poate pentru toate astea, sau fiindcă o merita cu adevărat, avea faimă de bun războinic. Lope îl preţuia mult.

Pe cînd urcau şi ultimii pe brigantină, părintele Portillo, sprijinit la bordajul din partea de nord, îşi scoase cartea de rugăciuni şi începu să citească. De jos, din ceamul care plutea alături, se auzi o voce de femeie :

— Părinţele, iubeşte-mă niţel !

Lope nu ştia cum s-o ia. Aceeaşi voce continuă să strige :

— Dacă n-ai să mă iubeşti un pic, o să mă mănînce iadul. Mor după tine, părinţele !

Supărat, preotul trecu în partea cealaltă a brigantinei, fără să-şi întrerupă lectura.

10- C 1113

Zalduendo îşi stăpînea râul dar alţii, dimpotrivă, râdeau mai tare decît s-ar fi cuvenit. Părintele Portillo se înroşea uşor pe frunte şi la obraz, fără să-^şi ia ochii din carte.

Doi soldaţi încercau să găsească un loc pentru trei iguane vii, dar ele voiau să fugă şi cineva spuse :

— Omorîţi-le.

Unul dintre soldaţi explică :

— Nu se poate. într-o jumătate de oră ar mirosi a hoit pe căldurile astea.

Dar cel oare-i sfătuise să le omoare continuă :

— Nici acum nu miros a viu, prietene.

Cite unii luau cu ei alimente, dar aproape toţi se lăsau în voia soartei.

Brigantina — singura care mai rămăsese — era foarte încărcată. Se instalaseră aici, în afară de noii şefi, doña Inés cu servitoarea indiană şi cu mulatra doña Maria, drept cameristă. Doña Inés obţinu despărţituri de scânduri şi perdele care s-o izoleze de ceilalţi. Cerea lucrurile acestea ca şi cum Ursúa ar mai fi trăit încă.

Din întâmplare, garda era totdeauna instalaită aproape de locul unde se afla ea şi La Bandera n-o scăpa din ochi.

Trecuseră unsprezece zile de la moartea guvernatorului.

în ceaimul care venea după brigantină şi unde era puţin loc liber, negrii — cărora se părea că nu le e nici cald nici foame vreodată, şi nici nu suferă de ceva — îşi reluau obiceiurile :

Okelé fayao-ó lleibé nem'ore-é Okelé fayé... okslé-fayao-ó Umba yangós aremé ? Yangós arim etemé Okeyé fayé Yangós arim, etemé Nu to, ñau filuné filú ga yorimé.Îi explicau lui Pedrarias că asta însemna : *Departe, pasărea okele / acolo departe ce tristă e / Acolo micuța okele... / acolo departe păsărică okele / poate că vede cum plouă ? / Fiindcă o vede cîntă / departe păsărică okele / privește ploaia și o salută / Ah, ah, tu cînți și inima mea / inima mea amară se simte mai amară...*

Era un cîntec trist, pentru că plecau dintr-un loc cunoscut, unde fuseseră fericiți, ca să se ducă spre altul, despre oare nu știau cum va fi.

Din cînd îin cînd, negrul oare avea inițiativa, și oare acum era Juan Pnimero, privea de-a lungul apei pădurea de pe acel mal — nu-i ajungea privirea pînă la malul opus — cu un fel de rîvnă de stăpîn. Fără îndoială că acel pămînt semăna mai mult cu pămîntul lor de baștină african decît cu al spaniolilor.

în tabără nu exista o unitate de păreri. Unii vroiau să rămînă acolo ca să descopere și să ocupe ținutul el Dorado, alții să se întoarcă în Peru și să-și croiască drum cu spada în mînă. Se înțelege că cei ce vroiau să ocupe el Dorado nădăjduiau să capete iertare din Castilia, iar cei care preferau să se întoarcă în Peru îl înfruntau pe rege.

Problema se putea pune și altfel. Era problema celor lași și a celor curajoși, sau a oamenilor cu speranțe și **a** celor disperați.

Chiar în ziua plecării din Machifaro, ajunseră la căderea nopții în alt sat, tot pe malul stâng al fluviului, atât de gol și de pustiu, încît nu găsiră nici măcar o biată strachină de lut în care să gătească. Dar se opriră să-și petreacă noaptea acolo. Culme a greutăților, brigantina începu să ia apă și cînd voiră s-o repare, văzură că axul central era și el putrezit, cu toată smoala, așa că scoaseră în mare grabă alimentele și armele înainte de-a se scufunda.

Grupul care ar fi vrut să se întoarcă în Peru se împărțise și el în două, pentru că unii gîndeau să se întoarcă tot pe apă, cu ceamul cel mare, singurul zdravăn, iar Lope de Aguirre (partizan al întoarcerii în Peru prin Panama) aflînd despre asta, puse să-l strice chiar în noaptea aceea. Cum nu le rămâneau decît ambarcațiuni mici, iar locul părea potrivit pentru a construi nave noi, hotărîră să rămînă pînă vor construi două brigán tine mari, în stare să înfrunte marea.

La Bandera privea totul cu oarecare scepticism și profita de adăpostul doñei Inés, sub pretextul c-o apără, dîndu-i, pe uscat, cea mai bună colibă și instalînd postul de gardă alături de ea. Erau acum prieteni intimi și nu-î găseai niciodată la corpul de gardă, pentru că nopțile și le petrecea pe toate în dulcile osteneli ale amorului. Inés, care îi rezistase pe uscat, nu putu să-l refuze la bordul brigantinei, pentru că vederea apei o cam scotea din minți.

Doña Inés părea să se afle într-o ciudată stare de depresiune, între stupoare și abulie. Dar, cum spunea

Zalduendo, „puţin îi păsa de toţi soldaţii şi vroia să-i ia dracu pe toţi într-o noapte". Nu e greu de presupus că Zalduendo îl invidia pe La Bandera.

Singură cu La Bandera, doña Inés îşi amintea că la Trujillo, pe cînd mai trăia bărbatu-său, acesta îi spusese de multe ori că în Indii starea firească a unei femei este cea de văduvă. Şi curînd rămase văduvă, căci bărbatul îi muri în răscoala lui Gonzalo Pizarro. Apoi, cum am văzut, a rămas văduvă după Ursúa, şi cînd cineva făcea aluzie la asta, ea spunea cu o expresie greu de definit:

— Îmi plac spaniolii. Aş vrea să fiu văduva tuturor spaniolilor.

La Bandera nu ştia cum să-i tălmăcească spusele. Poate că Inés vroia să-i vadă pe toţi morţi ? Metisele aveau un fel de a gîndi propriu şi deosebit.

Aflînd de vorbele rostite de doña Inés, Pedrarias comenta :

— Frumuseţea trebuie să fie o treabă plicticoasă pentru femei.

Negrii, dintre care unii erau buni dulgheri, începură să taie arbori, să-i cioplească şi să pregătească lemnul brut. Piloţii şi navigatorii făceau planurile, dînd noilor ambarcaţiuni cel mai mare pescaj şi arboradă posibile.

După ce debarcară caii şi lucrurile, fiecare se instală cum putu. Adevărul e că în satul acela era loc pentru toţi.

Legătura cu doña Inés El făcu pe La Bandera să-şi schimbe obiceiurile, întocmai ca Ursúa, deşi în alt fel. Deseori rămînea nemişcat, cu privirea pierdută în zare, şi Lope îl vedea de departe, îşi lovea piciorul şchiop cu biciuşca şi rîdea pe furiş, spunînd : ,,L-a şi dat gata pe comandantul gărzii".

La Bandera îi spusese lui Ines că ea era femeia la oare visase încă din copilărie. Şi-i povesti o întâmplare care nu era lipsită de interes : Nu împlinise încă doisprezece ani cînd, în casa bunicilor săi, la Torrijos, văzuse într-o zi, deasupra unui scrin, un bibelou ciudat. Era un fel de combinaţie de scoici şi de perle, cum făceau de obicei portughezii, prinsă într-un clopot de sticlă. Undeva, între valvele sidefii şi perle, se afla o femeie micuţă de fildeş trandafiriu, goală. După cum priveai figurina, aceasta se profila mărită sau micşorată, dar fie întreagă, fie văzută parţial, avea o putere de sugestie cu adevărat diabolică.

La Bandera nu putea uita acea primă dată cînd îl sur- prinseră bunicii privind-o, fiindcă fusese pedepsit aspru. Cîntărind apoi riscurile, intrase de multe ori, pe ascuns, ca să contemple din nou minunea.

De atunci, micuţa femeie de fildeş trandafiriu de pe scrinul bunicilor reprezenta idealul său feminin şi, din întâmplare, Ines era leit acea figurină. Din cauza acestor asociaţii şi a tendinţei sale spre extaz, Lope îl vedea împuţinîndu-se pe zi ce trecea. Şi zîmbea în sinea lui, zicîndu-şi mereu că în viaţă trebuie să ştii să aştepţi.

Construirea brigantinelor şi a unor noi ceamuri şi plute trebuia să dureze, după cum calculaseră piloţii, mai mult de două luni. În realitate, a durat.trei ; dar lucrul cel mai rău n-a fost rămînerea pe loc şi întârzierea, ci foametea pe care au îndurat-o, de au ajuns să-şi mănînce şi caii, pînă la ultimul. Unii negri, care-i îngrijeau, îi îndrăgiseră şi le părea rău şi făcea să-l vezi pe Juan Primero plîngînd după un cal rotat căruia îi ziceau „Babieca" asemeni celui al Cidului.

Dar şi carnea de cal începu să lipsească, trebuiau să meargă pe celălalt mal al fluviului, lat pe-acolo de mai mult de zece leghe, ca să caute manioca, din care făceau turte sau pesmeţi nlu prea hrănitori şi cu gust neplăcut. Cei care nu mai puteau răbda — şi aceştia erau de obicei indienii de care se ţinea mai puţin seama — intrau în pădure şi se ¡întorceau eu niscaiva poame pădureţe, curmale şi fructe de goiava pentru ei şi pentru ai lor.

Păstraseră pînă atunci cîte o pereche de animale ca să se înmulţească pe teritoriile pe care aveau să le ocupe, dar aici se termină şi cu ele.

Lope începea să le zică soldaţilor *maranioni,* fiindcă fluviului pe care navigau el îi zicea *Maranon,* pe cînd cei ce fuseseră cu Orellana îi ziceau, cum am spus de cîteva ori, Amazoane. Alonso Esteban îi tot amintea de asta lui Lope de Aguirre, dar el spunea :

— Ce-i tot dai zor cu amazoanele ? Maranioni sîntem şi ca maranioni o să învingem sau o să pierim.

îi suna bine acel nume : maranioni.

Funcţia sa de şef al operaţiunilor militare îi permitea de multe ori lui Aguirre sănşi exercite autoritatea şi o făcea cu un fel de prietenie şi pe un ton părintesc amenin ţător, pe oare majoritatea îl tolerau fiindcă, după Nunez de Guevara — aceia care văzuse năluca anunţînd moartea lui Ursua — era cel mai în vîrstă din tabără. Pe lîngă asta, în vremuri tulburi, cel mai extremist târăşte de obicei după el şi pe ceilalţi, iar Lope de Aguirre aşa era. Avea, de aceea, destui partizani.

Foamea constituia ân lagăr nu numai un fapt fizic ci, din cauza îngrozitoarelor ei efecte deprimante, şi unu! moral. Aşa cum copiii cred că sînt mai grozavi dacă mănâncă mai mult şi raportează totul la asta, adulţii se simt diminuaţi din cauza foamei.

Să mori — fie — gândeau unii — dar nu de foame. Numai câinii mor de foame, nu şi oamenii, şi cu atît mai puţin creştinii.

Un soldat, sprijinit de un copac, spunea :

— Aş mânca trei bărci de napi cu fasole.

La Bandera îşi petrecea ziua căutând de mâncare, nu pentru el, di pentru iubita lui. Printre alte probleme avea şi una cu adevărat dramatică, constând din faptul că excesele amoroase îl slăbeau şi că avea nevoie să-şi refacă forţele. Dar alimentele pe care reuşea să pună mâna i le ducea ei şi, bine hrănită, Ines cerea tot mai multă dragoste. Iar La Bandera, fericit, abia se mai ţinea pe picioare.

încetul cu încetul, La Bandera rămase numai piele şi os, iar Lope de Aguirre îl privea cu ironie.

Dulgherii şi tăietorii de lemne 'lucrau toată noaptea şi o parte din zi. Cei de la fierăstraie tăiau trunchiuri de copaci, iar când Elvirica ieşea din coliba ei îşi potrivea paşii, fără să-şi dea seama, în ritmul fierăstraielor. Vroia s-o evite, dar nu putea. Uneori se întorcea acasă ou impresia că umblă dansînd şi fără să fi indrăznit a merge acolo unde vroia.

Ca întotdeauna, Lope era dintre cei ce sufereau mai puţin din cauza foamei, întrucât, chiar să fi fost alimente din belşug, el tot nu mânca decât prea puţin. îl ţineau în viaţă instinctul revendicativ şi dorul de răzbunare. Umbla de colo-colo prin tabără zi şi noapte, vedea totul şi era peste tot. în afara timpului cît băntuia furtuna. Cînd, după primele trăsnete începea să plouă, trebuia să se retragă, să se adăpostească, să se ascundă şi să lase pământul şi cerul în voia şuvoaielor călduţe ale ecuatorului.

Văzîndu-se atât de cooolită şi de răsfăţată, doña Inés deveni şi mai cochetă. Faţă de La Bandera se considera superioară din punct de vedere social şi îndrăznea orice, într-o noapte îl făcu să iasă ca să caute o buruiană care se Moşea împotriva muşcăturilor de insecte, pentru că o înţepase o furnică roşie la gleznă.

în altă zi se plângea că i se zbate tot timpul o pleoapă, şi cum La Bandera nu ştia ce să-i facă, decât s-o sărute duios pe ochi, chemă o indiană dintre cele ce mergeau cu expediţia şi care era doftoroaie, iar aceasta spuse, fără urmă de îndoială :

— Asta vi se trage de la aceea că aţi văzut două broaşte făcînd dragoste.

Inés nu-şi aducea aminte să fi văzut aşa ceva. Dar indiana jura că n-o să-i treacă acea zbatere a pleoapei pînă când n-o să vadă alte două broaşte în aceeaşi situaţie. Fiindcă ceea ce provoca stricăciunea alcătuia şi leacul.

După aceea plecă, şi în mişcările trupului i se vedea bucuria că pleacă, deoarece relaţiile directe cu spaniolii — *los castillas*, cum spuneau ei — o înspăimîntau. Să fii aproape de *los castillas* însemna, dintr-un motiv sau altul, să fii aproape de moarte.

în urma acelui sfat, Inés îl privea pe La Bandera, şi acesta gîndea că dacă i-ar cere-o, n-ar avea incotro şi s-ar duce să caute două broaşte în călduri, mascul şi femelă, şi i le-ar aduce.

Obligaţia de a avea grijă de Ines şi de a-i căuta de mîncare îi ascuţea mintea lui La Bandera. într-o zi dădu peste trei ouă de oaiman şi le gătì prăjindu-le cu ulei de palmier. Dar, aflînd că erau de caiman, Ines le refuză şi atunci le mîncă La Bandera însuşi, după care urmă o indigestie complicată cu colică nervoasă, boală de care suferă uneori amanţii prea zeloşi. O săptămînă întreagă se resemnă la formele platonice ale dragostei.

Lope continua să supravegheze construirea brigantine- lor. Ascunsese alimente pentru dulgheri şi

tăietorii de lemne, fiindcă lor nu trebuia să le lipsească nimic, căci de ei depindea soarta viitoare a tuturora.

Aguirre nu era prea mulţumit, pentru că se mai aflau în tabără câţiva prieteni de-ai lui Ursua care-l priveau chiorîş şi-l ascultau foarte în silă. De exemplu, Garcia de Arce, pe lîngă faptul că nu^i dădea ascultare, începea să murmure şi să ridice obiecţii. De mai mult timp Lope nu se mai înţelegea cu Arce, care continua să fie obsedat de boala lui franţuzească şi-i spusese într-o zi că femeia care-l molipsise la bord era nevasta unui căpitan din Gui- puzcoa, iar Lope de Aguirre aflînd despre asta, deşi era evident că nu se referea la el, păstrase în suflet o oarecare ranchiună. Ceea ce doare mai mult într-o calomnie nu este faptul imputat, cît reaua intenţie.

într-o noapte, văzînd că trecea prin faţa uşii lui, îi spuse :

— De ce n-ai venit ieri cînd au sunat tobele adunarea ?

— Nu mi-era bine,

— Tot boala franţuzească ? Nu-ţi face griji că ştiu eu un leac care nu dă greş.

Lope uita uneori întîmplările din ziua trecută ; alteori nu putea să-şi dea seama dacă ceea ce se întimplase cu o zi înainte nu fusese de fapt cu două luni în urmă sau invers. Dar de lucrurile petrecute cu zece ani în urmă — ca întâmplarea cu nevasta căpitanului — îşi amintea foarte bine.

Lope credea că citeşte gîndurile duşmanilor săi, şi Arce era unul dintre aceştia. Cel puţin aşa îl considerase.

„Omul ăsta, gîndea, oriunde m-aş afla m-ar necăji. Uneori cu glume ca aceea cu muiereaăluia din Guipuzcoa, care l-a procopsit cu boala ei, iar alteori cu lucruri adevărate. Pentru că sînt unii oameni care trăiesc numai cu obsesia compromiterii mele într-un fel sau altul. Oare numai dacă mă compromit pe mine le merge lor bine ?" Nu-l avea Lope la inimă nici pe Belalcázar, pentru că făcuse declaraţia aceea de credinţă către Filip al IMea cînd primise însemnul de judecător. Era un om grav care, în amurgul fiecărei zile părea şi mai grav, fiindcă se simţea foarte bătrîn, şi cînd se retrăgea în coliba lui, mergea tîrîndu-şi picioarele şi sprijinindu-se într-o creangă pe care o ţinea anume pentru asta. A doua zi dimineaţa, se simţea iar tînăr. Văzîndu-l, Pedrarias îşi zicea : „Este influenţa acestor latitudini, unde totul e exagerat, unde căderea nopţii înseamnă o tragedie dezolantă, iar ivirea dimineţii o orgie care ne îmbată".

Locuinţele din sat erau mari ; în fiecare din ele trăia, după cum se părea, un trib întreg, şi toate împreună formau o confederaţie sau ceva asemănător. Acoperite cu frunze de palmier, ca toate oasele pe care le întîlniseră pe malurile fluviului, nu aveau uşi, şi spaniolii trebuiau să pună perdele din cearşafuri pentru că îi devorau ţîn- ţarii. Era atît de cald încît nici ziua nici noaptea mu puteau suporta îmbrăcăminte.

Căutau drept hrană ouă de păsări sau de broască țestoasă pe care le găseau arareori, un soi de fructe turtite oare aduceau cu portocalele dar albe, ananas, curci și *■pauxis,* niște păsări bune de mîncat. Dar nu aveau întotdeauna parte de carne, și fructele mai mult îi răcoreau decît îi hrăneau. Cei care lucrau la brigantine își rezervaseră ceva carne de cal, pe care-o păstrau sărată și la loc ferit.

Oamenii sufereau mult de foame și din pricina lipsei de sare, căci terminîndu-se aceea luată din ținutul Motilones, neliniștea lor sporea. Ce mai rămăsese fusese folosită de cei de la brigantine ca să săreze ultimul cal pentru a-l conserva, toate astea făcîndu-se cu știința lui Lope, care-i proteja în mod special pe negrii dulgheri.

în unele zile intrau în adîncul pădurii, dar nu găseau decît maimuțe, pe oare le vînau cu atîta greutate încît nu merita osteneala. Dacă foloseau archebuzele nu puteau ucide decât una — prima — fiindcă celelalte, înspăimântate, o luau la goană.

Între timp, Gonzalo Duarte — alt suspect în ochii lui Lope — făcea gogoși pentru don Hernando din niște porumb pe care-l găsise și avu un schimb de cuvinte cu Lope despre aceasta, Lope zicîndu-i „simigiul".

Erau doi soldați cărora nu le venea să mănînce came de maimuță dacă știau ce e, iar ceilalți își băteau joc de ei. Se întîmplară lucruri triste. Femei care se lăsau să moară de foame ca să aibă copiii lor ce mînca, și dimpotrivă, unii care se ascundeau de copiii lor ca să înfulece partea de alimente ce le revenea și pe care le-o furaseră.

Treceau uneori trei și patru zile fără să se găsească ceva de mâncare.

Iar indienii nu se arătau de nicăieri.

în legătură cu maimuțele din pădure existau diferite păreri. Maimuțele patrupede care nu se ridicau în două picioare puteau fi omorâte fără preget, dar pe dată veneau o mulțime de alte specii de macaci ca să se uite la membrii expediției, și deși nu se aventurau prea departe de pădure — întotdeauna rămâneau la distanță mai mică de copaci decît cea care le despărțea de oameni — uneori ii lăsau pe oameni să se apropie, iar negrii din expediție atacau imediat cu lovituri de ciomag (nu foloseau alte ai-- me) toată acea adunătură de antropoide. Asta era o treabă urîtă, după spusele lui Belalcâzar. Cele mai multe maimuțe fugeau și se cățărau în copaci, dar câteva rămâneau amețite la pământ și erau ucise, jupuite și puse la fript aproape imediat. Din ele nu putea însă mînca decît a zecea parte a armatei. Totuși, La Bandera avea grijă să pună deoparte pentru dona Ines.

Uneori, La Bandera părăsea garda și se ducea să vîneze pentru ea.

Deși ar părea de necrezut, unii soldați nu vroiau să folosească bâtele la uciderea maimuțelor, dacă acestea veneau în două picioare și fără intenții agresive.

Aşa spuneau ei. Cu archebuzele era mai greu, fiindcă maimuţele nu stăteau liniştite nici o clipă.

Lope vedea şi el, uneori, cu mare neplăcere exterminarea unui grup de maimuţe, iar părintele Henao îl întrebă cum putea să-i displacă asta unui bărbat ca ei.

— Ce se-ntîmplă cu mine, după sfinţia-ta ?

— Nu, nimic, răspunse preotul. O spun pentru că nu încape îndoială că eşti un om tare de înger.

— Ce-are a face asta ? Nu vede sfinţia-ta că animalele astea sînt făpturi nevinovate ? Nici una dintre ele n-a vrut să fie episcop. Sînt mai nevinovate decât dumneata şi decît mine. De asta animalele sînt mai iubite uneori decît oamenii. în plus, ne mai şi imită pe noi, oamenii.

Era şi asta adevărat. Preotul îl privea cu neîncredere şi de-a'tunci evita să mai discute cu el.

în tabără era necesară o anumită muncă de persuasiune înainte de a se decide destinul final al expediţiei, iar Lope şi Montoya nu uitau. Lope de Aguirre, mai cu seamă, se ducea pe la soldaţii mai de rînd şi le promitea înlesniri şi onoruri în Peru. Mulţi se lăsau încântaţi, mai ales veteranii, oare-şi aminteau cum unii dintre şefii rebeli fuseseră pe punctul de-a triumfa în Peru împotriva regelui. Şi credeau că s-ar putea repeta aventura sub auspicii rnai bune.

Lope era acum ascultat şi urmat de către mulţi, între oare nu lipseau cei oe-l considerau mai important decît însuşi guvernatorul. Avea cîte-un cuvînt de laudă pentru fiecare dintre soldaţi dacă ei acceptau, iar dacă nu, priviri reticente, rezervă şi ameninţări.

într-o noapte se duse să-l vadă pe guvernator şi, gă- sindu-l singur, îi spuse că nu se puttea şi nici nu trebuia să tolereze în tabără doi oameni care erau duşmanii lui declaraţi : Arce şi Belalcâzar. Duşmani pe faţă ai guvernatorului. Mai ales Arce, pentru că, dacă Belalcâzar proclamase în public că era de partea regelui, fiind astfel mai puţin periculos, în schimb Arce era un talger cu două feţe, se schimba după cum bătea vîntul şi îşi ascundea intenţiile.

Fără îndoială că Lope îi cunoştea intenţiile pentru că pătrundea scopurile secrete ale acelor oameni eare-l obligau să-şi concentreze gîndirea asupra lor timp de **o** lună.

Don Hernando, care era un pic superstiţios, oa orice om născut la Sevilla, îl privea fără să ştie ce să creadă. Povestea aceea cu timp de o lună îl intriga.

Vorbind despre Arce, Lope îşi amintea de cuvintele rostite de acesta cu zeoe ani în urmă despre femeia cu boala franţuzească şi îi spunea lui don Hernando :

— Credeţi că, fiind îngăduitor cu nişte duşmani ca Arce şi Belaleâzar, o să puteţi scăpa într-o zi de justiţia din Castilia ?

— Nu aştept nimic de la justiţia din Castilia, domnule şef al operaţiunilor militare.

— În război e lucru ştiut că are dreptate numai cel care-l cîştigă, spuse Lope şi, de altfel, mi-aduc bine aminte de momentul cînd aţi înfipt spada în grumazul lui Ursua, iar alţii îşi amintesc şi ei ca mine.

Don Hernando păli şi spuse :

— Poţi să-l arestezi pe Arce când vrei, dar să fie pe drept. Nu-l vei trimite pe şeful aprozilor, vreau să spun, pe mulatrul Pedro de Miranda ? înţelege-te cu el.

— Mulatrul acela e un tembel şi face mai puţin caz de mine decît de Bemba, servitorul meu negru.

Mulatrul era din Talavera de la Reina şi se considera nobil, iar Aguirre îl bănuia că el fusese oel care, cu două zile înainte de-a muri Ursua, îl anunţase de lîngă colibă, pentru că odată îl auzise spunînd că avea darul de-a prevedea moartea altora.

Guvernatorul spuse iar :

— Poţi să dispui de Arce.

— Nu e numai Arce, că şi Belaleâzar instigă oamenii împotriva dumneavoastră.

— Sînt dovezi ?

— Sînt, şi încă temeinice, răspunse ironic Lope. Cea mai importantă este că o spun eu.

— Haide, haide, domnule Lope de Aguirre !

— Ce haide, că nu mergem nicăieri !

Văzând guvernatorul că Lope vorbea cu patimă, îi spuse:

— Repet că ai mînă liberă cu Arce, dacă e sigur ceea ce spui, şi eu nu-ţi pun cuvîntul la îndoială. Dar e bine să se facă lucrurile cu dreptate şi cu martori siguri. Pe Belaleâzar lasă-mi-l în pace.

Lope îi ceru atunci să iscălească o hîrtie pe care i-o prezentă. Guvernatorul spuse, fără să citească :

— Tot atîta greutate are iscălitura dumitale cât şi a mea, dat fiind că sîntem în timp de război şi eşti şef al operaţiunilor militare.

Lope ieşi şchiopătând şi se duse la brigantine să-i caute pe negrii Juan Primero şi Bemba, pe care-i luă de la lucru şi-i duse la él acasă.

— De azi, le spuse, o să mă slujiţi pe mine, dar cum la mine-n casă nu e prea comod, o să locuiţi într-o colibă neooupată. Acolo o să fiţi numai voi doi singuri şi fără să vină să mai locuiască cu voi vreun om, alb sau indian, negru sau mulatru.

— De când, domnu ?

— Chiar din noaptea asta. Adică, de acum.

Negrii plecară puţin intrigaţi şi de la uşă Lope le dădu ordin să vină în zori la el acasă.

în ziua următoare, puţin înainte de-a se lumina, patru soldaţi din gardă îl arestară pe Arce şi-l aduseră în faţa lui Aguirre. îi însoţea La Bandera însuşi, şeful gărzii, care nu înţelegea bine ce se întîmplă.

— Ce cauţi aici, La Bandera ? îi spuse Lope de Aguirre. Şi adăugă, în glumă : Cum îndrăzneşti să părăseşti fie şi o clipă garda şi o dată cu ea pe doña Inés ? Nu ţi-e teamă c-o să ţi-o ia Zalduendo ?

La Bandera plecă, înjurînd din cauza glumelor lui Lope.

— Ce-i asta ? întrebă Arce, alarmat.

— O să vezi imediat. Legaţi-l, băieţi, şi veniţi după mine.

Lope era înarmat ca pentru bătălie. Se duseră la coliba unde dormeau negrii Bemba şi Juan. Odată ajunşi acolo, Bemba, care se credea vinovat, spuse :

— Chiar acu veneam acasă la excelenţa-voastră, cum ne-aţi spus ieri.

— Bine, bine. Voi, soldaţi, întoarceţi-vă la gardă, că eu am aici de îndeplinit ordinele guvernatorului, şi arată hîrtia scrisă pe care don Hernando refuzase în ajun s-o semneze.

Soldaţii îl lăsară pe arestat, iar Lope îi dădu lui Bemba o frînghie ceruită pe care o avea înfăşurată la brîu :

— De-acum înainte "oi aveţi altă meserie, la spuse negrilor. O să-mi executaţi condamnarea la moarte prin sugrumare, aşa ¡cum stă scris aici.

Le arătă hîitia. Nici unul dintre negri nu putea citi, dar ştiau că Lope era şef al operaţiunilor militare şi că avea împuterniciri pentru astfel de lucruri şi chiar pentru mai mult.

Căzut la pămînt, Arce se zvîrcolea în zadar şi încerca să vorbească, dar căluşul îl împiedica. Sufla greu, ca un bou.

— Îţi place meseria ? îl întrebă Lope pe Bemba, ironic.

în loc să răspundă, negrul surîdea arătîndu-şi dinţii
albi şi fără cusur. Sub privirea lui Lope, negrul Bemba înlănţui gîtul prizonierului, şi şeful operaţiunilor militare făcu un gest cu mîna să aştepte puţin :

— Căpitane Garcia de Arce : ceea ce se face e din ordinul meu, pentru că ştiu că-mi eşti potrivnic în fundul inimii tale şi trăim vremuri în care, dacă vrem să scăpăm cu bine, în tabără nu poate exista decît o singură voinţă.

Celălalt se agita vrînd să vorbească şi, neizbutind, Lope făcu un semn întinzînd bărbia în direcţia arestatului. Bemba înţelese şi răsuci frînghia.

Mai înainte ca Arce să fi murit de-a binelea, Lope ordonă celuilalt negru să sape o groapă chiar acolo, ascunsă de privirile indiscrete, şi să-l îngroape în colibă, la adîn- cime de o prăjină şi jumătate.

— Ce avea căpitanul în tolbă, adăugă, împărţiţi între voi, ca buni prieteni ce sînteţi.

Lope ieşi după ce se încredinţă că Arce murise. Se îndreptă apoi încet spre casă, unde îl aşteptau un grup de marañioni înarmaţi. Fuseseră anunţaţi de cu seară.

— Aşteptaţi aici, spuse, şi nu vă grăbiţi prea tare.

Lope porni eu fiică-sa spre pădure. Plimbările matinale

cu Elvira — la revărsatul zorilor, care era singurul moment plăcut al zilei — constituiau luxul vieţii lui.

În acea dimineaţă Lope şi fiică-sa au dat numai peste lucruri urîte : vipere, scorpioni şi păianjeni, unii dintre ei atît de mari şi de iuţi încît vînau păsări şi le mîncau în cîteva minute.

Mai erau, cum se poate presupune, şi o mulţime de albine care uneori roiau prin locurile cele mai neaşteptate şi cîte un soldat, fără să vrea, dădea peste ele cînd apuca vreo creangă cu fructe sau punea mina pe vînat. Cu cîteva zile înainte negrul Carolino se întorsese în tabără gol, ţipînd, cu mai mult de treizeci de înţepături de albină pe spate.

Îi scoaseră cîteva din acele pe care le avea înfipte în trup şi cînd se pregăteau să-i pună rachiu ca să-i potolească inflamaţia şi usturimea, Carolino începu să adulmece şi-i spuse părintelui Henao şi mulatrei Maria :

— Asta, mai ¡bine pe dinăuntru, părinţele.

Mulatra nu vroia, dar părintele Henao acceptă şi negrul se simţi mult mai bine după ce dădu rachiul pe gît.

Lope nu pierdea nici o ocazie de a-i lăuda şi mîngîia pe negri, şi ştia foarte bine de ce o face.

Cînd se întoarseră din pădure, soldaţii erau tot înarmaţi, lucru destul de neplăcut 'din cauza căldurilor de peste zi. Lope le spuse să i-i aducă pe Belalcâzar, cu sau fără voia lui, dar viu.

Oamenii plecară să îndeplinească ordinul, grăbiţi şi cu un aer de adevărată forţă executivă. Nu ştiau că Arce fusese sugrumat.

Între timp se întâmplă un lucru de-a dreptul neobişnuit. Venea un nor de fluturi de pe malul celălalt al apei. În acel loc, fluviul avea o lăţime de mai bine de şase leghe şi soldaţii priveau norul, oare părea o enormă pată solară plutind în văzduh. Predominau în ea două culori : auriu şi gri. Zburau acum obosiţi, după cum se vedea, iar Elvira şi pajul Antonico, cu obiceiul lor de a fi atenţi la asemenea întâmplări din natură, îşi ziceau :

— N-o să ajungă.

Elvira spunea mereu :

— Sigur că n-o să ajungă.

Îi părea rău de soarta acelor fluturi îndepărtaţi care dădeau văzduhului un imens reflex unduitor şi care făceau ca briza să-şi schimbe culoarea. De bună seamă că plecaseră de pe celălalt mal împinşi de o pală de vânt şi socoteau că vor ajunge în partea cealaltă, dar vântul îi părăsise cînd se aflau la jumătatea drumului şi nu mai aveau putere să înainteze. Lope spuse :

— Trăiesc aşa de puţin timp că nici nu ajung să capete experienţă în nici o privinţă şi nu pot învăţa ce e distanţa între două maluri.

Alte vietăţi nu numai că aveau un fel de inteligenţă
— adică instinct — ci şi experienţă. Dar nu şi fluturii, care trăiau doar trei sau patru zile. În răstimpul acesta, ce puteau învăţa ?

Norul luminos începu să coboare şi, în sfîrşit, cei mai mulţi căzură în rîu. Fluturii pluteau aşa de aproape unul de altul, încît, pe o suprafaţă de mai mult de o mie cinci sute de prăjini, fluviul îşi schimbă culoarea de parcă s-ar fi întins peste el un covor de mătase.

în acel moment, briza se ridică iar şi unii fluturi, care încă nu atinseseră apa, se înălţară, dar nu mai aveau putere şi căzură puţin mai departe. Lope surîdea puţin mîhnit :

— Aşa sînt şi oamenii, spunea printre dinţi. Se înşeală în aprecierile lor privind înălţimea şi distanţa.

De la fereastra colibei ei, privind acel covor întins de fluturi, doña Inés îi spunea lui La Bandera :

— Vino să vezi. Milioane de morţi aici într-o clipă şi eu trăiesc. Eu, mereu înviată. Şi ceea ce e mai rău e că vreau să trăiesc mai departe.

Părea c-o să izbucnească în plîns, dar La Bandera o copleşi cu mîngîieri şi promisiuni şi doña Inés sfîrşi prin a ride puţin isteric.

în acel moment sosiră la Lope de Aguirre maranionii

— aşa îi numea el — cu Belalcăzar. Era absolut gol, aşa cum îl găsiră, şi fiindcă nu voise să meargă, îl luaseră pe sus, la orizontală, între şase oameni. Balalcázar, ştiindu-se pierdut, striga mereu : „Trăiască regele !" ca să atragă atenţia celorlalţi soldaţi din tabără, care nu erau de partea lui Lope de Aguirre.

înainte de-a ajunge la locul unde se găsea Lope cu fi- ică-sa, ea, văzînd că bărbatul acela era gol puşcă, intră în casă.

Lope făcu semn marañionilor să-l urmeze şi se îndreptă iar spre coliba celor doi negri. Belalcăzar mergea tot strigînd şi aolammdu^l pe regele Filip. Nu avea mîinile legate şi, reuşind să scape de strînsoarea sbirilor, o rupse la fugă pînă ajunse la malul rîului. Acolo se azvîrli cu capu-n apă şi înotă din toate puterile oa să se îndepărteze de mal.

Lope era furios şi spuse maranionilor :

— Luaţi o canoe, urmăriţi-l, şi acolo unde daţi de el împingeţi-l la fund ou vârful lăncii, că de la gură trebuie să i se tragă moartea celui care cu gura trădează.

Dar la ţipetele lui Belalcâzar ieşiseră mai mulţi căpitani şi soldaţi şi o dată cu ei guvernatorul don Hernando care, văzînd toată lumea aceea alarmată, îi opri pe maranionii trimişi după canoe ca să îndeplinească ordinele lui Lope.

Belalcâzar era sfîrşit de puteri şi n-ar mai fi putut rezista mult, cînd guvernatorul don Hernando porunci cîtorva oameni neutri, fără arme şi fără gînd rău, să se ducă să-l scoată. Aceştia îl aduseră curând, gol cum îl făcuse mamă-sa. Avea doi fluturi mari morţi şi lipiţi de buza inferioară şi mai scuipă vreo trei-patru. Chilele şi vîsleie celor două canoe erau tapisate cu aripi de fluturi în culori puţin cam funebre, dar foarte strălucitoare, auriu şi negru.

Guvernatorul îi spuse lui Belalcâzar de faţă cu toţi :

— Du-te acasă şi nu fi îngrijorat.

Apoi îl chemă pe Lope şi se îndepărtă cu el, spunîn- du-i, dar fără ton de mustrare, ca să nu se simtă umilit în faţa oamenilor :

— Ce înseamnă asta ? Eu te-am autorizat să iei măsuri împotriva lui Arce. Şi numai împotriva lui.

În acea zi veniră nişte indieni dintr-un sat apropiat, şi, în semn de pace. aduseră vin şi turte de manioca. Soldaţii, călăuziţi de ei, plecară să mai caute vin şi alimente şi se întoarseră cu tot ce găsiseră, ceea ce nu era puţin lucru.

În noaptea aceea s-au îmbătat mulţi şi s-au ridicat glasuri de tot felul, pentru şi împotriva lui Lope, care umbla senin, auzind totul şi verificând prietenii şi posibile primejdii, dar arătându-se nepăsător şi vesel. Indienii numeau vinul acela cu un nume învăţat de la triburile din susul Amazoanelor, de la care poate se şi deprinseseră să-l fabrice. Se numea *aya-huasca,* ceea ce în limba quechua înseamnă : „vinul morţilor". Aveau credinţa superstiţioasă că acel vin îi punea în legătură cu fiinţele din lumea cealaltă şi că prin ei puteau să ghicească, să prevadă întîm- plările, să aibă inspiraţii sacre în legătură cu ceea ce trebuiau să facă în timp de război sau de pace. Vinul le spusese să se împrietenească ei cu maranionii, şi din cauza asta veniseră acolo.

Aya-huasca era preparat de femei care mestecau o tulpină vegetală pînă rămînea din ea doar pulpa şi o scuipau într-un vas mare, în jurul căruia se aşezau cu toatele. Cînd vasul se umplea, îl duceau la un fel de teasc, unde, după cîteva zile, fermenta.

În acea noapte, cei oare lucrau la brigantine cerură ajutorul lui Bemba care, cum am spus mai înainte, era un bun dulgher, şi Lope trebui să-l lase să se întoarcă la meseria lui. Bemba însuşi îl aduse pe Carolino în faţa şefului operaţiunilor militare şi-i spuse :

— Acesta este Carolino, care mînuieşte frînghiile cît şi securea dacă e nevoie.

Carolino adăugă cu modestie :

— Şi spada, domnu, la o adică. Cea cu două tăişuri.

Negrilor din serviciul lui Lope le reveni de asemeni
porţia lor de vin şi, pe jumătate beat, Carolino îl întreba pe Juan de ce nu-l omorîseră pe Belalcâzar. Juan răspun- dea :

— Păi a fugit la rîu şi-apoi a venit don Guzmân, asa spunea el, ca să se apere.

Rămîneau tăcuţi şi Juan iar le mai explica :

— Treaba batalului nu e la fel cu treaba ţapului.

— De ce spui asta ?

— Fiindcă nu toate lucrurile sînt tot aia şi trebuie să ştii să deosebeşti.

Lope, care-i auzi, îl certă pe Juan. Mai întîi fiindcă îndrăznise să vorbească în acel chip.

— Voi, le spuse, să nu siuflaţi niciodată vreun cuvînt despre lucrul pe care-l faceţi, şi nu uitaţi că dacă vouă vă place să-i sugrumaţi pe albi, sînt şi albi care nu s-ar da în lături să sugrume cîte-un negru. Aşadar...

Carolino rîse fără chef şi îşi duse în mod comic mîi- nile la gît, ca şi cum ar fi vrut să-l apere :

— Juan e de vină, că e gură-spartă.

Lope de Aguirre se duse apoi în coliba lui, dar nu adormi decît cu puţin înainte de-a se lumina de ziuă, ceea ce i se întîmpla de multe ori. Se gîndea la evenimentele recente :

„Arce nu mai e, iar oamenii au aflat fără să le spun eu. Au aflat pentru că, poate, le-a spus-o chiar don Hernando. Bun. Maranionii sînt tăcuţi, dar don Hernando vorbeşte aşa cum era de aşteptat de la un şef atît de tînăr şi lipsit de experienţă. Firește, nici eu n-am socotit că moartea unui astfel de om ar putea fi tăinuită mult timp, dar nu mă aşteptam să iasă la iveală aşa de repede. Cînd au aflat despre moartea lui Arce, unii au zis una, alţii alta, dar tuturora li s-a făcut inima cît un purice.

Doar lui La Bandera nu, deoarece a îndrăznit să spună că, fiind el locotenent-general — pentru că l-a numit alaltăieri don Hernando — iar eu şef al operaţiunilor militare, avem aceeaşi putere şi că tot ce fac eu are să desfacă el dacă ajunge la timp, că la Arce n-a ajuns, dar la Belalcázar da. La Bandera e locotenent-general şi comandă garda, dar dincolo de ea ordinele lui sînt iluzorii, ca şi ale lui Ursúa, şi porunceşte cu adevărat numai faţă de doña Inés. Asta e altul care va ispăşi «pe unde a păcătuit», cum spune balada. Eu vă las vouă plăcerea şi mîndria *c 3-a* o avea pe doña Inés. Sînt om serios, şi în timp de ;ă::boi trebuie să faci război, iar în timp de pace, dragoste.

Arce a căzut, dar Belalcázar nu. Şi nu numai că n-a căzut Belalcázar, soldatul âsta care îmbătrîneşte în fiecare seară şi cînd se duce la culcare îşi tîrăşte picioarele, dar a făcut cel mai mare scandal care s-a pomenit în tabără de cînd am plecat din Motilones, căci pînă şi norul de fluturi l-a ajutat. Iar asta îmi dăunează şi mă avantajează, după cum vrem s-o luăm. îmi dăunează pentru că mi-am dat în vileag intenţia de-a omorî un duşman şi l-am lăsat în viaţă, fapt mulţumită căruia cuvîntul dezonoare pluteşte în aer şi pledează împotriva mea. Dar eu rămîn tare. Dacă n-aş fi atît de tare, partizanii lui Ursúa ar fi venit chiar în noaptea asta să mă răpună, căci mai sînt încă destui.

Cu toate astea, trebuie să devin şi mai tare pe zi ce trece, sau zi de zi o să fiu mai slab, că aşa stau lucrurile în vremuri ca astea pe care le trăim. Singurul pericol imediat care-mi stă în faţă este La Bandera. Şi are un avantaj asupra mea : că don Hernando îl încălzeşte la sînul lui. L-a numit locotenent-general fără ştirea mea şi iată-l cu lot atîta putere ca şi mine şi dornic

să treacă drept un fidel vasal al maiestății sale don Filip al II-lea după ce va fi cucerit şi ocupat el Dorado. Despre asta nu vorbeşte, dar eu ştiu că nu se gîndeşte la altceva, deşi o ascunde. El îşi ascunde gîndurile faţă de mine, şi singurul lucru pe care trebuie să-l fac e să mă ascund şi eu faţă de el, că mă pricep şi eu la aşa ceva ; în Guipúzcoa eram renumit în privinţa asta, şi trebuie să le arăt că această faimă e îndreptăţită. El are un avantaj asupra mea, anume că n-a sugrumat pe nimeni şi că n-a condamnat la moarte pe nimeni care să mai trăiască după ce-a umblat gol puşcă ţipînd prin toată tabăra ca un porc în ajunul Ignatului. Are acest avantaj ca şi pe acela de-a trage sforile din umbra lui don Hernando.

Dar La Bandera e îndrăgostit şi asta e ceva. Zalduendo visează să-i ia lui La Bandera femeia, iar asta e iarăşi ceva. Eu ştiu că La Bandera o ştie şi caută, prin don Hernando, mijlocul de a-şi spori autoritatea şi puterea pentru a-i întrece cu situaţia lui pe toţi rivalii posibili, inclusiv Zalduendo. Dar dacă alţi rivali ai lui La Bandera rîvnesc la muierea lui, eu n-o fac. Eu vreau doar puterea şi pentru asta, în primul rînd, e nevoie de viclenie. Apoi o să vină şi forţa, dacă o veni.Dacă îl înfrunt acum pe La Bandera şi->l oblig să se apere în mod public, risc să pierd. Aşadar, în loc să mă ţin mîndru şi să-l jignesc, mai bine-aş face să joc prudent, să mă retrag şi, la nevoie, să spun cuvinte smerite. Adică, să-i fac şi pe La Bandera şi pe don Hernando să aibă încredere în mine şi să fie fără grijă. Numai că trebuie să-mi calculez mişcările pe care le fac. La Bandera a făcut de două sau trei ori zarvă din gelozie, fiindcă a văzut pe la frumoasa văduvă doi bărbaţi care mor după ea. Unul e mulatrul, şef al aprozilor, Pedro de Miranda, care din întîmplare e duşmanul meu, iar celălalt e prostănacul de Pedro Hernández, care-a făcut foarte bună treabă cînd cu moartea lui Ursúa şi Vargas. Pedro Hernández vrea să i se zică *don* şi adevărul e că eu nu mă-mpac cu asta la un om care, cînd n-o curtează pe doña Inés cu suspine şi ou priviri, îşi mănîncă unghiile sau îşi smulge părul fir cu fir, de şi-a făcut o chelie mare cît un scud deasupra urechii, iar el zice că e de la coif ca să pară mai firesc. Amîndoi sînt duşmanii mei şi nu pentru că ar vedea altfel soarta expediţiei, ci, pur şi simplu deoarece cred că nu e de nasul meu să le poruncesc ca şef al operaţiunilor militare. Iar cînd am fost numit, au umblat cîrtind şi spunînd că m-ar tolera ca pe Un fel de suprasergent, dar nu căpitan şi cu atît mai puţin şef al operaţiunilor militare. în privinţa asta se potrivesc şi cu La Bandera, deşi în rest sînt rivali.

Dacă îl înfrunt acum pe La Bandera o să mi se pună împotrivă, căci La Bandera dă ordine ca şi mine, şi aré pe mîna lui garda, iar pe lîngă asta contează pe don Hernando care pleacă urechea la spusele lui şi mai abitir de cînd a declarat că e dispus să cîştige bunăvoinţa regelui prin actele lui de războinic curajos şi de isteţ om politic din el Dorado. Dacă-l înfrunt o să mă nimicească, şi poate că el şi cu don Hernando au şi pus la cale asemenea lucru.

Deoarece nu pot să le-o iau înainte cu armele pentru' că, după scandalul cu Belalcázar, nu ştiu dacă maranioriii o să-mi mai dea ascultare, va trebui să, mă arăt prielnic lui La Bandera, şi dacă asta nu-i de-tajuns, servil. Astea sînt vicleşuguri de războiu. Dar ţinta mea n-o cunoaşte nici Dumnezeu, deşi eu o ştiu foarte bine. Iar în vreme de războiu totul e permis.

Aseară l-am văzut iar la faţă pe La Bandera şi ştiu foarte bine ce zace sub fruntea lui de om mulieratic, îndrăgostit şi aprins. E neglijenţă şi rea voinţă. Să-l facem să aibă puţin mai multă încredere şi restul va veni de la sine."

Lope continuă să întoarcă lucrurile cînd pe-o parte cînd pe alta, şi cum nu dormea mult, ieşi să se plimbe.

Se întîlni din întîmplare cu şeful aprozilor, Pedro de Miranda. Lope era convins că Miranda fusese năluca prevestitoare de rele care-i anunţase lui Ursúa că va muri.

— Fii cu băgare de seamă, îi spuse, că tot făcînd pe năluca poţi ajunge năluca de-a binelea.

— Toţi o să ajungem la asta într-o zi, răspunse el.

— Dar unii înainte de-a le veni ceasul şi vremea, cred eu.

Auzind acele vorbe, Miranda se sperie destul de tare şi nu ştiu ce să răspundă.

A doua zi, în timpul furtunii care începu la vremea siestei, părea că cerul se surpă peste ei. Era aşa de cald, încît soldaţii simţeau ploaia caldă pe piele. Tot aşa erau şi apele rîurilor şi izvoarelor care se vărsau în Amazoane. În schimb, apa acestui uriaş fluviu era rece.

Indienii, care văzuseră că spaniolii nu pleacă din sat, începuseră să se neliniştească şi, încetul cu încetul, porniră să ocupe nenumăratele locuinţe care rămăseseră goale. Le ocupară în mod paşnic, dispuşi să cedeze spaniolilor şi să-i servească.

Maranionii îi trimiteau la pescuit, pentru că erau foarte pricepuţi la aşa ceva şi indienii ascultau. Indienii aceia erau oamenii cei mai urîţi la chip cu putinţă. Femeile păreau masculi mînioşi şi haini, iar bărbaţii fiare apocaliptice, mai ales aceia care aveau urechile (cum văzuseră la alte triburi mai dinspre Nord) alungite pînă ce ajungeau la umeri şi uneori chiar mai jos, pînă la piept.

Cum spuneam înainte, apa din afluenţii Amazoanelor era întotdeauna caldă, dar în Amazoane rece, iar peştii resimţeau diferenţa, pentru că în locurile de confluenţă rămîneau ca trăsniţi de răceala fluviului. Se schimba şi culoarea apei. Erau rîuri albastre şi de asemeni rîuri negre, dar fluviul era galben chiar în ceasurile cînd cerul era foarte albastru şi soarele nemaipomenit de strălucitor. Uneori galbenul fluviului devenea auriu, şi atunci unii maranioni îşi aminteau de căpetenia indiană îmbrăcată în plăci şi praf de aur şi se întrebau pe unde ar putea fi acele ţinuturi.

în locurile unde fluviul se unea cu vreun afluent cu apă caldă se vedeau plutind sute de peşti ameţiţi de plăcere, şi-i puteai aduna cu mîna sau cu nişte plase largi pe care le foloseau indienii.

Mai rău era că nu aveau cum să-i păstreze, deoarece din cauza căldurii se descompuneau repede şi nu-i puteau ţine de pe-o zi pe alta. De aceea, cînd veneau zile de-a rîndul fără pescuit (în care fluviul părea pustiu) îndurau o foame grozavă. Tuturora le era frică de ziua în care nu s-ar mai găsi de mîncare pe malurile pustii şi nepopulate din acele ţinuturi imense, care păreau uitate de Dumnezeu.

Trebuiau să plece cît mai repede din satul acela, dar lucrul nu era cu putinţă pînă nu se terminau brigantinele şi cîteva ceamuri noi pentru indieni.

Era vorba de indienii plecaţi din Motilones, dintre care erau încă în viaţă mai bine de o sută şaizeci. Mulţi alţii muriseră de foame pe insula lui Arce, la gura rîului Huallaga sau în timpul lungilor perioade de navigaţie fără hrană. Alţii erau bolnavi şi-i vedeau cum se topesc din zi în zi pînă mureau. De pe brigantină, Lope auzea toată noaptea tuşea unui indian care se afla pe ceam.

Cei ce trăiau prin acele locuri erau, cum spun, diformi şi bestiali ca aparenţă. De la alţi indieni şi mai ales de la Alonso Esteban, care trecuse pe-acolo cu mult înainte, aflară că oamenii aceia nu făceau mofturi în faţa unei fripturi de carne de om, deşi se ascundeau cu grijă de spanioli. Nu o dată găsiră pus la fript sub pietre încălzite — la adăpostul a două paturi de-ale lor şi cu foc deasupra şi dedesubt — cîte-un porc sălbatic şi altă dată corpul unui om dintr-un trib vecin. Totuşi, părea că fac asta mai mult din motive réligioase decît din lăcomie, cre- zînd că spiritul mortului pe care-l mîncau trecea să-l îmbogăţească pe-al lor. Printre indienii aceia puteai întîlni cîte unii care, la douăzeci şi cinci de ani, erau bunici. Firește, nevestele lor nu erau mai bătrîne decît ei, şi la treizeci şi doi de ani unele erau străbunice. În acele ţinuturi ecuatoriale trupurile se dezvoltă mult mai repede, iar minţile mai încet. Se pare că aşa e în mod obişnuit la toate speciile şi vietăţile care se pot descurca singure mai devreme ; sînt cele care-şi dezvoltă mai puţin inteligenţa şi viclenia. Cu oamenii se întîmplă întrucîtva acelaşi lucru. Cei mai puţin precoci în copilărie devin, de obicei, cei mai inteligenţi.

Creierul este un organ delicat a cărui formare şi perfecţionare cere ani şi ani de lentă experimentare. Cei ce ajung mai tîrziu la maturitate sînt mai inteligenţi ca ceilalţi semeni de-ai lor.

Mulţi dintre acei indieni şi indiene, la zece ani erau oameni adulţi şi maturi, dar maturitatea lor era foarte precară. Rămîneau pentru totdeauna la vîrsta aceea şi infantilismul lor se vedea cel mai bine în lipsa senti- meniului de răspundere, în uşurinţa cu care minţeau o dată sau de o mie de ori pe zi, în înclinaţia spre furt şi spre micile plăceri ale burţii, cît şi în indiferenţa pentru valorile morale şi pentru orice fel de noţiuni abstracte ca virtutea, justiţia, bunătatea, binele.

Nu că nu le-ar fi plăcut aceste lucruri, dar nu le înţelegeau şi nu existau pentru ei.
. Lope nu se ocupa de indienii indigeni, dar dacă se ivea vreo ocazie în care să le judece comportarea, îi trata ca pe nişte animale domestice. Cu dispreţ, deşi cu un anumit respect pentru nevinovăţia lor. Aşadar, de-a lungul călătoriei pe Amazoane nu omorî nici un indian, deşi nici nu făcu nimic ca să salveze vreo trei care se înecară în rîu.

într-o zi, pe neaşteptate, indienii făcură o mare petrecere. Aoesta era unul dintre motivele întoarcerii lor în sat. Era sărbătoarea lui *Urubú-coará* (cuib de curcan sălbatic) la care se îmbătau cu sucul unei plante ce-i făcea să fie trişti la început şi parcă bolnavi — deveneau palizi şi asudau fiecare cu privirea-n pămînt şi fără să se gîndească la ceilalţi — dar pe urmă îi apuca o veselie şi o bună dispoziţie neobişnuite. Şi o mare dorinţă de a comunica între ei şi de-a vorbi. Dansau atunci ore. întregi complet goi. Uneori bărbatul izbutea să dea femeii o lovitură cu fundul şi o trimetea clătinîndu-se la vreo . cincisprezece,, douăzeci de paşi. Femeile rîdeau.. Cînd se întîmpla invers, adică femeia era cea care-l împingea pe bărbat sau îl dobora cu o lovitură de fund, rîdeau toţi, bărbaţi şi femei. Acea lovitură era numită „lovitura de coadă a lui *yacaré*", deoarece le amintea mişcarea de apărare a caimanului.

Spaniolii se uitau la toate astea cu indiferenţă, gîn- dindu-se că nici o femeie nu e frumoasă şi că doar vreo fetiţă, între nouă şi zece ani, putea fi atrăgătoare înainte de-a fi tatuată şi deformată. Această vîrstă era echivalentă acolo cu cea de cincisprezece ani la fetele din Castilia.

Lope veni la petrecere însoţit de Elvira şi de Torralba, dar rămaseră puţin timp, şi în drum spre casă Elvira spuse:

— Tată, indienii ăştia sînt mai răi decît indienii motiloni.

— Tot ce se poate.

— Sînt oameni foarte ordinari şi necioplţi, indienii ăştia.

— Dar îşi au meritele lor, ca fiecare. întotdeauna există un aspect pentru care merită toată consideraţia, fie ei cît de ordinari.

Torralba nu credea una ca asta. Fiică-sa se îndoia şi ea şi întreba :

— Care ?

— La indieni nu sînt curve, fetiţo.

Fata rămase pe gînduri şi Torralba la fel. Aceasta credea că nu sînt curve printre indiene fiindcă, de fapt, toate indienele erau curve, şi nu exista nici o deosebire între acestea şi femeile cinstite. Dar Torralba nu îndrăznea să nu fie de acord cu Lope şi-şi păstra părerile pentru sine. Ajungînd aproape de colibă, Lope spuse iar :

—■ La indieni nu sînt curve. Şi ştiţi de ce ? Pentru că nu sînt nici preoţi.

Lope rîdea, iar Elvirica se supără, şi-i spuse c-âr trebui să se ducă la părintele Henao şă-şi mărturisească acel păcat.

— Îl prefer pe Fortillo, răspunse Lope.

Le lăsă pe femei în colibă şi se întoarse la locul petrecerii.

Elvira era preocupată de cuvintele lui taică-său, care-i stîrneau imaginaţia. După ce intrară în casă, o întrebă pe Torralba :

— Poţi să-mi lămureşti o nedumerire ?

— Dacă pot, o fac cu plăcere, Elvira.

— De ce există curve ?

— De nevoie şi din cauza viciului, fetiţo.

— Dar şi printre bărbaţi există nevoie şi viciu. De ce nu există şi bărbaţi curve ?

Torralba rămase privind în gol, fără să ştie ce să răspundă. În sfîrşit, izbucni în rîs şi spuse :

— Există, Elvirico, doar că altfel.

Şi cum era tîrziu, se culcară fără alte explicaţii.

Lope stătea în coliba indienilor şi se gîndea la prietenii şi la duşmanii săi. La Bandera îi ura pe mulatrul Miranda şi pe Pedro Hernández, rivalii săi în dragoste, care ori de cîte ori găseau nepăzită uşa locuinţei lui Inés, dădeau buzna orbeşte şi nebuneşte, fără să fi dobîndit pînă atunci prietenia văduvei.

Chiar în noaptea aceea, La Bandera se duse să-l vadă pe Lope şi, ca din întîmplare, îşi acuză rivalii c-ar conspira împotriva noilor conducători ai taberei. Lope de Aguirre se cam miră de acuzaţia lui La Bandera, dar îşi aminti că mulatrul făcuse pe năluca lîngă coliba guvernatorului şi că celălalt îşi smulgea părul din partea dreaptă a capului şi spunea că a chelit din cauza coifului.

Asta n-ar fi fost nimic, dar Pedro Hernández, cînd vorbea de Lope zicea întotdeauna, într-un fel jignitor, „şchiopul de Aguirre". Pe lîngă asta, lui Lope îi convenea pentru moment să-i fie de folos lui La Bandera. Se uita ţintă la el şi-şi spunea : „Vine la mine, cu toate **că** nu sîntem în termeni buni, pentru că mă desconsideră. Dacă m-ar respecta cît de cît, n-ar veni". Lope de Aguirre îi ceru să-i trimită pe cei doi presupuşi conspiratori.

Miranda şi Hernández veniră cu mîinile legate şi merseră cu Lope la coliba lui Carolino şi Juan Primero. Era de ajuns ca Lope să le arate negrilor înscrisul pentru ca aceştia să-şi facă datoria. Înscrisul acela era un pergament murdar, pentru că cerneala se întinsese din cauza sudorii celui care-l purta la el.

Mulatrul şi Hernández au fost executaţi prin sugrumare, puşi spate-n spate şi gîturile amîndurora legate cu un singur laţ. Mai tîrziu, Lope de Aguirre trecu iar pe-acolo şi-i găsi pe negri săpîndu-le groapa, glumind şi rîzînd.

Lope se întorcea spre casă gîndind că, în ciuda oricărui fel de considerente morale, aceea era o cale bună şi trebuia să se ţină de ea pînă la capăt. În primul rînd ca să-l facă pe La Bandera să capete încredere şi

să-i dezvăluie intenţia lui şi a lui Guzmán. Apoi va vedea ce va face.

A doua zi, cînd se sculă don Hernando, Lope se duse la coliba lui şi, de cum îl văzu, tînărul guvernator îl improsçă cu insulte şi-i spuse că tabăra nu e o bandă ds tilhari, că o viaţă omenească trebuia întotdeauna respectată şi că să nu mai facă sau să poruncească vreo execuţie fără a-i fi adusă şi lui la cunoştinţă. Auzindu-l, Lope îşi spunea : ,,E clar că La Bandera joacă şi el pe două tablouri. După ce s-a folosit de mine ca să-i suprim rivalii, a venit aici să mă acuze cu viclenie faţă de don Hernando că i-am suprimat. La Bandera e mai subtil decît credeam şi trebuie să fiu cu ochii-n patru." Faţă de reacţia lui Guzmân, tot ce-i trecu prin minte lui Lope de Aguirre fu să-şi prezinte demisia.

— Eu n-am nevoie de demisia dumitale şi nici n-o doresc, răspunse şeful.

— Dumneavoastră n-o doriţi, dar o dorcsc eu, replică plin de hotărîre Lope, şi mi-o dau aici, cu sufletul curat şi fără nici un fel de rea-voinţă.

Puţin mai tîrziu veniră cîţiva ofiţeri şi Lope îşi expuse din nou dorinţa, în faţa lor, în termeni mai precişi. Lope de Aguirre spuse :

— Cum prea bine ştiţi, eu am fost unul dintre cei care au pus mai multă iivnă pentru pregătirea şi înfăptuirea cu succes a revoUei trecute şi că acum am mereu în vedere ordinea care s-a stabilit după aceea, adică organizarea cît mai bună cu putinţă a taberei, şi gîndind astfel, e mai bine pentru toţi să-mi las funcţia şi să demisionez din postul de şef al operaţiunilor militare, dat fiind că acesta şi cel al lui La Bandera sînt autorităţi oarecum egale, iar soldaţii încep să spună că ordinele lui La Bandera şi ale mele se contrazic uneori, din cauza unor ranchiune din trecut. Ca să evit probleme ca acestea şi chiar altele mai mari, renunţ la funcţia mea, pentru că sînt şi mai bătrîn şi aş vrea să am puţin răgaz ca să mă plimb cu fiică-mea care, deşi metisă, îmi seamănă mult şi mi-e tare dragă. Domnul căpitan La Bandera poate să fie în acelaşi timp locotonent-general şi şef al operaţiunilor militare, căci ştiu bine că va face faţă cu cinste, iar deocamdată nu e nevoie de doi oameni pentru asta, vreu să spun, pînă cînd o să intrăm în teritorii disputa- bile şi în război. Acesta e primul lucru pe care aveam să vi-l spun.

Al doilea este că, fiind La Bandera numit locotenent- general şi fiind acum şi şef al operaţiunilor militare, nu trebuie în nici un caz să mai rămînă comandant al gărzii, căci asta înseamnă a deprecia nişte posturi atât de înalte. Funcţia de căpitan al gărzii trebuie dată lui Zalduendo, soldat bun şi conştiincios. Acesta este Ultimul meu cuvînt ca şef al operaţiunilor militare şi ceea ce propun eu e numai în interesul bunei rînduieili a taberei. Şi nădăjduiesc să se facă întocmai, spre binale tuturora.

Don Hernando. se bucură, deşi îl mustră puţin pentru că se retrăgea şi apoi spuse că-l numea căpitan de cavalerie şi că, deşi în acel moment nu aveau cai, vor

face 'rost de cîţiva cînd vor ajunge în ţinuturi mai bogate. Cit despre numirea lui Zalduendo în postul de comandant al gărzii, avea dreptate şi se va face chiar în acea zi, aşa încît Zalduendo să-şi ia imediat slujba în primire.

Lope ieşi cu toată solemnitatea pe care i-o permitea piciorul lui şchiop. L'a Bandera, aflînd toate acestea, rămase mirat şi se duse să-l vadă pe Lope, care continua să spună că o făcuse în vederea unei înţelegeri frăţeşti în tabără şi pentru liniştirea oamenilor şi că era dispus, dacă va fi nevoie,- să facă şi mai mult.
t Cîştigînd acea importantă bătălie — aşa credeau ei — ■partizanii lui don Hernando îşi făceau iluzii şi începeau să aibă încredere şi să-şi. dea gîndurile pe faţă. Lope asculta şi îşi făcea socotelile lui, iar dimineaţa, foarte .devreme, se plimba cu fiică-sa pînă la marginea pădurii. Uneori pătrundea chiar în pădure, dar nu prea adine, pentru că erau. şerpi veninoşi.

Între timp, şi La Bandera, şi Lope de Aguirre se supravegheau unul pe altul, iar Zalduendo, care era acum căpitan al gărzii,' strîngea laţul în jurul donei Inès în orele cînd La.Bandera o lăsa singură.
. ■ Dona Inès fusese şi mai era încă bolnavă de *teamă sufletească,* după cum spunea Pedrarias, care se pricepea puţin la medicină. Uneori, cînd rămînea singură, îşi vor- béa cu glas' tare, ¡mai întotdeauna tînguindu-se. Zalduendo, în prima zi cînd intră s-o vadă, o surprinse întruna din acele stări.

— Sînt singură, singură, singură pe lume, spunea, fără să mai aud altceva decît *bătătura* inimii mele

.Şi o spunea printre dinţi. Zicea *bătătura,* ceea ce la o femeie de oarecare distincţie ca ea îi şoca puţin pe spanioli. Dar prin asemenea amănunte îi deosebeai pe metişi. Ei spuneau *bătătură* iar spaniolii din Castilia *bătaie.*

Primul lucru pe case i l-a spus Zalduenido a fost că era gelos pe La Bandera şi pe Ursúa, cât şi pe primul ei bărbat, deşi aceştia din urmă muriseră. Surprinsă de acel mod atît de curios de a i se face curte, Inés nu ştia ce să spună, iar Zalduendo adăugă cuvinte uimitoare şi romantice. O făcu să privească afară, la un norişor oare se reflecta în apă. Se înnoptase, dar norişorul acela era încă luminat de soare. Inés îşi aminti de Ursúa, care observa şi el asemenea lucruri.

Aista în timp ce Lope se întâlni cu Martin Pérez, care-i reproşă că şina dat demisia. Lope îi spuse :

— Dumneata te gîndeşti doar la persoana dumitale, dar eu mă gândesc la toţi.

care o curta pe ascuns de La Bandera, dar îşi uita toată delicateţea cînd cineva venea la coliba văduvioarei să întrebe de ea.

— Dragostea guvernează lumea, spusese el răspun- zînd la una din întrebările lui Lope.

Purtarea extrem de smerită a lui Lope de Aguirre, în care La Bandera se încredea, pentru că oamenii puternici silit de obicei încrezători, era suspectă pentru don Hernando care, văzîndu-l pe Lope, într-o zi, lucrînd cu un şorţ de piele dinainte şi ajutînd unui fierar să facă scoabe şi cuie, nu putu să nu-şi amintească de fierarul din Mauritania oare se transforma noaptea în hienă, după cum spuneau poveştile din copilăria sa, şi de asemeni îşi aminti de oamenii-lei (acestea nu mai erau poveşti pentru copii, ci fapte serioase şi sigure), care se năpusteau prin sate cu un cuţit în fiecare mînă.

al duendo se purta foarte delicat cu doña Inés, pe

Z

Lope se mulţumea cu postul de căpitan de cavalerie (fără cai) care-i fusese dat, iar partizanii lui don Hernando. văzîndu-l îndepărtat de la conducere, se simţiră mai puternici şi începură să-i spună guvernatorului să nu aibă încredere în Lope şi nici să nu-i urmeze sfaturile. Lope, văzînd că duşmanii lui se învîrtesc mereu pe lîngă don Hernando, într-o noapte, se apropie de ei pe neaşteptate, cu armura pe él, în ciuda căldurilor mari. Don Hernando se înspăimîntă aşa de tare, încît veni să-i spună cu o voce nesigură :

— îmi pare foarte bine că te văd, pentru că trebuie să-ţi spun ceva important. Cu fiecare zi ce trece înţeleg mai bine cît mă bucură sufleteşte prietenia dumitale şi vreau să-mi asigur pentru viitor o alianţă de familie cu dumneata. De aceea, chiar de acum îţi cer, în modul cel mai serios şi categoric cu putinţă, mîna fiicei dumitale pentru un frate al meu care e la Lima şi este primul născut, aşa încît, cu ajutorul lui Dumnezeu, sîngele nostru se va contopi, unindu-se.

VIII

În timp ce vorbea, îşi aducea aminte de fierarul din Mauritania şi de hiene şi de oamenii-lei. Expresia aceea, „sînge contopit", i se părea o formulă inexactă şi puţin sinistră, dar nu mai era nimic de făcut.

Iar în faţa lui stătea Lope de Aguirre, omul acela mărunţel, uscăţiv, dar cu o voinţă tainică şi puternică, fiindcă oricît de mic ar fi un leu, îi stăpîneşte întotdeauna pe ceilalţi, chiar de-ar fi girafe sau elefanţi. Cînd Lope de Aguirre îl văzu atît de nervos, de binevoitor şi chiar supus, îi spuse cu acel sînge rece care era, uneori, trăsătura cea mai remarcabilă a caracterului său :

— Domnule, toate aceste atenţii şi favoruri le preţuiesc mult, dar mă fac să bănuiesc anumite scrupule de conştiinţă şi să mă gîndesc că duşmanii mei vor, prin cuvintele dumneavoastră, să mă silească să închid ochii la ceea ce plănuiesc ei împotriva dumneavoastră sau doar împotriva mea sau, poate, a amîndorura, căci nu m-ar mira nimic, după cele ce-iam surprins în ultimele zile.

Era adevărat că duşmanii lui Lope îl sfătuiseră pe Hernando de Guzmân să le dea mînă liberă să-l omoare.

— Îţi vorbesc cu sufletul cît se poate de deschis, răspunse guvernatorul.

— Asta ar putea să nu fie adevărat, şi ar fi bine să-mi spuneţi tot, dat fiind că am aflat o parte. Şi să nu uitaţi că citesc în mintea oamenilor şi le ghicesc scrupulele.

— Don Hernando şovăi, dar deodată îi spuse :Totul se trage de la un singur lucru. De la faptul că ai renunţat la postul dumitale de şef al operaţiunilor militare, şi oamenii vor să facă surcele din copacul căzut. Făgăduieşte-mi că-l accepţi şi atunci o şă-ţi spun tot adevărul, deşi, fără îndoială, n-o să-ţi spun nimic nou, pentru că şi eu cred că poţi să ghiceşti ceea ce te priveşte. /

— Bine, don Hernando. Accept iar postul şi vă ascult.

— Vreau ca hotărîrea aceasta să fie adusă la cunoştinţa tuturor.

—■ Nu, asta încă nu. O să vă spun eu cînd.

— Aşa voi face. Deci, să ştii, domnule şef al operaţiunilor militare, că e adevărat şi că unii au venit să-mi ceară îngăduinţa de-a acţiona împotriva dumitale. Eu le-am spus că dacă îndrăzneşte cineva să mai vorbească astfel, o să-l pun în fiare.

Lope îl asculta şi îşi zicea : „Nu-l cred. Guvernatorul ăsta nu e în stare să vorbească cu atîta hotărîre. Poate c-a vrut să vorbească aşa şi n-a vorbit, ceea ce e cu totul altceva."

Dar Lope se arătă recunoscător pentru încredere. Don Hernando, bănuind că toate astea nu erau de ajuns pentru a-l linişti pe Lope, stărui asupra căsătoriei fratelui său cu fiica lui, Elvira, şi-i spuse că, din acel moment şi mulţumită acelor cuvinte, care aveau valoare legală de angajament de logodnă, trebuia ca fiică-şi să i se zică doña Elvira, nu pur şi simplu Elvira, şi că el se oferea să-i fie naş şi s-o înzestreze cu dărnicie.

Lope îi mulţumi, dar singurul lucru sigur pe care-l scotea din toate acele cuvinte era o concluzie, mereu aceeaşi : „Don Hernando de Guzmán se simte vinovat şi-i e frică. Şi de cine-i e frică ? De mine, Lope de Aguirre."

Teama celorlalţi acţiona asupra lui Lope de Aguirre aşa cum acţionează de obicei asupra unor sălbăticiuni, adică, stimulînd agresiunea. Dar Lope de Aguirre era departe de-a se gîndi să atace, cel puţin pe don Hernando. Se gîndea numai şi numai la La Bandera. Ştia că acesta reprezintă cel mai mare obstacol în calea proiectelor lui. întrevederea luă sfîrşit după ce guvernatorul reuşise să risipească temerile cele mai cumplite ale lui Lope.

Totuşi, nu credea că Lope de Aguirre ar fi pe deplin mulţumit şi se duse a doua zi la el acasă cu un dar pentru dona Elvira, căreia îi zise aşa, comunicîndu-i totodată înţelegerea cu privire la viitoarea căsătorie. Elvira nu ştia nimic, şi faptul că taică-său nu-i spusese îl nelinişti pe don Hernando mai mult decît toate cuvintele lui Lope la un loc.

Lope îi mulţumi de tot ceea ce făcea pentru el, gîndindu-se însă la altceva. Don Hernando vedea la el atîta duplicitate încît într-o zi îi spuse :

— Zău, domnule Lope de Aguirre, uneori aş zice că te tragi din indieni, că una gîndeşti şi alta spui, şi asta tot timpul.

îl văzu pe Lope puţin mirat şi adăugă :

— Vezi doar că te tratez ca pe-o rudă apropiată, cu încredere de frate.

— Mulţumesc, don Hernando.

— Şi o fac punîndu-mi tot sufletul în ceea ce-ţi spun.

— Nici eu nu sînt omul care să nu preţuiască încrederea dumneavoastră.

între timp, La Bandera vroia să poruncească în orice împrejurare, să dispună de orice. Statura şi aroganţa-i firească dădeau tendinţei sale autoritare un accent provocator. Prietenii pe care-i pierdea La Bandera nu se duceau, totuşi, la Lope, ci rămîneau pe de lături, neutri, iar Lope nu făcea nimic ca să-i atragă de partea lui. Umbla întotdeauna înarmat şi însoţit de doi, trei mara- nioni care-l păzeau. La Bandera se temea şi el şi-şi lua măsuri de precauţie.

într-o noapte, înainte de-a fi anunţat că acceptă postul de şef al operaţiunilor militare, Lope se duse să-l caute pe Zalduendo care era pe malul fluviului. Veni pe la spate, fără să facă zgomot pe nisip, sau făcînd atît de puţin, încît se pierdea în rumoarea apelor.

Cînd ajunse lîngă el, îi spuse :

— Distrat mai eşti, Zalduendo. Dacă aş fi fost un caiman ai fi acum în burta mea.

— Nu-i aşa de uşor, că am un nas grozav şi adulmec numaidecît şopîrlele şi multe alte lucruri.

Zalduendo se mîndrea cu mirosul lui. Şi de aceea adăugă :

VIII

—• Ştii ce făceam ? Adulmecam aerul, că uneori simt ca o boare de mare, semn că trebuie să fie pe-aproape.

— Grozav nas. Sigur că da, că doar în fiecare zi ne apropiem de mare.

— Eu nu spun decît c-o simt de-aici.

— Şi a ce miroase ?

— Marea miroase a păr de femeie, şi să ştii că asta nu-i o glumă.

— O femeie miroase într-un fel, alta într-alt fel, cred eu.

Zalduendo îi explică diferenţa între mirosul de rîu şi cel de mare şi stătură aşa un timp, fără ca Lope să-l asculte, pentru că se gîndea la altceva. între timp văzură că un caiman enorm, o femelă, se pregătea să~şi depună ouăle cam la vreo sută cincizeci de paşi de ei, acolo unde se termina nisipul şi începeau iarba şi buruienile.

Femelele-crocodil nu-şi depuneau ouăle pe plajă, ci acolo unde frunzele şi ramurile căzute din copaci începeau să putrezească din cauza soarelui şi a umezelii mîlului şi a ploii.

Fiecare femelă depunea cam cincizeci-şaizeci de ouă mari ca cele de lebădă, adică, ceva mai mari decît cele de gîscă, dar cu coaja mult mai tare.

Le depuneau pe toate laolaltă şi acopereau apoi locul cu frunze uscate şi mîl, ca să le-ascundă. Fiecare femelă ştia unde-i era cuibul şi uneori, cînd soarele nu cădea pe el, se aşezau deasupra ca să ajute la clocire.

Un soldat ochi cu archebuza femela care stătea liniştită şi trase. Animalul nu dădea semne că ar fi băgat de seamă. Soldatul trase din nou şi ea se scutură, îşi schimbă poziţia şi, întorcîndu-se cu spatele spre apă, rămase pe ouă ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Trebuie s-o ţinteşti în ochi sau sub spată, pentru că acolo se termină carapacea şi încep cartilagiile

.Vorbiră în continuare şi Lope purtă discuţia spre ceea ce îl interesa, spunîndu-i că se afla într-o mare încurcătură, deoarece descoperise că La Bandera şi Cristóbal Hernández vroiau să-l omoare pe Guzmán şi să ridice tabăra ca să meargă cu capul lui Guzmán să ceară iertare la Lima, şi că aranjaseră totul pentru una din zilele următoare. Zalduendo rămase foarte surprins şi spuse :

— De ce nu te duci să-l anunţi pe guvernator ?

— Tocmai asta e. Pe mine n-o să mă creadă, pentru că ştie că nu mă am bine cu La Bandera. Mai dregrabă te-ar crede pe dumneata decît pe mine, şi-apoi, cum eşti căpitan al gărzii, dumitale îţi revine sarcina asta atît. de delicată şi de gravă.

Zalduendo îi puse mai multe întrebări, dorind din inimă ca acuzaţia să fie întemeiată, pentru că-l ura pe La Bandera şi era îndrăgostit foc de doña Inés. în cele din urmă se lăsă convins.

Se duse să-l vadă pe don Hernando şi-i spuse tot,, fără să-i explice cum de aflase — Lope îi interzisese —• dar dîndu-i a înţelege că era un lucru ştiut în tabără. Don Hernando îl chemă pe Lope şi acesta îi confirmă., scuzîndu-se că nu i-o spusese înainte fiindcă vroia mai întîi să se convingă, dată fiind gravitatea cazului.

Atunci Zalduendo şi Lope de Aguirre hotărîră ca, împreună cu şase maranioni şi avînd autorizaţia lui don Hernando, să-i omoare pe La Bandera şi pe Cristóbal Hernández, care constituia garda lui personală. Puteau veni să-i ia prin surprindere şi să-i omoare în casa guvernatorului, unde aveau să-i găsească a doua zi fără nici o grijă şi neînarmaţi.

Execuţiile avură loc fără să intervină nici Carolino şi nici Juan Primero. Lope, însoţit de Zalduendo, care era foarte aţîţat văzînd că se apropie momentul cînd avea s-o ţină pe doña Inés în braţe, veniră la ora fixată şi, cu lovituri de spadă şi două gloanţe, omorîră şi pe amantul doñei Inés şi pe cavalerul Cristóbal Hernández, socotiţi înainte drept oamenii cei mai devotaţi şi mai credincioşi ai noului guvernator.

Lope credea c-a obţinut o victorie importantă.

Funcţia de căpitan de infanterie pe care o avea Hernández i-o trecu lui Gonzalo Guirral de Fuentes, iar cea de locotenent general rămase pentru moment neocu-- pată. Lope de Aguirre îi spuse atunci guvernatorului £

— A venit momentul să puneţi să se vestească cea de-a doua numire a mea ca şef al operaţiunilor militare.

Şi aşa s-a şi făcut.

Indienii, văzind ce se petrece în tabără, începură să-şi schimbe atitudinea faţă de spanioli şi se retraseră din nou, nemaidînd nici un ajutor membrilor expediţiei. Nu pentru c-ar fi avut simţ moral sau respect pentru viaţa omenească, ci de frică. Dacă aşa fac între ei, cine ştie ce-ar putea face cu noi ? gîndeau.

începură iar zilele de foamete.

Lucrurile se agravară într-atît încît, plecînd într-o zi să caute manioca pentru a face turte, o trupă de spanioli slab înarmaţi se pomeni atacată de indieni care, cu săgeţi şi sarbacane, îl omorîră pe Sebastian Gomez, căpitan, pe im oarecare Molina, pe Villareal, Pe Pedro, Diaz, pe Mendoza şi pe Anton Rodriguez.

Şase morţi într-o simplă hărţuială era cam mult. Antonico, care fusese cu ei, scăpă ca şi alţii luînd-o la fugă şi, cum sosi, îi ceru lui Lope de Aguirre ca de acum

VIII

înainte să-i dea şi lui, ca şi celorlalţi, pieptar, scut, coif şi platoşă. Lope îi spunea în glumă :

— Şi un cal împlătoşat şi o lance de şase kile.

De atunci alimentele lipsiră şi mai mult, iar indienii, prinzînd curaj după succesul ambuscadei lor, veneau noaptea să fure canoe. Aşa spunea Lope, şi fiindcă era singurul care susţinea asta, se găsiră cîţiva care-l bănuiră că dezleagă chiar el canoele în timpul nopţii şi le dă drumul pe apă, pentru ca nimeni să nu îndrăznească să fugă, deoarece, după moartea lui La Bandera, unii începuseră să vorbească despre o întoarcere în susul fluviului spre Motilones, sau măcar pînă în ţinutul indienilor cu scufă, unde se afla căpitanul Salinas, de al cărui nume se agăţau mulţi, căutând sprijin moral.

În orice caz, din cele o sută treizeci de canoe pe care le aveau nu le mai rămaseră, în cîteva zile, decît două- zcci — iar acestea, pe lîngă faptul că erau puţine, erau şi cele mai mici şi prăpădite, de n-ajungeau nici măcar pentru a ieşi la pescuit.

Cum însă pe brigantinele în construcţie era destul loc ca să înceapă toată trupa, nu se îngrijeau prea mult de acea pierdere.

Lope de Aguirre trăia acum fără umbra funestă a lui La Bandera şi cu adeziunea entuziastă a lui Zalduendo şi a altor câţiva, mai puternici ca niciodată. Şi spunea oricui vroia să-l ascute că fiica lui era logodnica primului născut al casei lui don Hernando şi nimeni nu mai îndrăznea să vorbească de ea altfel decât zicîndu-i *dona* Elvira. Prin toate acestea, Lope de Aguirre cunoscuse slăbiciunile da caracter ale lui don Hernando, acesta fiind unul din lucrurile cele mai rele ce i se pot întâmpla unui conducător. Şi într-o bună zi intră în casa guvernatorului şi-i spuse că venise momentul să reorganizeze tabăra şi să pună să se confirme de către întreaga comunitate funcţiile pe care le aveau.

Guvernatorul găsi că e bine, deoarece confuzia devenea tot mai mare şi nu lăsa să se vadă limpede vrerile, şi cu atît mai puţin ceea ce se petrecea în cugetele soldaţilor, aşa că puse să-i convoace cu tobele în piaţa, foarte mare, care se afla în faţa casei lui don Hernando, şi cînd se strânseră toţi, ieşi cu un fel de baltag în mînă, însoţit de Lope de Aguirre şi de cîţiva maranioni.

În faţa mulţimii era o masă, şi lîngă ea se aşează don Hernando, aşteptînd ca tobele să-şi înceteze răpăitul. Atunci, cu înfăţişare liniştită şi cu voce sonoră, începu :

— Cavaleri, soldaţi, oameni buni. Pînă acum am fost generalul vostru fără alt temei decît voinţa căpitanilor şi a unora dintre soldaţi, şi gîndind că în această funcţie ai nevoie de încrederea tuturor, n-aş dori ca vreunul să se plîngă zicînd că nu i s-a dat ocazia să-şi spună părerea, şi de aceea, spre deplina mulţumire a întregii tabere, v-am convocat aici ca să-mi primiţi demisia şi să alegeţi apoi pe generalul care vi s-ar părea cel mai bun, iar eu voi fi foarte bucuros dacă noua

numire va fi pe placul tuturor. Şi acum, din motivele pe care vi le-am spus, renunţ la funcţia de general prin propria-mi voinţă şi fără a fi forţat.

Cînd termină de vorbit, înfipse baltagul în pămînt, lăsă însemnul justiţiei pe masă şi se trase înapoi cu aerul că renunţă la putere, cu toate că, de fapt, era îndeajuns de bine înarmat. Ceilalţi îşi dădură şi ei demisia din funcţiile lor, lăsîndu-şi de asemenea armele, pînă ce formară cu ele o grămadă bine potrivită lîngă masă.

Soldaţii din tabără, care asistau în tăcere, la acel act solemn şi ciudat, bănuind că, şi dacă ar spune ei altfel, tot n-ar fi luaţi în seamă, rămaseră tăcuţi, aşteptînd să cunoască voinţa celor mai puternici ca s-o urmeze, şi după un lung răstimp de tăcere, vorbi Lope de Aguirre, spunînd că era sigur că poate exprima voinţa tuturora propunînd din nou alegerea generalului în persoana lui don Hernando de Guzmân. Această a doua alegere era făcută cu aprobarea tuturora, deoarece fiecare considera că pe drept cuvînt nobilei sale persoane i se cuvin nu numai funcţia de general, ci şi altele de mai mare autoritate şi cinste. Şi acelaşi lucru se putea spune şi despre funcţiile deţinute de ceilalţi. Adăugă apoi că toţi căpitanii şi soldaţii gîndeau că nimeni n-ar putea deţine funcţia de guvernator cu mai multă cinste, şi trage nădejde că, dacă s-ar opune cineva, îşi va da în vileag şi motivele, pentru că aveau să fie luate în seamă cu toată seriozitatea.

Aşteptară să vadă dacă vorbeşte vreunul, dar văzînd ■că nu, ci dimpotrivă, se ridică un murmur de aprobare, don Hernando se duse la locul unde lăsase înfipt baltagul, îl smulse şi vorbi astfel :

— Vă mulţumesc şi vă rămîn îndatorat pentru această numire pe care aţi făcut-o, nesiliţi şi din proprie voinţă, încă o dată în persoana mea, şi am să-mi îndeplinesc funcţia cu ajutorul lui Dumnezeu, făcînd pentru toţi dreptate şi aranjînd lucrurile în aşa fel încît să creşteţi în rang şi foloase, căci pentru toţi vor exista de acestea în Peru, unde vom merge şi unde, într-un fel sau altul, vom ajunge să fim stăpîni. Dar cum în războaiele care se duc împotriva regelui din Castilia unii sînt siliţi şi alţii voluntari, şi cum eu nu vreau ca la această acţiune să ia cineva parte împotriva voinţei sale, fiecare dintre voi poate să-şi dea gîndurile pe faţă — pentru sau împotrivă. Dacă există vreunul care socoate că expediţia nu e licită, sau nu vrea, sau nu poate s-o urmeze, iar cei care se opun sînt destui la număr ca să poată trăi într-o aşezare de indieni şi vor să facă aşa, le voi acorda toate înlesnirile, împărţind cu ei armele, sau, dacă sînt atît de puţini încît n-ar putea să se apere singuri, o să-i iau cu mine fără nici o obligaţie, ca pe nişte fraţi şi-i voi lăsa în primul sat paşnic unde ar voi ei să rămînă. Trebuie să spună fără nici un fel de teamă ce gîndesc, dat fiind că nu-i paşte nici o primejdie, iar eu jur să fac cu ei ceea ce am promis.

După o pauză, ca să dea, prin tăcere, importanţă celor ce avea să spună, vorbi mai departe :

VIII

— Dimpotrivă, cei care ar voi să mă urmeze trebuie să iscălească cu numele lor pe aceste hîrtii gata sigilate, şi arată nişte foi de hîr'oie lăsate în alb, care se găseau pe masă.

Tăcu iar. În acel răstimp de linişte absolută şi profundă, se auzi din adîncul pădurii o gîlceavă de papagali şi dinspre fluviu grohăitul surd al unui caiman. În sfîrşit, cîţiva soldaţi vorbiră, disculpîndu-se că nu semnau. Erau doar trei : Francisco Vázquez, Juan de Cabañas şi falsul Juan de Vargas, canarezul, cunoscut de obicei prin al doilea nume : Zapata. De cînd fusese rănit din greşeală în lupta care l-a costat viaţa pe omonimul său, înţelese că acela fusese un semn ceresc şi se simţea cu totul fără vlagă. În fiecare zi se plîngea tot mai mult că se înrolase în expediţie.

Pedrarias surîdea şi privea fără să piardă vreun amănunt. Părea că e întotdeauna deasupra a tot ceea ce făceau ceilalţi, deşi în aşa fel încît aparenta lui superioritate nu supăra. Adevărul era că în familia lui erau cazuri de nebunie — tatăl şi bunicul său cînd ajunseseră la şaizeci de ani muriseră nebuni — iar el îşi dădea de tînăr toată silinţa să nu se pasioneze şi nici să se înflăcăreze pentru ceva. Aşadar, ceea ce era precauţie, părea lucru firesc. Văzînd cum semnase Pedrarias, Lope de Aguirre se apropie de el şi-i spuse :

— Eu credeam că te cheamă Pedrarias de Armesto.

— Da, dar ai mustrări de conştiinţă dacă iscăleşti o hîrtie în alb. Dacă hîrtia e în alb, iscălitura mea nu e a mea şi amîndouă lucrurile sînt la fel de autentice sau la fel de false.

Atunci Lope de Aguirre îl opri pe cel care trebuia să semneze după Pedrarias şi spuse cu voce tare :

— Pe Dumnezeul meu că acest scrupul e îndreptăţit şi că domnul Pedrarias are mare dreptate. Grefierul va aşterne acum pe această hîrtie voinţa clară a noastră a tuturora, în timp ce părintele Henao va face slujba şi apoi vom jura, iar cei care au semnat orbeşte vor semna acum cu mintea trează ; celor care nu vor să semneze, n-o să li se ţină seama de asta.

Lope de Aguirre însuşi ajută să se pună pe masă candelabrele şi alte obiecte de cult, şi terminate fiind toate acestea cu ajutorul lui Antonico, Lorca şi Pascual, preotul, acum în odăjdii, înaintă şi spuse :

— Să ne îndeplinim îndatorirea noastră de fraţi buni întru Cristos. *În nornine pater et filii et spiritu santi*...

Se făcu slujba, la care au ajutat, ca diaconi, părintele Portillo şi Pascual, iar la sfîrşit părintele Henao sfinţi potirul împărtăşaniei şi binecuvîntă cu el asistenţa. În încetineala lui solemnă se întrezărea ceva din manierele unui episcop, adică, ceea ce am putea numi un episcop frustrat.

Apoi don Hernando de Guzmán, fără să-l lase pe preot să se dezbrace, spuse că ar fi bine ca toţi să-şi jure credinţă unii altora şi, dacă vroiau, să i-o jure lui şi ceru preotului să primească jurămîntul fiecăruia cu mîna pe

cartea de rugăciuni. Primul jură chiar don Hernando, spunînd :

— Jur pe Dumnezeu şi pe Sfînta Fecioară Maria şi pe Evanghelii şi pe altarul sfinţit unde pun mâna din propria-mi voinţă, că ne vom sprijini unii pe alţii şi vom fi un trup şi un suflet în războiul pe care-l vom purta şi că vom muri mai degrabă în luptă decât să părăsim flamurile, şi nici cel mai mic lucru, rudenie, sau prietenie sau nevoie să nu ne poată opri sau împiedica să facem astfel.

Apoi, preotul repetă formula jurămîntului lui don Hernando cu voce tare ca s-o audă toţi, adăugind următoarele cuvinte :

— ... şi în tot timpul războiului, vom avea ca general pe don Hernando de Guzmân, singurul nostru conducător, şi-i vom da ascultare şi vom face pentru el ceea ce vor porunci sfetnicii lui, sub pedeapsă de sperjur şi sub primejdia de-a cădea în faptă ruşinoasă.

Începu să cheme după listă pe toţi ofiţerii şi soldaţii care, atingînd fiecare cu mîna altarul, spuneau :

— Da, jur !

Pe urmă iscăliră cei care n-o făcuseră încă şi mulţi dintre cei ce semnaseră înainte.

Cînd isprăvi şi ultimul, Lope de Aguirre ceru să se facă linişte şi vorbi cu glas tare şi grav :

— Este lucru ştiut, începu să spună, că răzvrătiţii care s-au ridicat în regatele din Peru au ajuns la pierzanie pentru că n-au vrut să fie numiţi regi, aşa că noi, ca să nu cădem acolo unde s-au împiedicat ei şi pentru ca acest război să aibă mai bun sfîrşit, se cuvine să-l ridicăm ca principe al nostru pe don Hernando de Guz- mân, aici de faţă, şi după ce ajungem în Peru să-l încoronăm ca rege, spunînd însă înainte şi acum, în acest loc, că renunţăm la pămînturi şi regate şi la regele don Filip, căci prea bine se ştie că nu poţi sluji la doi principi deodată. Iar eu voi renunţa în mod formal, în numele întregii tabere.

În continuare, Lope de Aguirre proferă blesteme împotriva regelui Castiliei, după cum urmează :

— Mă lepăd de serviciile făcute regelui Castiliei de către bunicii şi părinţii mei.

Mă lepăd de serviciile pe care le-am adus înainte de-a pleca din Spania mîrşavului rege al Castiliei.

Mă lepăd a treia oară de serviciile pe care le-am adus de fapt în drumul spre Indii şi chiar în Indii regelui poltron al Castiliei, don Filip al II-lea.

Mă lepăd cu credinţa, cu cinstea şi cu viaţa mea, şi oricît m-ar costa, de servitutea pe care mie şi altora ne-a impus-o regele don Filip al II-lea, care de-acum nu mai este regele meu, şi nu va mai fi nici al vostru, dacă-mi urmaţi sfatul.

Mă lepăd de principele de Asturias şi de tatăl său, Filip al II-lea, de soţia lui, regina, şi de toţi fiii şi fiicele pe care-ar putea să-i aibă şi care ar ajunge într-o zi să poarte pe cap coroana Castiliei.

Mă lepăd de originea mea de supus al imperiului lui Filip al II-lea.

VIII

Mă lepăd de numele meu de spaniol şi sînt mîndru că mă numesc maranion şi peruvian şi fac totul ca să mă scutur cît mai bine de jugul clevetitorului rege Filip al II-lea?

Mă lepăd de un rege şi de unii miniştri care în numele Domnului îl slujesc pe Satana, în Spania şi în Indii

.Mă lepăd de Filip al II-lea ca nedrept, rău sfătuit, criminal şi hoţ.

Mă lepăd de Filip al II-lea pentru toate lucrurile menţionate şi pentru altele multe pe care fiecare dintre voi le gîndeşte şi cu care sînt de acord, căci pe toţi ne-a jignit şi ne-a nedreptăţit în privinţa averii şi a consideraţiei şi ne-a plătit binele cu rău.

Mă lepăd de monarhia castiliană azi şi mîine şi-n vecii vecilor şi o dată cu mine se leapădă fiii pe care aş putea să-i am şi cei pe care-i am.

Mă lepăd de regele neputincios şi laş care trăieşte printre amăgiri, în timp ce noi ne pierdem viaţa şi cinstea pe meleagurile astea neştiute de el.

Aşadar spun, şi vă cer să spuneţi şi voi cu mine : „Moarte regelui trădător !"

Răspunseră mulţi, deşi nu atîţia cît se aştepta Lope. Vor fi fost cam jumătate cei ce strigară : „Moarte lui !"

Lope ridică şi mai mult glasul şi adăugă cu furie şi îndîrjire :

—■ Moarte reginei, părinţilor regelui şi ai reginei, tuturor celor care se înrudesc cu coroana în palatul regal din Castilia.

Răspunseră de data asta mult mai mulţi, antrenaţi de violenţa tonului.

— Moarte aşa-numitului principe de Asturias ! Moarte tuturor descendenţilor lui, de care ne lepădăm pentru totdeauna şi definitiv şi fără speranţa iertării.

Mai adăugă apoi patru blesteme, la care răspunseră şi mai mulţi, deşi o treime dintre soldaţi părea că se abţine.

Lope nu terminase. După cele *douăzeci de blesteme* ale sale, ridicînd glasul cu toată forţa lui, care era impresionantă, şi cu accentul său aspru care impunea respect, adăugă :

— Pentru ca acest fapt să aibă o mai mare greutate şi să-l putem încorona în Peru, aşa cum se cuvine, pe regele nostru don Hernando de Guzmân, trebuie să fie proclamat acum principe, şi eu declar că de-aici încolo nu voi recunoaşte alt rege şi principe decît pe don Hernando, şi pentru asta îi voi săruta mîna, şi cine crede ca mine, ca mine să facă.

Puse un genunchi la pămînt şi spuse :

— Daţi-mi, alteţă, mîna, căci de-acum înainte sînteţi principele meu.

Don Hernando îl prinse de braţ şi-l ridică, mirat, pentru că nu se aştepta la atîta supunere, dar în acei moment un căpitan cu spada scoasă din teacă strigă :

— Excelenţă, eu, ca nobil, vă promit să vă slujesc cu spada-n mînă cît timp voi trăi.

Atunci grefierul, care terminase prooesul-verbal, se ridică, îl ci,ti şi la sfîrşit citâ numele tuturor celor care juraseră. Cum acele ţinuturi erau numite şi Machifaro,

documentul[1] grefierului era datat de acolo şi spunea exact aşa :

„În provincia Machifaro, care să tot fie la vreo şapte sute de leghe de regatul Perului pe fluviu în jos, dacă vii dinspre Motilones, în ziua de 23 a lunii martie 1561, fiind toţi adunaţi într-o piaţă, prea strălucitul domn don Hernando de Guzmân şi toată lumea oare a venit pentru descoperirea teritoriului Omagua cu Pedro de Ursua şi fiind numitul domn Guzmân căpitanul lor general şi Lope de Aguirre şeful operaţiunilor militare ca şi ceilalţi căpitani şi ofiţeri care erau numiţi, sus-numitul domn don Hernando de Guzmân le spuse că înălţimea-sa îi chemase şi îi adunase pentru ca ei să priceapă că, de cînd murise guvernatorul Pedro de Ursua pînă în ziua de azi fusese căpitanul lor general şi se aflaseră sub comanda şi guvernarea lui, dar că acum era voinţa lui să-i lase pe toţi liberi şi după dorinţa lor să facă ceea ce vroiau mai mult, să se stabilească în ţinut sau să meargă să descopere altele şi să rămînă acolo unde vor dori toţi şi fiecare dintre ei, şi se vor despărţi şi împărţi, unii ca să meargă-ntr-un loc şi alţii într-altul, şi pentru ca în scopul acesta şi ca să hotărască ceea ce ar conveni mai bine fiecăruia, să numească toţi împreună sau separat, cum li s-ar părea mai bine, guvernator sau guvernatori, căpitan sau căpitani şi alţi ofiţeri ca să-i guverneze şi să-i conducă şi să meargă în acel ţinut sau acele ţinuturi unde se va face totul mai mult după voinţa lor. Iar ca să-i lase în deplină libertate, începând de acum, lăsa şi lăsă şi se lipsea şi se lipsi de funcţia pe care o avea de căpitan general şi rămânea ca unul dintre ceilalţi soldaţi simpli : în aeesit scop îi destitui şi pe ceilalţi ofiţeri pe care-i numise înainte, drept şef al operaţiunilor militare şi căpitani şi alte funcţii, şi spune că toţi erau egali şi nici unul mai presus decât </alt/ui şi terminînd de spus cele de mai sus, tăcu.

Apoi toţi ca unul spuseră că, pentru a face noile numiri şi a le lăsa consemnate în procesul-verbal, numeau ca grefier pe Melchor de Villegas, care avea să aştearnă în scris hotărârile şi înţelegerile taberei şi care avea să dea mărturie credincioasă despre asta tuturor celor care ar avea nevoie şi ar oere-o, şi ca să le primească jură- mîntul îl numiră pe Lope de Aguirre, fost şef al operaţiunilor militare, care pe dată trebuia să-i ia jurămîntul numitului Melchor de Villegas cum că avea să-şi îndeplinească misiunea cu credinţă şi fidelitate ; şi apoi numitul Lope de Aguirre făcu semnul crucii cu mâna dreaptă pe altar şi eu, numitul Melchor de Villegas, am pus mîna dreaptă peste a lui şi am jurat în felul cuvenit, în numele Domnului şi-al Sfintei Fecioare Maria şi al cuvintelor Sfintelor Evanghelii, că bine şi cu credinţă

1 Acest document e luat din cartea istoricului spaniol don Emiliano Jos, intitulată „Expediţia lui Urf.ua spre el Dorado“, Huesca, 1327, la fel ca şi altele ce figurează în această carte. Autorul şi-a permis să modernizeze ortografia şi de asemeni puţin — nu complet — stilul, ca să nu distoneze prea mult cu restul povestirii. (N. a.).

aveam să mă folosesc de numita funcţie şi însărcinare de grefier şi aveam să dau încredinţare şi mărturie de ceea ce se întîmpîa astăzi oriunde mi s-ar cere şi porunci. De asemeni, aveam să predau actele şi registrele despre ceea ce s-o întîmpîa astăzi pentru ca în veci să rămână amintirea lor. Şi am jurat şi am făgăduit să fac întocmai şi s-o păstrez şi s-o iscălesc cu numele meu.Fără nici o pauză petrecîndu^se cele spuse mai sus întocmai cum sînt scrise, toţi oamenii care erau de faţă declarară ca unul că numeau şi alegeau ca principie şi domn pe sus-numitul don Hernando de Guzmăn ca să meargă în regatele din Peru şi să le cucerească şi astfel să-i scoată şi să-i deposedeze pe cei care acum le au şi le stăpînesc şi să le pună sub priceperea şi stăpini- rea lui, şi atunci să ne răsplătească şi plătească acolo pentru truda pe care am depus-o ca să le cucerim şi să pacificăm pe indienii băştinaşi din numitele regate şi aşa am făcut toţi aici de faţă cu fiinţa şi osteneala noastră şi vărsînd sîngele nostru, totul pe socoteala noastră. N-am fost răsplătiţi pentru asta, nici plătiţi, nici nu ni s-a dat vreun cîştig, ba chiar viceregele don Hurtado de Mendoza ne-a scos din numitele regate prin înşelăciuni şi amăgiri, spunîndu-ne că mergeam în ţara cea mai bună şi cea mai plină de oameni din lume, aceasta fiind, aşa cum ştim după încercarea cunoscută de toţi şi înduratâ, ţara cea mai rea şi mai de neloouit şi cu mai puţini oameni care sînt acolo, ştiind şi încredinţîndu-ne că înainte de venirea noastră s-au pierdut acolo douăzeci şi cinci sau treizeci de armate ; şi că din pricina celor spuse mai sus numeau şi au numit cum s-a mai spus pe numitul don Hernando de Guzmân ca principe al lor şi domn ca să-i ţină sub stăpînirea şi autoritatea lui şi să-i apere şi să le facă dreptatea de a-i înetăpîni în numitele regate şi să-i plătească şi răsplătească acolo pentru sîngele pe care l-au vărsat cucerindu-le şi chinurile pe care le-au îndurat, dat fiind că de la cei ce stăpînesc acum numitele regate nu vor putea afla nici o dreptate decît cu arma-n mină ; şi că, pentru a merge de la locul unde se găsesc acum la numitele regate din Peru drumul cel mai bun şi cel mai drept este cel care trece prin Nombre de Dios şi prin Panama şi nu se poate merge prin altă parte şi cum e ştiut lucru că pe-acolo cu binele n-au să-i lase să treacă, îi cer şi-l roagă pe noul stăpîni- tor, don Hernando, ca înarmat să meargă prin acele locuri şi să treacă cu forţa şi cu armele, drept care să ia lucrurile necesare şi de asemeni în acele sate să ia tot ce socoteşte că i-ar trebui pentru a trece şi astfel în acelaşi timp îi făgăduiau iarăşi şi i-au făgăduit să-l soooteaacă mereu principele lor şi să-l slujească şi să facă tot ce le-o porunci şi să-i fie întotdeauna supuşi credincioşi; şi pentru a îndeplini mai bine cele spuse mai sus au jurat pe Dumnezeu şi pe Sfînta Fecioară Maria şi pe cuvintele celor patru Sfinte Evanghelii şi pe cruce, pe care au pus unul cîte unul mîna dreaptă, să îndeplinească şi să socotească pentru totdeauna drept lege toate cele de mai sus şi astfel au trecut şi au

sărutat mina noului principe şi domn şi pentru mai mare întărire au semnat cu mîna lor. Iar numele zisei conjuraţii şi proclamaţii sînt următoarele : Sebastian de Santa Cruz, Melchor de Pina, Fernán Gómez, Juan de Rosales, Nicolás de Madrigal..."

— Urmau semnăturile — pînă la o sută nouăzeci şi două — toate ale unor veterani conchistadori.

Odată sfîrşită ceremonia, adunarea se sparse, iar Lope de Aguirre şi Zalduendo începură să numească oameni în funcţiile din serviciile casei principelui.

În piaţă rămaseră cîteva grupuri de soldaţi, încă surprinşi şi neştiind ce să creadă. Un negru, faimosul Bemba, singur şi în plin soare, dansa cu propria-i umbră privind în pămînt.

— ...io chem pe tata Legbá.

Cum nu i se alătura nimeni nici la dans, nici la cîn- tec, se opri dezamăgit şi porni către brigantine. Se cam clătina pe picioare. Băuse pesemne, şi alţi trei negri îl priveau cu o expresie de simpatie şi totodată de invidie din cauză că se îmbătase, încercînd să ghicească de unde făcuse rost de băutură.

În acea zi nimeni, în afară de negri, nu era liniştit. Dar de liniştea negrilor nu-i păsa nimănui.

Toţi spaniolii, care mai mult care mai puţin, erau siguri că făcuseră ceva irevocabil. Pedrarias se duse să4 vadă pe Lope la el acasă şi-i spuse :

— Nu sînt singurul care-a semnat cu alt nume. Am văzut că Juan Aceituno de Estrada a iscălit *Juan Juárez Ace,* şi că Juan Jeronimo Spinola s-a trecut *Juan G. de Valdespina* şi ele asemeni Custodio Hernández a pus *Francisco Hz.*

—- Semnătură ou semnătură, răspunse Lope, eu voi şti să le lămuresc eînd va fi cazul.

— Ce caz ?

— Acela pe oare-l ştiu eu. Căci bascii şovăie întotdeauna şi se opresc la penultima treaptă a faimei fiindcă le e frică, dar eu am să urc, şi sînt pe oale să urc, nu ştiu dacă spre binele sau răul meu, această ultimă treaptă, şi chiar dacă şi-ar vîrî dracii coada, eu tot voi face ce mi-am pus în gînd. Cît despre dumneata, nu te îngriji, că de la om la om e altceva şi eu ştiu să fac deosebirea.

Mai era pe listă şi părintele Portillo, dar părintele Henao nu, căci, prins cu tot ceremonialul slujbei şi cu jurămintele, uitase să semneze.

Pedrarias era unul dintre puţinii oameni care aveau asupra lui Lope un oarecare ascendent. O ştia bine şi nu abuza, dar nici nu evita să se folosească de acea influenţă. Odată, Lope îi spuse :

— Eşti om învăţat, Pedrarias, zău aşa.

— Ştiu cîte ceva, mărturisi Pedrarias, dar să nu faci caz de ştiinţa mea, ci de ¡conştiinţa mea.

— Trebuie s-o cred, deoarece n-ai primit niciodată funcţia de grefier, cu toate că eşti om învăţat şi ştii să mînuieşti bine pana. Dacă ai fi primit, îndoielnică ţi-ar fi conştiinţa, cel puţin în ochii mei,

fiindcă nu există grefier în Indii care să aibă o conştiinţă curată.

Îl întrebă ce funcţie dorea, pentru că era dispus să i-o dea, oricît de importantă ar fi, mai ales că principele se arăta şi el foarte binevoitor în privinţa lui. Pedrarias îi spuse că nu vroia nici o funcţie, ci să rămînă simplu soldat, şi dacă prin serviciile lui în timp de război ar merita-o, să fie numit căpitan cînd o să vină vremea.

— Pe cinstea mea, spuse Lope cu un entuziasm oarecum stăpînit, că toţi maranionii ar putea fi căpitani cu mai multă îndreptăţire decît cei care sînt numiţi în cancelaria viceregelui la Lima.

Lope de Aguirre îl admira pe Pedrarias pentru mintea sa luminată cît şi pentru prestanţa şi distincţia înfăţişării, şi din aceste motive nu-i vorbise Elvirei de cel dintîi născut al casei Guzmán.

Nici doña Elvira nu-l privea cu ochi răi pe Pedrarias, căci copila începea să devină conştientă de tinereţea şi de înclinaţiile ei.

Lope făcu numiri teoretice de înalţi slujbaşi cu salarii mari în sarcina viitoarei vistierii a regelui, plănuind să confirme acele numiri în Lima, cînd o să vină timpul.

De atunci, casa lui don Hernando I prin graţia lui Dumnezeu, a rămas în grija gardei pe care o conducea Alonso de Zalduendo. Dar comandantul nu era la post aproape niciodată, deoarece îşi petrecea zilele şi nopţile cu doña Inés, pe care o iubea cu tot atîta duioşie ca şi Ursúa şi La Bandera, ale căror resturi odihneau, sătule de dragoste, sub pămîntul de pe malurile Amazoanelor.

În sfîrşit, se isprăvi şi construirea brigantinelor, botezate cu numele de Santiago şi Victoria şi care aveau un tonaj de trei sute şaizeci de tone fiecare, cu o singură cală numai, de şapte palme, şi tot fără punte. Lipsa calei era practică mai ales în locurile unde fluviul era mai puţin adînc.

Mai reparară şi resturile celeilalte brigantine şi cîteva ceamuri. Dar tot nu plecară. În ultimul moment se dăduse un contraordin. În timpul nopţii se iscau şuşoteli şi discuţii. Unul dintre cei care făceau mai mult caz în timpul acelor nopţi albe era un oarecare Pedro Alonso Caxo, din Extremadura, bun prieten cu neamul lui Pizarro, foarte priceput la navigaţie.

Era un om care nu prea avusese noroc nici în timp de război, nici în timp de pace şi nu prea era ţinut la mare cinste. Acest Caxo se duse la Lope să-l întrebe de ce nu plecaseră încă brigantinele, de vreme ce erau terminate.

— Terminat vedea-te-aş pe tine cu cîteva lovituri zdravene de pumnal, îi răspunse Lope de Aguirre.

Caxo se retrase, se duse să se aşeze pe-o piatră aproape de apă şi rămase acolo privind-o cum curge, adîncit în propriile-i gînduri. Cînd auzi strigarea crainicului se ridică şi veni repede să asculte.

De cînd don Hernando de Guzmán fusese proclamat prinţ de Tierra Firme şi guvernator în Chile,

strigările sale începeau cu surle şi tobe şi cei care le auzeau îşi descopereau capul.

Dar Caxo uită să facă asta nu din dorinţa de a se deosebi. ci pur şi simplu fiindcă uneori rămînea locului, în mijlocul unei acţiuni oarecare şi stătea aşa, fără să-şi dea seama, cîte un minut şi mai bine

.Cel care făcea strigarea convoca lumea la o nouă adunare. Soldaţii se apropiau, mulţi dintre ei gălbejiţi şi extenuaţi de căldură şi de foame. Totuşi, problema hranei se prezenta mai bine în zilele din urmă.

Zalduendo fura mineare pentru doña Inés spunîndu-i :

— Curaj, señora, că eu am să te ridic din nou pînă la lună dacă e nevoie.

— în locul unde mă aflu, să cobor sau să urc mi-este egal acum, spunea Inés. Să mănînc mai prost sau mai bine, să fiu moartă sau vie, pentru mine nu înseamnă mare lucru.

Pescuiseră cîţiva *pirarucús*, nişte peşti foarte gustoşi, asemănători cu somonul, dar mai mari. Dintr-unul de mărime obişnuită puteau mînca pe săturate cincisprezece oameni.

Negrul Bemba urmărea pescuitul, curăţirea peştelui şi frigerea lui — învelit în frunzele unui copac al cărui nume nu-l cunoştea — ştiind că n-o să guste din el decît dacă s-ar pescui mult mai mulţi şi ar mai rămîne, şi amintindu-şi că nu se puteau păstra mai mult de trei sau patru ore pe căldurile acelea.

Negrul calculase că era nevoie, pentru ca toate acestea să se întîmple, să se pescuiască mai bine de zece piraru- cuşi. Şi era atent la pescuit, numărînd exemplarele acelui soi frumos de peşte pe măsură ce se scoteau din apă. Cînd văzu că erau şase şi că pescarii nu mai prindeau nici unul plecă încet, privindu-şi picioarele.

Cei care curăţau peştii aruncau capetele şi maţele în apă, iar negrul, care, deşi nu părea, era un om obişnuit să gîndească, îşi spunea: „Peştii ăştia din apă mănîncă măruntaiele semenilor lor". Dar nu făceau toţi aşa, căci balena, de pildă, nu mînca peşte. înainte, balena fusese o *persoană* şi trăise pe pămînt. Cel puţin aşa îl auzise spu- nînd pe Pedrarias.

Odată ce spectacolul pescuitului luă sfîrşit, în timp ce soldaţii se îndreptau spre locul de adunare, negrul începu să se uite la ceva neobişnuit : o libarcă la piciorul băncii vîslaşilor de pe brigantina cea veche se trudea să scape din vechea ei carapace. Era o libarcă mai mare decît cele din Europa, iar acum ieşea din vechiul ei înveliş strălucitoare şi albă. Ceea ce atrăgea mai mult atenţia negrului era albeaţa aceea la o gînganie atît de neagră.

Aşa de mult îl mira asta, încît trebuia să i-o spună unui indian care strîngea uneltele de pescuit. „Şerpii, păsările şi animalele pădurii, ca veveriţa şi bursucul, şi chiar pisicile îşi schimbă pielea sau părul. Pînă şi libarca asta aici de faţă. Eu de ce nu-mi schimb pielea ?" Şi îşi privea mîinile osoase, negre pe dos şi roz în palmă, mari şi supuse.

Apoi se uită din nou după soldaţii care, fiind în întârziere, mergeau cu paşi mari. Dar mai era şi un grup de trei care se apropiau încet, vorbind. Se plîngeau de purtarea lui Lope faţă de puţinii soldaţi şi căpitani care n.i semnaseră actul de răzvrătire împotriva lui Filip al II-lea. Lope îi trata mai bine decît pe ceilalţi, poate din cauza respectului pe care-l ai în faţa integrităţii şi a curajului, sau poate pentru că aştepta ocazia să se răzbune. în orice caz, diferenţa pe care o făcea între unii şi alţii nu le plăcea.

Lope de Aguirre proceda aşa, deoarece aceştia fiind, aşa cum aveau să fie şi mai târziu, dacă se ivea prilejul, martori ai acuzării, ar demonstra autorităţilor că nimeni nu fusese silit să iscălească cu forţa şi că cine semnase o făcuse din propria-i voinţă, de vreme ce toţi cei care refuzaseră fuseseră trataţi cu respect. Cine iscălise trebuia să-şi asume întreaga răspundere şi, dacă era nevoie, să-şi pună gîtul pe butuc.

în cele din urmă, firește, Lope îi stima şi-i lăsa liberi pentru ca ceilalţi să se simtă cu atât mai supuşi şi mai oprimaţi în conştiinţa lor. Pe licenţiatul Francisco Vázquez, care era unul dintre cei ce nu iscăliseră, îl trata într-un mod afabil, iar pe Pedrarias, care semnase cu rezerve şi sub un nume fals, îl aducea la masă în casa lui, împreună cu Torralba şi cu fiică-sa, care îl priveau ca pe cel mai bun prieten.

La adunarea taberei luă cuvîntul Lope, adresîndu-se trupelor şi zicîndu-le *„maranionii mei".*

— Am întârziat trei luni ca să facem brigantinele, spuse, şi acum vom putea începa cu toţii în ele, iar indienii în cele două ceamuri care, aşa cum aţi văzut, sînt gata şi ele de drum. Rău o să ne fie să mergem pe fluviu în brigantine fără apărătoare împotriva soarelui, dar o să ne ţinem pe lîngă mal, unde umbra ajunge mai

repede, şi-o să ne oprim în prima aşezare unde-o să găsim scule ca să facem ceea ce ne lipseşte şi să terminăm totul înainte de-a ieşi la mare. Aici am consumat tot lemnul şi toate cuiele şi smoala pe care le aveam, iar navele sînt mult mai puternice decît cele dinainte pentru că axul central e de cedru, un lemn tare ca piatra. Nu ducem lipsă de dălţi şi fierăstraie şi nici de alte unelte, dar part? din ele ne-au fost furate, credem că de indieni. Dacă vreunul are idee cum şi cînd au fost furate, s-o spună, că va face un bun serviciu întregii tabere.

Prin multe chinuri am trecut, maranioni. Ne-am mîn- cat, cum bine ştiţi, caii şi cîinii luaţi cu noi, fără de care încercarea de-a cuceri şi de-a ocupa noi ţinuturi e cu neputinţă. înainte ca Dumnezeu să ne trimită peştii ăştia mari şi gustoşi, unii maranioni au mîncat vulturi din aceia negri, care se hrănesc cu hoituri putrezite, precum şi alte păsări şi animale cu gust foarte rău. Nici măcar nu ne-am putut astîmpăra foamea cu făină de manioca, fiindcă cei mai buni indieni pe care-i luasem cu noi ni s-au prăpădit de foame şi noi, nepricepîndu-ne să facem turte, a trebuit să ne lipsim de ea. Eu ştiu că zilele în care nu s-a pescuit nimic sînt considerate de unii ca un blestem şi mulţi au avut îndrăzneala s-o spună.

Blestem, de ce ? De ce să se amestece Dumnezeu în treburile maranionilor aflaţi în război ? Cerul aparţine cui îl merită, după cum zice părintele Henao ; dar, după spusele mele, pămîntul aparţine cui îl cucereşte cu vîrful lanciei şi tăişul spadei.

Era o linişte care părea uneori teribilă, şi Lope continuă :

— Nu există alt blestem decît slăbiciunea sufletească a unora, care sînt îndeajuns de pedepsiţi prin asta, şi eu vă spun, maranioni, că au venit vremuri noi şi că n-o să îngădui nici un fel de slăbiciune şi nici moleşeală. Pentru că acum sînt, cum spuneam, alte vremuri. Vremuri în care fiecare poate să ajungă om de vază, căci mă jur pe Dumnezeu că, fie chiar cu preţul sănătăţii şi al vieţii mele, fiecare din maranionii mei se va vedea înnobilat şi în măreţie.

Sînt şef al operaţiunilor militare, sub autoritatea principelui don Hernando, Dumnezeu să-l ţie, şi, ca urmare a tuturor nedreptăţilor care mi s-au făcut mie şi a tuturor umilinţelor care vi s-au adus vouă, în curînd o să-l vedem încoronat ca rege al Perului pe stăpînul nostru don Hernando, iar pe voi, în situaţia pe care şi-o merită fiecare, dacă nu chiar într-una mai bună. Dar un lucru vă spun : nu cumva să şopotiţi pe la colţuri, ori să vă faceţi bisericuţe, ori să ridicaţi răzmeriţe pe fluviu, pe mare, şi nici pe uscat, deoarece inima mea îmi spune cine-i cîr- cotaşul acela laş care nu îndrăzneşte să se dea pe faţă, şi dacă mi-o spune inima, înseamnă că e lucru sigur, şi jur pe Dumnezeu că n-o să-i meargă să tăinuiască, iar eu o să-i smulg inima din piept pentru binele celorlalţi, căci va fi un lucru care va conveni

tuturora pentru unitatea taberei şi pentru a putea mai lesne ajunge acolo unde ne-am propus.

Aşadar, maranionii mei, nimeni să nu bîrfească pe nimeni, căci vom ajunge cu toţii la liman şi va veni ziua cînd vă veţi bucura că v-aţi născut şi că avi venit în această expediţie. De isprăvile altor căpitani s-a vorbit cu laude ; de Cortés cu entuziasm, de Pizarro cu uimire şi de alţii cu milă şi compătimire. Eu vă spun, maranioni — şi aici ridică vocea-i seacă şi profundă — că despre mine se va vorbi cu uluire şi despre voi de asemenea. Gîndesc ei că sîntem nişte oameni stricaţi şi degeneraţi, nişte *comuneros* [1] care-au plecat din Peru ca să prade şi să petreacă ? Dacă-i aşa, la puţin îi duce mintea faţă de ceea ce au să vadă, căci vor fi unii care, auzind cuvîntul maranioni, vor încărunţi pe loc. Sîntem în afara legii, dar avem ambiţii îndreptăţite, sîntem inventivi, datorită min-ţilor noastre agere, şi ingenioşi, iar dacă ei nu cred, să vadă cum arată brigantinele noastre şi felul în care ne-am priceput să schimbăm ordinea în tabăra noastră, iar pe lîngă asta, mai sîntom şi pricepuţi în felul de-a ne impune voinţa, şi îndrăgostiţi de aventura noastră şi plini

» Nume dat locuitorilor comunelor spaniole care s-au revoltat, în 1520, împotriva despotismului fiscal al lui Carol Quintal.

de rîvnă pentru ideea noastră şi pentru planul republicii pe care-l purtăm în minte.

Primul şi cel mai important lucru în această idee principală este răzbunarea. Vă jur, maranioni, că în tot regatul Perului cei care gîndeau că nu valoram prea mult o să ne vadă în toată măreţia. Primul nostru scop este pedepsirea celor trufaşi, care au izbutit să se ridice datorită viţei lor nobile sau grămezilor lor de aur şi vor fi primii care vor plăti atît cu aur cît şi cu sînge cald, care preţuieşte mai mult. Dar deocamdată nu e cazul să vă vorbesc despre asta şi, trecînd la lucruri practice şi de mai puţină însemnătate, dar foarte importante pentru bunul mers al armatei, vă spun să vă duceţi toate lucrurile la brigantine şi să încredinţaţi toate armele căpitanului Zal- duendo, întrebîndu-l pe el unde şi cum să vă instalaţi. Nimănui să nu-i treacă prin gînd să ia cu el altceva decît strictul necesar, deci nici un fel de lucruri de prisos sau de lux. Nimeni să nu îndrăznească să ducă saltele sau lăzi mari, fiindcă nu e spaţiu suficient şi e nevoie de loc pentru arme şi instrumente de război. Acestea fiind zise, nu-mi rămîne altceva de spus decît ca absolut toţi să fiţi negreşit gata mîine în zori pentru că vom pleca în josul apei pe răcoare.

Aşa se termină adunarea. Oamenii erau atenţi, mai mult decît la cuvinte, la înfăţişarea şi gesturile celui care vorbea şi la modulaţiile vocii, şi primul lucru pe care l-au observat a fost faptul că Lope era singurul înarmat şi împlătoşat. în ţinutul acela, unde chiar cei care stăteau goi şi la umbră respirau greu, Lope umbla cu pieptar şi platoşă. Iar vocea lui ieşea tunătoare şi vibrantă dintr-un piept plăpînd şi slab. De centiron şi de banduliera lui grea atîrna de o parte o spadă măreaţă care ajungea pînă la pă- mînt şi pe care ar fi tîrît-o dacă

n-ar fi fost prinsă în bandulieră în aşa fel încît, în loic să stea vertical, avea o poziţie oblică. Iar de partea cealaltă a centironului atîrna un pumnal cu garda bogat înflorată. Cu toate astea, Lope se mişca şi umbla uşor ca un colibri în aer.

Dar, pe cînd adunarea se risipea, vocea răsunătoare a lui Lope se auzi din nou, începînd cu un *Maranioni...!* care făcu să tremure frunzele palmierilor mai apropiaţi.

— Dat fiind că ne apropiem de mare şi asta se simte în aer şi în foirţa mareelor care fac să crească nivelul apelor, e bine să ştiţi şi voi oe pilan vom urma după ce vom ieşi pe la vărsarea rîului maranionilor. Acest plan, după cum au căzut de acord autorităţile taberei, este următorul : Odată ajunşi la mare, vom urma calea spre Nord pînă la insula Margarita, unde nu vom sta decît patru zile pentru a lua apă şi provizii şi a primi oameni de arme, dacă va voi cineva să vină cu noi. Apoi vom pleca pe brigantinele pe care le avem, dacă nu cumva vom găsi acolo altele mai bune, spre Nombre de Dios şi de acolo vom străbate lanţul de munţi Capri, în care e trecerea spre Panama, unde vom face ceea oe trebuie făcut. Vom lua toate archebuzele şi artileria din acele locuri şi cînd, mai tărziu, vom ajunge în Peru, doar cuvîntul maranioni îi va îmbătrîni cu cincizeci de ani pe cei ce-l vor auzi. Aşa, maranioni, asta e tot acum, căci după cum vedeţi, nu vreau să tăinuiesc ceea ce v-ar putea interesa, şi fiecare să fie gata pentru plecarea de mîine şi să nu uite instrucţiunile pe care le-am dat despre ceea ce trebuie sau nu să aducă.

Lope de Aguirre se îndreptă apoi spre casa lui don Hernando, care avea acum majordom şi paji adulţi, şef majordom şi gardă potrivită unui rege. Acolo, Lope obişnuia să vorbească mereu despre norocul şi nenorocul căpitanilor icare 'cuceriseră Peru.

— Don Gonzalo Pizarro a sfîrşit aşa de rău, spunea, fiindcă s-a grăbit să coboare flamurile, căci atîta cît a luptat, avea sumedenie de oameni şi belşug de provizii şi muniţii şi a ieşit învingător în multe ciocniri împotriva împăratului, cum a fost cînd cu invazia aceea în care-a învins şi ucis pe viceregele Blasco Nuñez şi majoritatea oamenilor lui. Tocmai cînd umbla mai ţanţoş, dus de vîntul norocului care putea să-l ridice pînă la nori, a fost prins şi înfrînt în Jaquijaguana de preşedintele Pedro de Gaşca şi-apoi a murit în chip mizerabil. La fel i s-a întîmplat şi lui Hernández Girón, care se ridicase şi el împotriva regelui cu o bună .parte din armată şi, cîştigînd alte victorii, .cu multe pregătiri şi rînduială, dar puţini oameni, doar cu trei sute dintre ei a învins o mie două sute de-ai regelui şi mergînd din victorie în victorie oa să se ridice împotriva Perului, a fost învins şi omorât de către Gómez de Solis. Şi aş mai putea da şi alte exemple de răzvrătiri faimoase care au sfîrşit rău din aceleaşi motive, fiindcă bucuria libertăţii pe care o aveau şi a lăcomiei satisfăcute de profiturile îndreptăţite ale victoriilor nu i-au lăsat să vadă limpede drumul pe care trebuiau să-fl urmeze, căci primul lucru era să aibă

un stăpîn încoronat şi legi şi drapele la care să se-nchine şi în numele cărora să ©e desprindă de Spania, căci fără asta tot restul era greşit. Noi am început aşa cum trebuie, iar în ceea ce priveşte legile, prima care trebuie dată e aceea că toţi cei care s-au bucurat de putere în Peru şi au făcut acolo avere vor trebui să se supună unui control şi, însnainite de orice, să-şi dea demisia din funcţiile lor şi să le încredinţeze căpitanilor învingători, oare vor şti să le împartă foarte bine şi să restabilească dreptatea şi onoarea pentru fiecare.

Toate declaraţiile lui Lope se terminau în acelaşi fel : „Sînt în legitimă apărare, şi din cauza asta trebuie să mă transform din prigonit în prigonitor neînduplecat şi braţ implacabil, şi asta o veţi vedea nu peste mult timp." Apoi Lope pleca şchiopătînd puţin mai mult pe partea spadei decît pe cea a pumnalului, iar don Hernando, care stătea aproape gol în coliba lui, îşi punea aceeaşi întrebare pe care şi-o puneau toţi : „Cum de poate umbla îmbrăcat şi înarmat cînd eu dezbrăcat abia de mai pot îndura ?" Şi auzea încă mult timp în aerul încăperii vibraţiile uscate ale vocii lui Aguirre.

în ziua următoare .plecară din acea aşezare pe care o botezară Los Bergantines[1] şi navigînd toată ziua, la căderea nopţii dădură de alta, care ţinea tot de regiunea Machifaro şi se găsea de aceeaşi parte a fluviului, dar Lope ee îndepărtă cam cu o leghe pe o ramificaţie **a** acestuia, pentru a nu da 'posibilitate brigantinelor să meargă spre partea cealaltă, unde, după spusele indienilor brazili, se aflau ţinuturile Qmagua şi él Dorado. Lope se temea că grupul partizanilor acţiunii de desooperire şi ocupare de noi ţinuturi ar putea să se ridice iar, şi tocmai cînd se părea că vor acosta şi cobori pe uscat, Lope dădu ordin să se meargă mai departe, şi călătoria continuă încă trei zile şi o noapte, numai pentru a se îndepărta de acele locuri, ceea ce, fără apărători de soare sau fără punţi, era mai mult decît neplăcut pentru toată lumea, chiar şi pentru Lope, care totuşi nu se îngrijea să caute umbra.

În marţea din Săptămîna Patimilor ajunseră în alt sat de curînd părăsit şi fără alimente, dar Lope îl trimise pe Montoya, însoţit de o patrulă, la o aşezare situată la vreo trei leghe depărtare, pe un afluent, ca să taie retragerea indienilor fugari pe care, luîndu-i prin surprindere, îi uşurară de toate alimentele pe care le aveau şi de mari cantităţi de porumb şi turte şi grăsime de broască ţestoasă şi carne de cairman tînăr şi de curcă sălbatică. Întor- oîndu-se Montoya, Lope luă hotărîrea să rămînă cu toţii acolo ca să petreacă Săptămîna Patimilor. La confluenţa cu rîul afluent pe unde apucase Montoya, diferenţa de temperatură faţă de Amazoane era mare şi ameţea peştii, care rămâneau plutind ca adormiţi la suprafaţă, ceea ce uşura pescuirea lor în mari cantităţi. Părintele Poitillo spunea că era un miracol şi că, fiind în Săptămîna Patimilor, nimeni nu trebuia să mănînce

[1]Brigantinele.

altceva decît peşte, din moment ce providenţa îl oferea pentru această ocazie într-un chip atît de generos.

Nimeni nu asculta acele îndemnuri şi Lope rîse văzîn- du-l pe părintele Henao înfulecînd un piept de curcan la umbra unui palmier, iar cînd îl întrebă ce face, preotul spuse oftînd că-şi pregăteşte un loc în iad.

Acolo reuşiră să-i trateze mai prietenos pe indieni, care, în ciuda isprăvii lui Montoya şi împăcaţi, deoarece acesta le dădu mărgele de sticlă şi alte fleacuri, a doua zi se întoarseră iar în sat şi se aciuară pe lîngă spanioli, aducîn- du-le alimente, cerîndu-le în schimb mătănii, mici oglinjoare şi cuţitaşe. Metalul şi sticla erau mai preţuite decît orice pe lume, fiind nişte lucruri nemaivăzute de ei pînă atunci.

Indienii aceia erau încă şi mai urî ţi decît cei întâlniţi înainte ; aveau capetele deformate din copilărie şi umblau goi, arătîndu-şi sexul, încinşi doar cu nişte benzi lungi, de origine vegetală, pe care le schimbau la două zile o dată, şi oare erau oolorate cu vopsele scoase din plante. Vorbeau aceeaşi limbă ca şi indienii dinainte, din regiunea Machi- faro.

Acolo, soldatul Pedro Alonso Caxo, care era nţel năucit de soarele torid şi de căldură, se plîngea de proasta împărţire a alimentelor şi, văzîndu-l pe Zalduendo, oare făcea porţiile, că păstra tot ce era mai bun pentru doña Inés, îi spuse, trăgîndu-se de barbă, altui soldat :

— Pe Dumnezeul meu dacă nu-i adevărat acel dicton latin : *Audaces fortuna jubat*[1]. Şi de altfel, poftim de-l vezi pe Lope de Aguirre, sănătos sau nebun la cap, în cel mai înalt dintre posturile taberei.

Toate astea le spusese Caxo unui oarecare Villatoro. Alt BOldat, care auzise acele vorbe şi văzuse expresia de veninoasă plăcere cu oare asculta Villatoro, se duse să-i spună lui Lope, care-i chemă la el pe cei doi. Bănuia mai de mult tăinuita trădare a lui Caxo, căci atunci cînd botezase brigantinele, el propusese ca pe una din ele s-o numească Lope şi pe cealaltă Aguirre. Cînd îi avu în faţa ochilor pe amîndoi soldaţii, îi spuse lui Caxo :

— Hei, domnule Caxo, cel cu mintea vicleană. Oare nu ştii că într-o tabără ca asta, cu şefi noi, e nevoie din cînd în cînd de un exemplu ca să liniştească spiritele ?

Soldaţii tăceau. Lope îşi spunea în sinea lui că are nevoie de acel exemplu, pe de-o parte pentru a încerca răbdarea lui Guzmán, şi pe de alta pentru a verifica dacă putea uza în mod absolut de autoritatea pe care şi-o cîşti- ga treptat. Avea nevoie de exemplul acesta atât pentru şef cît şi pentru subordonaţii săi.

— Nu răspundeţi, domnilor ?

—- Ce putem răspunde ? spuse Villatoro.

— Bine. Voi veţi servi drept exemplu, că-l ştiu eu pe Caxo cum umblă cînd e lună plină vorbind de

1 Norocul Îi ajută pe cei îndrăzneţi pat.).

unul singur, şi asta n-ar fi grav, dar uneori, vorbind singur, rosteşte numele meu, şi asta e mai puţin delicat.

— Eu am familie, spuse Caxo.

— Şi eu la fel, replică Aguirre, şi dacă nu dau TUI exemplu cu voi, s-ar putea întîmpla ca familia mea să rămînă curînd fără mine. Şi asta nu-mi convine nici mie.

Tăcură toţi tirei. Villatoro părea nepăsător.

— Dumneata comanzi şi poţi să dai ordine, spuse, dar cu mine n-o să dai nici un exemplu, eu o să scap cu viaţă pe rîu şi-o să ajung la insula Mărgărită.

— De unde ştii asta ?

— O presimţire care mă încearcă adesea.

Lope nu se uita la Caxo deoarece era greu să înfrunţi privirea unui om căruia i-ai anunţat moartea apropiată. Dar, văzînld încrederea pe care o avea Villatoro în presimţirea lui, începu să rîdă din toată inima.

Ceru o escortă de la gardă, şi cu aceasta îi trimise pe cei doi la coliba lui Carolino. Caxo însuşi ducea hîrtia scrisă (pergamentul cel pătat de sudoare pe care nu se mai putea desluşi nici o literă). Dar, din cauza schimbărilor de la conducere şi a locului, negrii nu mai erau siguri de ceea ce trebuiau să facă, şi Carolino plecă să-l întrebe pe Lope care, aflînd că soldaţii aceia care oîrtiseră împotri- vă-i mai erau încă în viaţă, se supără şi zise :

— Nu aveţi frânghii, sau poate aşteptaţi să-i spînzur eu cu mateIe voastre ?

Carolino se trase înapoi, îngînînd fîsifcit :

— Nu, dom'le, da, dom'le.

Ajuns în colibă, îl sugrumă pe Caxo, care în zadar cerea răgaz pentru a scrie o scrisoare.

— Şi cine o s-o ducă, dom'le ? întreba Carolino po- trivindu-şi frînghia. Nu e nimeni oare să ducă scrisoarea.

Abia isprăvise cu el şi se pregătea să facă la fel şi cu Villatoro, oînd sosi majordomul principelui însoţit de Zal- duendo, care se dusese să-l anunţe pe don Hernando. Strigau amîndoi în gura mare ca să-l oprească pe Carolino, dar Caxo murise. Aşadar, îl îngropară pe Caxo şi-i dădură drumul lui Villatoro, care de atunci umbla mereu întunecat şi fără chef, evitînd, pe de-o parte, să dea ochii cu negrii şi pe de alta, cu Lope de Aguirre, care îl privea, totuşi, cu uimire, zicîndu-şi :

— Ei, ticălosul, şi cătă dreptate avea cu presimţirea aceea a lui!

În aoele zile din Săptăimîna Patimilor, preoţii i-au pus pe toţi oei care aveau la ei vreo icoană s-o acopere cu pînză şi, de bine de rău, improvizară un altar şi puseră crucifixul cel mare culcat la mijloc. Apoi ţinură predici, după rînduiala Săptămînii Patimilor, şi lucrul cel mai izbitor a fost atunci cînd au intonat imnurile. Amîndoi preoţii aveau voce proastă, şi din cauza căldurilor, a sudorii şi a veşmintelor preoţeşti cântau mai rău ca niciodată. Era o mare plăcere pentru Lope de Agukre să-i audă cântând *Super jlamina Babilonis* pe

două voci, fără acompaniament şi pe un fundal sonor alcătuit de ţipetele papagalilor şi ale maimuţelor din pădure. Lope credea în Dumnezeu, dar nu respecta prea mult ritualul.

În Vinerea Mare făcură slujba prohodului cu ajutorul pajilor Antonico şi Pascual, care cunoşteau rînduiala.'

Indienii se apropiau şi ei de altar, iar unii vroiau să ia parte la slujbă, dar Antonico, care nu-i prea avea la inimă, îi alunga cu brutalitate.

La sfîrşit, în seara de sîmbătă, cîţiva soldaţi se spovediră, dar nici unul nu se împărtăşi fiindcă osiile prinseseră mucegai din cauza umezelii şi nu puteau face altele. Părintele Portii'lo se bucura pentru că, aşa cum spunea el, „cu cît mai puţine împărtăşanii, cu atît mai puţine sacrilegii". Dar tot mai trăgea nădejde pentru un episcopat, acum cînd părintele Henao şi-l pierduse pe al său.

Marţi, după Duminica Paştelui, .plecară diin mou cu toate brigantinele, şi mergînd ân josul fluviului, dădură, după două zile, de o insulă foarte lungă pe care se găsea o aşezare de indieni destul de bogată în aparenţă şi atît de întinsă, încît locuinţele mari şi aliniate aproape pe apă se înşirau pe o distanţă de mai mult de două leghe. Indienii din sat fugiră fără să mai aibă timp să-şi ia cu ei alimentele, şi membrii expediţiei găsiră de toate din belşug, pînă şi vin, dar atît de tare, că trebuiau să-l îndoiască cu apă, pentru că altfel se îmbătau din cîteva înghiţituri.

Acolo a fost destituit din postul de locotenent-general Alonso de Villena, care luase parte la uciderea lui Ursua şi a lui Vargas, dar Lope îl socotea om de rînd şi cu puţine merite, şi-i dădură acel post aragonezului Juan de Corella. dintr-o familie cunoscută, un om tăcut şi de caracter, nepot al episcopului din Honduras. Nu luase parte la uciderea nimănui, nici nu-i acilamasc pe unii jignindu-i pe alţii, şi era respectat pentru prudenţa lui.

Corella nu păru să se bucure prea tare şi, în timp ce i se aducea la cunoştinţă ştirea, se uita la . un indian bă- trîn şi foarte negru care nu fugise şi care zgîria pe o stîneă siluetele celor două brigantine cu o rară îndemînare.

Terminînd desenul, indianul se duse să-d cheme pe vecinii săi din sat şi le arătă mărgelele de sticlă pe care i le dăduseră spaniolii. Veniră şi alţi indieni, pofticioşi, iar mai tîrziu şi ceilalţi. Se arătau atît de fericiţi de darurile mara- monilor şi atît de îndatoritori, încît în două zile oferiseră soldaţilor şi schimbaseră cu ei tot ce aveau, aşa că în tabără nimeni nu mai ducea lipsă de nimic. Indienii se ofereau să le facă turte, să vîslească la canoe sau să meargă în pădure la vînătoare. Deşi unii soldaţi îi maltratau din cînd în cînd, asta nu-i împiedica să folosească orice oca- zic ca să continue trocul.

Dar nu se mulţumeau cu atît. În timpul nopţii, indienii, care erau nişte hoţi abili, intrau în colibe şi scoteau de sub perne şi chiar de pe cei adormiţi lucruri

de îmbrăcăminte şi alte obiecte fără ca spaniolii să-i simtă. Cîte unii erau descoperiţi şi pedepsiţi cu biciuirea sau închişi, dar imediat soseau prietenii sau rudele lor, oferind hrană şi alte lucruri drept răscumpărare, şi cu asta se termina totul. Unii indieni aduceau perle, după care maranionii umblau cu multă înfrigurare.

Hotărîră să rămînă acolo pînă ce vor pune apărători de soare la brigantine, lucru foarte necesar din cauza căldurilor mairi de pe acele meleaguri.

Şi după puţin timp. săbui şi fericiţi, spaniolii lucrau cu toţii, în timpul nopţii, pe malul apei. Găsiseră un lemn special din care făcură piesele ce lipseau de pe brigantine. Indienii îi ajutau la toate, dar spaniolii descoperiră că mîncau carne de om, şi nu de nevoie, ci de plăcere, de vreme ce prin acele locuri puteau găsi din belşug fructe şi vînat.

Lope văzu un indian cu urechile alungite de-i ajungeau pînă la piept. Cum oasele din acea aşezare erau toate la fel şi aliniate simetric pe lîngă apă, Lope deduse, printr-un calcul infantil, că toţi indienii erau probabil ca şi acela, cu alte cuvinte, cu urechi mari şi canibali.

Nopţile emu mai întunecate decît înainte, iar umbrele lăptoase, adică umede şi albite de lună.

Lope se simţea neliniştit şi, uneori, disperat. Dădu peste cranii de am prin multe locuri şi pe unde se aştepta mai puţin. Nu se speria uşor şi nu suferea nici de alte slăbiciuni ; dar acea mărturie care se tot repeta începea să fie supărătoare.

în scurt timp se lămuriră că unii dintre indieni erau din tribul „omagua" şi că fuseseră alungaţi din ţinuturile lor şi constrânşi să trăiască la ţărmul apei. Fiecare indian povestea altceva, şi probabil că spuneau numai minciuni.

Veni şi o indiană destul de urîtă şi foarte înaltă. După petele de pe obraz se vedea că e însărcinată, şi un soldat îşi bătu joc de ea după ce primi trei perle şi doi ananaşi. Lope strigă la el :

— Indiană sau creştină, nu vreau să văd pe nimeni că-şi bate joc de semnele sarcinii la vreo femeie, căci maternitatea e singurul lucru sfînt în orice ţară şi timp şi loc.

Aveau nevoie să le-o spună cineva aşa, ca Lope, ca să vadă pe dată că era un sentiment firesc şi drept. Indiana înţelese însă prost, crezu că Lope se supărase pe ea şi pîe- că tropăind şi cu privirea în pămînt.

Lope nu voia ca cei din gardă să-şi scoată armele şi repeta tot timpul o sentinţă de-a lui Pedrarias :

— Să nu uitaţi, băieţi, că a fi conştient de pericol înseamnă a fi pe jumătate sigur că vei scăpa de el.

Indienii aceia, pe care-i numeau „iquitos" sau cam aşa ceva, trăiseră înainte în interiorul ţării, în nişte regiuni accidentate, dar cu câtva timp înainte un cutremur de pământ le secase toate izvoarele şi, pedepsiţi de Dumnezeul lor — aşa credeau — fuseseră siliţi să coboare pe malurile Amazoanelor după apă.

Acolo se amestecaseră cu cei de lîngă fluviu, care-i dispreţuiau crezîndu-i blestemaţi, de vreme ce vulcanul care provocase cutremurul îi alungase de pe pămînturile lor.

Îi numeau „caribes", ceea ce în limba lor vrea să zică străini. Simţindu-se inferiori, pentru a se deosebi şi a ieşi în evidenţă prin ceva oare să le confere oarecare prestigiu, începură să adopte obiceiul de a-şi lega strîns capul încă de copii şi de a-l alungi în sus. Se vedeau multe femei cu capul în formă de piramidă. în general şi de la natură, aveau capul rotund. Erau brahicefali şi se putea spune că aşa erau toţi indienii din satele de pe Amazoane, această caracteristică ajungînd la unii la extremele cele mai ciudate, adică să producă tipuri cu capul mai mult lat decât lung, ca pisicile.

Vinului, pe care-l păstrau în urcioare mari, îi ziceau „carbé" şi nu îl beau decât din motive religioase, fiindcă le permitea să comunice — la beţie — cu divinitatea, după cum credeau ei. În aceste cazuri îl beau fără să-l amestece cu apă şi se îmbătau într-un mod de nedescris.

Parte din duşmanii indienilor „iquitos", nişte războinici plini de cruzime, veniră într-o noapte să-i atace cu gînd să-i şi mănînoe, dar spaniolii i-au pus pe fugă cu uşurinţă, după ce lăsară câteva zeci de morţi pe câmpul de bătaie.

Indienii aceia păstrau destulă rînduiială în lucrurile care-i priveau. Vrăjitorul şi vraciul era numit „payé" şi avea medicamente rare, dintre ele folosind mult fumul de tutun care, după ei, avea darul să cheme demonii favorabilii. Fuma însă numai vraciul „payé", care trimitea fumul spre părţile dureroase ale bolnavului, în timp oe-i freca picioarele sau striga, poruncindu-i răului să plece.

În acele zile se petrecu un incident destui de neplăcut între Lope şi Zalduendo. Cînd plecaseră din satul celălalt, unde petrecuseră Paştele, şeful operaţiunilor militare poruncise ca nimeni să nu încarce lăzi mari sau saltele pe brigantine, ca să fie mai mult loc.

Doña Maria, care fusese amanta lui Zalduendo înainte ca acesta să se ocupe de doña Inés, era foarte supărată şi se duse să-i spună lui Lope că şeful gărzii adusese pe bord salteaua văduvioarei. Lope îl chemă pe Zalduendo şi avură o discuţie tăioasă, care se în venin ă cu amintirea altora dinainte. De vreme ce se găseau pe uscat, salteaua doñei Inés fusese instalată în coliba unde locuia cu amantul ei şi corpul delict nu fusese surprins la bord, dar salteaua nu putuse ajunge în acel sat decît pe una din .ambarcaţiuni.

— Destul cu nebuniile, spuse Lope, şi cu înşelătoriile. Ştiu eu ce ştiu şi ai să-l vezi pe dracu dacă-ţi închipui că poţi trece peste ordinele mele.

Zalduendo bănuia că doña Inés auzea cuvintele mai mult sau mai puţin jignitoare şi umilitoare ale lui Lope de Aguirre şi răspunse :

Dacă o să-l văd sau nu,
depinde de ce-am să
fac eu şi nu de ce-o să
spună ceilalţi

— .Nu-ani mai răspunde, Zalduendo, continuă amenințător Lope că, pe Dumnezeul meu, nu sînt eu omul care să tolereze lipsa de respect.

— Și nici eu unul care să poată fi numit mincinos.

— Taci și supune-te, că disciplina nu-i o virtute, ci o obligație, și sîntem pe picior de război.

Deși în aparență incidentul nu era grav, spiritele rămaseră foarte iritate, și din acel moment Zalduendo și Lope nu numai că umblau înarmați — ceea ce nu părea ciudat avînd în vedere funcțiile pe care le dețineau, — ci aveau pe lîngă ei și un fel de escortă. Libertinul Zalduendo și asceticul Lope se supravegheau cu dușmănie. Incidentul luă proporții.

Zalduendo se duse să-l vadă pe don Hernando, înfricoșat de amenințările lui Lope de Aguirre, mai vădite în înverșunarea din ochii lui decît în cuvinte. Salteaua dohei Ines căpăta, în acel du-te-vino, o importanță din ce în ce mai mare.

Dezavantajul lui Zalduendo față de Lope era cel pe careul are de obicei libertinul față de omul cast. Primul este încrezător și blînd. Avantajul lui Lope de Aguirre era, dimpotrivă, cel al omului integru, vibrînd ca o lamă de oțel și mergînd drept spre un singur țel, și din toate puterile lui.

Zalduendo îi spuse lui don Hernando că Lope umbla noaptea să-și caute adepți și forma grupuri secrete, nesocotind interesele guvernatorului. Tare se temea Zalduendo că în momentul în care Lope ar avea de partea lui destui maranioni, cum îi numea el, le-ar veni de hac dușmanilor, incluzînd printre ei chiar pe guvernator, pe don Hernando, despre care Lope vorbea acum cu prea multă ușurință.

Don Hernando ridica mîna și-l ruga :

— Taci, nu mai vorbi așa, că nu pot crede. Nu vreau să cred.

Ori de cîte ori vorbea Guzmán cu vreun soldat care, ca și Zalduendo, se arătase înainte de partea celor ce doreau cucerirea și ocuparea unor noi teritorii, după care să implore iertare de la rege, aducea acest subiect în discuție.

Zalduendo, care încă de la început refuzase să accepte — ca și La Bandera — atît în mod public cît și în sinea lui denumirea de trădător, stărui asupra avantajelor de care s-ar bucura toți dacă ar pătrunde în teritoriile Omagua, acum că se aflau atît de aproape de ele, și să ducă pînă la capăt planurile și țelurile inițiale ale expediției. Jumătate din indienii care veneau să facă schimburi erau din Omagua, și unii dintre ei, la întrebările spaniolilor, spuneau c-ar ști drumul spre el Dorado, spre orașul Manoa și spre laguna în care apa crescuse de trei ori pe cît fusese din cauza statuilor de aur masiv aruncate la fund cu sute de ani în urmă.

Don Hernando, alarmat de vorbele comandantului gărzii, care ajunse să-i spună că nu l-ar

mira ca Lope să fi conceput printre planurile sale şi pe acela de a-l omorî pe principe, aşa cum făcuse înainte cu Ursua, şovăi mult timp, dar în cele din urmă puse să cheme cîţiva indieni „omagua" care vorbiseră despre cl Dorado şi, prin intermediul femeii interpret, putură să se înţeleagă. Cel mai bătrîn dintre ei spunea :

— Manoa se află în mijlocul unui masiv muntos, la mare înălţime, şi sînt acolo mine de aur şi de argint şi munţi de cristal verde, iar la mijlocul văii lacul cel mare, în care el Dorado face baie în fiecare zi şi unde la trei date importante din an se aduc prinosuri de aur.

— Din ce sînt făcute casele din Manoa? Din paie?

— Nu. Din blocuri de piatră cioplite.

— Indienii umblă goi ?

—- Se îmbracă în stofe bune de lînă de vigonie.

— Au o religie a lor ?

— Se închină soarelui, ca şi noi. În fiecare zi, cînd răsare, îi înalţă rugăciuni.

— Tu ai putea să ne călăuzeşti într-acolo ?

— Da.

— În cîte zile ?

— Paisprezece zile de mers cu soarele-n stînga şi încă şase cu soarele-n faţă.

— Bine. Poţi pleca şi să nu spui la nimeni ceea ce am vorbit.

Indianul ieşi puţin oam mirat că nuni dăruiseră nimic. Zalduendo nu se mai gîndea decît la Manoa şi la lacul lui el Dorado.

— N-aţi început să vedeţi toate astea ?

Dar don Hernando mai şovăia încă. În sfîrşit, ca şi cum n-ar fi putut crede în eficacitatea faptelor sale, îl trimdise pe Zalduendo să-i convoace pe oamenii cei mai credincioşi şi mai siguri pentru a participa imediat la o adunare. Aceasta trebuia să aibă loc înainte de întoarcerea lui Lope. Şeful operaţiunilor militare se plimba la acea vreme dincolo de sat, cu garda lui personală, cu Elvira şi cu pajul Antondco.

În cîteva clipe veniră mai mult de o sută de soldaţi. Toţi se arătară de acord să caute teritoriile Gmagua şi ale lui el Dorado, să le cucerească şi să le ocupe, dar ştiau — spuseră unii — că lucrul ar fi imposibil atîta cît va trăi Lope de Aguirre, carie ţinea morţiş să se întoarcă în Peru şi să-l treacă prin foc şi sabie.

Don Hernando, care prezida adunarea, pusese sentinele cu porunca să-l anunţe dacă s-ar fi întors Aguirre şi se arătă neliniştit şi grăbit. Atrase atenţia celor de faţă să nu se lase convinşi dacă Lope le-ar vorbi iar de Peru, pentru că e un semn de lipsă de curaj să te iei după cel care propune soluţiile cele mai disperate, şi doar cei mai timizi şi slabi cădeau în această slăbiciune.

Totuşi, păreau hotărâţi cu toţii în acea zi, şi Zalduendo, într-am moment de exaltare, propuse să fie chemat Lope de Aguirre şi cînd va veni, să fie omorât pe loc ou spadele, căci după asta n-ar mai exista nici un fel

de probleme. Păreau hotărâţi, dar Montoya se opuse spunînd că împreună ou Lope ar veni şi unii dintre cei ce-l apărau şi de voie, de nevoie, ar trebui să-i omoare şi pe aceştia, lucru cu care nu era de acord, fiindcă mulţi erau oameni viteji şi merituoşi. În plus, mai erau şi prietenii lui personalii.

Spiritele erau mfierbîntate şi don Hernando tremura la gândul că Lope ar putea afla de toate acestea. Ceru să se păstreze cea mai mare taină, atrăgându-le atenţia că de păstrarea acestui secret depindea norocul şi viitorul tuturora

.Montoya spuse că îi părea foarte nimerită uciderea lui Lope pe cît şi pătrunderea în teritoriile Omagua şi el Dorado, căci şi lui îi stătea gîndul la statuile de aur aruncate în fundul lacului. La sfîrşit, propuse să aştepte pînă ce oamenii se vor găsi din nou pe brigantine, dezarmaţi cu toţii, afairă de cei din gardă, comandaţi de Zal- duendo, caire puteau să-l lichideze pe Lope fără să facă şi alte victime.

Don Hernando acceptă, cu condiţia să se îmbarce cît mai repede şi planul să se pună în aplicare, dat fiind că acel soi de conspiraţii nu puteau fi tăinuite prea mult timp.

Lnterveniră şi alţi soldaţi, dîndu-şi încuviinţarea, şi hotărîră că totul trebuia terminat în cel mult douăzeci şi patru de ore.

Lope parc-ar fi ghicit ceva căci, întorcîndu-se de la plimbare, primul lucru pe care-l făcu a fost să cheme trupele şi, în virtutea puterii sale de şef al operaţiunilor militare, să le împartă în companii de cîte patruzeci de oameni, punind în fruntea fiecăreia cîte un căpitan prieten de-al său şi păstrînd-o pentru sine pe cea mai bună, cea mai sigură şi credincioasă. În compania care avea în sarcină paza principelui puse mulţi prieteni de-ai lui don Hernando, dar strecură şi cîţiva de-ai săi, pentru a spiona.

Lope era în relaţii foarte proaste ou Gonzalo Duarte, majordomul-şef al lui don Hernando, iar acesta, temîn- du-se că Lope s-ar puitea înverşuna cu prima ocazie împotriva lui, ceru şi obţinu de la principe un decret prin caire nimeni nu putea judeca, nici.nu se putea amesteca în treburile ce reveneau personalului casei regale, în- afară de principe însuşi. Lope, aBlînd aceasta cam la o oră după întoarcerea sa, veni cu cîţiva soldaţi înarmaţi şi-l arestă pe majordom, iar după ce-l legară, îl duseră la coliba negrului Carolino care-şi scoase frînghiile cernite, pregătindu-se să se-apuce de lucru după ce Lope îi arătă, ca şi-n alte dăţi, hîrtia misterioasă.

Dar don Hernando, înarmat, veni după majordom şi avu un schimb de cuvinte tari cu Lope, pe care-l ameninţă, lu- îndu-i prada din gheare. Duarte şi principele se întoarseră la locuinţa acestuia, iar în spatele lor venea Lope, aci ameninţător, aci rugător, şi cînd ajunseră la colibă, acolo, cu uşile închise, Lope începu iar să-l roage cu strigăte puternice şi îndrăzneţe să i-l dea înapoi pe arestat, căci avea acest drept ca şef al operaţiunilor militare, deoarece Duarte săvîrşise delicte importante faţă de slujba lui şi faţă de interesele taberei. Spunea că era duşmanul său — al lui don Hernando — şi că el, Lope, făcea asta în primul rînd pentru binele său şi pentru securitatea armatei. Don Hernando refuza în continuare şi Lope de Aguirre, în genunchi şi cu spada scoasă din teacă, insista în modul cel mai patetic din lume că trebuia neapărat să taie acolo, pe loc, capul lui Gonzalo Duarte pentru a-l scăpa de primejdie pe cel al guvernatorului don Hernando, dar acesta îi răspunse rece să-şi vîre spada în teacă, să se liniştească şi să plece de-acolo, pentru că el avea să facă cercetări, şi dacă majordomul era vinovat, îl va pedepsi cu asprimea cuvenită.

Căldura de pe insulă era în ziua aceea infernală, şi două din femeile care însoţeau expediţia leşinară şi trebuiră a- jutate şi readuse la viaţă, căci păreau pe jumătate moarte.

Lope de Aguirre asuda sub coif şi barba udă i se lipea de platoşă. Interveniră atunci cîţiva căpitani, ce se aflau de faţă, unii dintr-o tabără şi alţii din alta, şi reuşiră să-l calmeze pentru moment.

Gonzalo Duarte se adresă atunci lui Lope de Aguirre pentru a-i spune că făcea o greşeală considerîndu-l duşman, căci încă de pe cînd umblau prin ţinuturile indienilor Motilones păstrase unele secrete care l-ar fi costat pe Lope viaţa dacă le-ar fi destăinuit.

—- Ce secrete ? întrebă Lope, sceptic, dar puţin mai liniştit.

— Aţi spus, în ţinuturile Motilones, că Ursua trebuie ucis şi că noi trebuie să ne ridicăm împotriva conducerii şi să ne întoarcem la Lima cu armele-n mînă pentru **a** pune cu orice preţ stăpînire pe ţară, iar eu ştiam foarte bine că aţi spus asta, şi, cu toate că eram în cele mai bune relaţii cu guvernatorul Ursua, n-am suflat o vorbă nici în ţinuturile Motilones, nici în cele ale indienilor Caperuzos, şi nici pe apă, de-a lungul călătoriei. Nu m-aş fi aşteptat niciodată, încheie Duarte, c-o să-mi răsplătiţi credinţa în felul acesta.

— Recunosc, răspunse Lope, că ceea ce spune Duarte este adevărul adevărat şi că i-am rămas dator în această privinţă. Recunosc că i-am promis să-l fac căpitan cînd am să ajung şef al operaţiunilor militare şi că, cu sau fără a- ceastă făgăduială, sau cum vreţi s-o luaţi, Gonzalo Duarte mi-a păstrat credinţa promisă.

Ceilalţi folosiră momentul pentru a interveni şi a-i o- bliga pe cei doi să se împace, şi însuşi don Hernando le ceru să-şi dea mîna, iar Lope de Aguirre îl şi îmbrăţişă.

Erau zile — spunea Pedrarias — în care căldura scotea oamenii din minţi, şi din cauza asta zicea uneori că toată lumea trebuia să ţină cont de nestăpînirea şi irita- bilitatea celorlalţi, lucruri care se datorau epuizării nervoase produse de acele călduri, pe care Pedrarias le numea „paroxism ecuatorial", iar alţii *nebunia ecuatorului*. Se presupunea că la acele latitudini fiecare avea drept la oarecare inconsecvenţă şi la o anumită iresponsabilitate.

Dar nimic din toate acestea nu schimbă adevărata stare ele spirit a oamenilor, se prefăcură însă cu toţii, gîndind să cîştige timp pentru a vedea cum aveau să se prezinte lucrurile în orele următoare. Lope privea în jurul său şi nu ajungea să înţeleagă cine era de partea lui şi cine nu. iar uneori simţea primejdii noi din toate părţile, fără însă a şti precis despre ce e vorba. Trebuia neapărat să ştie cine vroia să meargă la Lima trecînd prin sînge şi foc şi cirve spre Manoa şi spre lacul lui el Dorado.

Prezenţa lui Montoya îl neliniştea în mod deosebit, pentru că se purta în casa principelui ca la el acasă, ba vorbi chiar pe şoptite cu don Hernando de două ori, fără ca Lope să audă ce spune. Acesta, dezorientat şi alarmat de golul care se crea în jurul lui, sfîrşi prin a trînti o înjurătură şi plecă însoţit de patru, cinci credincioşi de-ai săi.

în acea după-amiază, înainte de căderea nopţii, pe cînd Lope se afla cu garda lui personală în apropierea pădurii, aşezat pe un trunchi căzut, chiar la marginea ei, auziră cu toţii un zgomot ciudat în inima desişului şi priviră înapoia lor, crezînd că o mare turmă de animale — pume sau jaguari — venea în grup compact spre ei. Descoperiră însă numaidecât că era un mare val de spumă, acoperită de frunze şi ramuri uscate — luminată la răstimpuri de lună
— rămas de pe urma uneia din inundaţiile acelea frec- vente pricinuite de ploile torenţiale căzute în vreun loc mai mult sau mai puţin îndepărtat. Sau, pur şi simplu, pricinuită de frămîntările valurilor oceanului în timpul fluxului, care se simţeau pînă la dcuă sute de leghe în susul fluviului.

Spuma era acoperită cu un strat gros de buruieni care se ridicau şi se umflau şi produceau un zgomot mare, asemănător cu tropotul a sute de animale.

Cînd venea acea umflare a apelor, o mulţime de insulite — şi uneori nu numai insulite — erau inundate şi acoperite de ape, şi multe animale, surprinse, înotau spre cele care mai erau încă uscate, părăsindu-le apoi cînd apa se întindea pînă la ele.

Unele ajungeau la mal, dar cele mai multe se înecau. Indienii ştiau foarte bine cînd vor fi inundate

acele insule şi, cîteodată, se întrebau unuil pe altul în glumă, arătînd spre locurile încă uscate :

— *Yasso yaoata ?*

Adică : „Facem o plimbare" ? Iar celălalt, care ştia ce avea să se întîmple, rîdea. Atunci, cel care întrebase, arăta un braţ de rîu mai mic şi spunea, justificîndu-şi parcă propunerea :

— *Lagarapes*.

Adică : „Un biet pîrîiaş cuminte".

Şi rîdeau amîndoi. Mai toţi acei indieni, cu simţul lor infantil al umorului, erau indieni „omagua".

Lope de Aguirre, care se înspăimîntase o clipă văzînd ce se întîmplă în adîncul pădurii, începu să rîdă — arareori îl văzuseră rîzînd cu atîta poftă — şi spuse :

— Aşa sînt toate, sau cele mai multe din spaimele de pe lume. Spumă şi nimicuri. De aceea să mergem cu capul sus, maranioni. Şi mai ales aouma cînd, deoarece ne găsim aproape de indienii „omagua", sînt unii care se întorc la vechea iluzie şi confuzie şi mizerie a ţinutului el Dorado.

Nu departe de-acolo, negrul Bemba, exagerînd mişcările de dans, cînta :

Ibişii se spînzură singuri singuri se-atîrnă în laţ, mamă, şi se poate oare şti de ce ?

— Pentru că se vor *gorve...*, îi răspundeau ceilalţi.
— încotro ?
— Unde-i caimanul, se duc, s-or duce.
— De ce ?
— Fiindcă-i bate, nu de alta.

Ibişii se spînzură singuri şi eu vreau să ştiu de ce.

— Se duc să-l vadă pe tata de cealaltă parte a mării.
— Trebuie să vadă.
— Să vadă pe cei pe care i-au părăsit.
— *Zumba-le*.
— Pe tata şi pe mama.
— *Zumba-le*.

Şi o ţineau mereu tot aşa. Lope de Aguirre îi privea de la oarecare distanţă şi se întreba :

— Pe unde-o mai fi acum salteaua donei Ines ? Or fi ascuns-o ?

Negrii continuau să cînte şi să danseze. Era modul lor de manifestare a *nebuniei ecuatorului.*

Lope îşi zicea că în mijlocul atîtor greutăţi ascunse ori aparente, salteaua donei Ines nu-i mai ieşea din cap.

în ziua următoare, în zori, se întîmplă un alt lucru deosebit, care dezvăluia ce înseamnă viaţa la acele latitudini. Un soldat văzu un crocodil care, alb şi tînăr cum era, promitea să aibă carnea mai fragedă, şi îl ucise împuşcîndu-l în ochi.

îi spintecară burta şi înăuntru dădură peste un şarpe încă viu, lung cam de trei picioare.

Văzînd că se mişcă — deşi era rănit la cap — şi temîndu-se c-ar puitea fi veninos, îl spintecară şi, în pîntecele şarpelui, apăru o imensă broască rîioasă, liniştită şi nemişcată, dar şi ea vie, judecind după slabele palpitaţii din regiunea inimii.

Lope, care alergase la zgomotul împuşcăturii — împlătoşat ca întotdeauna — se uită şi rămase pe gînduri : „Broasca a fost surprinsă de şarpe în timp ce tocmai se pregătea să mănînce vreo lighioană mică, dar şarpele a fost prins tocmai cînd înghiţise broasca. Iar crocodilul a fost vînat şi omorît imediat după ce înghiţise şarpele. Iar omul e ultima treaptă în acel straniu lanţ de înfrîngeri şi victorii. Tragedia unei fiinţe însemna victoria alteia. Cine va veni după om ? Aşa sînt toate celelalte lucruri din lume — îşi spunea Lope, cu inima uşoară — şi trebuie să fii cu ochii-n patru şi s-o iei înaintea tuturora."

Nu cumva se găsea pe-acolo prin apropiere cineva care să vîneze omul care ucisese crocodilul şi să-l mănînce ? N-ar fi fost de mirare, dacă soldatul care omorîse crocodilul ar fi fost singur, pentru că, după cum am spus, indienii erau canibali. Dar nu se întîmplă nimic

şi, puţin după aceea, crocodilul, tăiat bucăţi, se frigea la foc.

Negrii îşi vedeau de sărbătoarea lor matinală (mereu aveau cîte ceva de sărbătorit) şi merita să-l vezi pe Caro- lino, în mijlocul grupului de compatrioţi africani, gata cherchelit — deşi era devreme — de băutura indienilor „omagua".

Ziua intra încet, încet în clopotul de sticlă al ecuatorului şi căldura producea iarăşi efecte stranii. Pe cît de repede luau oamenii o hotărîre urgentă, pe atît îndeplinirea ei — imediată şi inevitabilă — se amina fără să se ştie de ce. Iar uneori era uitată.

Zalduendo, culcat pe faimoasa saltea, foarte preocupat, îi spunea doñei Inés :

— Nu mai ştiu ce să mă fac, cînd văd atîtea intrigi în jurul meu, şi de-o parte şi de alta.

Doña Inés nu răspundea şi Zalduendo vorbea înainte, ca şi cum ar fi aşteptat un sfat. Ea îi spuse, într-un tîrziu, amintindu-şi un proverb :

— Mănîncă pîine şi bea vin şi spune adevărul. Asta e viaţa omului.

Zalduendo nu înţelegea ce vrea să spună doña Inés cu asta. Pe Amazoane nu se găsea pîine şi nici vin adevărat, deşi băuturi fermentate erau destule.

Între timp, toată lumea părea să fi uitat hotărîrile din ajun. Soarele, care întreţinea fluiditatea sîngelui şi a limfei şi vroia, poate, să le dizolve creierii, prezida conspiraţii, sugera omoruri şi alte nelegiuiri şi spărgea în aer, ca pe nişte băşici, chiar şi intenţiile pe care le insuflase.

Aceea era ziua plecării, dar nimeni nu făcea nimic. Adevărul e că toţi se simţeau bine pe insulă şi că nimeni nu părea grăbit să-şi continue drumul. Hrana era excelentă, iar felurile cele mai preţuite, broasca ţestoasă şi caimanul, condimentate în fel şi chip. Curcanul sălbatic, dacă-l prindeau, şi nu era uşor, constituia o delicatesă. Pregăteau din el mîncăruri minunate, şi în acea zi îi aduseră lui Lope două, preparate în moduri diferite ; el începu să mănînce, dar apoi, uitîndu-se la ceilalţi, strigă :

— Să se aducă pentru toţi ! Nu mănînc pînă n-or să mănînce toţi maranionii mei.

Indienii se puseră pe treabă şi, după o jumătate de oră, mîncau toţi spaniolii din aceleaşi feluri de mineare, foarte apreciate de ei. Lope făcea caz de purtarea lui severă şi camaraderească, şi unii maranioni îl iubeau pentru asta, recunoscînd în el pe unul de-ai lor, adică, un om din popor.

În acele locuri fluturii erau mari şi, cînd stăteau locului, formau, pe trunchiul copacului sau pe uşa colibei, un triunghi negru sau albastru, nemişcat. În zbor, lăsau să se vadă pe dedesubt culori rare, printre care predomina galbenul şi albul. în marea frumuseţe inutilă a acelor fluturi se simţea ceva ca un fel de pericol.

Unii soldaţi, care nu se temeau de gloanţe, de lăncii şi nici măcar de săgeţile otrăvite ale indienilor, săreau înapoi cînd un fluture dintr-aceia trecea în zbor atingîn- du-le faţa.

Veni amiaza şi oamenii tot nu se îmbarcară, şi mai trecură douăzeci şi patru de ore fără să fie dus la îndeplinire complotul împotriva lui Lope. Principele, don Hernando, începu să se simtă neliniştit, neştiind el însuşi ce să facă şi încotro s-o apuce. Trimisese după Zalduendo, dar acesta nu mai venea. Nu era niciodată la postul său, şi don Hernando îl certă, deşi cu blîndeţe, spunînd că îi era de-ajuns dacă o vedea pe doña Inés din opt în opt zile, şi că nu trebuia să-şi părăsească postul. Din opt în opt zile ! în chestiuni de dragoste, tînărul principe gîndea ca un pustnic din deşert.

Cu toate astea, Inés rămăsese credincioasă amintirii lui Ursúa, iar după moartea lui niciodată n-a mai vrut să vorbească despre el, ca şi cum nici un maranion n-ar fi meritat acea încredere şi onoare. Unii i-l

vorbeau pe Ursúa de bine, alţii de rău, iar ea asculta impasibilă. O dată îl întrebă pe Zalduendo :

— De ce l-au omorît pe Ursúa ?

— Oh, zise el, fără să ştie ce să răspundă. Toţi omoară. Pînă şi tu l-ai omorît pe La Bandera.

— E adevărat oare ? întrebă ea.

Şi, fără voia ei, se arăta fericită. Nu găsea că a făcut rău omorîndu-l pe La Bandera.

Zalduendo îi făcuse rost fostei sale amante, mulatra Maria, de un prieten care, de altfel, fusese mereu îndrăgostit de ea. Aşa că mulatra se simţea mai puţin părăsită. Nu-i mai purta pică doñiei Inés, şi amîndouă îl vorbeau de rău pe Zalduendo. Dar el şi noul amant al doñiei Maria umblau mereu împreună, îşi povesteau taine de dragoste şi îşi făceau confidenţe. Aguirre prinse de veste şi spuse, de mai multe ori şi în diferite locuri, că treaba asta nu putea sfîrşi bine. Nici aceea cu Duarte. Lope era uneori gelos în prietenie, aşa cum sînt amanţii în dragoste.

Între timp, Lorenzo de Zalduendo, în loc să se simtă vinovat pentru incidentul cu salteaua, se duse la Lope de Aguirre şi, pe un ton calm şi prietenos, dar cu nervii încordaţi, îi spuse :

— Ştiu că vorbiţi de mine şi de doña Inés şi, de vreme ce vă ocupaţi atîta de noi, m-am gîndit că ar fi bine să vă cer să daţi ordin să ni se asigure un loc bun pe brigán tină.

Lope de Aguirre îşi pironi ochii asupra lui, fără să răspundă. Nimeni n-a putut desluşi vreun sentiment anume pe faţa uscată ca iasca a lui Lope.

— Salteaua aceea, spuse, în sfîrşit, o să coste viaţa cuiva ; şi plecă şchiopătând.

Cu toate acestea, şi urmînd instrucţiunile primite cu o zi înainte, Zalduendo pregătea lucrurile pentru îmbarcarea oamenilor, aranjînd în cea mai bună brigantină (care era acum acoperită) locul cel mai bun pentru doña Inés şi pentru prietena ei, care umbla în fiecare lună cu alt curtezan. Zalduendo nu duse numai salteaua, dar şi lăzi şi alte bagaje de-ale celor două femei.

Lope de Aguirre ieşi înaintea lui Zalduendo, amintin- du-i ordinele pe care i le dăduse, şi căpitanul gărzii îi răspunse :

— Pe legea mea, că asta se cuvine să le-o spun şi doamnelor, stăpînele mele, şi am să vorbesc mai întîi cu ele.

Se duse la coliba lui şi ieşi din nou cu o lance. înconjurat de cîţiva soldaţi înarmaţi, aruncă lancea spre un arbore, în al cărui trunchi se înfipse şi coada rămase vi- brînd, în timp ce Zalduendo spunea :

— Zău că lancea asta ar fi mai bine folosită împotriva cui ştiu eu !

în acea după-amiază muri de căldură — aşa se spunea — fetiţa indiană care-o servea pe doña Inés — mica văduvă de nouă ani — şi pe cînd o îngropau, doña Maria, mulatra, rosti :

— Dumnezeu să te ierte, fetiţo, că nu peste mult o să ai destui tovarăşi.

în acelaşi timp, şi nu departe de-acolo, Zalduendo, smulgînd lancea din trunchi, spuse în gura mare :

— Ce, parcă mie-mi trebuie favoruri de la stîrpitura aceea de Aguirre ? Să-i cer eu voie ca să pun salteaua pe brigantină ? Trăim noi şi fără el, ce dracu, că nu sînt eu omul care să aibă nevoie de consimţămîntul lui.

Aguirre află şi, gîndind că Zalduendo se simţea ocrotit de principe, se duse la don Hernando, spunîndu-i că n-avea încredere în nici un sevillan — don Hernando era din Sevilla, ca şi Zalduendo — şi că să fie cu băgare de seamă, fiindcă de-acum înainte, el, Lope, va umbla însoţit mereu de cincizeci de maranioni curajoşi şi bine înarmaţi şi că e mai sănătos pentru don Hernando să

mănînce buruieni smulse din nisip decît gogoşile pe care i le făcea Gonzalo Duarte, majordomul lui.

În acea zi era o căldură de iad. Indienii aşteptau răcoarea asfinţitului ascunşi în bMoguriie lor, dar spaniolii umblau de colo-colo în plin soare şi împlătoşaţi.

Abia plecase Lope de Aguirre de la colība lui don Hernando cînd, părîndu-i rău, se hotărî să se întoarcă, să-i dea explicaţii şi să-i ceară scuze, iar don Hernando se prefăcu a primi toate astea, deşi rămase foarte amărît, iar de atunci umbla şi el înconjurat de oameni înarmaţi, şi se tratau unul pe altul cu politeţe, dar cu cea mai mare neîncredere.

Don Hernando nu putea înţelege — şi nici Zalduendo — de ce nu se punea odată în aplicare planul privitor la lichidarea lui Lope de Aguirre. Toţi oamenii care făceau parte din complot erau cuprinşi de oarecare dezorientare, şi cum lipsea un cuvînt de ordine, nimeni nu făcea nimic, în satul acela trăiau bine, mîncare se găsea din belşug şi plutea o vagă bănuială că se aflau mai aproape ca niciodată de el Dorado.

Ordinul de îmbarcare tot nu se dădea.

Între timp, Lope de Aguirre, calm în aparenţă, sporovăia lîngă mal, în partea unde se găseau brigantinele, şi le spunea soldaţilor din jur :

— Ne-apropiem de mare şi-apoi vom ajunge pe insula Mărgăritā, iar de-acolo pe uscat, unde vom avea, de cum vom atinge pămîntul, mai bine de-o mie de negri din Panama care vor veni cu noi cînd vor afla că l-am omorît pe Ursua, duşmanul lor de moarte. Le vom reda libertatea, le vom da arme şi ne vom năpusti împreună cu ei şi cu alţii asupra Ferului.

Lope de Aguirre făcuse numirile, aşa cum am mai spus, în toate posturile importante din Lima, şi unii maranioni, mai mult sau mai puţin naivi — căci erau de tot soiul — se duceau la Lope de Aguirre şi-i spuneau :

— Seniore, vreau să vă cer o favoare, dar să-mi fie acordată înainte de-a v-o spune.

— Zi-i fără grijă, că unor soldaţi atît de buni nu li se poate refuza nimic.

— Favoarea pe care doresc să mi-o acordaţi încă dinainte de-a o vă aduce la cunoştinţă este aceea că ţin mult să trăiesc în oraşul Ouzco din Peru, iar acolo locuieşte un cetăţean bogat pe care, după ce vom ajunge, voi încerca să-l lichidez, iar apoi aş vrea ca averea şi femeia lui să fie ale mele.

— Aşa va fi, răspundea Lope de Aguirre, şi poţi să le consideri de pe-acum ca ale tale.

Apoi, cînd rămînea singur, Lope gîndea că acel soldat îşi avea revendicările lui întocmai ca şi el. Ca fiecare.

Descoperiră că indienii din acele locuri mestecau frunze de coca, cum făceau şi cei de pe platoul înalt din Peru. Unii scoteau din acele frunze, după ce le puneau la macerat, o pastă groasă pe oare o amestecau cu apă şi o beau. Indienii făceau aceste treburi cu grijă şi solemnitate şi cu un fel de veselă camaraderie, asemănătoare cu a soldaţilor sau marinarilor europeni cînd beau prin cîrciumi.

Apoi, cei care băuseră coca se simţeau înviorăţi, însufleţiţi şi cu puteri sporite pentru muncă. Partea proastă era că uneori mai beau şi rachiu şi se îmbătau.

Dar nu era numai asta. Băştinaşii din insulă şi de pe ţărm trăgeau pe nas un praf, aspirîndu-l dintr-un tub cu o căţuie la capăt (ca o pipă), iar alţii ţinîndu-l între degetul mare şi arătător.

Era sămînţă de *parică* pulverizată, care producea efectele cele mai diferite. Pe unii îi făcea să cadă într-o stare de apatie şi de extaz, iar pe alţii îi excita şi-i înnebunea. Lucru care depindea, se pare, de temperamentul fiecăruia.

Acei indieni aveau urechile despicate în două. În partea de jos li se lungiseră atît, încît le atîrnau pe

umeri, ca niște zdrențe. Ceea ce lor li se părea a fi un semn de frumusețe și de importanță.

— Âștia, spuse Lope, sînt urecheații, pe oare i-am mai văzut și în partea muntoasă, spre Quito.

Erau niște indivizi pe care nu-i puteai uita. Femeia avea pe față o expresie dură ca și a bărbatului, și nici una din trăsăturile ei nu se armoniza cu cealaltă. Doi ochi feroci și enormi contrastau uneori cu o gură de o dulceață și suavitate ridicole și, între ele, un nas ca un promontoriu, ce părea lipit pe față, în mod artificial, crescut enorm de mare, inflamat, poate, din cauza obiceiului de a aspira acel praf.

Mai degrabă îi puteai considera înrudiți cu maimuțele cu blana curată și fața roz decît cu oamenii. Pînă și negrii îi priveau uneori cu o strîmbătură de dezgust. Se vedea bine că erau niște bieți nenorociți care alunecau pe panta degradării și, într-un fel sau altul, se stingeau din cauza viciilor, printre care canibalismul, praful *parică,* rachiul și coca. Fără să mai punem la socotală *nebunia ecuatorului.*

La acele latitudini ale Amazoanelor, trebuia să te păzești cu cea mai mare grijă de vampiri, niște lilieci cu un aspect respingător care se apropiau de oameni în timpul nopții și, provocîndu-le pe nesimțite o mică rană, se hrăneau cu sîngele lor.

Nimeni nu-și aducea aminte ca cineva să fi fost trezit vreodată de sinistrul lor obicei, deoarece saliva vampirilor este anestezică, așa că nimeni nu simte mușcătura. Nocturnul animal începe prin a linge partea corpului pe care vrea s-o atace. Locurile preferate sînt buricele degetelor de la picioare, de la mîini, nasul, ceafa sau lobii urechilor. După ce ling și anesteziază pielea, rup o bucățică de vreo jumătate de centimetru patrat. ca să se poată produce hemoragia. Și singele curge, iar ei beau în voie, fără ca victima să-i simtă.

Bineînțeles, aceasta se trezește a doua zi cu locurile atacate mînjite cu sînge și știe ce i s-a întâmplat, dar nu s-a pomenit ca cineva să se trezească din cauza agresiunii liliacului.

Ca să se apere de ei, oamenii trebuiau să doarmă încălțați și cu capul și mîinile învelite în cîrpe, lucru care, în timpul nopților caniculare de la ecuator, era într-adevăr imposibil, dat fiind că cel care încerca s-o facă se dezgolea în somn fără să-și dea seama.

Vampirii atecau și păsările mari, la ceafă și, bineînțeles, copiii fără apărare, dacă mamele nu erau cu ei ca să-i a- lunge. Cînd soldații se plîngeau de mușcături, Lope de Aguirre rîdea răutăcios și spunea :

— Vina e a voastră că dormiți. Mie, că nu dorm, nu-mi sug sîngele lipitorile astea zburătoare.

Fuseseră cazuri de copii care, pierzând prea mult sînge, muiililseră.

Ceasurile se scurgeau și nimeni nu urca la bord. Indienii își luaseră porția de coca, iar spre seară începură să cînte din niște fluiere de bambus cu numai două găuri, aproape de ambușură, repetând mereu același sunet, după oare obișnuiau să danseze la petrecerile lor, dar în acea zi se mulțumeau să umble de eolo-oolo și să cânte făcîn- du-se că nu văd pe nimeni și că nici nu privesc în jur, deși aflînd, în felul lor, despre toate.

Zvonul tensiunii crescînde din tabără ajunsese pînă la
ei.

Lope de Aguirre, comentând cuvintele lui Zalduendo în legătură cu salteaua donei Ines, spunea că pentru Zalduendo ar fi mult mai bine să se lase în voia soartei decît să arunce cu lancea și să facă pe grozavul. Zalduendo, pe de altă parte, aflînd despre povestea aceea ou lăsatul în voia soartei, se duse la don Hernando și-ii ceru să dea imediat ordin ca Lope de Aguirre să fie lichidat. Don
Hernamdo îi porunci să tacă, dar doi soldați din serviciul lui don Bernando, anume căpitanul Guiral și majordomul

Villena, îndrăzniră să spună că, dacă trebuia să se facă ceva, să se facă numaidecît.

Don Hernando se ridică foarte nervos şi le ceru să-l lase pe el să hotărască în privinţa unor lucruri atît de grave ca acesta, apoi le făgădui că va lua chiar în acea zi o hotărîre. Era foarte agitat şi, aci îşi punea platoşa de oţel şi-şi încingea spada, fără nici un rost, aci scotea totul de pe el şi rămînea aproape în pielea goală, din cauza căldurii.

Aşa îl găsi Lope de Aguirre care, venind cu o ceată de oameni de-ai lui, fără să ţină seama de nimeni, îl insultă pe Zalduendo şi, înainte ca acesta să poată pune mîna pe armă, începură, acolo pe loc, să-4 împungă cu spada şi ou pumnalul pînă-l lăsară mort. înnebunit, don Hernando striga în gura mare :

— Domnilor cavaleri, stăpîniţi-vă !

Dar asta nu folosi la nimic, şi Zalduendo îşi dădu ultima suflare la picioarele compatriotului său, principele. Apoi, Lope de Aguirre se întoarse spre doi dintre ai săi, Anton Llamoso şi Francisco Carrion, acesta din urmă un metis, şi le porunci să se ducă să le caute pe dona Ines şi pe prietena ei Maria şi să le omoare acolo unde se vor afla.

— Sînt sătul, spuse, de poveşti cu tîrfe în tabără.

între timp, don Hernando, îndurerat şi mîhnit de moartea căpitanului gărzii sale, îi spuse lui Aguirre că nu va uita niciodată lipsa de cuviinţă şi puţinul respect pe care-l avea faţă de persoana lui, îndrăznind să omoare sub proprii săi ochi un căpitan ca Zalduendo şi că să ia bine seama la ceea ce face, pentru că el va trebui să judece asemenea acte, să le califice şi să le pedepsească, dat fiind că trupa nu era o adunătură de tîlhari, ci o armată de oameni care sperau ca, prin pilda lor cea bună, să mai obţină încuviinţarea cîtorva, la fel de viteji, cînd vor ajunge pe uscat, şi că acea purtare părea mai degrabă a unor tîlhari buni de spînzurat decît a unor cavaleri. Că nu era el omul care să permită şi să tolereze fapte ca acestea şi că...

Dar Lope de Aguirre, scos din răbdări, îi răspunse din nou cu neruşinare :

— Excelenţa-voastră nu vă pricepeţi în ale războiului, nici nu ştiţi să vă stăpîniţi sau să-i stăpîniţi pe ceilalţi, iar eu nu am încredere în nici un sevilian ca Zalduendo şi alţii ca el, căci toată lumea cunoaşte făţărnicia şi prefăcătoria care zace-n ei. Excelenţa-voastră, continuă Lope, trăiţi fără grijă şi rău faceţi, deoarece cînd ai funcţia pe care o aveţi sau pe care o am eu, trebuie să te porţi ca mine şi, dacă vreţi cumva să convocaţi un consiliu de război şi să mă puneţi sub acuzare din cauza morţii lui Zalduendo, aveţi grijă să vă puteţi bizui pe cincizeci sau şaizeci de războinici bine înarmaţi şi gata să-şi dea viaţa pentru excelenţa-voastră, din pricina celor ce s-ar putea întîmpla, căci eu atîţia am, dacă nu chiar şi mai mulţi ; şi dacă mai doriţi un sfat, voi spune ex- celenţei-voastre că ar fi mai bine să mîncaţi turtele pe care le fac indienele frămîntînd aluatul cu picioarele lor murdare decît pateurile pe care vi le prepară majordomul Duarte.

Şi, zicînd acestea, plecă fără să mai asculte răspunsul principelui. Se duse la coliba doñei Inés şi intră spunînd :

— De neuitat va fi aoeastă zi pentru voi.

Dar nu era nimeni şi atunci îşi aminti că dăduse ordin să fie omorîtă.

Puţin după aceea, Carrión şi Llamoso, prieteni de-ai lui Lope, plecară în căutarea doñei Inés şi a Măriei mulatra şi, găsindu-le punînd flori pe mormîntul fetiţei moarte în ajun, se năpustiră asupra lor. începu Llamoso, cu o sulă de şelar, cu oare îi dădu doñei Inés vreo douăsprezece lovituri, dar fără s-o omoare. Se aflau înapoia unor arbuşti de dincolo de sat, şi văzînd Llamoso că celălalt îi tăiase gîtul Măriei din prima lovitură şi îşi ştergea

pumnalul pe fusta ei, hotărî şi el să termine cu doña Inés şi, apucînd-o de păr cu mîna dreaptă, pentru -că era stîngaci, îi înfipse de cîteva ori pumnalul în gît.

Corpurile erau atît de mutilate, încît pe soldaţi îi prinse mila cînd se apucară să le îngroape.

Doña Inés era femeia cea mai frumoasă din Peru, după cum spuneau toţi cei care-o cunoscuseră.Lope le explică apoi soldaţilor că poruncise asta pentru ca doña Inés să nu mai fie cauza altor omoruri cum fusese pînă atunci.

Săpară un mormînt în nisip — nici măcar în pămînt tare, şi asta era o imprudenţă, deoarece indienii aveau să le scoată şi să le mănânce — şi le îngropară. Torralba şi doña Elvira se duseră să pună flori pe mormînt şi să se roage. Maranionii se uitau la ele înmărmuriţi.

Părintele Henao îi închină frumoasei peruviene un epitaf în latineşte şi îl lăsă scris grosolan, pe mormîntul nisipos, chiar cu pumnalul pe care îl folosise Liamoso : ***Conditur hic lauris prefulgens forma pulloe Quam tulit insontem sanguinolenta'manus Gloria silvarum est, extinctum cenere corpus Ast Domini vivens displicuit facies.***

Adică : „Se ascunde sub ăşti lauri splendida formă a unei tinere, pe care, fără vină, o omorî o mînă- nsînge- rată. Trupul ei, prefăcuit în cenuşă, e gloria pădurilor, căci vie, frumuseţea-i n-a fost pe placul ©mului".

Cînd află Lope, îi spuse părintelui Henao :

— Toate-s bune, afară de cuvântul *puelloe,* pentru că adevărul e că nu prea mai avea nimic de fecioară doña Inés, Dumnezeu s-o ierte.

Preotul îi răspunse că nu era *puelloe*, ci *pulloé* şi că asta nu însemna fecioară, ci tânără, tinerică.

— Da, văd, şi Lope rîdea în barbă. Puicuţă. Ştiu şi eu latineşte, să nu creadă sfinţia-ta că-mi place să mi se dea lecţii. Mai ştiu şi eu <âte oeva.

Şi se uită la preot cu aerul acela impenetrabil oare pe cîte unii îi băga în sperieţi.

După moaitea şi îngroparea lui Inés şi a doñei María, Lope, simţindu-se liniştit de această victorie şi mai mult sau mai puţin vinovat, reveni acasă la don Hernando şi-i spuse, după obiceiul flui, cu vin f el de arogantă politeţe :

— Vin să vă dau satisfacţie în legătură ou uciderea lui Zalduendo, care amenințase cu moartea pe un atît de înalt servitor al vostru cum sînt eu, şi acum, exoelenţa- voastră se poate simţi în siguranţă penitru că eu sînt

mult mai destoinic să v^ă apăr decît Zalduendo şi decât mulţi alţii în care excelenţa-voastră are prea mare încredere aici în casă. Să dea Dumnezeu să nu vă dezamăgească prea curând.

Principele asculta palid, neştiind însă ce să răspundă şi nici măcar ce să gîndească, aşa că Lope continuă :

— Uitaţi-vă pe uşă afară şi veţi vedea că am cu mine pe toţi veteranii armatei şi că i-am adus aici pentru apărarea şi pentru siguranţa exoelenţei-voastre şi pentru a menţine ordinea cuvenită în tabără, aşa încît nimeni să nu îndrăznească să nu asculte. Căci, dacă salteaua doñei Inés a adus ceea ce-a adus, ce vor putea aduce motive şi mai mari de neînţelegere, cum sînt zilnic atîtaa în tabără ?

Principele nu vru să se uite afară şi, amintindu-şi incidentul cu salteaua, îşi zicea că s-ar putea să nu existe motive mai mari printre acei maranioni exasperaţi de căldura ecuatorului, tineri şi fără femei.

Lope de Aguirre zări la una din uşile interioare pe căpitanii Guiral de Fuentes şi Alonso de Villena şi, văzîndu-d tot atît de palizi ca şi don Hernando, spuse :

— Să dea Dumnezeu să nu plătească cei cinstiţi pentru cei păcătoşi, şi fiecare să fie la fel de sigur ca mine cînd va suna ceasul Judecăţii.

— Al răzbunăm, bolborosi don Hernando.

— Răzbunare sau dreptate, căci din prigonit am devenit prigonitor şi în asta stă tot secretul vieţii. Eu mă ţin de cele spuse, şi de fapte mai mult decât de vorbe.

Şi ieşi bocănind, cum îi zicea el şchiopătatului.

Don Hernando nu-i spusese lui Lope că-i primea explicaţiile. Iar Lope îşi dădea seama de asta.

Majordomul şi căpitanul Guiral rămăseseră albi la faţă de uimire. Nu vorbeau, erau numai iurechi şi nu izbuteau să înţeleagă.

Doña Elvira ieşi să se plimbe în acea zi, dar nu cu Lope de Aguirre, tatăl ei, ci cu Pedrarias, căruia Lope îi încredinţă în mod special acea importantă şi inofensivă sarcină.

Torralba nu vroia să iasă prin satul acela pentru că, dorind să cânte „jota" soriană cînd se instalaseră în noua lecuinţă — şi s-o cânte pe acoperiş — o ceruse în căsătorie un şef de trib indian şi soldaţii rîseseră cu atîta poftă de asta încât, de cum o vedeau, îşi aduceau aminte şi glumeau.

De aceea, Torralba nu ieşea nicăieri. De altfel, nici nu-i plăcea să vadă atâţia bărbaţi în pielea goală, cum spunea ea.

Noaptea intra în panică diiţ pricina vampirilor. De când se trezise întîr-o dimineaţă cu sânge pe pernă, pe urechi şi la tălpi, nu mai dormise decât înfăşurată — din cap pînă-în picioare — într-un cearşaf ca într-un giulgiu. Ga să nu se dezvelească în timpul somnului din cauza căldurii, o punea pe Elvira s-o coasă în cearşaf în fiecare noapte. Fata lui Lope avea în schimb o apărătoare strașnică, făcută din câteva plase de pescuit. Ţânţarii treoeau prin ea, dar vampirii nu.

Pedrarias pornise cu doña Elvira spre pădure. De fiecare dată când soldatul îi zicea doña Elvira, ea se înroşea niţel şi-i spunea că asta era o galanterie cam neroadă din partea lui don Hernando .şi-tl ruga să nu-şi bată joc de ea.

Pedrarias umbla cu ochii-n patru când era cu Elvira, din cauza lighioanelor de tot soiul peste care dădeau. Şarpele cu clopoţei era obişnuit prin acele locuri şi muşcătura lui întotdeauna mortală. Indienii îi ziceau *jararaca,* oeea ce părea o aluzie la zgomotul pe care-l faoe cu clopoţeii lui pe pietre.

Cînd le întrebau pe femele indiene de ce-şi ţineau copilaşii în hamace sau în coşuri atârnate de ferestrele sau de streşinile colibelor, la cinci, şase picioare înălţime, nu spuneau niciodată că de frica şerpilor (la care nu trebuia niciCînd să faci aluzie, şi cu atât mai puţin la cel cu clopoţei), ci ca să-i împiedice să mănînce pământ.

Era adevărat că toţi copiii indienilor aveau acel obicei primejdios şi că deseori murea câte uinul din cauza asta.

în timp ce Pedrarias se plimba cu doña Elvira, căpitanul Guiral şi majordomul Viliena vorbeau ân taină în casa lui don Hernando, dar pe ascuns de acesta :

— Ai văzut că don Hernando n-a zis nimic ?

— Ge era să zică ? Sânt vremi pentru vorbe şi vremi pentru cuţiit, iar astea sânt ale cuţitului.

Indienii îşi vedeau de petrecerea lor cu flaute şi tobe, afară, în plin soare. Viaţa pe Amazoane era în aparenţă mizerabilă şi chinuită, dar privind lucrurile mai de- aproape, ajungeai repede să înţelegi că, în cadrul fatalităţii căreia rue supunem toţi, viaţa aceea nu era atât de grea ca a unora dintre popoarele civilizate.

Viaţa acelor oameni era, de când se năşteau, ca un fel de orbire de care nu reuşeau să scape niciodată în tot cursul vieţii lor. Adică, ajungeau în ceasul morţii fără să fi început măcar să priceapă câte ceva. Cînd se năşteau vedeau imense întinderi de apă ce luau culori diferite, printre care predomina galbenul-auriu. Vedeau lîngă ei o pădure tropicală imensă şi plină de mister, cu zgomote sinistre în timpul zilei şi cu o hărmălaie infer-

nală şi de nedesluşit în timpul nopţii. Dumnezeul implacabil al vieţii şi al morţii era vizibil şi perceptibil — vulcani îndepărtaţi care vorbeau prin bubuitul erupţiilor şi prin cutremure. Furtunile zilnice, începînd de la Crăciun şi ţinînd pînă spre sfârşitul lui august, cu trăsnete şi tunete, ploile torenţiale şi un soare ucigător îi ţineau pe oameni într-o stare de perpetuă uimire.

Nimeni nu ajungea să se obişnuiască sau să se familiarizeze vreodată cu toate acestea. Marile plăceri fizice compensau necazurile foametei ocazionale sau pericolele războaielor între triburi. Şi în fiecare zi surpriza era tot mai mare. Cînd nu mai puteau, trăgeau pe nas praful de *parică* sau mestecau puţină coca. Dobmdeau astfel o linişte interioară desăvârşită.

Ajungeau la majorat şi mureau la treizeci sau patruzeci de ani fără să-şi fi revenit din uimire şi fără să fi avut prilejui de-a începe să gîndească. în asta consta primejdia care-i pîndea pe ceilalţi, pe spanioli şi pe albi. în faptul că gîndeau fără a găsi soluţii şi fără a ajunge la vreo concluzie. Viaţa acelor fiinţe de pe malurile Amazoanelor, cu toate greutăţile ei, era mai bună decît viaţa cenuşie şi sordidă a săracilor din ţările lumii vechi. Oamenii săraci din Europa trăiau şaizeci de ani sau mai mult, împovăraţi de obiceiul de-a gîndi şi înţelege prea mult, fără să poată rezolva nimic la urma urmei. Iar asta se întâmpla uneori şi cu cei bogaţi.

Gîndind astfel, Pedrarias îi arăta Elvirei ciudăţeniile naturii. Se deprinsese şi el cu uneile animale, mai ales cu o pasăre cu obiceiuri foarte curioase. Se numea *agami* şi era de mărimea unui şoim, se împrietenea cu soldaţii şi intra bucuros în colibele lor sau în brigantine şi uneori se aşeza pe umărul celui ce se aventura să intre în pădure, în special pe al lui Pedrarias, pe care părea că-O recunoaşte.

Pădurea tropicală, cum am spus, mişuna de şerpi veninoşi a căror muşcătură ucidea în cîteva ceasuri, iar pasărea *agami,* ataca reptilele şi le omora cu ciocul şi cu ghearele. Apoi, dacă-i era foame, le mînca, dar lucrul acesta nu se întîmpla prea des.

Pasărea părea conştientă de importanţa muncii ei, deoarece, ori de cîte ori intra Pedrarias în pădure, venea la el, i se aşeza pe umăr sau pornea înaintea lui, vînînd şerpi şi uneori aducîndu-i cîte unul ca să-i vadă. O dată, Pedrarias nefiind atent, pentru că îl interesa un tapir care se apropia şi pe care vroia să-41 vîneze, pasărea *agami* îi aduse la picioare un şarpe rănit, dar viu încă, şi primul lucru pe care îl făcu reptila, pentru a se îndepărta, desigur, de pasăre, fu să se caţăre, încolăcită, pe piciorul lui Pedrarias. Acesta rămase nemişcat ca o stană, apucă, ţinînd braţul întins, o ramură, şi reptila, trecând de pe braţ pe ramură, o şterse încetişor.

Pasărea *agami* era mîndră de priceperea ei şi vroia să şi-o arate.

în acea zi orele treceau, şi med oamenii nu se îmbarcau, nici don Hernand© nu lua vreo hotărâre împotriva lui Lope de Aguirre.între timp, Pedrarias şi Elvira continuau să se plimbe la marginea pădurii, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Priveau, căutau şi discutau despre ceea ce găseau. Dintre insectele mari şi gălăgioase mai des se vedea una numită *machaco,* ceea ce în limba *quech.ua* înseamnă nă- pîrcă. Era un greiere ceva mai zgomotos decât cei din Spania, dar cu un trup asemănător ; cel din Spania era inofensiv, iar copiii îl prindeau şi se jucau cu el, pe când cel de la Amazoane avea un cap triunghiular ca năpîrcile şi pe piept un ghimpe sau ac lung de o jumătate de deget, foarte ascuţit şi prin care, cînd îl înfigea, circula un venin mai puternic decât al scorpionului.

întorcîndu-se din pădure, Pedrarias şi fata îi văzură pe majordomul lui don Hemando şi pe căpitanul Guaral mergînd încet alături de Lope de Aguirre, căruia îi vorbeau în şoaptă, cu înflăcărare. Pedrarias rămase

mirat, pentru că îi considera pe amândoi mari duşmani ai lui Lope.

Cei doi slujitori ai lui Guzmân hotărâseră că, de vreme ce toată puterea era de partea lui Lope de Aguirre, şeful basc fiind singurul care se hotăra să acţioneze, trebuiau să se pună bine cu el înainte de a-i deveni victime. Şi, nici mai mult nici mai puţin, se duseră să-i povestească ceea ce se întâmplase la adunarea în care puseseră la cale să-d ucidă.

— Mai sînteţi încă în viaţă, îi spuseră, numai pentru că Montoya a zis că nu vrea să fiţi omorît în timp ce vă însoţeşte garda dumneavoastră personală în care are prieteni.

Adăugară că moartea lui era amânată pentru cînd se vor afla cu toţii pe brigantme. Din cauza acelei condiţii impuse de Montoya, Lope de Aguirre mai era încă în viaţă.

Lope se simţi atât de jignit şi de alarmat încît, fiind chemat puţin după asta de către don Hernando pentru a convoca o adunare înainte de-a se îmbarca pe brigan- tine, şeful operaţiunilor militare răspunse :

— Nu e momentul de-a convoca adunări, şi nici de-a mă chema pe mine la ele. Aţi ţinut alte adunări fără mine, şi la fel puteţi face şi acum. Am alte griji mai mari şi vă cer, din toate aceste motive, să-mi scuzaţi absenţa.

Nu vădea prudenţă acel răspuns, pentru că părea să-i dezvăluie intenţiile, dar indignarea lui Lope de Aguirre nu îngăduia discreţie şi nici vreo tăinuire

.**R**ămas singur, după ce ascultase gravele mărturisiri ale slujitorilor lui don Hernando, Lope îşi spunea „Nebunul de Aguirre? Bine, sînt nebun, dar voi o să-mi simţiţi nebunia pînă-n măduva raţiunii voastre. Nebunul de Aguirre o să rînduiască viaţa celor înţelepţi. Aiuritul de Aguirre o să rînduiască părerile, conştiinţa şi viaţa celor cu judecată. Criminalul de Aguirre ? îmi zice oare cineva aşa ? Eu n-am omorit cu spada mea decât un singur om, care avea şi el spadă la şold şi îmi pregătea moartea. Doar pe Zalduendo, sevilian prefăcut şi cu capul în nori, mincinos şi trădător, că pentru asta venise pe lume. Pe ceilalţi nu i-am omorît eu, ci voia lui Dumnezeu care veghează pentru toţi şi îngăduie numai ceea ce trebuie să fie îngăduit. Nici măcar frunzele copacilor nu se mişcă fără voia Domnului. De acord. Eu n-am intervenit decît în ultima crimă, şi asta pentru că Zalduendo îi ceruse şefului îngăduinţa de-a mă 'lichida el pe mine. Asta nu-i uşor, că dorm puţin şi iepureşte, cu ochii deschişi. Am treburile mele, treburi tainice, pe care doar eu le pot şti şi hotărî. Doi oameni care-i sînt îndatoraţi pe viaţă şi pe moarte sevilianului don Hernando şi cărora eu nu le-am oferit nimic au venit să-mi dezvăluie gîn- durile stăpînului lor. Mie, nebunului de

Aguirre. Ieri eram singur, dar azi nu mai sînt; şi cu cei şaizeci de maoanioni înarmaţi, cu Carolino şi Juan Primero în coliba lor aşteptând pergamentul plin de sudoare, nu mai am nevoie de nimic pe lume. Sînt un mizerabil, dar nu mai rău decît alţii. Şi avem dreptatea noastră. Eu vreau să întemeiez şi să statornicesc un regat după capul meu. Adiică n-avem şi noi dreptul de-a ne puirta ca neghiobii în vârful piramidei, aşa cum fac cei care sânt acum acolo ? N-am şi eu acelaşi drept ca Pizarro şi ca La Gaşca şi Hurtado de Mendoza să fac pe neştiutorul cînd oi vrea şi pe vicleanul când mi-o veni poftă, cu un lanţ de aur pe piept, care să însemne evlavie şi decoraţie şi podoabă la un loc ?"

Astfel vorbea Lope de Aguiire şi, bătîndu-se cu purn- nii-n piept, adăuga : „Noi. Noi sîntem cei care-am venit în expediţia din Indii. Sîntem cei mai buni ai fiecărei familii pentru că nu sîntem cei care vor moşteni, ci aceia care trebuie să-şi caute onoarea şi moşia prin puterea minţii şi-a spadei. Sîntem cinstiţi, dar la ce ne serveşte cinstea cînd n-avem pămînt unde să întemeiem ceva, şi nici venituri cu care să ne mândrim. Toată cinstea mi-o calc în picioare, ou piciorul ăsta care se sprijină prost pe pământ din cauza împuşcăturii primite. Un lux, cinstea, dar nu cel mai de preţ pentru mine. Poate pentru Pedrarias. Nu, nici pentru el. Pentru nimeni. Prea puţin ar înfăptui Filip al II-iea cu cinstea, dacă n-ar omorî oameni. Că a omorît pe ascuns de zece ori mai mulţi creştini decît am eu în tabără. Eu sînt eu. Eu sînt voi. Şi sînt şi toţi ceilalţi, şi sînt singurul teafăr, şi tînăr sau bătrân, bogat sau sărac, schilod sau sănătos pe care-l veţi asculta, îl veţi urma şi-l veţi visa. Aţi şi început să mă visaţi, voi, prieteni ai lui don Hernando, pui de lele ce-mi sînteţi ! Eu n-aveam nici un interes să viu pe lume, dar am venit, şi băgaţi de seamă, voi ticăloşi din Castilia, că noi, şchiopii din Ţara Bascilor, o să vă ajungem din urmă. îmi pare bine că am venit aici la Amazoane, unde parcă tot ce vedem şi auzim este doar fundalul unui miracol, miracolul pe care trebuie să-l săvîrşesc doar eu, maranionilor. Eu ştiam bine cîte parale fac, dar acum o s-o ştiţi şi voi, maranionilor. Dacă n-ar fi fost expediţia asta pe Amazoane, niciodată nu mi s-ar fi ivit prilejul, şi veţi vedea ce face unul ca mine cînd îi vine bine, cînd nu mai trăiesc La Bandera, Zalduendo şi ceilalţi care încercau să mă abată din drum. Drumul meu."

Viaţa pe insulă era la fel ceas după ceas. Indienii continuau să fie curioşi, să-şi vadă de schimburile lor în natură şi să zîmbească. Maranionii nu mai văzuseră nicăieri indieni atît de zîmbitori.

Acei indieni, când vorbeau de oamenii albi, spuneau pe limba lor: *Cariua-Jurupari,* adică : *albul e diavolul.* Pentru că, la M ca şi semiţii, îşi au fi ei 'diavolii lor, care nu se deosebesc prea mult de ceea ce am puitea numi diavolul ortodox al perşilor sau al romanilor. Pentru a se apăra de diavolul alb sau verde foloseau săgeţi îmbibate în faimoasa *curara* care, pe atunci, era necunoscută în afara bazinului Amazoanelor.

Curara, care este o deformare a cuvîntului *Uiarirana* provine de la planta cu acest nume, >un arbust de înălţime mijlocie, care răspîndeşte efluvii parfumate. În timp ce atrage, înşală şi se dezvăluie, oferă celui care se apropie nişte mici fructe roşii, mai mici decît măslinele care, prin culoare şi aromă, te îndeamnă să le mănînci.

Curios este că cel care le mănîncă poate s-o facă fără grijă, deoarece sînt inofensive, dar cu o condiţie : să nu mestece, sau să mănînce seminţele. Din 'ele, din frunzele şi din tulpina plantei se scoate un suc otrăvitor. Atît de otrăvitor, încît cea mai mică zgîrietură din care dă sîngele e mortală dacă intră în contact, chiar pentru scurt timp, cu sucul seminţelor.

Indienii îşi ungeau săgeţile cu acel suc, şi spaniolii, la rîndul lor, când bănuiau că o săgeată e

otrăvită, primul lucru pe care-l făceau era să zgîrie cu ea pielea unui indian, pe care4 ţineau sub observaţie şi, dacă mai era viu după câteva ore, însemna că săgeata nu e otrăvită. Lope de Aguirre făcu încercarea în ziua aceea şi indianul muri abia după şase ore. „Oh, blestematul !" exclamă Aguirre, ca şi cum el ar fi fost de vină.

Albul era *Cariua-Jurupari,* dar indienii nu rămîneau mai prejos în privinţa diabolicului.

Printre acei indieni ise afla un trib care trăia la o depărtare de-o bătaie de puşcă şi se numeau *cachivos.* Oameni încă şi mai ciudaţi. Indienii „cachivas" erau sălbatici. Cuvîntul sălbatic nu vrea să însemne, neapărat, mîn- cători de carne de om, ci, cum am mai spus, doar oameni primitivi. în acel caz erau şi una şi alta la un loc.

Sălbaticii erau nebuni după carnea albilor, crezînd că, astfel, calităţile albului li se vor transmite lor. îşi ofereau albilor nevestele ca să se culce cu ele, să le lase însărcinate şi să nască. Atunci soţul indian —■ după cum îi spunea lui Lope unul dintre indienii brazili — avea să îngrijească de fiul albului, să-l alinte şi să-l crească pînă cînd s-ar putea folosi de raţiune, iar cînd ar ajunge la vîr- sta de opt, nouă ani l-ar mânca pentru a-i primi duhul. Duhul tatălui alb. Din cauza asta se întâmpla ea mulţi oare mîneau în mod ritual carne de om se obişnuiau cu ea şi-apoi continuau să mănînce din plăcere, fără vreun pretext religios sau ritual. între indienii omagua erau mulţi dintr-aceştia. Aproape toţi indienii brasili erau canibali.

Uneori Lope de Aguirre şi fiică-sa se plimbau pe lîngă locuinţele indienilor caribi şi toţi indienii ieşeau să privească, în extaz, fata. Atunci ei i se făcea frică şi-i cerea lui taică-său să se întoarcă acasă. La coliba ei. Negrii numeau acele colibe *ajupas,* poate după tradiţia aşezărilor lor din Africa.

Indienii umblau pe-acolo goi, ca în majoritatea satelor de pe Amazoane căci, fără îndoială, acesta era singurul fel de-a trăi într-un ţinut atât de călduros. Nu purtau pe ei nimic altceva decât vreun şirag făcut din dinţi de maimuţă sau de om, iar cei mai bătrâni câteva capete omeneşti reduse la mărimea unui pumn şi atârnate la brâu de păr. Acele capete îl înnebuneau şi-l scoteau din fire pe Pedrarias.

Unii soldaţi găseau oarecare asemănare între acele căpăţîni şi capul lui Lope, în oare le părea că văd aceeaşi uscăciune şi aceeaşi expresie de nepătruns. Pînă şi trăsăturile lui păreau micşorate şi comprimate prin ciudate presiuni exterioare.

Nimeni nu spunea asta nimănui, deşi o gîndeau cu toţii

.Lope de Aguirre era foarte adîncit în gîndurile sale. Acea zi, care tocmai începea, va fi hotărâtoare în viaţa lui, în bine sau în rău. Majordomul lui don Hemando şi căpitanul Guiraî veniseră să-i spună care erau intenţiile lui. don Hernando şi i-o spuseseră cu toate amănuntele, asigurîndu-l că totul e adevărat. Lope se bucura mai mult de devotamentul celor doi oameni decî't de victoria pe carp i-o înlesneau. „Faptul că au venit la mine vrea să spună că acum nu mai este don Hernando cel care are autoritate în tabără, ci eu. Oamenii ăştia nu mai umblă după don Hernando, ci după mine, şi asta fără să-i fi ademenit nici măcar cu o promisiune." între timp, Bovedo avea să-şi atingă scopul. Lope îl auzise spunînd într-o zi că n-avea curajul să se sinucidă şi că ăsta era singurul motiv pentru care mai era încă în viaţă. Aşa spunea Bovedo care, alături de

Montoya, era cel ce trebuia să dea semnalul ca să-l omoare, după cum îi comunicaseră Guiral şi majordomul, iar Lope de Aguirre se gîndea că primul lucru pe oare trebuia să-l facă era să-i suprime pe amîndoi, şi pe Montoya şi pe Bovedo.

Pe Bovedo trebuia să-l ajute să părăsească această viaţă, dat fiind că n-avea curaj s-o facă singur. Cît despre Montoya, de-o mie de ori îi spusese acesta lui Ursua : „Eu sînt dintre cei oare nu uită şi mei nu iartă vreodată. Omoară-mă, iar dacă nu mă omori, poţi fi sigur că într-o zi am să te omor eu pe tine". Şi aşa se şi întîmplase. Montoya se ţinea cu adevărat de cuvînt. Montoya şi Bovedo (ăsta din urmă cu capul lui roşcovan de spaniol necopt) erau doi, dar locuiau totdeauna împreună. Trebuia să le dea amândurora ceea oe speraseră şi doriseră vreodată în viaţă, fără ca nimeni să-i satisfacă.

— împunşi cu lancea, aşa vorbise Lope de Aguirre cu patru din soldaţii săi, şi rînd soarele o începe să asfinţească. Chiar în momentul cînd soarele coboară şi ajunge deasupra palmierilor de colo. Dacă n-o faceţi cu îndemînare şi pe tăcute, ne ducem toţi pe copcă.

Pentru a distrage atenţia oamenilor, anunţă că vor relua călătoria a doua zi, şi soldaţii începură să-şi pregătească lucrurile.

Cînd soarele începu să coboare, Lope dădu ordin ca toate oanoele să fie adunate grămadă în partea de nord a satului. Ordinele erau pentru toată lumea, în afară de trupele pe care le avea cu el şi pe care le puse de pază în preajma casei lui don Hernando.

Locuinţele lui Montoya şi Bovedo se aflau la capătul de sud, şi cum toate casele din acea aşezare fuseseră construite de-a lungul ţărmiilui, era uşor să îrrtrerupi comunicaţia între ele, lucru pentru care ajungeau doi oameni înarmaţi.

Toată lumea fiind ocupată să transporte canoele în partea opusă, Lope de Aguirre indică fiecărei căprării de zece oameni victimele respective şi le spuse cum trebuiau să lucreze pentru ca mai întâi să cadă Bovado şi Mon- toya.

Toate erau puse la punct cînd începu să se lase noaptea, una dintre cale mai întunecoase din oîte văzuseră pînă atunci, deşi pe linia ¡ecuatorului sânt toate aşa.

Un şef de căprărie îi atrase atenţia lui Lope de Aguirre că, dacă ar întâmpina în bezna nopţii vreo rezistenţă, s-ar putea întâmpla ca soldaţii să se omoare între ei, şi de aceea se întreba dacă n-ar fi mai bime să aştepte zorile. Lope îşi dădu seama că soldatul avea dreptate, dar că Montoya şi Bovedo trebuiau omorâţi imediat şi fără mult zgomot, lucru lesne de făcut mulţumită aşezării caselor lor, care se aflau una lîngă alta şi la capătul satului.

Porniră într-acolo, iar Lope de Aguirre, prefăcîndu-se vesel şi voios, spunea spaniolilor pe care-i întâlneau în cale că se ducea la vânătoare pe urmele a doi jaguari.

îi luară pe cei doi prin surprindere şi-i omorîră cu lovituri de lance, aşa cum dăduse dispoziţie Lope. Bovedo, care era gol puşcă, striga : „Aha, ăsta e nebunul de Aguirre, care încearcă să fie chibzuit ! E primul lucru chibzuit pe care-l face." Şi se oferea fără rezistenţă loviturilor de lance. Cît despre Montoya, căzu rănit mortal, spunînd de jos, cu un grohăit ca de caiman : „Mi-a luat-o înainte, şchiopul". Şi o ţinu aşa pînă-şi dădu ultima suflare.

După aceea, cum noaptea era atât de întunecoasă încât nu vedeai omul nici la doi paşi, se întoarseră către mijlocul satului, iar Lope de Aguirre cu ai săi, înarmaţi pînă-n dinţi, se retraseră pe brigantâne, aşa încât, dacă principele avea să descopere ceva şi să strângă oameni împotriva lor, ei să poată tăia odgoanele şi să plece pe apă.

Aşteptară acolo să se lumineze de ziuă, iar dacă soldaţii de rînd dormiră — cu gărzi de veghe — nici

Aguir- rte, nici cele două ajutoare mai apropiate ale sale, care etau Juan de Aguirre, guipuzcoan şi el, şi Martín Pérez mi închiseră ochii toată noaptea.

\ Cum se crăpă de ziuă, oamenii lui Lope de Aguirre ieşiră în grupuri de cîte zece. Nimeni nu ştia ce urmau să facă, în afară de Lope şi de cei doi oameni de încredere ai săi. În ultimele instrucţiuni pe care Lope le dădu oamenilor, sublinie cu multă insistenţă că pedepsele ce a- veaţi să fie aplicate erau pentru asigurarea vieţii şi respectului cuvenit principelui, şi adăugă că, dacă s-ar în- timpla ca acesta să intervină şi să le poruncească să nu facă ceea ce li se ordonase, nu trebuiau să ţină de loc seama de don Hernando, căci fiind tînăr şi blând din fire, el nu-şi putea imagina răutatea duşmanilor săi şi trebuia apărat chiar împotriva voinţei lui. Stărui atât de mult asupra acestui punct, încât Martín Pérez îi spuse :

— Cînd au să vadă că l-am omorât pe principe, ce-au să zică ?

— Nici o grijă, răspunse Lope. Vor fi atît de uluiţi, încât nu vor zice nimic şi nici nu vor gândi nimic, mi-d cunosc eu bine.

Alături de casa principelui se afla cea a părintelui Henao, în care intrară — cineva spuse după aceea că din greşeală şi zăpăceală — iar un soldat, numit Alonso Navarro, văzându-l pe preot gol în hamac, îl spinteca cu o lovitură de spadă încă înainte de-a se fi trezit bine din somn. Totul se făcu fără zgomot şi fără gălăgie. Ieşind, Navarro spuse :

— I-am băgat pe gît părintelui Henao latineasca aceea de cînd cu epitaful doñ ei Inés.

Iar Lope de Aguirre răspunse :

— Bine-ai făcut, băiatule, căci ar fi fost un martor al acuzării, şi într-o armată oamenii ăştia nu sînt buni de nimic.

Intrară apoi în casa principelui unde, afară de don Hernando, mai locuiau cîţiva servitori şi oameni de casă. Auzind zgomotul, apăru însuşi Guzmán în cămaşă, buimăcit, spunîndu-i lui Lope de Aguirre :

— Ce-i asta, Doamne ?

Lope îi spuse, trecînd cu oamenii lui în altă încăpere :

— Fiţi liniştit, excelenţă, am venit să vă apărăm.

Dincolo dădură peste căpitanul Serrano, majordomii! Gonzalo Duarte — care era cît pe ce să mai moară o dafeă — şi unul Baltazar Toscan», şi-d omorîră cu lovituri /de spadă, găsindu-i pe toţi neînarmaţi, în afară de Duarte, care vru să se apere şi pe care îl împuşcară.

între timp, Juan de Aguirre şi Martín Pérez, învăţaţi de Lope, prefăcîndu-se că s-au rătăcit prin casă, dădură peste don Hernando şi-l împuşcară şi pe el. Rănit, principele strigă în gura mare : I

— E o greşeală, domndlor. E o eroare, doar eu (sânt don Hernando. Ajutor, Lope de Aguirre.

îi veniră de hac cu spadele, din milă, căci glonţul îl nimerise în pîntece provocîndu-i o rană mortală, care l-ar fi chinuit trei-patru ceasuri pînă să moară.

După acele crime, peste sat se aşternu o mare linişte. Indienii nu se arătau în timpul răfuielilor dintre spanioli, iar aceştia, cu excepţia celor oare erau sub arme în jurul lui Lope, fugiră din sat aproape dezbrăcaţi, unii cu arme, iar cei mai mulţi fără, că nici n-aveau, fiindcă Lope de Aguirre avusese grijă să le fie luate.

Baltazar Toscano, care fusese îndrăgostit de doña Inés — fără să ajungă să se apropie de ea — şi care-şi petrecea viaţa visînd cu ochii deschişi, a fost omorît cu lovituri de pumnal. Miguel Serrano era un om liniştit, care se enerva mereu cînd trebuia să-şi schimbe reşedinţa şi vroia să se opreasă în fiecare loc unde poposeau. Nenorocitul a fost omorît cu cîteva lovituri de

lance şi a rămas pentru totdeauna în acel loc, fără grija unor nei călătorii.

Cît despre Duarte, era un om care spunea întotdeauna *nu* tuturora, indiferent de ceea ce-l întrebau sau îi cereau, deşi apoi, gîndindu-se mai bine, era de acord cu toţi. Lope renunţase de mai mult timp să4 înţeleagă.

Dacă toţi aceşti morţi ar fi luat hotărârea să-şi pună planurile în aplicare cu cîteva ore înainte, Lope de Aguirre ar fi fost învins destul de uşor.

Cum spuneam înainte, spaniolii care aflaseră de cele întâmplate fugiseră din tabără. Pedrarias, ca de obicei, umbla prin satul vecin, întrebîndu-i pe indieni tot felul de lucruri în legătură cu obiceiurile lor, foarte dornic să í^éleagá cum reduceau un cap de om la mărimea unui
Âumn. Văzînjd'U-l că se întoarce, Lope îi ieşi înainte : \
—- Unde sînt ceilalţi ? întrebă.
\ — Habar n-am. Vin de la indienii *tupi.*

\ Avea cu el un 'carneţel slinos în care .scrisese ceva şi Lope de Aguirre i-l ceru şi se apucă să citească la întâmplare : „La indienii *tupi,* cînd o fată ajunge la vîrsta de (nouă ani, o tund chilug şi îi tatuează şoldurile, sînii şi mntecele înmuind un spin de *macu* în vopseaua scoasă dinir-o plantă căreia îi zic *genipapo.* Îi pun copilei colier® din dinţi de animale sălbatice, în special de jaguar şi puma, şi după ce i-a crescut părul şi i s-au cicatrizat răniţe de la tatuaj, i-o dau pretendentului, măritînd-o. AtuAci copila are de obicei mai puţin de zece ani.

La nuntă se cîntă din trei instrumente pe care le numesc *inubias, bores* şi *maracas ;* două dintre ele sînt de percuţie, iar unul de suflat, un fluier din bambus. Muzica este 'monotonă, dar bună pentru dans, avînd un ritm foarte accentuat.

Aceşti indieni au un obicei curios, şi anume că unul dintre ei este desemnat ca soţ al văduvelor şi el nu munceşte, ci trăieşte cu ele într-o colibă, fiind bărbatul tuturora.

Indienii *tupi* au două neveste, una tînără şi alta bătrână, şi aceasta din urmă îşi exercită autoritatea asupra tuturor copiilor, ai săi şi ai celeilalte. Şefii de trib au patru, cinci şi uneori chiar mai multe neveste.

Cînd moare soţul, îl îngroapă în coliba lui, chiar sub locul unde dormea, totdeauna înfăşurat în hamacul său.

Apoi femeile şi copiii îşi vopsesc faţa cu negru şi plîng o zi întreagă. A doua zi. văduvele trec să facă parte din ciudata şi numeroasa familie a «soţului văduvelor», care are o casă specială, mare şi rotundă."

În acel loc, spaniolii erau şi ei numiţi *caribi,* adică *străini.*

Lope de Aguirre se mira că nu găsea în caietul lui Pedrari&s nici măcar o singură aluzie la ceea ce abia se întâmplase în tabără şi-i spuse :

— Du-te şi dumneata şi ţine-le tovărăşie femeilor de-acasă de la mine, ca să nu se sperie, şi spune-le că sînt teafăr. Pentru că trebuie să fi auzit împuşcăturile şi iiarma oamenilor.

Pedrarias observă că platoşa lui Lope e pătată dfe sânge şi tot aşa lăncile şi baltagele unora dintre soldaţi, iar Lope îi explică laconic : 7

— Car ne proaspătă e pe-aici berechet, că a trebuit să le-o iau înainte celor care-mi pregăteau moartea.*[Ei* vroiau să mă-inghită drept gustare şi eu i-am înghiţit drept prînz.

I

— Am şi aflat că e carne proaspătă, Lope. Indienii o adulmecă din colibele lor, că au masuri hulpave. j

Apoi îi spuse că morţii trebuiau îngropaţi cît Imai adînc, ca să nu poată fă mîncaţi.

— Un mort, spuse Lope, nu mai este nici prieten, nici duşman, ci un lucru sfînt şi neutru şi ai toată

dreptatea. Eu sîint de aceeaşi părere şi vom mai rămîni aici încă o zi pînă ce cadavrele vor intra în descompunere.

După ce fură îngropaţi morţii, toboşarii lui Lope de Aguirre începură să bată adunarea şi soldaţii care fugiseră se reîntoarseră, unii fiindcă, văzîndu-se singuri, pierduţi şi pîndiţi de către indienii canibali, socoteau că e mai bine să înfrunte pericolul spadelor lui Aguirre decât vigilenţa, prada şi lăcomia bestială a indienilor *tupi.*

Odată strînşi cu toţii în piaţă, Lope se urcă pe o mo- viliţă, ca să-l poată vedea toţi, şi spuse

— :Nu vă miraţi şi nu vă înspăimîntaţi de ceea ce s-a întâmplat, pentru că sîntem în vreme de război şi asta nu poate fi fără vărsare de sînge. Principele şi aliaţii săi trebuiau să moară, pentru că nu erau în stare să conducă o armată şi nici să ocupe pămînturi noi, şi cu atît mai puţin să se întoarcă-n Peru şi să ne poarte spre victorie. Şi dată fiind situaţia critică în care ne găseam, cei care nu erau buni pentru ţelul pe care ni-i propuseserăm cu toţii trebuiau să sfîrşească aşa cum au sfîişit, şi a crede altfel ar fi nebunie curată. Ceea ce am făcut este bun făcut pentru noi toţi, căci dacă aceşti răposaţi ar mai trăi, asta ar însemna, mai devreme sau mai tîrziu, moartea voastră, a tuturor celor ce mă ascultaţi şi chiar a mea, din cauza proastei lor guvernări şi a intenţiei lor smintite, de vreme ce se gîndeau să ceară pace şi iertare regelui don Filip. De aici înainte soootiţi-mă mai prieten al vostru ca niciodată şi de-acum vom merge t^ţi, .cu un isingur gînd, în aceeaşi direcţie şi eu vă voi fi\ protector şi şef şi n-o să vă căiţi de-a mă avea drept conducător, căci sînt la fel de bun ca oricare altul şi ch'i|ar mai bun, cel puţin ca intenţii şi voinţă. Voi ştiţi, maipanioni, cît de mult mă ocup de bunăstarea voastră, pîrîă acolo încît să ajung a-mi pune viaţa în pericol pentru 'voi, aişa cum aţi văzut-o cu toţii chiar acum.

Se aşternu o linişte de se auzeau albinele rodului care zumzăiau sub coroana unui palmier, şi Lope de Aguirre continuă, ridicând mult vocea :

— Pînă acum totul a fost bîjbîială, pentru că ne guverna un băieţandru, dar acum lucrurile s-au schimbat şi, pe .Dumnezeul meu, că pe toţi vreau să vă fac căpitani odată ajunşi acolo ; deocamdată vă spun doar să vă ascuţiţi lăncile, să vă tăiaţi plumbi şi să vă pregătiţi de război, că eu voi fi .primul la primejdii şi ultimul la foloase, şi din clipa asta promit, cu mina pe inimă, să nu mai vărs sîînge de spaniol atâta timp cît n-o să vă răzvrătiţi, că în cazuri de astea nu mai răspund de nimic şi doar mă cunoaşteţi. Iar acum, pregătiţi-vă, c-o să ne continuăm călătoria chiar de mîine. Dar înainte de asta să ştiţi cu toţii şi să ţineţi minte, pentru ceea ce ţine de ordine şi serviciu, că noile funcţii au rămas stabilite după cum urmează : şef al operaţiunilor militare — Martín Pérez ; amiral pe mare, Juan López Calafate ; sergent-major, Juan González Carpintero, cît despre comandorul Núñez de Guevara, îl destitui din funcţia de căpitan pe care o deţinea, pentru că se vede bine că, din cauza vîrstei şi firii lui, nu e în stare să poarte război, şi-i promit să-l trimit în Castilia cu douăzeci de mii de pesos pentru nevoile bătrâneţilor sale. Postul lui i-l dau lui Diego de Trujillo, care era înainte sublocotenent. Rămîne numit în funcţia de căpitan de cavalerie Diego Tirado, şi

să nu spună nu, pentru că ne aflăm într-un loc unde trebuie să taci şi să asculţi. Căpitan al gărzii îl numesc pe Nicolás de Zozaya, biscaian şi la fel de chipeş ca mine, că n-am cum să-l laud mai mult — ee auziră câteva rîsete, fiindcă Zozaya era şi el pipernicit la trup. Varga de şef al aprozilor i-o încredinţez lui Carrión, şi ca să se vadă că nu se face totul după politică şi nici după legături personale, îi las cu gradul

lor de căpitan pe Sancho Pizarro şi pe Galeas, oare l-au primit din mîinile răposatului don Hernando, Dumnezeu să-l ierte. /

Adunarea luă sfîrşit, dar în continuare Aguirre piise să se strige încă o dată ordinul că, sub pedeapsă (cu moartea, nimeni să nu vorbească în şoaptă cu nimeni şi nici să nu pună mîna pe spadă sau pumnal de faţă cu Lope de Aguirre şi nici să nu poarte arme de nici un fel, afară de cei ce fac de gardă.

Cu toate astea, pentru mai multă siguranţă, Lope se retrăgea în timpul nopţii pe brigantine în cele două zile cît mai rămaseră pe acele meleaguri, căci, deşi spusese că vor pleca în ziua următoare, Lope chibzui să mai rămână pentru a da timp trupurilor îngropate să înceapă a se descompune, ca să nu fie mâncate de indieni. Pe brigantine f useseră adunate armele tuturor soldaţilor care nu erau de serviciu.

în sfîrşit, în ziua de 16 mai plecară. Armata ocupa cele două brigantine, un eeam şi destule canoe, căci deşi încăpeau cu toţii pe brigantine, pentru mai multă înlesnire şi spaţiu, unii preferau să călătorească aşa, ştiind •că oricum noaptea vor coborî să doarmă pe uscat.

Luaseră cu ei nişte vin din cel pe care-l făceau indienii, şi printre negrii care mergeau în ceam, la căderea nopţii, apăru Caroiino bătând din palme şi trecând în mijlocul grupului :

***Guede, guede* de soorpionul ce se-agită *guede, guede* de nepoata bunică-şi...**

Lope de Aguirre socotea că negrii, ou jocurile lor, erau ca şi copiii, pe oare, chiar când te deranjează, îi suporţi din cauza nevinovăţiei lor.

Satul pe care-l părăsiseră îl numiră „Matanzas" [1] din cauza faptelor comise acolo, iar la plecare, Lope porunci vâslaşilor să se îndrepte spre mijlocul fluviului şi apoi să se apropie de malul opus, ca să îndepărteze trupa de acel ţărm unde se aflau triburi „omagua", şi ca să le taie pofta de-a se opri să ocupe ţinuturi noi, dar pe măsură ce se apropiau de malul celălalt văzură că acolo erau de asemeni cîmpii joase, munţi îndepărtaţi, păduri întinse şi semne că erau locuite. Unii dintre ei ar fi dorit să coboare, pentru că indienii brasili spuneau că era un ţinut foarte bogat şi vecin cu el Dorado, dar nimeni nu îndrăznea să vorbească, de frică să nu-şi piardă viaţa. Şi priveau cu tristeţe fumul sutelor de hornuri ridicîn- du-se în văzduhul senin.

Pentru orice întâmplare, Lope de Aguirre dădu un ordin pe cele două brigantine, interzicînd soldaţilor să mai stea de vorbă cu indienii brasili şi să mai pronunţe, cu glas tare sau pe şoptite, cuvîntul Omagua şi cu atât mai puţin el Dorado.

Navigară aşa opt zile şi opt nopţi, fără să pună piciorul pe uscat, depărtîndu-se cînd de un mal, cînd de celălalt, pentru a se evita ispita unor posibile dezertări. Nu înaintară prea mult deoarece lăţimea fluviului era de douăsprezece leghe, şi tot trecînd de la un mal la celălalt pierdeau destul timp. Cum Lope nu dormea decît o oră sau două pe zi, şi uneori stând în capul oaselor (ba unii credeau că şi-n picioare), prea puţin îi păsa de faptul că biigantina era incomodă, dar alţii ar fi dat oricît ca să

---

1 Măceluri.

poată dormi pe uscat, aşa cum le promisese şeful la îmbarcare.

Într-o zi, chinuiţi de lipsa de alimente, au acosta"! lîngă un sat mare, ai cărui locuitori păreau prietenoşi. Pentru orice eventualitate şi pentru a-i face să-şi părăsească toate bunurile pe care le-ar avea, Lope de Aguirre porunci să se tragă -cîteva focuri de archebuză şi, fugind indienii, soldaţii intrară prin casele lor şi văzură că în toate era cîte o iguană sau mai multe, legate, pe care aveau obiceiul să le mănînce fripte la foc. Dintre fugari, puturâ să pună mîna doar pe un bărbat şi o femeie pe care-i luară cu ei ca să obţină informaţii.

Prin case erau multe săgeţi, şi Aguirre, luînd una, făcu iar proba otrăvii frecînd cu ea piciorul unui indian pînă ce-i produse usturime şi o jupuitură, iar după câteva ore indianul muri, de unde traseră concluzia că săgeata avea vîrful muiat în *curara.* Lope puse să se aducă faptul la cunoştinţa tuturor.

Ou toate astea, indienii aceia nu păreau prea războinici şi puţin cîte puţin unii se întoarseră, alţii însă, nu. Stăteau la pîndă, timizi dar şi curioşi.

Lope knproviză acolo o ceremonie — pentru că lociil i se păru potrivit — de întemeiere a unui oraş. Complet înarmat, se urcă pe o piatră şi, de faţă cu toţi, spuse că vroia să întemeieze în acel loc un oraş care să poarte numele fiicei sale Elvira şi care avea să fie un oraş deosebit, nerecunoscînd şi opunîndu-se regatului lui Filip al II-fea, iar dacă cineva ar vrea să4 împiedice, îl provoca să iasă din rînduri şi să se lupte eu el. Nu se opuse nimeni şi Lope de Aguirre spuse că lua în stăpînire locul acela în numele lui şi al miaranionilor lui şi, după ritualul obişnuit în asemenea cazuri, puse mîna pe spadă şi, făcând vreo douăzeci de paşi în fiecare direcţie — Nord, Sud, Est şi Vest — începu s-o vânture, tăind ou ea buruieni, ramuri şi tot ce găsea înainte-i.

Apoi împlîntă un par în pămînt şi spuse că întemeia, statornicea şi făcea aşezarea numită Elvira şi că stEpui acela era atât coloana înstăpânirii cât şi stâlpul infamiei şi că va numi doi primari, opt consilieri comunali şi un jandarm pentru cârmuirea perpetuă a noii republici, care funcţii vor fi retribuite cu onoruri şi leafă. După toate astea, Lope, ca bun creştin, cum îşi zise el, arătă pe pămînt, cu vîrful spadei, locul unde trebuia să se pună temelia bisericii şi spuse că aceasta va fi clădirea principială a oraşului, al cărui nume — Elvira — va fi slăvit de-a lungul veacurilor, aşa cum a fost Granada, care pe vremuri avea acelaşi nume.

Lăsă numele scris pe o hîrtie, puse să-l sape apoi cu un pumnal pe stîlp — lucru pentru oare se oferi Pedrarias — şi Lope mai spuse că, dat fiind că nu existau posibilităţi de a asigura mijloace de tiai primarului şi consilierilor, aceştia vor merge mai departe cu expediţia, dar vor deţine acele funcţii cu caracter onorific şi vor fi cunoscuţi prin ele. Şi când aveau să se întoarcă în Peru şi să cucerească puterea, pentru a despărţi acel ţinut de Castilia, primul lucru pe care aveau să-l facă va fi să vină să construiască şi să ocuipe şi să organizeze noul ©raş Elvira, peste care vor fi stăpâni şi, ca atare, slujiţi de triburile indiene învecinate.

Cînd termină discursul, avu impresia că unul dintre soldaţi începuse să rîdă şi se duse drept la el.

— De ce rîzi, frate ? Spune drept : de ce rîdeai ?

— Păi, mă gîndeam că de stâlpul ăsta n-o să spânzure multe capete.

— Asta nu se ştie niciodată, frate. Ai înţeles ?

În vocea lui era ca un fel de ameninţare, şi soldatul spuse că da, că înţelegea.

— Unii dintre voi poate ică nu înţeleg asta, dar eu şi văd oraşul ridicat, .cu ziduri şi clopotniţe, cu turnuri şi blazoane, cu pieţe şi străzi şi locuri de tîrg şi .consilii, şi parcă şi încep să aud clopotele chemînd la slujbă.

Toţi tăceau, şi nu se mai întâmplă nimic.

Acela era un sat de canibali, unde se găseau trei partide din trei triburi, cu trei piețe, şi în fiecare piaţă un altar de sacrificii, iar deasupra un fel de grătar mare împodobit cu .câteva figuri umane monstruoase.

Se găsea .carne de indian uscată şi conservată, cît şi pusă la fiert în nişte oale mari.

În zilele următoare văzură nişte case construite pe împletituri de nuiele ca nişte coşare ; erau făcute atât de sus din cauza fluviului, care acoperea totul când venea mareea. Deşi erau la două sute cincizeci de leghe de ocean, mareele erau teribile, şi într-o noapte, una dintre bii- gantine, fiind legată cu patru otgoane groase cât braţul, la primul talaz al mareei — sau *pororo,* cum îi spuneau indienii — fu smulsă din legături şi purtată brusc la distanţă de-o bătaie de puşcă. Triimiseră oameni în canoe s-o prindă şi o aduseră nevătămată, spre marea mirare şi bucurie a tuturora.

Soldatul care începuse să rîdă când auzise de stâlpul din noul oraş întemeiat era un oareoare Serrato, puţin cam simpluţ, dar om de nădejde ca soldat. Omul acela avea din fire o ciudăţenie şi anume, că nu putea privi cerul şi nici departe pe - apă (acolo unde fluviul părea o mare şi albastrul de jos se confunda cu cel de sus), pentru că îl apuca ameţeala.

Părintele Portillo, care a murit în satul acela din cauza temerilor, obişnuia să-i spună lui Serrato că îi era frică de infinit şi că făcea bine că se teme, pentru că la oapătul nemărginirii se afla Dumnezeu. în orice caz, Serrato, de la incidentul cu stâlpul, îl privea ou teamă pe Aguirre şi încerca să-l evite, căci prezenţa lui îi producea, de asemeni, un fel de ameţeală.

Aguirre vroia să ştie cît mai multe despre acele locuri şi-i dădu unui indian nişte oglinjoare şi două mici securi sau toporişti de metal şi-i spuse să se ducă să-i cheme şi pe ceilalţi, dîndu-le asigurări că n-o să li se întîmple nimic rău. Indianul se duse şi în ziua următoare se întoarse cu doi trimişi ai şefului aşezării. Unul era ciung şi celălalt şchiop şi amîndoi foarte deformaţi, de boală sau dinadins, căci indienii — lucru ciudat — aveau obiceiul să-şi rupă dinadins câte un os, lor sau celorlalţi. Acei doi oameni spuseră prin semne că vor veni şi ceilalţi, gata să lege prietenie cu străinii.

în acel loc, botezat Elvira, se întîmplă un lucru neobişnuit, şi anume că o metisă din cele care însoţeau expediţia era însărcinată şi pe punctul de-a naşte, iar Lope hotărî să rămână toţi pe loc până când va naşte în oraşul recent întemeiat, deşi inexistent, iar în actul de naştere se va spune că persoana născută era de origine din oraşul Elvira şi prin acel act va apărea mai întemeiată şi mai reală existenţa noii aşezări.

înainte de asta, Lope puse s-o aducă pe femeie şi-o întrebă :

— Eşti măritată ?

— Nu, din mila Domnului.

— Cine e tatăl ? Pentru că am pornit pe apă de mai bine de nouă luni.

— Era noapte, stăpâne, şi nu-l ştiu.

— Unul tot o fi. Nu bănuieşti pe nimeni ?

— Cine ştie ?

— Negru sau alb ?

— Gândesc că negru, deşi cu nopţile astea întune- cate de aici nu poţi şti.

— Dacă era negru ai să naşti o *capră.*

— Ce-o vrea Dumnezeu, stăpîne.

Lope dădu să-i pună mâna pe umăr şi femeia se trase înapoi. Lope îi zi'se :

— Nu-ţi fie frică. O femeie oare e pe punctul de-a deveni mamă e sfântă pe tot întinsul pământului.

— Numai că nişte mîini ca ale dommeá- voastre trebuie că dor dacă ating pe cineva, dar altfel nu mă tem.

— Mâinile mele nu dor.
— Păi, cine ştie ?
— Spune ce gîndeşti, şi fără frică, ţi-am spus doar că eşti sfinţită.
— Vă mulţumesc, stăpîne. Dar sînt mai degrabă o tîrfă.
— Tîrfă era şi mama întemeietorilor Romei. Şi tu vei naşte în acest oraş nou. în oraşul Elvira.
Ea ise uita în jur, fără să vadă vreun oraş :
— Da, stăpîne.
— Eu nu cred în dragoste, îi spuse Pedrarias lui Lope, cum nu credeţi nici dumneavoastră, dar cred în maternitate şi în oraşele noi. Voi fi eu tatăl şi voi scrie actul datat din oraşul Elvira în ziua de atît... aşa cum cere legea.
Lope îşi zicea că, pentru a o ajuta pe femeie la naştere, ar fi fost utilă prezenţa mulatrei doña Maria. Ba chiar a ambelor femei care muriseră pe insulă : doña Inés şi mulatra. Spuse asta cu glas tare. Femeia însărcinată comentă cu o expresie rătăcită :
— Pe doña Inés de Atienza am văzut-o înapoia arbuştilor ca o păpuşă spălată şi fără culoare.
— Asta ai văzut ? întrebă Lope, încurcat şi el.
în ziua următoare femeia născu asistată de două indiene şi, după dorinţa lui Lope, lîngă stâlpul oraşului Elvira. Dar pruncul trăi doar câteva ceasuri, şi asta i se păru lui Lope a fi de prost augur. Cînd Pedrarias îl întrebă dacă să întocmească sau nu actul de naştere şi de moarte, Lope îi răspunse urît, lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată cu Pedrarias.
Prin acele locuri indienii erau arcaşi iscusiţi, şi, amin- tindu-şi de substanţa în care-şi înmuiau săgeţile, Lope de Aguirre le recomanda soldaţilor să-şi pună armurile, deşi unii dintre ei ar fi preferat să moară decât să sufere chinurile căldurii sub platoşă şi zale. Pedrarias umbla peste tot, privind şi cercetând, curios ca întotdeauna. Indii- enii aceia erau şi ei canibali şi doritori de carne de om şi aveau temple unde făceau sacrificii şi se închinau la soare şi la lună. Pe o poartă era făcută în relief forma soarelui, iar alături de ea un bărbat. Pe alta forma lunii, şi alături o femeie, semne care păreau foarte revelatoare pentru obiceiurile lor religioase. Cele două temple erau pline peste tot de sînge uscat.
în casele lor indienii aveau porumb, fructe uscate şi mult peşte, pe care-l prindeau în fiecare zi din fluviu.
Maranionii se instalaseră în cele mai bune colibe. în cea a lui Lope lucrurile se petreceau ca de obicei. Pajul se ducea în pădure şi, cînd se întorcea, îi .povestea tot ce văzuse Elvirei, care-l credea sau nu. Văzmdu-l pe Pedra- rias, Elvira îi spuse, stăruitoare :
— Antofiico zice c-a văzut şi prin locurile astea pasărea care-mi spune numele.
— Şi aşa e, afirmă pajul foarte serios.
— Unde-ai văzut-o ? îl întrebă soldatul curios.
— Acolo unde cîntă păsările de obicei. Pe-o ramură.
— Adevărul e că, spuse Pedrarias, Antonico e îndrăgostit de cine ştiu eu.
— Dacă simit sau nu, răspunse pajul, e treaba mea.
Pedrarias începu să rîdă şi băiatul căută un pumnal,
puse mina pe el şi se năpusti asupra soldatului. Rîzînd mereu, Pedrarias îi răsuci mîna şi-l făcu să scape arma. Apoi i-o dădu ou o politeţe afectată, iar băiatul se declară învins şi zâmbi.

Nu mică le-a fost mirarea cînd au văzut

că indienii aveau, într-o casă, un mîner de spadă din Castilia, iar în altele cuie de fier. Esteban spuse că erau de pe cînd trecuse pe-acolo Orellana cu ai lui, că au trebuit să lupte şi cîţiva au şi căzut, îşi amintea foarte bine

.Indienii tupi — căci din aceştia se aflau pe acolo — se închinau focului, şi zeul focului mijlocitor pe lîngă soafe era trăsnetul. îl reprezentau printr-o cruce. Exista şi pe-acolo cîte un „bărbat al văduvelor" care n-avea altă obligaţie decît aceea de-a face faţă dorinţelor lor amoroase. Presupunînd că acea ocupaţie îi răpea foarte mult timp, în momentul în care era ales de către comunitate, acesta îl scutea de orice alte munci şi era un bărbat fericit, deşi toţi îl luau un pic peste picior şi rîdeaiu de el. Dacă se găsea vreo femeie frumoasă şi atrăgătoare printre văduvie se putea considera fericit, dar dacă erau urîte, viaţa lui era un continuu supliciu, şi nu o dată trebuia să reaurgă la ajutorul stimulatorului *guyausa*. Prin acele locuri ideea indienilor despre frumuseţe era complet diferită de a noastră.

După indienii pe care îi văzuseră şi după spusele lui Pedrarias, atît bărbaţii cît şi femeile aveau obiceiul să se depileze pe tot corpul, şi un singur fir de păr pe piept sau pe spate era considerat o ruşine. Nanşi lăsau păr decît pe cap, pe careul pieptănau şi-l îngrijeau legîndu-l cu liane.

Bărbaţii îşi acopereau sexul cu nişte benzi, iar la marile sărbători se dichiseau şi se împodobeau mai mult ca de obicei. Femeile, cu *tangas* nod, iar bărbaţii cu benzi tot noi.

Tangas-uriie erau nişte triunghiuri de lut ars împodobite cu nişte dungi colorate în fel şi chip. Cu ele îşi acopereau femeile sexul. Purtau unla în faţă şi alta în spate, iar între picioare se puteau împreuna, pentru că erau curbe. Uneori se ciocneau între ele şi sunau în timpul mersului.

Nu era mult vînat pe-acolo, după cum se părea, sau poate că pădurea tropicală era prea ameninţătoare şi primejdioasă. Indienii nu mîncau carne de curcan sălbatic.

În acele zile avu loc înmormântarea unui indian, şi se făcu un priveghi mare şi o masă.

Indienii braziili care însoţeau expediţia vorbeau aceeaşi limbă ca şi aceştia şi păreau excitaţi şi fericiţi.

Lope îl întrebă pe imul dintre ei şi acesta răspunse :

— Aici sînt foarte bine ospătaţi cei care vin la priveghi. Pomana mortului. Ce gras aş fi eu, adăugă, limbut, dacă, de cînd ne-am îmbarcat la Motilones, mi-ai fi dat şi tu pomana mortului.

Lope îl privea cu o expresie de nepătruns şi murmura printre dinţi :

— Fecior de curvă ce-mi eşti !

Curînd după asta cei doi indieni briazili dispărură. Fugiseră. Fără îndoială, văzîndu-se în ţinuturile lor, îi apucase idorul şi nu mai putuseră rezista.

Piloţii şi cei care se pricepeau în navigaţia pe mare spuseră că mareea ajungea pînă acolo şi că pînă la ocean nu erau mai mult de două sute de leghe, deoarece calculau forţa mareei în raport cu lăţimea maximă a fluviului.

Cum locul acela era foarte potrivit pentru a face cordaje şi alte lucruri indispensabile înainte de-a ieşi la mare, Lope hotărî că vor sta atîta cât va fi necesar pentru toate astea. Se apucară cu toţii din nou de lucru.

Indienii le aduceau mineare suficientă şi zilele treceau liniştite, sub un soare încă şi mai necruţător şi într-o forfotă de stup. Indienii foloseau nişte foarfeci speciale, făcute din mandibulele unor peşti numiţi *pañas* care tăiau mai bine decît ale spaniolilor. Peştii erau mici şi de o lăcomie de necrezut. în două, trei minute dădeau gata un tapir, dacă acesta făcea imprudenţa să se scalde în ¡rîu, şi-i lăsau scheletul complet curăţat. Alţi indieni le ziceau acelor peşti *pirañas.*

Indienii pescuiau uneori cîţiva *pañas,* şi din mandibulele lor făceau acele foarfeci care ţineau mulţi ani şi tăiau cu uşurinţă bucăţele de lemn şi piei de animale.

Lope vroia să4 lase în acel loc pe Juan de Vargas Zapata, canarezul, pentru că nu-l aprecia ca soldat, şi cum semăna foarte bine cu indienii tupí, aceştia aveau să-l primească, poate, ca pe unul de-ai lor. îl întrebă cu un umor cam răutăcios :

— Călătoreşti gratis pe brigantimele mele, nu-i aşa ?

— Da, domnule.

— Ei, de-acum încolo trebuie să-ţi plăteşti transportul.

— Cu ce să plătesc ? Doar ştiţi că n-am cu ce.

Curînd după aceea, Lope de Aguirre luă cîteva hotă-
rîri ciudate. îi porunci lui Vargas Zapata să nu se înde-
părteze de-acolo şi să aştepte ceea ce se va întâmpla. Era, printre soldaţi, un neamţ căruia-i ziceau, spaniolizîndu-i numele, Monteverde. Acest om — Qrünberg — avea două particularităţi cam neobişnuite : una, tendinţa de a vorbi în şoaptă, confidenţial, despre lucrurile cele mai simple, lucru care-l intriga mult pe Lope. Cealaltă, dorinţa de a se plânge de ineficienţa hotărîrilor, luate întotdeauna prea tărziu sau nepotrivite. Aguirre îl trimise cu înscrisul — pergamentul acela pătat de sudoare — la coliba lui Caro- lino.

— Du-te acolo, îi zise, dă-i hîrtia asta şi aşteaptă răspunsul.

Apoi, întorcându-se către cei mai apropiaţi :

— De ce-şi schimbă numele şi-şi reneagă patria, 131- harul ? Şi de ce vorbeşte nemţeşte de unul singur ori de cîbe ori vede că am aplicat vreo pedeapsă ?

Culmea a fost că Monteverde umbla prin sat, întrebînd de coliba lui Carolino, şi că i-a trebuit destul de mult pînă să dea de ea. De cum a găsit-o, cei doi negri l-au legat şi l-au sugrumat. Apoi s-au dus să întrebe unde să lase leşul, iar Aguirre le-a spus să-l ducă pe brigantina Victoria, aşa ca neamţul să facă safteaua cordajului şi a catargului. Le porunci să-l atârne acolo punîndu-i la picioare o tăbliţă care spunea : pentru *instigaţie la rebeliune.*

De fapt, acel om zdravăn, blond, cu ochi neprietenoşi şi strâmbând mereu din nas, îi părea lui Lope de Aguirre o acuzare permanentă şi nu putea să respire în voie dacă-l privea de două ori. în ziua aceea a

mai spînzurat încă doi oameni. Unul, Juan de Cabanas, care nu voise să iscălească documentul de renegare a naţionalităţii spaniole. Acest Cabanas era grozav de scrupulos, iar de la moartea lui Ursua se acuza pe sine de acea crimă, deşi nu participase la ea. Se socotea vinovat de neglijenţă, ceea ce era tot atît de grav — spunea oricui vroia să-l asculte — sau şi mai grav decît delictul prin acţiune, dat fiind că omul care săvîrşea o acţiune risca ceva şi îşi asuma răspunderea.

Lope auzise, prin informaţii indirecte, despre scrupulele pe care şi le făcea Cabanas. După cum spunea el, disculpîndu-se faţă de Pedrarias, nu putea fi un bun conducător şi nici să-i ducă pe maranioni la victorie dacă cineva îl obliga să-şi simtă conştiinţa încărcată de nelinişte, scrupule şi dezgust faţă de sine însuşi. „Mai multe crime şi mai grave a făcut regele Filip, spunea mereu, şi tot mai sînt unii în tabără care jură pe el."

Pedrarias, ascultîndu-l, se gîndea iarăşi la „nebunia ecuatorului". Simţea şi el, în sine, cum i se spulbera lumea morală şi de multe ori trebuia să se supravegheze şi să se stăpînească. De exemplu, în zilele foametei celei cumplite se gîndise fără scîrbă la indienii care mîncau carne de om, şi asta era o taină apăsătoare şi otrăvită pe care nu îndrăznea să şi-o mărturisească nici sie însuşi.

Negrul Carolino îl sugrumă pe Cabanas chiar lîngă brigantina Victoria, în faţa tuturora. Apoi îl ridicară cu frînghia lîngă Grünberg — adică Monteverde — şi majoritatea maranionilor veniţi să asiste priveau acele trupuri a- tîrnate şi se uitau apoi tăcuţi la Lope.

Mai urmă o victimă. Un soldat slab de înger şi mereu deprimat şi trist, care, văzînd acele execuţii spuse că nu-l maai atrăgea viaţa de loc, că nu mînca şi abia dacă mai dormea şi că toate lucrurile îi erau indiferente. Se numea Juan González şi fusese un partizan fervent al lui Lope. Totuşi, pe măsură ce expediţia se apropia de mare, îşi pierdea încrederea şi ajunsese să-i spună unui prieten că va profita de prima ocazie, cînd s-o afla pe meleaguri locuite de creştini, pentru a dezerta.

Execuţia lui González se făcu la fel de repede ca şi cele dinainte. Lope veghea înarmat pînă-n dinţi, ou garda lui personală în spate, pe brigantina cea mare, care îşi avea acum jocul de frînghii complet. A te apropia în acele zile de brigantine însemna a te apropia de moarte, judecînd după ceea ce se întîmpla. înainte de a-i întinde gîtul lui Carolirţio, acel González lăsă un pachet care să fie dat — spuse — părintelui Portillo, uitînd că preotul cel cu cei şase mii de pesos murise între timp. în pachet — pe care-l făcu acolo de faţă cu toţi — se găsea o ţesailă sau pieptene, o cărticică de rugăciuni şi un cuţit de buzunar. Pedrarias vedea că Lope hotărâse să elimine din tabără drojdia şi să lase în viaţă doar oamenii cu adevărat curajoşi şi gata la orice, adică, să reducă masa de valoare îndoielnică la ceea ce .considera el aur curat.

Comandorul de Rodas, care se opri să privească, fu chemat de Lope de Aguirre, şi cum era om în vârstă, se apropia încet, dar fără grijă şi cu greutatea pe care i-o dădeau anii săi. Cînid ajunse lîngă brigantină, doi soldaţi îl împunseră cu lancea şi, la un gest ai lui Lope de Aguirre, îl aruncară încă viu în fluviu. Din apă, coman- dorul striga, dar nu cerând să fie spovedit, că în asta poate că nici nu credea, ci blestemîndu-l pe Aguirre. Acesta spuse unor indieni să se ducă să-l ajute, şi cînd indienii porniră, archebuzierii lui Lqpe traseră îin canoe sfărSimînd-o şi indienii căzură în apă.

Maranionii de pe brigantină priveau impasibilii. Şeful basc privea şi el atent apa, ca şi cum ar fi aşteptat ceva. îl văzu pe Guevara zbătându-se un moment, apoi dispăru, lăsând în urma lui o pată roşie 'de sânge. Unul

dintre indienii care se aflau pe pluta cea mai apropiată îi atrase atenţia lui Lope şi îi spuse :

— Priveşte la apă şi vei vedea ceva ce n-ai mai văzut.

— Da, ştiu, spuse Lope, şi de asta l-am aruncat pe comandor în apă, ca să fac încercarea şi ca să servească comunităţii maianionilor cu viaţa lui inutilă de bătrân. Căci nu ştiu dacă în aceastâ parte a fluviului se întâmplă acelaşi lucru ca în regiunile din susul apei, unde am făcut experienţa cu o maimuţă.

După cîteva minute apăru scheletul comandorului, curat şi neted, ca şi cum n-ar fi avut niciodată carne pe el. Scheletul semăna cu cele care reprezintă în chip alegoric moartea, cu craniul alb şi dinţii rânjiţi.

Scheletul comandorului. Acelaşi indian spunea că fusese mîţncat de un soi de scrumbii turbate. Trebuiau să ţină seama de încă un pericol : cel al *scrumbiilor turbate* care se găseau în tot fluviul. Cine cădea în apă fără să aibă vreo rană, nu era atacat de peşti. De aceea, trei dintre indienii din canoe care aveau răni, au fost devoraţi într-o clipă — scheletele lor se iviră şi ele plutind la suprafaţă — iar al patrulea, care era nevătămat, înotă şi ieşi la mal neatins.

Dar indianului care scăpase cu viaţă asta nu i-a folosit prea mult, fiindcă numai după cîteva zile, cînd cor- dajele fură terminate şi velatura completată, Lope hotărî să lase în acel sat o sută de indieni şi între ei şi pe acesta. Indienii îl implorau să nu-i lase în acel ţinut plin de canibali, dar Lope spuse că în brigantine nu era loc pentru atîţia oameni, că ceamurile nu puteau naviga în largul mării şi că nu puteau nici să ia la bord hrană pentru toţi după ce părăseau Amazoanele.

Cu ocazia plecării din acel sat, au avut totuşi loc, ca de obicei, serbări şi petreceri între negri. Amestecîndu-se cu ei, dansară şi băştinaşii, femei şi bărbaţi.

De .data asta Juan Primero era cel care conducea, pi- ţigăindu-şi vocea :

— ***Fiecare apă are o regină cea mare şi cea mică.***

— ***Guedé.***

Şi apşoara ploii,
şi cea din riu care-i foarte mare
o s-o beau toată.
— Guedé.

— ***Unde, regina apei ?***

— ***Guedé.***

Apoi, Juan Primero spuse că nu trebuia să faci păsările să plîngă. Şi animalele mici cu blană sau pene sufereau de *nebunia ecuatorului,* şi peştii *pañas* din apă. Păsările nu trebuiau făcute să plîngă. Pajul Antoñioo spu- nea că el văzuse plângând două pe-o ramură, dar într-un sat dinainte.

Parte dintre femeile care dansau în grupul negrilor erau destul de frumoase pentru nişte indiene şi foloseau aceleaşi *tangas* pe oare maranionii le văzuseră încă din teritoriile indienilor Machifaro, una în faţă acoperind pubi- sul, cealaltă în spate

în timpul dansului făceau uneori mişcări obscene şi cele două plăcuţe ciocnindu-se între picioare, în ritm, îi aţîţau în mod vizibil pe indieni. Alţi indieni numeau acele plăcuţe de lut ars *babal*.

Femeile le purtau legate de mijloc cu fire vegetale tari şi subţiri, a căror culoare se confunda cu a pielii, dar care se observau din cauza presiunii făcute asupra ei.

în ziua următoare, cîrnd să plece din acel loc,

soldatul Alonso Esteban recunoscu satul ca fiind Corpus Christi — aşa îl botezase Orellana cu zece ani înainte. Esteban deveni deodată foarte vorbăreţ şi începu să povestească cum în acel loc soldaţii lui Orellana au fost bine primiţi, mai ales de către indiene, în campania cărora au .petrecut cîte- va zile foarte plăcute. Atunci Lope de Aguirre spuse că înţelegea de ce printre acei indieni erau câţiva copii cu ochi de spanioli

.Esteban adăugă că expediţia lui Orellana avea cu ea un cronicar, pe părintele Gaspar de Carvajal. Acel călugăr scrisese tot ceea ce văzuse şi Esteban spunea, făcând cu ochiul :

— Dar a uitat să noteze şi despre relaţiile soldaţilor cu indienele, care, după cum vedeţi şi dumneavoastră, sînt mai frumoase decît prin alte părţi.

Şi rîdeau în timp ce briza legăna pe vergă laţurile de frânghie care atîrnau leneş, nemaipurtînd acum nici un trup, ca şi cum ar aştepta altele care să ia locul celor scoase şi îngropate cît mai adînc cu putinţă, ca să nu fie mâncate de indienii dansatori. Acei indieni credeau în re-înviere şi Lope îşi bătea joc de asta, dar Pedrarias spuse :

— De ce nu ? Dacă te gândeşti bine, reînvierea nu este o minune ¡mai mare decât naşterea.

Lope rămase o clipă pe ginduxi şi apoi îşi zise : „Pedrarias ăsta o să ajungă până la urmă călugăr şartrez, că-l cunosc eu acuma".

După şase zile ajunseră la nişte case solide pe care le aveau indienii, nu departe de malurile fluviului, aşezate pe un fel de platforme de lemn, împrejmuite jos cu întărituri şi adăposturi din care se putea trage cu arcul. Lope trimise nişte archebuzieri, dar cînd înaintară, doi dintre ei fură răniţi de cîteva săgeţi venite din faţă. Bănuiau că săgeţile erau otrăvite cu curara şi unul dintre soldaţi vroia să se întoarcă în tabără, cînd celălalt îi zise :

— Cu otrava asta poţi trăi încă trei, patru ceasuri, şi răstimpul ăsta e de ajuns ca să ne ducem treaba pînă la capăt. Dacă o fi să murim, barem să ne facem întîi datoria.

Răniţii merseră înainte. Căutară să-i încercuiască pe indieni prin nişte locuri mai accesibile, dar intrînd în case văzură că aceştia avuseseră timp să fugă.

Nici acolo, nici în alte locuinţe nu găsiră de mineare. Dădură doar de nişte bulgări de sare coaptă la foc, pe care-i luară cu ei pentru că de asta duceau mare lipsă, în timpul verii sarea e mai necesară decît iarna, şi pe-a- colo era mereu vară.

La întoarcere, răniţii se simţeau bine, şi mai tîrziu se dovedi că săgeţile care-i răniseră nu erau înmuiate în otrava fatală. Se vindecară curînd.De la indienii cu scufă şi pînă la acea aşezare parcurseseră o mie trei sute de leghe, socotind şi cotiturile pe care le făcea fluviul. Aici se opriră trei zile pentru a completa rezerva de apă dulce cu care îşi umplură hîr- daiele.

La două zile după sosire apărură cîteva sute de pirogi pline de indieni războinici care păreau gata să atace. Din fericire, săgeţile lor nu erau nici ele otrăvite, şi Lope de Aguirre verifică asta cu una din ele, zgîriind şi jupuind pielea braţului lui Pedro Gutiérrez, vechi prieten al lui Ursúa, care nu muri.

Bineînţeles că Gutiérrez protestă :

— Faceţi încercarea cu un negru, spuse.

— Nu. De negri am nevoie.

— Pentru ce ?

— Ca să te sugrume pe tine dacă mi te pui în cale.

Gutiérrez şovăi un moment, apoi începu să rîdă şi rosti :

— Zău că pînă şi moartea e lucru de rîs prin locurile astea !

Indienii nu atacară. Dimpotrivă, le aduseră alimente. După o zi spaniolii îşi continuară drumul şi dădură de un sat destul de mare. Cînd îl văzu, Esteban începu să strige în gura mare :

— Asta e ţara amazoanelor, de care îmi amintesc foarte bine.

Lope de Aguirre îl întrebă dacă pe acolo existau mijloace de trai, aur sau alte bunuri naturale.

XII

— Femei. Aici sînt numai femei care luptă.

Aşa spunea şi repeta, ca obsedat :

— Pe ţărmurile acelea albe din faţa pădurii, acolo începe ţara amazoanelor.

Spunea asta de pe puntea brigantiixei, arătînd o vastă întindere de pămînt. Cîţiva soldaţi coborîră, deşi destul de neîncrezători şi împlătoşaţi, ceea ce, ca întotdeauna, îi făcea să sufere îngrozitor de căldură. Singurul care părea că nu simte arşiţa era Lope de Aguirre.

Cu ani în urmă trecuse pe-acolo Orellana, iar călugărul care însoţea expediţia, fratele Gaspar de Carvajal, scrisese despre multele lucruri pe care le văzuse.

înainte de-a ajunge acolo, indienii din alte locuri îi preveniseră să se ferească de femeile din acea regiune, care erau mai periculoase decît bărbaţii. Şeful de trib Aparia din insula indienilor „omagua" — cel care-o ceruse de nevastă pe Torralba — le spusese şi el să nu se încreadă în *coniujndaras.* Din spusele celor ce cunoşteau limba ţinutului, şeful de trib ar fi zis :

— *Recîquie cunau puiara.*

Trebuiau să aibă grijă, dar o grijă de cu totul altă natură decît avusese Orellana, căci primii indieni care apăruseră în pirogi sau pe plajă în faţa navelor lui Orellana nu păreau războinici şi rădeau prietenește şi le spuneau spaniolilor : „Coborâţi aici şi-o să vă ducem la amazoane, oare ne-au poruncit să venim pentru asta". Şi rădeau într-una. Asta fusese rău, că rădeau. Spaniolii au fost întotdeauna extrem de susceptibili la rîsul necunoscuţilor, atît în saloanele de la curte cît şi pe malurile Amazoanelor. Şi soldaţii trăseseră nu numai cu arbaletele, ci şi cu archebuzele. Cîţiva indieni fuseseră omorâţi şi mult mai mulţi răniţi. Supravieţuitorii fugiseră înspăimântaţi spre satele amazoanelor, care nu erau departe.

Atunci ieşiseră amazoanele înarmate cu arcuri şi săgeţi, iar unele cu sulițe ascuţite, dintr-un lemn foarte tare. Din primul moment se putea observa că ele comandau şi nu bărbaţii. Aceştia nu îndrăzneau să facă nimic fără încuviinţarea lor.

După acea demonstraţie de forţă, spaniolii lui Orellana acostaseră cu cele două brigantine şi hotărâseră să coboare, dar amazoanele şi, la porunca lor, indienii, veneau grămadă ţipând cât îi ţinea guira. O parte dintre bărbaţi nu luptau, ci dansau, căci amazoanele tot mai sperau să-i convingă pe spanioli de intenţiile lor paşnice — că nu vroiau altceva decât să se culce cu ei şi să fie fecundate după obiceiul lor anual. Împrejurarea de-a avea bărbaţi de pe alte meridiane aducea oarecare noutate şi femeile acelea războinice — care-i preferau pe străini — cu trupurile lor mari şi musculoase şi cu părul în vînt, erau în căutare de bărbaţi şi se mirau că-i văd retrăgîn- du-se şi gata de apărare.

Trăseseră ele întîi împotriva brigantinelor, acoperin- du-le cu săgeţi, în timp ce dansurile, râsetele şi strigătele indienilor continuau.

Spaniolii au tras din nou şi au omorât câţiva bărbaţi şi o femeie.

Spaniolii nu înţelegeau limbajul amorots al amazoanelor. Şi nici amazoanele nu înţelegeau reacţia oamenilor acelora bărboşi care păreau că le dispreţuiesc, cînd lumea le respecta atîta pe acele meleaguri. Unii indieni, în ciuda morţilor şi răniţilor, continuau să danseze şi să rîdă.

Erau dansuri şi rîsete care făceau parte din ritual. Nu era desfrîu, ci religie, adică erotism religios. Cînd amazoanele au tras a doua oară, şi^au trimis săgeţile ochind nu chila navelor, ci pe navigatorii. Şi poate din cama dispoziţiei — ciudata dispoziţie a unei femei aţîţate — l^aiu rănit pe călugăr, iar sărmanul frate Gaspar explica în memoriile sale că l-au nimerit în partea de jos a pînteculuă şi „a dat în gol, dar săgeata n-a pătruns mult fiindcă rasa i-a răpit prima putere", că dacă nu,

XII

acolo ar fi rămas. În orice caz, din pricina legămîntului de castitate localizarea rănii nu avea nici o importanţă.

Un alt membru al expediţiei lui Orellana avea să-i spună apoi regelui : „Aceşti indieni i-au spus soldatului care-i înţelegea că în partea de nord, unde se duceau o dată pe an, erau nişte femei şi stăteau cu ele două luni şi astfel din împreunările anului trecut se năşteau copiii, iar pe băieţi îi luau bărbaţii, pe cînd fetiţele rămâneau cu femeile".

Toţi cei ce văzuseră amazoane afirmau că erau femei voinice şi cu pielea mai deschisă decât a indienilor, lucru ce pare cel puţin ciudat, pentru că, chiar presupunând că ar fi făcut parte din altă rasă, normal era ca după cîteva generaţii să aibă şi ele pielea arămie.

Indienii din ţara amazoanelor le numeau *icamktbas.*

Toate numele referitoare la acele femei şi la obiceiurile lor sunau greşit în urechea spaniolilor, lucru care se mtîmplase înainte şi pe alte teritorii din Mexic şi Guatemala cu numele indigene. Unul dintre acele neamuri de femei se numea c*oima* şi regina lor era co*nori.* Aşa au scris-o cronicarii spaniolizând din punct de vedere fonetic cuvintele indigene. E lucru sigur că în graiurile indiene femeile purtau numele râului celui mai apropiat — afluent al Amazoanelor — Conhuris. Şi regina lor se numea *conopuira* (notează cu candoare fratele Gaspar). Numele ei adevărat era Cuhanpu-iara. în Mexic transformaseră Cuauhnahuac în *Cuernavaca,* şi Huitchilopoxil în *Huixilobos.*

în preajma acelui uriaş fluviu Conhuris totul era condus de femei. în satele descoperite nu existau zei cu nume masculine, nici mituri masculine, iar bărbatul n-avea altă menire decît pe aceea de sclav fecundator. Matriarhatul ajunsese la extreme surprinzătoare. Femeia îl alegea pe bărbat, a fura, îl alunga de la ea după fecundare şi'l obliga să trăiască în alte aşezări şi în condiţii de inferioritate.

Şi iată că Lope de Aguirre şi ai săi ajunseseră în acele ţinuturi ale Amazoanelor. Deşi se zăreau nişte case albe la oarecare distanţă, nu erau pe nicăieri semne de viaţă. Nici *coimas,* nici *conoris,* nici bărbaţi, nici femei.

Stîrniţi de ceea ce povestise Esteban, mai bine de douăzeci de maranioni coborîră pe plajă. Unii sperau ca amazoanele să-i ia cu ele, dar între timp mergeau înarmaţi pînă-n dinţi şi asudau bine sub zalele căptuşite.

Alţii — majoritatea — rămaseră la bord deoarece căldura era, ca întotdeauna, extenuantă. Dintr-o parte a pădurii, deşi era încă ziuă, începea să se audă zgomotul animalelor trezite. Broasca rîioasă, papagalul, macacul strigau fiecare în felul lui. Pădurea tropicală, tăcută în timpul zilei, se trezea noaptea cu o larmă îngrijorătoare şi erau păsări care rîdeau ca nişte oameni şi maimuţe care ţipau ca păsările, broaşte rîioase care şuierau — fiecare pe alt ton, uneori armonizîndu-se — şi reptile ■mute care-şi aşteptau prada în linişte.

Fratele Gaspar, cronicarul lui Orelftana, îşi descria astfel, cu cîţiva ani înainte, impresiile sale despre amazoane : „Aceste femei sînt foarte albe şi înalte, şi au părul împletit şi ridicat pe cap şi sînt foarte vînjoase şi umblă în pielea goală acoperindu-şi doar sexul, şi au arcuri şi săgeţi în mînă, fiecare luptându-se cît zece indieni laolaltă. Şi într-adevăr printre ele era câte una oare înfigea săgeata de un lat de palmă în chila brigantinei, iar altele mai puţin, de păreau navele noastre nişte arici."

Despre lupte spuine : „în aceste încleştări trecu mai bine de o oră fără ca indienii să-şi piardă curajul, ba părea chiar că le sporeşte. Deşi vedeau pe mulţi de-ai lor morţi şi treceau peste trupurile acestora, alta nu făceau decât că se retrăgeau şi apoi se întorceau din nou să lupte. Vreau să se ştie care a fost cauza pentru care aoeşti indieni se apărau astfel. Trebuie să ştiţi că ei toţi sînt supuşi şi tributari ai amazoanelor şi aflând de veni-

XII

rea noastră se duseră să le ceară ajutor şi veniră ca la zece sau douăsprezece femei, că pe astea le-am văzut noi, care luptau în fruntea tuturor ca nişte căpitani şi se băteau cu atâta curaj, încît indienii nu îndrăzneau să dea bir ou fugiţii, iar cel care fugea din faţa noastră era omorît cu bîte, şi asta e pricina pentru care indienii se apărau cu atâta îndîrjire... întorcându-ne la vorba noastră şi la bătălie, se îndură Dumnezeu de dăda putere şi curaj tovarăşilor noştri, care omorîră şapte sau opt dintre amazoane. Din care pricină indienii se moleşiră şi fură învinşi şi risipiţi, ou mare pagubă pentru ei, şi, fiindcă veneau din alte sate mulţi oameni în ajutor şi trebuiau luate măsuri de precauţie, porunci căpitanul ca în cea mai mare grabă să se îmbarce oamenii, deoarece nu vroia să primejduiască viaţa tuturor, şi astfel se îmbarcară, nu fără îngrijorare, pentru că indienii şi începeau bătălia pe apă cu o mare flotă de canoe. Şi aşa o luarăm spre largul rîului, depărtîndu-ne de uscat."

Fratele Gaspar spune mai departe, în cronica sa, că Orellana a izbutit să prindă pe unul din acei indieni şi a vorbit cu el prin tălmaci. „Căpitanul întrebă cum se numea stăpînul care cîrmuia în acea ţară şi indianul îi răspunse că era femeie, nu bărbat." Pe urmă, fratele Gaspar spune : „Căpitanul vru să ştie ce fel de femei erau acelea care veniseră să se războiască cu noi şi indianul spuse că erau nişte femei care locuiau în interiorul ţării şi că principalele lor aşezări se aflau la şapte zile de mers de la ţărm.

Căpitanul îl întrebă dacă femeile acelea erau măritate şi el spuse că nu. Apoi îl întrebă cum trăiau, şi indianul răspunse că, aşa cum spusese, trăiau la şapte zile de mers înspre interiorul ţării şi că el fusese de multe ori pe-aoolo şi văzuse aşezările şi locuinţele lor, căci fiin- du-le tributar, se ducea să ducă dările la porunca lor.

Vru să afle căpitanul dacă femeile acelea erau multe, şi indianul zise că da şi că el cunoştea numele a şaptezeci de sate şi le spuse în faţa tuturor care ne aflam acolo şi memoria lui ne umplu de uimire.

Căpitanul îl întrebă dacă locuinţele din aoede sate erau de paie, şi indianul răspunse că nu, că erau de piatră şi aveau uşi şi ferestre şi că de la un sat la altul duceau drumuri împrejmuite de ambele părţi şi că erau puşi paznici ca să nu poată intra nimeni fără să plă- tească tribut.

întrebat fiind dacă acele femei făceau copii, indianul răspunse că da. Căpitanul întrebă cum, nefiind măritate şi neloouind cu ele bărbaţi, rămâneau grele. Indianul spuse : femeile astea trăiesc cu bărbaţi indieni la răstimpuri şi când le vine pofta asta se adună multe dintre ele înarmate şi se prefac că vin cu războI la un mare şef care îşi are pămînturi'le pe aproape şi-şi iau bărbaţii cu forţa şi îi ţin la ele atâta cât au chef, şi-apoi când rămân însărcinate îi trimit înapoi în ţinuturile lor fără să le facă vreun rău şi după aceea, când le vine timpul să nască, dacă fac un băiat îl omoară sau îl trimit la taică-său, iar dacă e fată o îngrijesc cu mare dragoste şi grijă şi o învaţă tot meşteşugul războiului.

Mai spuse că între toate aceste femei este una care le stăpâneşte şi le ţine pe toate sub porunca ei, şi această stăpână se numeşte *Conori."*

După spusele aceluiaşi indian „sânt în acea ţară două lagune cu apă sărată din oare soot sarea. Spunea că au o lege cum că după apusul soarelui nu trebuie să rămî- nă nici un indian bărbat în aşezările lor, şi toţi trebuie să iasă din ele şi să se ducă în satul lor ; mai spune că în multe provincii de indieni învecinate eu ele femeile îi ţin sub stăpânirea lor şi-d pun să plătească tribut şi să le slujească..."

„Toate câte ni le spuse indianul ăsta şi chiar mai multe, ini le spuseseră nouă înainte, la şase leghe de

XII

Quito — spune fratele Gaspar în cronica sa — căci mulţi indieni, ca să le vadă pe aceste femei, vin pe rîu în jos câte o mie patru sute de leghe, şi indienii aveau o vorbă, că dacă mergeai să le vezi pe acele femei plecai flăcău şi te-ntorceai moşneag."

Fratele Gaspar vorbea stăruitor de îndrăzneala şi curajul acelor femei, dar ceea ce-i înfricoşa cu adevărat pe soldaţii lui Lope de Aguirre erau otrăvurile pădurii ecuatoriale şi unele săgeţi înveninate ale indienilor tupi, care aveau un dispozitiv special, astfel că atunci când zburau prin văzduh şuierau foarte puternic. Spaniolii făceau o legătură între acel şuierat şi uinsoarea aducătoare de moarte şi unii tremurau pînă-n măduva oaselor.

În amurgul acelei zile, Lope de Aguirre şi Esteban coborâseră printre primii şi mergeau ou privirea aţintită asupra împrejurimilor, ca să nu aibă vreo surpriză, când Esteban se împiedică în nisip de un obiect tare. Era un os de om. Descoperiră şi altele în jur şi Lope spuse :

— Sînt ale unei femei, dacă nu mă-nşel.

— Cum de-o ştiţi ?

— Păi nu vezi ? Cap mic, coaste înguste, şolduri largi, şi chiar aş zice, după lăţimea şoldurilor, că femeia asta a născut de mai multe ori.

Esteban îl privea ou coada ochiului, surprins. Lope dădea uneori impresia că ştie multe lucruri.

Alţi soldaţi făcuseră şi ei descoperiri asemănătoare în apropiere. Mai multe schelete, unele întregi, altele dezmembrate şi fărâmate. Iar Esteban, molipsit de curiozitatea lui Lope, se duse să vadă şi socoti că poate identifica vreo şapte oseminte de femei. Erau — lucru ciudat — mai mari de statură decât ale bărbaţilor.

— Se vede treaba că mâncau mai bine, spuse.

Iar Lope de Aguirre se crezu în măsură să-l contrazică :

— Chestia asta cu mâncarea n-are nimic de-a face cu statura, că la mine acasă nu era cine ştie ce bogăţie, dar nu făceam altceva toată ziua decît să mîncăm, şi iacă. Sînt pipernicit şi n-am mai crescut de la unsprezece ani. Am văzut oameni săraci lipiţi care mănâncă o dată la trei zile şi sânt înalţi cît catargul. Nu, frate, nu cît mănânci contează în privinţa staturii, ci neamul.

Esteban însuşi se trăgea dintr-o familie modestă, unde lipseau deseori cele de trebuinţă traiului şi era înalt cît un pin.

Şi continuară cercetările. Lingă un craniu găsiră o şuviţă mare de păr, care părea de natură vegetală, dar apoi văzură că era de om.

— Trebuie să fi fost frumoase, spuse Lope cu tristeţe, şi acum iată ce-au ajuns.

Lope se gîndea în acea clipă la doña Inés de Atiemza, din care trebuie să fi rămas de asemenea numai oasele, deoarece clima şi pământul calcaros distrugeau rapid părţile moi ale corpului.

Lope strigă după doi soldaţi care se depărtaseră prea mult:

— încotro ? Veniţi încoa şi nu vă mai îndepărtaţi, ca să nu pătiţi ca fratele Gaspar.

Cei care erau mai aproape rîseră, iar Esteban îl privi pe Lope lung, gândind : „în după-amiaza asta e în toane bune. Lucru rar. Ce gânduri i-or umbla oare prin cap ?" Lope era mulţumit pentru că se apropiau de mare, dar căindu^se parcă de voioşia lui, deveni iar tăcut şi posac. Se gîndea tot la doña Inés.

în timp ce vorbea, Lope întorcea cu piciorul nişte coaste şi privea coloana vertebrală a altui schelet. Semnală o crestătură în şira spinării la înălţimea coastelor.

— în treburi bărbăteşti, vorbi în cele din urmă, femeia n-are ce căuta. Aţi văzut oe i s-a întâmplat lui Orel- lana cu nevastă-sa doña Ana de Ayala.

—■ Era curajoasă doña Ana.

XII

— Şi la ce bun curajul la o femeie ? Se bagă-n gura tigrului din mândrie, dar fuge de-un şoricel. Şi-aţi văzut ce-a păţit Ursúa cu doña Inés. Aduc numai nenorocire în vreme de război.

Rămaseră cu toţii tăcuţi, şi Esteban spuse în sfîrşit :

— Lucrurile sânt foarte diferite, vreau să zic ou femeile astea din Peru.

— Aşa cum diferă Sevilla de Lima. Femeia este rodul pământului şi iese potrivit cu condiţiile ţării, adăugă Lope. Pe femeia din Sevilla o cunoşti de la o poştă. Tot aşa şi pe cea din Lima. Doña Inés era o metisă dintr-alea oare scot şi un sfânt din minţi, şi nu era făcută să fie soţie sau mamă, ca femeile din Sevilla. Femeile astea de pe-aici au în ochi o pisică ecuatorială adormită. Adormită şi torcând.

— Dar femeile din ţara voastră, a Bascilor ?

■— Acollo femeia face ce poftește, şi bărbatul la fel, adică bărbatul face exact ce vrea ea. Femeia porunceşte în casă şi afară din casă ; unde sînt femei basce este şi ordine şi autoritate. Pentru că sînt femei robuiste şi au capul bine înfipt pe umeri. Mai *coñoris* chiar decît astea de-aici. Şi de aceea poartă pantaloni, pentru că merită să-i poarte. Spun că aşa e în Guipúzcoa.

— U'ită-te la urma glonţului, trebuie c-a fost bine ţintit de-a omorît-o pe femeia asta pe loc.

Ca să fi făcut acea gaură, plumbul trebuie să fi străbătut regiunea cardiacă. Amazoana a murit probabil imediat — poate chiar înainte de-a cădea jos — şi fără să ajungă să înţeleagă reacţiile acelor bărbaţi care erau poftiţi să facă dragoste.

Vorbele astea din urmă le rosti Esteban.

Soldaţii care se îndreptau spre pădure se opriseră şi-i aşteptau pe Lope şi pe Esteban, care se gîndea cu tristeţe şi compătimire la femeile ieşite în întâmpinarea oamenilor lui Orellana ca să se ofere sub cerul acela cald şi care primiseră plumbul fierbinte al archebuzelor. Sărmane femei moarte cu dulcea lor rugăminte. Pentru a cîta oară bărbaţii şi femeile nu s-au înţeles. Cununii mai ciudate şi mai neprevăzute nici că se puteau imagina.

Aproape de pădure văzură, printr-o rarişte, că deasupra fluviului Cunhian răsărea o lună imensă şi plată, mult mai mare decît apărea de obicei. Chiar sub lună se afla lacul numit de indienii „tupí" *Yacuyara* — oglinda lunii — de unde amazoanele scoteau *muirākitan,* piatra de jad care nu se găsea decât în acea regiune.

Consecinţa acelei sângeroase neînţelegeri a fost că amazoanele au părăsit aşezările pe care le aveau aproape de râu, unde îndurară atâtea necazuri. Esteban credea că spaniolii ar fi făcut mai bine să se înţeleagă cu vajnicele c*onioris.*

— Nu se ştie niciodată, spuse Lope. Sînt unii păianjeni femele care-şi mănâncă masculul după împreunare.

Continuând să vorbească despre toate acestea, se întâlniră şi cu alţi soldaţi, printre care Pedro Gutiérrez şi
Diego Palomo. Primul era un în® ciudat, căruia-i plăceau priveghiurile şi înmormântările ca altora nunţile. în satul unde făcuseră cordajul luase parte, plin de mulţumire, la înmormântarea indianului. Lope, cu pornirea lui de a contrazice, spuse :

— Rău a făcut Orellana că i-a zis rîului ăstuia Amazoanele, ca şi cum nu s-ar întîlni decât pe-aici, că doar şi prin alte părţi ale Indiilor au ieşit să se lupte cu noi femei înarmate cu săgeţi şi ou sulițe, aşadar mai sânt şi pe alte meleaguri. Cît despre ceea ce se vorbeşte că ar fi spus oamenii lui Orellana, cum că-şi ard ţîţa dreaptă pentru a trage mai bine cu aroul, eu unul nu cred, căci ar fi groaznic, şi se vorbeşte şi se tot vorbeşte, iar cel care vorbeşte mai mult acela minte mai tare.

XII

Adresîndu-se brusc lui Gutiérrez, om cu aer îndărătnic şi rezervat, întrebă :

— Dumneata ce părere ai ?

— Tocmai vorbeam cu Diego despre asta. Despre amazoane. Şi pîndind dacă există sau nu, şi unde sânt. Dar n^am văzut nici măcar una pînă acum.

— Poate că, spuse Lope, stau să ne pândească ele pe noi, din ascunzătorile lor. Sau din frunzişul arborilor, că oamenii ăştia se caţără ca maimuţele. Dar, vrei să vezi o *coñora ?* Iat-o aici : goală-goluţă şi gata întinsă pe jos. Nu-ţi face poftă ?

Arătă spre alt schelet, dezmembrat. îi lipsea un picior şi se uitară în jur, dar nu dădură de el. Craniul avea o gaură de unde ieşeau furnici roşii.

Fiecare povestea ceea ce auzise despre acele stranii femei.

Lope hotărî că trebuiau să mai strîngă ceva provizii şi văzând trei soldaţi care veneau discutând, îi întrebă despre ce vorbeau. Unul spuse că ar fi auzit că în casele amazoanelor se găseau multe scule de aur şi argint şi că toate doamnele erau nobile şi purtau cercei şi brăţări de aur la mâini şi la picioare, şi aveau bărbaţi drept servitori, dar aceştia nu foloseau decât blide sărăcăcioase de lemn, afară de cele pe care le puneau la foc, care erau de lut, şi le făceau ei singuri. în mijlocul acelor aşezări era un templu unde se închinau soarelui, căruia îi ziceau *caranain,* iar casele aveau pereţii eu frize acoperite c!e picturi şi de lucrături în lemn foarte bogate. Mai spunea că erau pe-acolo şi statui, numai de femei, făcute din aur, cît şi altare de aur masiv închinate soarelui. Femeile acelea umblau îmbrăcate în ţesături de lînă foarte fină, pentru că pe-acolo se găseau multe oi cu blana miţoasă ca cele din Peru, şi purtau coroane de aur groase de două degete.

Stăteau şi-l ascultau, iar soldatul vorbea mereu :

— Au nişte cămile mici pentru cărat poveri, şi alte animale, nu aşa de mari cât calul, folosite tot la căratul poverilor şi care au copita despicată.

Pe măsură ce soldatul vorbea, Lope spunea numele acelor animale : alpaca, vigonie, lama. Şi la sfârşit zise :

— Mai bine taci dacă nu ştii mai multe. Casele astea despre care vorbeşti nu rezistă nici la două ploi torenţiale şi numele pe care l-ai auzit nu este *caranain* ci *carauay,* şi este numele unui palmier cu frunze late care se pun drept acoperiş. Că şi prin mahalaua mea umblă veştile, şi chiar mai sigure decît ale tale.

Soldatul îi tot dădea înainte ca şi cum ar fi fost el însuşi pe-acolo, deşi le atrase atenţia că cel care fusese era un unchi de-al său din expediţia lui Orellana :

— Indienii de pe-aiei se numesc *tupinambas* sau *mucunes* şi *yagwanais,* iar cei mai bogaţi sânt *guanibis,* care locuiesc aproape de mare. Acolo se găseşte faimosul lac şi prinţul care se scaldă în aur în fiecare zi, şi asta e ţara unde...

Lope îşi pierdu răbdarea :

— Ascultă, frate : dacă toate astea sînt adevărate, **o** să mergi tu înainte să ne arăţi drumul, şi dacă de azi în trei zile nu dăm de cucoanele astea cu coroane de aur, o să te spânzurăm de picioare într-un copac, ca să se răfuiască cu tine ţânţarii cei burtoşi. Cum ţi se pare treaba asta ?

Soldatul tăcu înfricoşat, ştiind că nu era de glumit cu Lope.

Toţi rîdeau lesne în acea seară, acolo lîngă osemintele amazoanelor. Luna era mare şi înaltă şi lumina pământul ca ziua.

Lope de Aguirre trimisese oameni la vânătoare, şi când văzu apărând din pădure un grup de maramiotni spuse :

— Iată-i !

XII

Aduceau nişte maimuţe mari, şi una dintre ele era grav rănită şi străpunsă de un par. Un metis din cei care duceau prăjina pe umăr se jura că nu va mânca nicicînd carne din asemenea animal, fiindcă semăna cu o rudă de-a sa care ţinea o cârciumă la Callao. Şi spunea asta foarte serios. Din rana maimuţei ieşeau frunze verzi deoarece aniimalu'l, simţind muşcătura glonţului, şi-o oblojise cu o mină de buruieni.

Lope şi ai lui ajunseră până la un sat cu colibe albe dintre care una de piatră, deşi grosolan lucrată, unde se aflau câteva icoane de lemn. Nu văzură urme de viaţă omenească şi locul părea părăsit de mulţi ani. În unele colibe se vedeau cuiburi de şerpi, sau de păsări ciudate care şi le făcuseră pe acoperiş. în altele se iveau rădăcinile copacilor din apropiere spărgând pereţii şi ame- ninţîndu-i cu distrugerea.

Prinseră un indian gol câre nu părea înspăimântat şi mergea cu spaniolii fără teamă. Apoi se dovedi că era sau că fusese sclavul faimoaselor *conoris,* care, după cum se părea, nu-i făcuseră viaţa prea uşoară.

Oricare ar fi fost motivul, ascultă bucuros tot soiul de întrebări şi răspunse cât putu mai bine cu ajutorul celor care traduceau. Era vădit că indienii traducători se considerau superiori noului-venit pentru faptul că ei vorbeau limba spaniolă — pe care celălalt n-o ştia — sau pentru că erau indieni dintr-un trib nesubjugat de femei.

Din cele spuse de prizonier reieşea că amazoanele preferau întotdeauna bărbaţi din locuri cât mai îndepărtate, obicei străvechi al tuturor popoarelor primitive sau moderne. Aşadar, când sosise Orellana .cu bărbaţi de pe alte meleaguri şi nemaivăzuţi ipe-acolo, amazoanele dăduseră fuga, după cum spunea cronicarul, goale şi frumoase, sunîndu-şi *pangas*-urile ca nişte clopoţei. Şi au dansat, fără să poată crede că e vorba de război. Au dansat dansurile lor nupţiale. Au tras cu săgeţi în nave, dar numai în ele, nu şi în oameni, căci, deşi aceştia omorîseră cîţiva indieni, amazoanele nu se supărau pentru atîta lucru. Şi ele omorau câte-un scilav dintr-aceia, sub cel miai mic pretext, ba chiar şi fără pretext.

Voiau să facă dragoste şi să fie fecundate şi au continuat să tragă asupra corăbiilor. Spaniolii nu puteau înţelege ce vrea să însemne asta şi, când şi-au văzut brigantinele pline de ţepi ca nişte arici, au hotărît să facă uz de arme şi au tras.

Pînă la urmă, ele şi^au dat seama că e vorba de-o bătălie. Nu de dragoste, ci de sânge şi de moarte. Nu s-au lăsat intimidate de bubuitul archebuzelor şi nici de morţii care căzdeau în jurul lor. Au mai chemat cîteva, şi acestea au adus cu ele mai mulţi indieni războinici.

În ciuda condiţiilor dezavantajoase, amazoanele au susţinut lupta mai bine de trei ore, parte din indieni venind cu pirogele şi încercînd să asalteze brigantina lui Oreliana din partea opusă.

Cu toate astea, femeile continuau să spună ceva în gura mare, dar soldaţii nu înţelegeau — şi nici indienii interpreţi care se aflau la bord — şi făceau gesturi necuviincioase, mişcîndu-şi pântecele şi şoldurile şi sunându-şi *pangas-ruxile.*

Spaniolii nu înţelegeau şi, chiar de-ar fi înţeles, poate că nu le era pe plac. în dragoste, spaniolilor le plăcea să aibă iniţiativa şi chiar prostituatele de cea mai joasă categorie obişnuiau să spună prin lupanare (deoarece cunoşteau apucăturile bărbaţilor), în momentele critice ale ocupaţiei lor, simulînd pudoarea : „Ce-mi faci, iubitule ?"

Deprinderea amazoanelor era alta şi din relatările acelui indian prizonier — pe care Lope îl asculta cu mare atenţie — înţeleseră, în cele din urmă, că ceea ce spunea Esteban era adevărat. Indianul confirmă că bărbaţii aleşi de către amazoane trebuiau să stea cu ele două luni, timp în care erau trataţi ca oaspeţi de onoare şi nu erau obligaţi să muncească. Acele două luni — calcula

XII

Esteban — erau termenul de care aveau nevoie pentru a se convinge că au rămas însărcinate. Şi cînd lucrul acesta se adeverea, le dădeau drumul amanţilor ocazionali şi-i trimeteau la aşezările lor.

Pedrarias, care venise în graba mare, asculta ca întotdeauna cu gura căscată, şi—şi spunea că i-ar fi plăcut să cunoască asemenea femei ca să vadă ce fel de artificii feminine foloseau pe lîngă dansul războinico-nupţial. Pe de altă parte, îşi punea o întrebare într-adevăr impertinentă şi anume, care o fi viaţa erotică a acelor femei în celelalte zece luni ale anului. Nu era cu putinţă, ca în acel loc al planetei — pe linia ecuatorului, la două' grade latitudine nordică sau la un grad latitudine sudică — şi supuse vrăjii ecuatorului, să poată trăi într-o tihnită castitate atâta timp, fără bărbat. Şi atunci, ce făceau ? Pedrarias n-o spunea, dar le suspecta grozav de lesbianism. Iată, aşadar — gîndea — pe malurile Amazoanelor două elemente elenice : amazoana şi dulcea poetă >din Lesbos.

Totuşi n-avem comştinţă că acele cono*ris* de pe Amazoane ar scrie poezii.

Câţiva soldaţi vroiau să rămână acolo şi să le dea de veste, dar indianul spunea că era inutil şi că n-ar fi venit, mai întâi pentru că aceea nu era epoca anuală potrivită şi-apoi pentru că ele trebuiau să fie cele care să caute bărbatul şi nu bărbatul pe ele.

Lope de Aguirre mai puse câteva întrebări, dar nu cu caracter erotic, căci în asemenea materie, deşi nu era indiferent, nu era nici curios. După spusele prizonierului, amazoanele purtau un talisman, o piatră de jad pe care o scoteau diotr-im lac — Ipaua Yaciuara — şi numeau acea piatră *muirakitan*. O purtau atârnată pe piept şi credeau că le dă putere.

Dar noaptea Începea să fie din ce în ce mai greu.

De fiecare dată când brigaotinele trăgeau la mal, năvăleau asupra expediţiei nori de ţînţari. Foamea soldaţilor era egalată de foamea ţînţarilor. Aşadar, cînd ancorau la ţărm, obişnuiau să coboare şi să aprindă focuri mari pentru ca fumul şi vîlvătaia să îndepărteze nu numai ţînţarii, ci şi vampirii, care deveneau din ce în ce mai (numeroşi, fără îndoială din cauză că fluviul se apropia tot mai mult de 'linia ecuatorului, iar căldura creştea şi câteodată latitudinea sudică pe care o indicau astrolabii era zero.

Aşa cum se poate presupune, căldura părea să tot crească şi ameninţa să devină şi mai îngrozitoare. Atît ziua cât şi noaptea. Puteau să verifice foarte bine asta a doua zi.

Printre vieţuitoarele pe care le descoperiră prin acele locuri, una dintre cele mai de seamă era pasărea numită *tucán*, de mărimea unui papagal mare, dar cu un cioc enorm (mai lung decât tot corpul păsării) îşi cu un penaj strălucitor, al cărui bărbătuş — îi spuse un indian lui Pedradas — se lăsa să moară cînd îi murea tovarăşa. Pedrarias, auzind asta, gîrudea : „la te uită, nu numai oa- (menii pot să se poarte prostesţe cînd se îndrăgostesc".

Pe-acolo şi şopMele păreau mult mai mari şi erau numite, ca pe tot restul fluviului, *yacarés.* Păianjenul mare şi păros care vâna păsări mişuna peste tot şi cînd era înţepat de-o musouOiiţă — un fel de viespe îndrăzneaţă — într-un anumit loc al trupului {adică, într-unui din ganglionii motori) rămânea complet paralizat. Atunci viespea îşi depunea ouăle în trupul păianjenului, şi cînd ieşeau larvele se hrăneau din el fără ca acesta, din cauza stării în care se afla, să le poată împiedeca. Astfel că larvele îl mîncau de viu. Pedrarias nota toate astea în caietele lui.

Cînd auzeai vorbindu-se astfel în apropierea pădurilor de unde venea clamoarea milioanelor de vietăţi de tot felul hărăzite luptei pentru sex, hrană sau stăpînire, era ca şi cum ai fi auzit vorbindu-se despre obiceiurile unui oraş necunoscut. Puţini indieni intrau în

XII

zonele întunecate ale pădurii (erau locuri unde la amiază, în ciuda soarelui orbitor, era un întuneric desăvârşit).

În timpul nopţii, aproape de focurile protectoare, cu toată larma pădurii, maranionii sforăiau trântiţi în nisip, mereu în partea unde briza împrăştia fumul, pentru că era singurul loc unde se simţeau siguri că n-au să fie devoraţi de ţînţari şi nici goliţi de isînge de vampiri.

În ziua următoare, Lope văzu nişte indieni goi vîslind în nişte pirogi dreptunghiulare şi uşoare, cu chila plată, indiferenţi la norii de ţînţari care-i urmăreau. Nu-şi putea crede ochilor, şi întrebînd, i se spuse că prin acele locuri era o buruiană care producea un suc miraculos, căci dacă-ţi ungeai pielea cu ea ţînţarii nu se mai apropiau. Lope îi ceru unui indian să-i dea din acel suc şi îşi frecă barba şi gîtul. Dar rămase cu barba ca spălată cu leşie, cu dîre de culoare castanie, cu dîre cenuşii, iar pe-alocuri de un roşcat spălăcit, ceea ce dădu chipului său de basc o nouă particularitate. Părea, când stătea nemişcat (dormind iepureşte în timpul siestei, sprijinit de bordajul brigantinei, fără să lase diin mână archebuza), o străvehe sculptură în lemn care se cerea repictată.

În acele zile, Lope vru să afle taina *curarei.* Părea să nu fie un lucru prea greu, dar, deşi uneori indianul „tupi" — bătrânul tălmaci — o preparase în faţa lui Lope, din cauza felului său de-a umbla cu linele frunze[1] sau de-a le amesteca cu un fel de răşină lipicioasă, cel oare privea se zăpăcea şi nu reuşea să afle adevăratul secret. Deficienţele de limbaj fură în cale din urmă un bun pretext pentru a renunţa şi a considera încercarea ca imposibilă.

Indianul „tupi" avea o sarbacană cu care arunca cî- te-un spin de cactus garnisit cu stigmate de porumb. Nu e greu de imaginat că, dacă spinul era uns cu curara, rana, oricât de superficială, cauza moartea. Acel „tupi" suflă de două ori în sarbacană, ţintiṇdu-i pe doi dintre indienii care mergeau cu expediţia. Între ei duşmănia era uneori mult mai mare decât între indieni şi albi. Muriră. Indianul „tupi" era necesar ca tălmaci şi Lope făcu pe neştiutorul.

Cu negrii era altceva. Uneori Carolmo îi spunea indianului cu sarbacana :

— Mie să nu-mi sufli !

li spunea asta cu un zîmbet lătăreţ de linguşire, şi indianul ffîl privea în tăcere cu ochii aproape închişi. Asta era diferenţa. Indienii nu spuneau aproape niciodată nimic.

Indianul „tupi" spuse că aproape de acel loc se găseşte o aşezare indiană cu oameni asemenea maranioni- lor, care vorbeau aceeaşi limbă şi care se însuraseră cu indiene şi aveau copii şi erau fericiţi. Esteban remarcă toate astea precum şi alte amănunte şi deduse că trebuie să fi fost exploratorii lui Diego de Ordâs. Se pare că Diego de Ordâs a încercat explorarea fluviului în anul 1532, pornind din Atlantic, adică urcând împotriva curentului.

Avea ou el un loootenent-general numat Juan Corne jo, navigator priceput, şi s-a hotărit să pătrundă în gura fluviului cu corabia. A reuşit să intre, dar, ceva mai departe, nava a rămas împotmolită în bancurile de nisip. Cîţiva oameni au murit, iar alţii au fugit pe uscat, fiecare de capul lui.[1]

; Lope nu vru să meargă în căutarea acelor spanioli, de vreme ce păreau mulţumiţi de soarta lor.

Navigară două zile fără oprire şi în cea de-a treia aruncară ancorele şi intrară în nişte sate în care indienii n-au opus rezistenţă. Le dădură spaniolilor porumb, ovăz, pîine şi o băutură foarte bună, asemănătoare cu berea, din care aveau berechet. Mai găsiră şi nişte ţesături fine şi bine lucrate, ca şi alte mărturii ale industriei şi civilizaţiei. Indienii acopereau porumbul din

XII

hambare cu un strat subţire de cenuşă ca să nu facă gărgăriţe.

În acea zi şi în acel loc, Lope trecu printr-o mare primejdie şi nu scăpă cu viaţă decît datorită forţei lui de a disimula şi fricii pe oare o inspira majorităţii oamenilor săi. Lope se îmbătă, lucru care nu-i stătea în obicei. Dar era conştient de beţia lui şi de primejdiile pe care le aducea cu sine şi evită să vorbească pentru a nu se da de gol, se îndreptă cu cîţiva oameni de încredere şi cu negrii de serviciu, care erau în acelaşi timp servitori, gardă personală şi călăi, şi dormi o oră sub unul dintre arborii acei enormi, oare puteau adăposti un batalion în-

' Diego Alvarez, pe care indienii l-au numit *Caramurii*, a ajuns la un sat unde s-a însurat cu o prinţesă indiană — botezată apoi — care s-a numit Cătălină Paraguassu, şi cu care a avut mai mulţi copii. Se pare că a fost o căsnicie fericită şi soţul a făcut cu ea o călătorie în Europa. Dintre supravieţuitori, unul, portughezul Joao Ramallio, a întemeiat şi el o familie şi a lăsat sute de descendenţi care, astăzi, aparţin aristocraţiei braziliene. Ramalho s-a căsătorit tot cu o prinţesă Indiană numită *Burtyra*. Un altul dintre cel fugiţi a fost Francisco del Puerto, care a lăsat şi el o descendenţa memorabilă.

Dintre naufragiaţii expediţiei lui Ordâs au fugit toţi cei ce n-au pierit în delta fluviului. Lope cunoscuse pe un nepot al unuia dintre acei fugari care, oîad Lope l-a întrebat cu cîţiva ani înainte despre unchiul său, l-a spus: „L-au mîncat furnicile alea, zise burtoase". (N. a.).

18 - c. 1162

Ireg. Lope se trezi stăpân pe sine, cu capul nu tocmai limpede, dar în stare să-şi poarte de grijă.

La începutul beţiei simţi că are chef de ceartă, dar se răzgândi. Ultimele cuvinte pe care le spuse înainte' de-a pleca să se culce fură :

— Ştiţi prea bine, băieţi, că dacă o cădea capul ăsta al meu de pe umeri, ale voastre or să cunoască destul de curând funia şi creanga copacului. Aşa că, mai bine să trăim în bună înţelegere.

în acele locuri au avut parte de două învolburări datorate fluxului — *pororos* — şi cele două talazuri care se năpustiră măturară totul în cale. Brigantinele se aflau într-o radă, la adăpost de prima putere a valului, şi n-au avut de suferit, dar dacă s-ar fi găsit în mijlocul fluviului s-ar fi pierdut pe veci.

Tot într-un sat pustiu găsiră cîtev.a urne de ceramică foarte bine lucrate, cu capacul în formă de cap de om, cu ochi, gură şi nas, colorate şi uscate la foc. înăuntru era cenuşă şi oase pe jumătate arse.

— Oale din astea, spunea Pedrarias cu entuziasm, niu se fac mai bine nici în Tala vera de la Reina, vreau să spun, în Castilia.

Pe ici pe colo apărură cîţiva indieni, ca de obicei goi puşcă, dar încălţaţi cu nişte sandale uşoare ca să nu-i frigă pietrele încinse de soare. Aveau părul tăiat rotund în jurul capului, şi, pentru ca acesta să fie mai potrivit cu asemenea podoabă, încă de mici copii îşi strângeau craniul pînă ce devenea piramidal sau conic, aşa cum văzuseră şi la un trib dinainte.

în acea zi, în timp ce Pedro Gutiérrez şi Diego Palomo stăteau de vorbă despre cei o sută de indieni părăsiţi în ţinuturile canibalilor, cineva spuse :

— în chestia asta, generalul nostru Lope de Aguirre n-a făcut bine. Mai ales că cea mai mare parte dintre indieni fuseseră botezaţi, căci aproape toţi aveau nume spaniole.

Tăcură o vreme şi Gutiérrez oftă, adăugând :

— Se pare că vom rămâne fără oameni ide serviciu, aşa c-o să fie nevoie să facem singuri ceea ce-o fi de făcut.

Îi auzi negrul Carolino, care avea necaz pe ei şi-i spiona, şi se duse cu pîra la Lope de Aguirre, care-şi dădu seama că vorbele lor nu conţineau nici un fel de delict. Carolino cerea capul celor doi oameni care aveau obiceiul să-şi bată joc de dansurile lui, şi Lope şovăi un moment, dar deodată îi arătă pergamentul şi-i spuse că putea dispune de ei.

XII

Carolino şi ceilalţi negri se năpustiră ca nişte fiare asupra celor doi soldaţi şi îl sugrumară pe Gutierrez. Diego Palomo îl rugă pe şef ca, în loc să-l omoare, să-l lase în acel ţinut, de unde se va întoarce la popasul dinainte, ca să rămână eu indienii botezaţi. Lope îi privea pe negrii care aşteptau în spatele victimei lor şi făceau din cap că nu. Era prima dată când Lope le cerea părerea. Palomo muri şi el, iar Pedrarias rămase foarte intrigat de asemenea execuţii. Când îl întrebă pe Lope, acesta îi spuse, punîndu-i o mână pe umăr :

— Persişti în mania de-a înţelege totul ? Da ? Erau proşti soldaţi şi vieţile lor n-aveau preţ decît pentru ceea ce au făcut, adică, pentru a mi-i supune mai mult. şi mai bine pe aceşti negri venetici care, odată ieşiţi de pe fluviu, şi mai ales ajumgînd la vreun ţărm, ar putea foarte bine să fugă cu fraţii lor sălbatici, din Panama» Cu asemenea osândă mi i-am asigurat pe cei douăzeci de negri de partea mea şi poate voi mai câştiga vreo două mii în drum spre Peru.

Gura fluviului Amazoanelor, la vărsarea în mare, avea o lăţime de optzeci de leghe, după cum ziceau piloţii şi după observaţiile făcute de Orellana, pe care Esteban le avea notate. Altă învolburare a fluxului luă cu ea o luntre cu trei spanioli — nu i-a mai revăzut nimeni —■ şi măturâ cîţiva indieni care umblau după scoici pe plajă. Văzînd violenţa fluxului, Lope de Aguirre nu ştia când să iasă cu brigantinele şi nici cum să se asigure că nu vor fi distruse. Piloţii îl sfătuiră să aştepte ceasurile refluxului.

Cxnd ajunsese la punctul de vărsare al Amazoanelor, expediţia lui Lope de Aguirre număra două sute patruzeci de spanioli, cincizeci şi cinci de indieni şi douăzeci de negri. Dintre spanioli muriseră mai mult de şaizeci ; dintre indieni, două sute treisprezece, fără să punem la socoteală pe cei o sută pe care-i lăsaseră la popasul di-, nainte. Singurii care rămâseseră neschimbaţi ca număr erau negrii dansatori. E drept că niciodată nu se plângeau de nimic, că mîncau carne de provenienţă mai mult decât dubioasă, fără să pună întrebări, şi ascultau de ordinele lui Lope — uneori cu frânghia ceruită în mînă — fără mustări de conştiinţă.

Lope de Aguure îşi aducea aminte că, pe când se aflau la indienii „tupi", Juan Primero îi spusese arătîn- du-i un strat de frunze de palmier peste care se vedeau cîteva pietre fierbinţi :

— Ştiţi ce se află în cuptorul ăsta ? Un creştin, excelenţă. Aici se prăjeşte trupul lui Monteverde, neamţul, pe care l-au scos din pământ cu unghiile, scormonind ca nişte copoi, şi l-au dat pe trei parai ¡indienilor de peaiicd.

Prin acdle locuri violenţa mareelar se ciocnea de curenţii fluviului. Dacă coincidea cu perioada de lună plină, riscul era şi mai mare, căci se ridicau valuri foarte înalte. Mareea ajungea deodată, în mai puţin de un sfert de oră, la cea mai mare înălţime a ei, şi de la cîteva leghe distanţă se auzea un bubuit puternic care anunţa un *pororoa* sau *pororo.* Apoi se vedea un munte de apă de mai bine de cimcosprezeoi picioare care ocupa treptat, cu o nemaipomenită violenţă, toată lăţimea fluviului.

Aşteptară refluxul ca să iasă la mare, şi chiar şi aşa nu le-a fost prea uşor.

Perioadele de lună nouă erau de-o întunecime înspăimântătoare, iar cele cu lună plină, argintate şi senine, dar acestea din urmă anunţau, cum am spus, greutăţi în navigaţie. Acel imens fluviu era grozav de sensibil la semnele cereşti.

înainte de-a ajunge la mare au trebuit să străbată un enorm labirint de insule şi braţe de apă printre păduri de nepătruns care, în timpul nopţii, se trezeau cu animalele lor aflate în călduri.

Pădurea era mereu de o densitate monstruoasă : trestii de grosimea piciorului crescînd foarte înalte pe un

XII

sol spongios, cocotieri ascuțiți care-și înălțau trunchiurile drepte și netede, copaci de tot felul căutând puțin aer și o bucățică de cer albastru, apoi alți copaci, supuși, învinși, devorați de cei puternici. Arbuști cu ramuri parcă de oțel, plante carnivore care, dacă prindeau o pasăre, o înfășurați în frunze și o strângeau, iar după câteva zile îi lepădau scheletul curățat, iar pe sus, bolți, panașuri, ogive, ca în catedrale, ciubuce, rozete, volute, ghirlande, arabescuri. Dădeai peste ferigi milenare care se îndesau în mănunchiuri stufoase, frunze ca niște lame de bronz subțire, care sub stropii de apă sunau metalic, liane peste tot, cu care s-ar putea spînzura chiar și-un uriaș. Iar uneori o beznă totală în miezul zilei, în care străluceau doi ochi și se auzea râsul vreunei păsări multicolore, repetat apoi de cincizeci de ecouri.

În acele zile ale ieșirii la mare, cu insule bogate în vegetație peste tot, Lope de Aguirre nu vru să coboare să doarmă pe uscat. De fapt, nu dormea aproape niciodată pe nicăieri.

Toată lumea aceea vegetală avea o viață misterioasă și proprie, iar omul care se apropia se simțea atras de groază și minunăție. Era ceva religios care impresiona, plante ca niște altare, lumini de origine incertă, șoapte de rugăciune și alte o mie de enigme și ciudățenii. Nu se vedea nici o ființă vie, dar se simțea olar prezența tainică a nenumărate existențe palpitând în jur.

Uneori se frângea o ramură care nu se mai putea susține, iar pocnetul sec se răspîndea în toate părțile și o sută de ecouri îl repetau. La gurile rîului lumina era de-o teribilă ciudățenie pentru că nu se vedeau nicăieri umbre și soarele părea să vină din toate direcțiile. De sus, de jos — refractat violent de ape — de la dreapta și de la stânga, cu densități diferite.

În acele ciocniri de lumini fața lui Lope de Aguirre părea și mai puțin omenească. O piele ca pergamentul, cu reflexe metalice, și o barbă moale, vegetală parcă.

Semăna mai mult ca oricând cu capetele acelea reduse și comprimate pe care unii indieni „machifaro" le purtau atârnate la brîu, din trufie.

Erau mai bine de două mii de insule. Piloții numărară două mii șapte, dar, bineînțeles, nu le văzuseră pe toate.

Doi metiși și un spaniol umblau cu o pirogă, cerce- tînd ținutul, printre acele insule, cînd i-a înghițit mîlul, după ce piroga fusese răsturnată de învolburarea mareei.

Trei femei indiene care căutau scoici pe o insulă au fost înconjurate de valurile fluxului care deveneau tot mai înalte și care, până la urmă, le-au acoperit.

Cu toate astea, pe ici pe colo, noi insule stîrneau noi curiozități și era greu să ții oamenii în frîu. Piloții spuneau : „Nimeni să nu coboare, pentru că apele vor acoperi curând aceste insule." Și așa era. Se găseau peacolo arbori care își duceau viața mai mult sub apă decît deasupra ei.

Cind ieșiră în sfârșit la mare, Lope îi urcă în a doua brigantină pe cei care, puțini la număr, mai mergeau în canoe și părăsi ultimul ceam, spre marea durere a negrilor .care îl iubeau ca pe-o ființă vie.

Lope de Aguirre luă de pe brigantina a doua busola, astrolabul și așa-numitul „balansier", ou ajutorul căruia se putea menține drumul după umbra solară. Lipsiți de aceste instrumente, trebuiau să se țină de brigantina pe care se affla Lope, rămânând ân raza ei vizuală în timpul zilei, iar noaptea călăuzindu-se după un felinar atârnat la pupă.

Avură parte de vreme bună și brigantinele nu se despărțiră una de alta. Dar navigară șaptesprezece zile, mult mai mult decât socotiseră, iar alimentele și apa se împuținară atât de mult, încît, dacă drumul ar mai fi durat încă o săptămână, ar fi murit aproape toți de

XII

foame sau de sete. Hrana ajunse să se împartă în aşa fel, încît fiecăruia îi reveneau numai cîteva boabe de porumb pe zi. Iar apa, a patra parte ddntr-un sfert, de persoană, tot pe zi, lucru care, la acele latitudini toride, abia dacă se poate imagina.

Ca şi cum asta n-ar fi fost mare lucru, bănuielile lui Lope se aprindeau ca întotdeuna, şi privind în jur nu vedea decât ameninţări de dezertare şi trădare. Din cauza micimii navei, erau siliţi să stea laolaltă şi cei care nu se aveau bine, şi aşa se întâmpla că privirea căpitanului Guiral se încrucişa des cu cea a lui Lope. Şi-o abăteau amândoi ân altă parte, dar rămânea amintirea unei violenţe nesatisfăcute.

Guiral se împrietenise cu Diego de Alcaraz, soldat naiv şi fără vicleşuguri, care-şi avea hamacul lîngă el şi vorbeau adesea pe şoptite.

Lope de Aguirre, fără a cere sfatul nimănui, puse să-d omoare. Execuţia avu loc noaptea şi nu prinseră de veste dedît cei care se aflau în apropierea lor, iar corpurile fură aruncate în mare.

Cînd să-l omoare pe Alcaraz, care era om îngrijit şi ordonat, acesta îşi rîndui puţinele lucruri pe care le avea, dărui nişte pantaloni unui indian şi, împachetînd un caiet jilav şi aproape de nefolosit, doi ciorapi rupţi, un şiret de jiletcă şi o mică armă veche, scrise deasupra : „Asta este pentru Zozaya, care se află în cealaltă brigantină". Văzînd aceasta, Lope îşi aduse aminte de Cabahas, care făcuse la fel cu parte din obiectele răposatului părinte Portillo.

Cînd negrii îl întrebară pe Lope ce să facă cu cele două cadavre, şeful spuse :

— Aruncaţi-le în mare, drept hrană scrumbiilor turbate.

Guiral fusese toată viaţa un om serios şi sigur de el, normal şi cu scaun la cap. Niciodată nu mai trecuse prin întâmplări de felul celor pe care le cunoscuse în acea expediţie. Dar în ultimele clipe ale vieţii simţi că-i revine în amintire un gând care-i chinuise copilăria : lupul. Ideea unui om-lup nemaipomenit de periculos care l-ar putea aştepta la vreo cotitură a vieţii. Uneori îl privea pe Lope în strâmtorarea de pe navă şi, văzîndu-l mic, uscat, înarmat pînă-n dinţi, gândea că numele lui era o aluzie la lup şi poate că acela era lupul, şi că acesta îl găsise. Lope îşi dădea seama de ciudăţenia acelei priviri şi o evita.

Guiral ştia că mărunţelul om-lup avea în spate pe puţin o sută de oameni, bine înarmaţi şi că voinţa lui era neîndurătoare.

Cît despre Alcaraz, nu se manifestase în vreun fel deosebit de când plecaseră din Motilones şi era cel mai obscur dintre conchistadori şi cel mai paşnic dintre maranioni. E drept că Lope nu putea susţine nici privirea lui Alcaraz şi că, ştiind lucrul acesta, evita să-l privească în faţă. Cînd n-avea încotro şi îl privea, ochii i se dereglau puţin şi se observa un slab şi trecător strabism.

În două rînduri şeful maranion îl întrebase :

— Se poate şti la ce cugeţi dumneata ?

Şi era o întrebare sinistră mai mult prin ton decât prin cuvine.

Cînd ajunseră la insulă, Pedrarias văzu că într-un colţ al covertei de jos, un indian, care umbla complet gol, se pregătea să-şi facă coafura. Scoase dintr-un sac un pumn de liane, îşi dădu părul pe spate, se pieptănă mult timp cu un mic darac din lemn de manioca, apoi îşi strânse părul, îl legă de mai multe ori cu o liană, iar cînd termină scoase din acelaşi sac în care-şi ţinea lucrurile puţină pastă pe care indienii o numeau *achiote* şi, cu multă grijă, îşi pietă o dungă de la o ureche la alta, de-a curmezişul feţei, pe sub pleoape, alta mai mult sau mai puţin paralelă pe sub nas şi o treia pe sub gură. Lope comentă :

XII

— Ţopârlan prăpădit, şi ia te uită cum se gătește !

Cu asta, indianul, care, cum spun, umbla gol pușcă,
era îmbrăcat de gală măcar pentru zilele cât avea să stea pe insulă, la care se uita curios şi pe deplin satisfăcut de el însuşi.

Brigaintinele nu acostară chiar pe acel ţărm al insulei Mărgăritâ pentru că mareea o purtase pe cea de-a doua la altă plajă, cam la două leghe distanţă. Era 20 iulie 1561, într-o luni după-amiază.

Lope de Aguirre coborî cu câţiva soldaţi şi-l trimise pe un oarecare Rodriguez, cu patru oameni înarmaţi şi cu câţiva indieni de pe insulă drept călăuze, să-l anunţe pe şeful operaţiunilor militare Martin Perez, care mergea pe cealaltă brigantină, şi să se alăture cît mai repede cu putinţă celorlalţi. în acelaşi timp îi dădu lui Rodriguez faimoasa hîrtie — un pergament rezistent, dar acum slinos şi fleşcăit de sudoare — şi-i spuse să i-l încredinţeze' lui Martin Perez. Pe dosul pergamentului Lope de Aguirre scrise numele lui Sancho Pizarro şi ordinul ca acesta să fie omorât pe drum, fiindcă devenea pe fiece zi mai suspect şi Lope nu tolerase niciodată ceea ce Pizarro numea nevoia lui de-a înţelege moartea lui don Hernando. Pizarro dorea întotdeauna să facă cîte ceva — ceva imediat şi urgent — în legătură cu amintirea lui don Hernando şi niciodată nu ştia ce, şi de aceea nu făcea nimic niciodată. Acest lucru îi provoca o anume neliniște, şi pentru a se apăra de ea se adîncea în faimoasa lud tăcere, cu ochii melancolici şi întunecaţi. *Ochi de zizavie,* spunea Lope de Aguirre.

Lope îl ¡mai trimise şi pe căpitanul de cavalerie, Diego Tirado, în interiorul insulei, pe jos, cu alţi vreo doi-trei soldaţi. Cum erau slabi şi gălbejiţi din cauza drumului şi fără arme, îţi făcea milă să-i priveşti.

Diego Tirado avea misiunea să anunţe şi să ceară autorităţilor să le vîndă ceva mâncare, pentru că se rătăciseră şi naufragiaseră şi făgăduiau să plătească oricît. Să spună că aveau cîteva bucăţi de aur şi alte lucruri de valoare.

Primul lucru de care aveau nevoie era apa. Insula nu avea izvoare, dar ploile torenţiale din fiecare zi le permiteau să-şi facă provizii tot anul în cisterne mari.

Cu toată micimea ei, insula avea munţi foarte înalţi şi n-ai fi putut s-o înconjuri în trei zile şi trei nopţi cu un cal sprinten. De la ţărmuri urcai o pantă destul de piep- tişă pînă la capitala numită Yua, care nu era departe. Mulţi dintre spaniolii care locuiau acolo fuseseră primii descoperitori şi fondatori şi se considerau instalaţi acolo definitiv, trăind ca în Castilia. Căldurile erau sufocante, deşi nu atât de mari ca pe Amazoane, dar acei spanioli trăiau de fapt în timpul nopţii şi aveau câteva sute de indieni care se ocupau cu munca câmpului, adică, cu păstoritul şi icu agricultura. Erau şi pescuitori de perle.

Lope de Aguirre rămase lîngă brigantina lui, aşteptând. Purta, ca întotdeuna, platoşa şi pieptarul, cât şi coiful sub a cărui vizieră îi străluceau ochii de uliu. în partea stângă spada, iar în cea dreaptă pumnalul.

Unii soldaţi vrură să debarce, dair Lope se împotrivi. Pe cei mai mulţi îi obligă să rămână împlătoşaţi pe

XII

puntea inferioară, adică ascunşi, şi-i lăsă sus doar pe cei invalizi şi bolnavi, bine înţeles fără arme

.Lope de Aguirre aştepta. Oxidul sudorii şi al fierului îi pătau îmbrăcămintea cu ocruri şi verde, iar şeful, privind insula aceea paşnică, se gîndea la locuitorii ei şi-şi spunea : „Blestemaţii ăştia au de toate şi vor trebui obligaţi cu forţa să fie cît de cît generoşi".

Elvina şi Torralba stăteau ipe covertă şi fata vroia să coboare la ţărm, dar nu îndrăznea să-i ceară nimic lui taică-său, pe care-l vedea foarte preocupat şi ale cărui schimbări de dispoziţie le cunoştea.

— Tu eşti şeful tuturor în afară de mine, îi spunea de la bord, şeful lumii întregi şi tatăl meu.

Lope părea că n-o aude.

Torralba spuse cu timiditate că avea chef să cînte „jota soriana" şi Lope se grăbi să le anunţe că dacă vroiau să debarce n-aveau decît. în acelaşi timp o privea pe Torralba şi, prin asprimea ochilor, părea să-i spună că nu era vreme de cîmtece. Avertizarea era atît de cHară, încît Torralba se crezu datoare să-i explice, coborând vocea :

Nu, că n-am poftă să cînt decât atunci cînd mă aflu în locuri înalte. Aici jos, pe pământ, n-am să cînt

.**Între** tianp, Martín Pérez, debarcând la două leghe distanţă, după ce află unde se găsea Lope de Aguirre, vru să-i iasă în întîmpinare, dar trebui să aştepte întoarcerea luă Zozaya şi Francisco Hernández, care se duseseră, cu oîţiva negri, să caute alimente şi apă. Tot aşteptându-i se făcu noapte.

Sancho Pizarro care, alături de Martín Pérez, coborâse primul pe uscat, dădea din nou dovadă că nu-i păsa de ceea ce se întâmplă în jurul lui, căci atunci când i-au spus că Zozaya se dusese să caute apă de băut, exclamă :

— Ah, da. Uitasem că mi-e sete.

Din cauza unor lucruri de felul acesta spunea Lope despre el că i se înceţoşase mintea.

Vroia să spună „că se tîmpeşte într-un mod periculos".

în timp ce mergeau cu toţii prin întuneric, Martin Pe- rez se gîndea mereu la Sancho Pizarro. îşi propusese să nu înceapă cu omorurile, decât numai în caz de război, dar nu era posibil să nu îndeplineşti un ordin de-al lui Lope.

Dat fiind că şeful maranion îi spusese că trebuia să lichideze afacerea cu Pizarro pe drum, îl chemă la el pe unul dintre negri :

— Eşti înarmat ? Ai pumnal ? Ai frânghii ?

XII

Negrul, care se numea
Asunción Ciungul,
pentru că avea braţul
sting doar pe jumătate,
spuse că da. Un negru
nu putea să nu aibă la
el nişte frânghii, pentru
că deseori i se
poruncea să mute
lucruri foarte grele
dintr-am loc într-altul.
Pumnal n-avea, frânghii
însă da

.Atunci Martín Pérez îşi dădu seama că defectul fizic al acestuia putea fi o piedică, dar negrul Asunción înţelese şi-d spuse :

— E aici şi fratele meu care poate să mă ajute la orice fel de treabă.

Martín Pérez, care nu era vorbă lungă, îi arătă ţidula de la Lope, celebră printre negri. Ciungul înţelese.

— Dacă mai aşteptaţi, ne ducem numaidecât după Juan Primero, spuse, prudent.

— Nu, nu putem aştepta.

Atunci negrul vorbi cu fratele său o clipă, într-o limbă africană, după care începură să rîdă satisfăcuţi de ei înşişi, într-un fel puţin cam indecent. în acel moment, când luna sta să răsară dinapoia unui munte, deasupra acestuia, la orizont, se vedea o strălucire crescîndă.

Martín Pérez spuse că trebuie făcut totul înainte de-a răsări luna.

Negrii au anumite superstiţii în legătură cu satelitul nostru, şi s-au gîndit probabil că graba se datora unor motive de ordin religios. Şeful operaţiunilor militare îl întrebă pe cel de-al doilea negru cum se numea, şi Asunción îl preveni :

— Asta n-are nume.

— Cum ?

— Nu e botezat. îl strigi Tu şi vine.

— Şi n-are nici un nume african, guianez sau con- golez ?

— Aha, domnule, asta da. Yattaba. Dar nu i l-au pus la botez, şi de aceea spun că dacă-i ziceţi Tu, vine şi-aşa.

Martín Pérez le spuse câne era victima şi Asunción îl întrerupse :

— Da, ştim bine cine e Pisarro. Adică, Sancho Pisarro. Nu-i aşa, Tu ?

Negrul Tu surîdea, surîsul acela fiind modul său de-a confirma ceva.

Martín Pérez spuse că avea să-i ceară lui Sancho să rămână în urmă ca să-i aştepte pe doi soldaţi care întîrzia- seră — ceea ce nu era adevărat — şi atunci negrii vor putea să-şi facă treaba.

Pizarro rămase în urmă pentru a-d aştepta pe presupuşii întîrziaţi şi, cînd jumătate din lună se ivea deasupra mun- telui, Martín Pérez auzi în spate un zgomot de luptă, împotrivire şi strigătele de surpriză ale lui Pizarro.

Martín gândi că negrii nu avuseseră noroc, de vreme ce tăcerea celui sugrumat era primul semn al succesului, şi se opri să aştepte.

Negrii se luptau cu mare gălăgie.

— Ce se-ntîmplă, domnule Pizarro ? întrebă Martin doar pentru a verifica dacă era vorba de el.

— Negrii ăştia, să-i ia dracu, că nu ştiu ce vor de la mine.

Şi continua să se opintească. Martin întrebă iar, prin întuneric :

— Ce spui, domnule Pizarro ?

De data asta nu răspunse, şi fără să fi încetat zbaterile şi oarecare luptă, negrul Asunción îi spuse fratelui său :

— S-a făcut, Tu. Acum nu mai trebuie decât să aşteptăm.

Martín Pérez îşi continuă drumul pînă-i ajunse pe ceilalţi şi puse pergamentul în buzunar pentru a-l înapoia şefului. Mai avea oarecare îndoieli şi n-avea să se liniştească pînă ce nu s-or întoarce negrii şi i-or spune că treaba se făcuse.

Aşadar, mergea încet, aşteptând.

în lumina lunii se vedea bine peisajul. Era o iezătură mare, numită Restinga, nu închisă complet, ci cu deschidere spre mare în timpul fluxului, iar împrejur, din trei părţi, vreo două leghe de pămînt.

Muntele după care răsărea luna se numea Copei şi era împădurit ; avea două văi adânci şi largi cu pămînt bun pentru agricultură, una spre est, numită Asunción şi alta, spre vest, Espiritu Santo. Pe coasta de vest se găseau bancuri de perle şi locuitorii aveau indieni care se cufundau în adâncimi să le pescuiască.

Ajungând Martín Pérez cu oamenii săi la Lope de Agu- irre, acesta îi spuse :

— S-a făcut ?

— Da, domnule, şi Martin îi înapoie pergamentul slinos.

Atunci se întâmplă ceva cu adevărat curios. Lope de Aguirre mai rosti încă două sau trei nume şi îl preveni că trebuia să li se facă şi ăstora de petrecanie dacă continuau să *umble cu intrigi.* Martín Pérez, vădit indignat, ridică vocea :

— Pentru numele lui Dumnezeu, că nu mai ştiu cu cine vreţi să duceţi războiul dacă în fiecare zi omorâţi şase-şapte oameni !

— Hai, hai, Martín Pérez, se vede c^ai căpătat putere pe drum.

— Avem mai mare nevoie să strângem oameni noi decît să-i oimorâm pe cei vechi, dacă vrem să ne grozăvim. Adică dacă vrem să ieşim biruitori.

— Nu numărul face puterea. Şi nici strigătele.

Martín Pérez tăcu.

În afară de Rodríguez, care se dusese la Yua — capitala — cu o scrisoare de la Lope de Aguirre, mai plecaseră trei sau patru soldaţi, tot fără arme şi foarte slăbiţi, ca să ceară alimente de pe la case, promiţînd că le vor plăti.

Locuitorii insulei crezuseră la început că brigantinele aparţineau corsarilor francezi, şi unii dintre ei se pregătiseră să se apere. Văzînd că era vorba de eu totul altceva, se bucurară şi, aşa cum se întâmplă de obicei, surpriza i-a făcut mai încrezători decât trebuia.

Pe baza scrisorii pe care o dusese Rodríguez şi după spusele celorlalţi soldaţi, autorităţile din insula Margarita hotărâră să trimită pe cineva care să vadă personal ce se întâmplă pe coastă, aşa că în întâmpinarea lui Lope de Aguirre veniră două sau trei persoane civile impreună cu Gaspar Hernández,

primarul oraşului Yua. Înainte de asta Lope poruncise trupelor să se ascundă în calele brigan- tinei, cum am mai spus. Pe punte se vedeau doar cei care sufereau mai tare de foame şi bolnavii.

Schimbară saluturi, şi Aguirre ţinu un .discurs vorbind în felul lui despre navigaţia pe Amazoane şi spunând că plecaseră din Peru de zece luni şi că aveau mare nevoie de ajutor.

— Dumnezeu ne-a îndreptat spre această insulă, spuse cu smerenie, ca să nu ne prăpădim de tot şi vă rog să ne ajutaţi cu ceva carne, pîine şi vin c-o să vi le plătim şi-« să ne continuăm apoi drumul spre Nombre de Dios şi apoi spre Peru.

Gaspar Hernández, convins de cuvintele înduioşătoare ale lui Lope, puse să se taie două vaci şi trimise să se aducă de la Yua pîine şi vin. Făcură tabără acolo, aprinseră focul şi, în scurtă vreme, carnea fu pusă la fript. Lope de Aguirre îi prezentă lui Hernández o mantie de catifea împodobită cu galoane de aur marcat, care aparţinuse lui Ursúa. Hernández se şi văzu îmbrăcând acea mantie la solemnităţile oficiale şi păru convins, dar, ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, Lope îi mai dădu o cupă de argint aurit şi-i spuse :

— Domnia-voastră poate-o să preţuiţi cumva aceste podoabe şi altele pe care le avem pe bord, dar pentru nişte oameni care sînt mereu pe drumuri şi-n războaie au prea puţin preţ, sau chiar de loc.

Hernández se împrieteni cu Lope şi cu ceilalţi soldaţi şi-i trimise o scrisoare guvernatorului insulei, don Juan de Villaldrando, care era la Yua, spunînd că noii- veniiţi erau oameni paşnici, că nu vroiau altceva decît să se aprovizioneze şi că aveau lucruri de preţ cu care să plătească.

Prudenţi, guvernatorul şi consilierii lui îl reţinuseră pe Diego Tirado, ca şi pe mesagerii care veniseră întîi, pînă se vor împărtăşi din impresiile lui Gaspar Hernández, deoarece avuseseră parte de multe experienţe neplăcute şi nu aveau încredere în cuvintele orişicui. Dar cînd guvernatorul citi scrisoarea lui Gaspar Hernández, temerile i se spulberară şi dădu ordine subalternilor să coboare în port cu alimente, şi se hotărî el însuşi să meargă acolo, împreună cu umil dintre primarii adjuncţi numit Manuel Rodríguez şi cu consilierul Andrés de Salamanca, întovărăşiţi de încă doi sau trei funcţionari din administraţia insulei.

Plecară toţi călare şi spre miezul nopţii, pentru că nici un spaniol nu obişnuia să iasă din casă în timpul zilei din cauza soarelui arzător de la ecuator, deşi erau cu un grad sau două mai la nord decît Amazoanele.

Lope de Aguirre era tot pe plajă, numai cu bolnavii şi cîţiva soldaţi aparent neînarmaţi, care mîncau pe rupte. Ceilalţi, adică majoritatea, nu mîoieaseră şi nici nu băuseră de mai bine de douăsprezece ore, răbdînd în linişte sub punte, cu toate că mirosul de carne friptă se simţea pînă acolo.

Cînd Lope îl văzu pe guvernator venind cu suita lui, le ieşi înainte oa să-i primească. El şi maranionii care-l însoţeau îi ajutară, cu multe temenele, să

descalece, iar Lope se înclină, vrînd să-i sărute mîna guvernatorului. Acesta nu-i dădu voie şi Lope insistă, spunînd : e de datoria mea. Printre cai umbla de oolo-colo un cîine de o rasă greu de precizat, căruia guvernatorul îi zicea Solimán.

Soldaţii pe care-i avea Lope de Aguirre, sub pretext că vor să lege caii, îi duseră ceva mai departe, astfel încît, la o adică, stăpinitorii insulei să nu poată sări pe ei cu uşurinţă.

Guvernatorul îl îmbrăţişă pe Lope de Aguirre aflând că el e şeful expediţiei, ceea ce de altfel îl cam miră — mirare ce nu trecu neobservată de Lope ; apoi se îndreptară cu toţii spre brigantină şi cînd se găsiră aproape de apă. Lope mai ţinu un mic discurs :

— Domnule guvernator şi domnii mei. Soldaţii din Peru preţuiesc mai mult faptul de a avea cu ei arme bune decât haine bogate, deşi au şi de-astea îndeajuns ca să arate bine. Astfel că vă fac rugămintea, şi eu mă alătur rugăminţii lor, să li se dea voie să coboare pe uscat şi să-şi scoată armele şi archebuzele, pentru că pe brigantină prind rugină, şi poate că aşa, în trecere, să faceţi şi dumneavoastră un târg cu lucrurile pe care le mai au din schimburile cu indienii, lucruri de oarecare valoare.

Guvernatorul răspunse că era de acord şi că oricine în locul lui ar fi făcut la fel, de vreme ce înfăţişarea lui Lope nu putea fi mai inofensivă şi toate aveau un aspect foarte paşnic. Şi, >oa o confirmare a celor spuse, o văzură numai la câţiva paşi pe Torralba stînd pe o pdatră — iar Elvira, alături, dormea eu capul în poala ei.

în orice caz, cu îngăduinţa guvernatorului, Lope de Aguirre se apropie de brigantină şi strigă :

— la, maranionii mei, ascuţiţi-vă armele, curăţaţi-vă archebuzele că le-a umezit marea, pentru că aveţi acum permisiunea guvernatorului să coborâţi cu ele la ţărm şi chiar dacă guvernatorul nu v-ar fi dat-o, v-aţi fi luat-o voi singuri, ştiut fiind eă sînteţi în stare de asta, ba chiar şi de mai mult.

Pe guvernator îl cam mirară ultimele cuvinte.

leşiră toţi soldaţii din cale şi, chiar de pe coverta bri- gantinei, .traseră o salvă de salut în cinstea guvernatorului cu zece archebuze deodată, din cauza căreia Elvirica se trezi, înspăimîntată. Apoi coborîră halebardierii, lăncierii, soldaţii şi ofiţerii din toate armele în ţinută de campanie, adică înarmaţi ca şi cum ar fi gata să dea o bătălie. Guvernatorul privea fără să-şi poată crede ochilor şi mirarea lui crescu cînd văzu că soldaţii, instruiţi dinainte, îi înconjurau din toate părţile.

Aparent fără nici un fel de violenţă, asta nu.

Dimpotrivă, cu surîsul lui Lope de Agumrre şi cu scuzele şefului operaţiunilor militare, care se împiedică fără să vrea de primarul Hernández. Cîinele Solimán, călcat de un soldat, scheună de două ori.

De îndată ce oamenii care deţineau puterea pe insulă fură încercuiţi, Lope de Aguirre îl întrebă pe guvernator a cui era corabia pe care o văzuseră la venire în alt golf, că părea încăpătoare şi cu arboratură

bună. Guvernatorul, cu glas cam nesigur şi înţelegînd că-şi făcuse nişte păreri premature asupra acelor oameni, spuse că nava era condusă de un călugăr, părintele Montesinos, din Santo Domingo, că sosise cu trei zile înainte şi că locuitorii insulei nu erau foarte mulţumiţi pentru că voise să-ă ia pe indienii care lucrau ca servitori în războiul cu *araucanii*, după cum spunea. Populaţia insulei nu vroia să renunţe la indienii ei, care făceau toate muncile grele.

— Din care ordin face parte călugărul ?

— Este un călugăr superior din ordinul dominicanilor, se numeşte fratele Francisco de Montesinos şi are ou el cîţiva soldaţi. Corabia este de mare tonaj.

Apoi se priviră în tăcere unii pe alţii, iar Lope de Aguirre se gîndea cu rîvnă la navă.

— Domnia-voastră, spuse, nu vreţi să vă pierdeţi indienii, asta e clar.

— Dacă n-ar fi ei, mărturisi Hernández, cine-ar mai lucra pămîntul ? Ei sînt obişnuiţi eu clima.

Spaniolii trăiau pe insula Margarita ca într-un adevărat paradis. Erau nişte călduri groaznice, dar mulţumită acestora pe insulă se scoteau pînă la patru recolte pe an. Merita să le suporţi.

De fiecare dată cînd, în timpul convorbirii, se întîmpla ca Hernández să-l numească „domnia-voastră" pe guvernator, Lope de Aguirre îi privea pe amîndoi cu un aer zeflemitor. Şi-i spuse lui Vilflaldrando că soldaţii ii mulţumeau pentru că îi lăsase să debarce cu arme cu tot. Guvernatorul răspunse că, de vreme ce pe insulă era linişte şi nu exista nici un fel de ameninţare din afară, soldaţii puteau să-şi lase armele, iar el, Lope, să-şi păstreze doar o gardă înarmată, dacă credea că e necesar.

Guvernatorul şi celelalte autorităţi presupuneau că soldaţii care debarcaseră erau destinaţi apărării insulei. Vru să se îndepărteze cu ofiţerii săi dar, văzînd cordonul de soldaţi care-i înconjura, spuse oarecum neliniştit:

— Dar ce faceţi aici ? Ce doriţi ?

Lope, însoţit de Martín Pérez, se apropie de guvernator.

— Noi, domnilor, le spuse, ne îndreptăm spre Peru, unde în general nu lipsesc nici războaiele şi nici răscoalele şi nu numai războaiele împotriva indienilor sălbatici, ci şi cele dintre spanioli, şi fiindcă mergem ca să-l slujim pe rege, n-ar fi bine să ne faceţi greutăţi, aşa că, deşi ne pare rău, e mult mai bine pentru toţi ca domniilie-voiaistire să lăsaţi armele şi să vă declaraţi prizonieri. Nu vă alarmaţi, că fac asta numai ca să ni se dea tot concursul necesar pentru călătoria noastră — şi fără discuţii, întârzieri sau amânări.

Guvernatorul şi oamenii săi se traseră înapoi întrebând miraţi :

— Ce vreţi să spuneţi cu asta ?

>2000

Unii dintre ei duseră mîna la spadă, dar degeaba, căci maranionii le puseră baltagurile-n piept şi-i ţintiră cu archebuzele.

După ce-i dezarmară, maranionii le luară caii, vreo opt sau zece, şi ieşiră la drumuri, ca nimeni să nu poată da de veste despre ceea ce se întîmpla. Cînd vedeau vreun om pe cal, îl ajungeau din urmă, i-l luau şi-l obligau să meargă pe jos pînă la plajă, unde îngroşa numărul prizonierilor.

Nu după mult timp se aleseră cu mai bine de-o duzină de cai, foarte buni cu toţii.

Lope hotărî atunci să pornească în marş către oraşul Yua, care nu era departe. Douăzeci de oameni călări pe cele două flancuri ale coloanei, iar ceilalţi, bine înarmaţi, pe jos.

Lope călărea calul guvernatorului, şi îl invită să se suie şi el pe crupă.

— Că domnia-voastră, spuse, sînteţi obişnuit să trăiţi în desfătare şi huzur.

Guvernatorul, indignat, refuză să se urce, şi atunci Aguirre descălecă şi-d spuse :

— Ei, dacă nu vreţi să încălecaţi, să mergem cu toţii pe jos.

Ceilalţi maranioni nu descălecară însă, şi după puţin timp, din cauza greutăţii armelor şi a căldurii, Lope de Aguirre încalecă din nou şi-l invită şi pe guvernator, care acceptă în cele din urmă, stoic şi nefericit. Ca să-l încurajeze, Lope îi spunea că lucrurile astea n-au nici o importanţă şi că totul consta în a înlătura puţin autoritătile pentru a lăsa libertate de mişcare soldaţilor atâta timp cât vor rămâne pe insulă, deoarece amorţiseră pe brigantine. Apoi întorcea capiii şi întreba :

— Grozave călduri trebuie să suportaţi pe-aici. Pe semne că aveţi şi servitoare frumoase, indiene şi metise, care vă răcoresc, nu-i aşa ?

Dar nu-i răspundea nimeni. Pe crupa calului lui Pe- drarias mergea Elvirica. TorraJba venea în urmă pe jos. însoţită de câinele Solimăn, care se împrietenise cu ea.

Guvernatorul îi spuse lui Lope să ia seama la ceea ce face, pentru că era în cele mai bune relaţii cu autorităţile instanţei regale de la Santo Domingo. Lope de Aguirre răspunse:

— Nu mă îndoiesc; îmi închipui eu că sînteţi o persoană sus-pusă. De asta mă port cu atîta respect. Cît despre mine, pot şi eu să vă spun că nu sînteţi în tovărăşie proastă. Eu tratez direct cu consiliul din Castilia.

Unii locuitori, curioşi, veneau călare, şi Lope de Aguirre îi punea să descalece şi le lua caii. Treceau în stăpî- nirea maranionilor, iar sărmanii oameni de pe insulă se vedeau obligaţi să urmeze alaiul pe jos. Uneori Lope, pentru a justifica prădăciunea, spunea :

— Numai pentru cîteva zile. Şi puteţi să vă simţiţi mîndru deoarece pe calul domniei-voastre călăreşte acum primul născut al unei familii nobile din Ciudad Real.

Maranionii făceau haz, dar nu peste măsură, deoarece ştiau că lui Lope nu-i plăcea ca momentele lui de bună dispoziţie să se termine cu prea mare gălăgie.

Martin Párez, care călărea pe o iapă foarte bună, se îndepărtă cu un grup de călăreţi, pentru a lua în stăpî- nire piaţa din Yua înainte de-a ajunge Aguirre, şi aşa şi făcu, intrînd în oraş de ziua Sfintei Magdalena, într-o marţi, în zori. Strigă în gura mare în centrul pieţii, şi ceilalţi maranioni îi răspunseră : „Trăiască Lope de Aguirre !"

Veseli şi galopînd pe străzi se duseră toţi să se încar- tiruiască în fortăreaţa care era deschisă şi în ale cărei grajduri mai găsiră şi alţi cai, cu care invadatorii puteau forma un escadron puternic şi strălucitor. Soldaţii, răspîn- dliţi prin oraş, luau armele tuturor locuitorilor pe care-i întîlneau şi, dacă vreunul vroia să le ţină piept, îl insultau şi-l dezarmau cu forţa, evitînd însă să-i facă vreun rău.

înainte de prînz, insula întreagă era în stare de alarmă şi gata de apărare, dar conducătorii ei fuseseră închişi şi ordinele erau date pe insulă de şeful basc, măsliniu la faţă şi pipernicit.

în fortăreaţă se găseau la vreo douăzeci de arestaţi păziţi de gardă.

După ce mîncară, se întoarseră cu toţii în piaţă unde încercară să taie stîlpul stăpînirii, care era un trunchi gros de goiac tare ; de aceea, cînd dădeau în el era ca şi cum ar fi dat într-o stîncă, iar oţelul securilor se tocea fără să-l ştirbească măcar.

Lope era iritat din cauza rezistenţei stîlpului şi spunea :

Dacă-şi închipuie stîlpul ăsta că va rămîne aici în cinstea maiestăţii-sale, se-nşeală, iar dacă nu vrea să se lase doborât, aici va rămîne, dar numai ca să ne fie nouă de folos. Apoi, ou glas plin de veselie, îi întrebă pe maranionii care erau mai aproape : Ei, ce ziceţi ? Aţi văzut cum se poate cuceri o insulă fără să strici praf de puşcă şi fără vărsare de sînge ?Lope de Aguirre, împreună cu ai lui, se duse la locul unde era trezoreria şi, fără să mai aştepte cheile şi nici să întrebe cine le are, sfărîmară porţile şi sipetul, de unde scoaseră o mare cantitate de aur şi de perle din procentul cuvenit regelui şi distruseră catastifele.

— Mă simt un om nou, spunea Lope de Aguirre, um- blînd de colo-colo.

Nu terminaseră încă toate astea când apăru o doamnă bătrînă, îmbrăcată ţipător şi sprijinită într-un baston, spunînd :

— Mare serviciu îi faceţi lui Villaldrando, pentru că acuma socotelile lor or să fie în regulă, dînd ca pierduţi în mîinile voastre banii pe care i-a păpat el.

— Cine sînteţi ? întrebă Lope.

Doamna se îndreptă din spate, ofensată :

— Să mi te adresezi cu domnia-voastră, pentru că eu sînt adevărata guvernatoare a insulei Mărgăritâ.

Lope crezu că e nebună şi n-o luă în seamă. Acum, că era stăpînul oraşului, dădu un ordin prin care

condamna la moarte pe toţi locuitorii care, din acel moment, nu se vor prezenta cu toate armele pe care le-ar deţine, atît de atac cît şi de apărare ; anunţă în acelaşi timp că nimeni nu putea ieşi din oraş fără autorizaţie scrisă.

Apoi puse să se aducă în piaţă un butoi cu vin de patruzeci de *arrobas* pe care-l scoaseră din casa unui negustor şi băură cu toţii plini de voioşie.

Un insular îndatoritor sau numai rău intenţionat veni să le spună că Villaldrando nu era decît locţiitorul guvernatorului şi că adevărata guvernatoare era soacră-sa, o femeie foarte în vîrstă, despre care se presupune că se trage din goţi. Lope de Aguirre îl privea şi se întreba : „Cu ce gînd vine individul ăsta să-mi spună asemenea lucru ?"

Maranionii aflară cum că un negustor, numit Gaspar, poruncise să fie ascunsă o corabie de-a sa, care venea din insula Santo Domingo. Lope îl ameninţă cu moartea dacă nu spune unde se află. Omul mărturisi şi corabia fu jefuită. Adusese multe mărfuri de preţ din Castilia. Omul spunea într-una :

— Sînt ruinat, şi-acum ar fi mai bine să merg cu voi ca să fiu spînzurat.

Lope dădu ordin ca unii dintre cei mai credincioşi ma- ranioni să treacă prin toate locuinţele şi să facă un inventar al lucrurilor pe care le-ar găsi şi care ar fi de folos pentru expediţie şi război, sau pur şi simplu pentru plăcerea maranionilor, ceea ce se şi făcu întocmai, bineînţeles cu exagerările de rigoare. Tot ce găsiră mai bun aduseră la fortăreaţă, iar restul rămase în grija stăpînilor, cărora le puseră în vedere că notaseră totul pe liste şi că, dacă va lipsi măcar un ac, aveau să plătească cu viaţa.

Lope luă în stăpînire mărfurile înmagazinate în insulă pentru a fi duse regelui, în Spania, le împărţi între soldaţii lui şi porunci să fie adunate în port toate canoele şi pirogile.

în momentul în care le strânseră pe toate, le incendie pentru ca nimeni să nu poată duce vreo veste spre coasta continentului care se zărea în depărtare.

Astfel trecură primele două zile de ocupaţie a insulei Margarita, pe care maranionii o găsiră mai bogată decât credeau, atît în alimente cît şi în alte lucruri, socotind şi anumite obiecte de lux aduse din Spania sau pregătite pentru a fi trimise regelui.

— Ia uitaţi-vă, spunea Aguirre, ce viaţă dulce duc cas- tilienii ăştia, care-şi închipuie c-au ajuns în rai înainte de-a muri. Pe cinstea mea c-o să-i fac s-o simtă pe propria lor piele.

Unele femei priveau pe fereastră cînd treceau soldaţii maranioni şi făceau comentarii. Nu le venea să creadă că în cîteva ore guvernatorul şi ceilalţi demnitari fuseseră arestaţi, proprietăţile lor jefuite, unele case incendiate — atunci cînd soldaţii credeau că li se ascunsese cîte ceva — vitele adunate şi închise într-un ţarc, pentru hrana trupei. Şi toate acestea le făcuse un om plăpînd, pipernicit, şchiop de un picior şi acoperit cu

zale, pe când ceilalţi, civili şi militari, umblau aproape goi.

înainte de-a intra în fortăreaţă, şeful operaţiunilor militare, Martín Pérez, îl sfătui pe Lope de Aguirre :

— Scoateţi-vă zalele şi puneţi-vă altă cămaşă, că cea pe care-o purtaţi e grozav de asudată.

Sfatul i se păru suspect lui Lope, care începuse să se uite chiorîş la Martin din mai multe motive. Primul, pentru că înainte de-a ajunge la insulă spusese, aflîndu-se încă pe bordul brigantinei, că scheletul comandorului Guevara se ţinea după ei pe mare. Frumos era că şi alţi soldaţi povesteau că l-au văzut strălucind în plină noapte, puţin după ce ieşiseră din delta Amazoanelor. Martin istorisise în glumă întîmplarea aceea cu scheletul comandorului care-i urmărea, dar mai apoi îl asigură pe Lope cum că l-ar fi văzut cu adevărat.

Alt motiv de neîncredere era faptul că se opusese planului lui Lope de-a duce la bun sfîrşit toate execuţiile pe care le plănuise şi faptul că-l întrebase : „Cu cine veţi mai purta războiul, dacă în fiecare zi omorâţi şase sau şapte oameni ?"

— Du-te la gardă, îi spuse Lope lui Martin şi, con- sideră-te în stare de arest.

Martin ascultă, deşi îl preveni că nu înţelege motivul şi că ar face mai bine să i-l explice.

Pe insulă se aflau cîţiva tineri nemulţumiţi de felul de-a guverna al lui Villaldrando, şi, văzînd libertăţile pe care şi le luau maianionii, li se alăturară. Lope era foarte mîndru de lucrul acesta şi spunea într-una :

— Acum vedeţi şi voi ; oamenii ăştia vin în rândurile noastre, şi jur pe Dumnezeu că pînă şi asta va fi pentru bunăstarea şi prosperitatea tuturora. Veţi vedea cum vor mai veni sub flamurile noastre şi alţii, pe continent, şi cum nu ne vom opri decît după ce vom ocupa Peru.

Cîţiva maranioni se apropiară ca să întrebe de Martin Pérez, şi Lope porunci să fie chemat comandantul gărzii :

— Ce face Martin ? îl întrebă. Nu spune nimic, nici de bine nici de rău ?

— Nu, după cîte ştiu eu.

— N-a vorbit nici despre scheletul comandorului ?

Comandantul gărzii crezu că e vorba de-o glumă de-a
lui Lope şi rîse fără să răspundă. Atunci se duseră amîndoi la corpul de gardă, iar Lope îi dădu drumul lui Martin şi îi ceru chiar scuze. Martin ieşi, fără să mai facă vreo observaţie, şi se întoarse 'la însărcinările lui de şef al operaţiunilor militare ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Lope urcă în fortăreaţă, se duse în încăperile lui şi, puţin după asta, văzînd-o pe fiică-sa că trece prin faţa uşii camerei, îi strigă :

— Ţine-te dreaptă, Elvira ! De cîte ori să-ţi spun ?

Fata îl privi înspăimântată, cu umerii traşi înapoi şi
ou pieptul înainte. Căpetenia maraniorailor o privi doar o ciipă pe fiică-sa cu duioşie :

— Aşa da. Dacă la vîrsta ta nu eşti sprintenă, cînd o să mai fii ?

Atunci fata începu să se alinte, veni la taică-său şi-l sărută pe barbă, iar Lope, ascunzîndu-şi bucuria, îi spuse :

— Lasă-mă, fata mea, că sînt ocupat.

Între timp, Lope îi punea pe insularii oare se înrolau ca soldaţi să semneze un act de renunţare la naţionalitatea lor de spanioli, iar drept compensaţie îi plătea înainte din banii regelui.

Apoi Lope le dădu oarecare libertate, îngăduinidu-le cîte şi mai cîte ; să ia ce-i al lor şi ce-i al vecinului, fără nici o deosebire. Soldaţii aceştia noi le-au fost de mare folos maranionilor, în special pentru descoperirea bogăţiilor ascunse.

Scările fortăreţei erau de lemn şi fiecare treaptă gemea pe alt ton sub picioarele maranionilor.

Uneori guvernatoarea trecea pe-aproape şi rămineau cu toţii locului, privindu-i îmbrăcămintea de mătase galbenă, strălucitoare.

— Şi baba asta nebună cine e ? îi întreba Lope.

— Nu-i nebună. E chiar guvernatoarea.

Lope de Aguirre nu putea pricepe lucrul ăsta.

Nobilii de pe insulă se adunaseră în acel colţişor pentru a duce o viaţă de dulce trândăvie. Aveau o conştiinţă de clasă foarte dezvoltată ; cîte unii se credeau coborîtori din Juana la Loca [1], iar alţii purtau însemne cavalereşti fără să aibă dreptul.

Toţi umblau ţanţoşi şi-şi pretindeau reciproc respect într-un mod plin de pitoresc.

Cîte unii ţineau două servitoare negre ca să le legene hamacul.

Lope văzu că, dintre deţinuţi, guvernatorul Villaldrando pretindea o celulă separată dat fiind că era de rang mai mare deCît primarul, iar acesta pretindea acelaşi lucru pentru a nu-şi împărţi culcuşul cu şeful de jandarmi.

— Puah, tîlharii, spunea Lope ; lasă c-am venit eu aici şi-o să-i judec fără nici o deosebire şi-o să-i fac eu să-şi dea seama cine e fiecare.

Dar Lope nu-şi putea lua gîndul de la nava părintelui Francisco de Montesinos. Cele două brigantine erau pe punctul de-a începe să se disloce şi, prost ancorate cum erau, din cauza izbiturii valurilor se stricau pe zi ce trecea.

Corabia călugărului se găsea într-un golf numit Ma- racapana, unde se afla o aşezare de indieni. Acesta cobora uneori cu cîţiva soldaţi şi încerca să înroleze oameni pentru războiul cu „araucanii", dar umbla cu

---

1 Fiica lui Ferdinand de Arag6n şi a Isabelei de Castilia, regină a Castiliei în 1504.

ochii în patru, pentru că ştia ceea ce se întîmplă în cealaltă parte a insulei. Fuseseră interceptate două din încercările dominicanului de a comunica cu Villaldrando. încă nu ştia că guvernatorul e arestat, ceea ce l-a mirat mult pe Lope, oare deduse că locuitorii insulei, de frica răspunderii, se purtau cu prudenţă şi nu îndrăzniseră să-i ducă ştiri călugărului. Cel puţin, nu-i duceau toate ştirile.

Lope ştia că nava călugărului era dotată cu piese de artilerie, ceea ce prezenta o importanţă deosebită pentru planurile sale. Trimise, aşadar, una din brigantinele lui nesigure cu optsprezece soldaţi şi cu un căpitan numit Mungia. Ca pilot mergea un negru veteran pe acele coaste, pe care-l găsiseră la Yua şi care-şi oferise serviciile singur. Soldaţii mergeau cu ordinul de-a pune stă- pînire pe corabie cu orice preţ şi de-a o aduce în rada cea mai apropiată de capitală.

Mungia plecă numaidecît, dar pe cînd se apropia de golful Maracapana, i se păru că-i mai bine să treacă de partea călugărului decît să rămînă cu Lope, iar călugărul îi primi plin de încredere pînă cînd Mungia îi povesti amănunţit despre tot ceea ce se petrecea pe insulă şi despre tot ceea ce făcuse Lope pe Amazoane.

Atunci fratele Francisco păru dezorientat şi, îndepăr- tîndu-se de soldaţi, le ordonă să-şi lase armele într-un colţ. Ei făcură întocmai, spunîndu-i că sînt gata să-i dea orice dovadă de lealitate, dacă ar dori aşa ceva.

Dominicanul, încă nesigur, le spuse că-i va duce pe continent chiar în acea zi şi va anunţa autorităţile din Burburata ca să ia măsurile necesare. Mungia îi răspunse că hotărîrea li se părea foarte chibzuită, că poate face tot ceea ce crede că e mai cu folos pentru slujirea lui Dumnezeu şi a regelui.

Nu peste mult timp soldaţii lui Mungia şi şeful lor debarcară pe coasta de la Burburata, iar părintele Montesinos aduse la cunoştinţa autorităţilor atît numărul de oameni, armamentul şi intenţiile trupelor lui Lope cît şi crimele comise în timpul călătoriei acestora pe Amazoane, fapte care produseră oarecare uimire şi alarmă. Apoi călugărul se întoarse cu corabia la Margarita şi aruncă din nou ancora în golful de la Maracapana.

În timpul acesta, Lope socotea c-a şi intrat în posesia corăbiei — că aceasta se află, adică, în stăpînirea lui Mungia — şi dădu un ordin prin care-i obliga pe locuitorii insulei să-i aducă şase sute de berbeci şi cîţiva viţei ca să-i taie şi să-i săreze şi să-i mai facă şi o anumită cantitate de pîiine de manioca. Totul trebuia să fie gata pînă la un anumit termen, pentru ca alimentele să fie îmbarcate pe corabia părintelui Montesinos, cu care avea să plece cît mai repede cu putinţă, spre Panama.

Viaţa pe insulă era foarte plăcută. Soldaţii erau împărţiţi prin diferite case şi Lope îi obliga pe locuitorii insulei să se poarte bine cu ei, ameninţîndu-i, în caz contrar, cu pedepse cumplite. Cîte unii însă, după ce primiseră vreun soldat, protestau şi cereau un căpitan, dat fiind că erau oameni de seamă — aşa ziceau — şi meri-

tau niște oaspeți potrivit rangului lor. Lope le trimitea vorbă că numitul soldat se trăgea din Fernán Núñez și că venise în Indii din cauza unui bucluc iscat de-o rivalitate amoroasă.

Cînd locuitorii insulei își dădură seama că Lope își bătea joc de ei nu mai făcură nici un fel de reclamații.

Soldații se duceau să mănînce în casele respective, dar cînd venea vremea odihnei, n-aveau încredere în nimeni și se adunau în fortăreața din Yua, unde dormeau mai liniștiți. într-un colț al coridorului de jos se găsea o icoană a sfîntului Iacob călare, dar calul era un căluț de mare și artistul care o făcuse trebuie să fi fost un umorist.

într-o zi, Lope de Aguirre dădu ordin să se adune în piața orașului toți locuitorii valizi și le ținu un discurs : — Cei mai mulți dintre voi vor fi înțeles pînă acuma că nu am venit pe insulă ca să rămînem aici și nici pentru a cauza cuiva neplăceri ; dimpotrivă, sîntem plini de rîvna de-a vă sluji. Domnul mi-e martor că nu mă gîn- deam să rămân aici mai mult de patru zile. Dar corăbiile mele erau atît de prăpădite, că era cu neputință să-mi continui drumul cu ele și sînt obligat, de vreme ce așa mi-e dat de la Dumnezeu, să aștept aici corabia dominicanului. Eu credeam că va rămâne aici, dar mi s-a spus c-a plecat iar spre Burburata și de acolo la Santo Domingo. Acum trebuie s-o așteptăm pentru a o lua în stăpînire cu armele, prin forțele pe care le-am trimis la Maracapana, iar pentru voi va fi și mai bine așa, în loc să rămînem cu toții aici, păgubindu-vă și tulburîndu-vă obiceiurile cît timp ne-am fi construit una sau mai multe brigantine. Puteți fi siguri că, de îndată ce sosește corabia superiorului, o să i-o luăm și-o să plecăm. Acesta este motivul pentru care am cerut atîtea provizii pentru echipaj. Și tot din această pricină îi țin închiși pe guvernator și pe ceilalți cavaleri, ca să nu întîmpinăm greutăți în privința cererilor noastre, ceea ce le convine de fapt și lor, pentru că mîine nimeni nu-i va putea trage la răspundere de cele petrecute, de vreme ce, fiind arestați, nu s-au putut opune libertăților și îndrăznelilor noastre. De multe ori am spus și repet iarăși, că nu doresc ca soldații mei să ia ceva pe degeaba, ci să plătească totul mai bine decât se obișnuiește, astfel că de-acum înainte voința mea este ca fiecare găină să se vîndă nu cu doi reali cum făceați, ci cu trei și patru, după greutate. Și la fel și cu celelalte lucruri. Nu trebuie să dați nimic nici unui soldat și nici măcar mie fără să notați, astfel încît înainte de-a pleca de pe insulă eu să văd totalul și să achit cu dărnicie pînă la ultimul bănuț, mulțumindu-vă astfel pentru favoarea ce ne-o faceți îngăduindu-ne pe lîngă voi.

Oamenii ascultau, dar nu prea convinși, deoarece își dădeau seama că vorbele lui Lope nu se potriveau cu faptele. într-adevăr, oamenii pașnici care trăiesc cu gîndul doar la micul lor câștig sînt foarte greu de înșelat în asemenea lucruri, în jurul cărora se învîrtegte întreaga lor viață. Așadar, îl ascultau pe Lope, dar le era indife-

rent dacă urca sau scădea preţurile, pentru că, oricum, ştiau că n-o să fie plătiţi.

Acea doamnă bătrînă, care se apropiase în prima zi de Lope, apăru în piaţă sprijinită în bastonul ei, îl privi pe şef cu o expresie întunecată şi întrebă :

— De ce strigă atîta străinul ăsta ?

Nimeni nu-i răspunse şi ea se crezu în drept să adauge :

— Preţul găinilor îl stabilesc eu.

Lope întrebă încă o dată dacă femeia aceea era aşa- numita guvernatoare, dar în acelaşi timp Bemba cerea voie să danseze pentru că era ziua sfîntului lui şi negrii se strînseseră roată chiar acolo : ***Ou — 6***
Ou Kogă jou va-ye llava Kogă ye Ou — e
Va Kogă jou va-ye Na va-bou-moma-ye Ou — e
Bou moma yauyoume Ou — e
Va Kogă jou va-ye Na ba-vou-momă-ye Ou —e
Yeite — na — dedaghe.

Cîntau şi dansau, iar cuvintele traduse în spaniolă erau următoarele : *Ou-e...* / o *diademă de pene pe sprîn- cene / Arborele paradisului / Ou-e... / Această frumoasă diademă pe fruntea mea / Ou-e... / Această frumoasă diademă pe sprincene / Şi eu ating uşor pămîntul cu picioarele / Ou-e ... / Această frumoasă diademă pe sprincene /*
Graţios ating pămîntul cu picioarele / Ou-e... / Şi toată lumea vine-n jurul meu.

Era un pretext pentru ca Bemba să le arate oamenilor de pe insulă cît de bine dansa, chiar de ziua sfîntului său. *Ou-e.*

Clopotul bisericii chema la rugăciune şi, cum uşa era larg deschisă, de-afară se vedea o mare mulţime de credincioşi şi preotul care începea slujba. Pedrarias auzea din piaţă acel *ou-e* al negrilor şi apoi, tot în ritm, *ora pro nobis* al albilor, dar nu îndrăznea să gîndească că totul era unul şi acelaşi lucru.

Cînd putu să se apropie de Lope de Aguirre, îi spuse :

— în cîteva zile ai făcut o adevărată revoluţie pe insulă, dar fii cu ochii-n patru, că pe-aici lumea e cam exaltată.

Lope făcu unele ironii la adresa locuitorilor insulei, apoi îl întrebă pe Pedrarias dacă, în timpul călătoriei pe mare, văzuse şi el scheletul lui Guevara. Pedrarias se miră foarte de acea întrebare şi Lope îi povesti ceea ce Martin cît şi alţii ziceau că văzuseră. Explicaţiile îl uimiră şi mai tare.

Lîngă ei se găsea un grup de femei care păreau că doresc să le spună ceva. Pedrarias se întoarse spre ele :

— Ce aşteptaţi, dumneavoastră ?

Nu răspundea nici urna. Pedrarias repetă întrebarea, dar nici atunci nu răspunseră. Lope de Aguirre rosti :

— Uf, dă-le încolo. Sînt ¡nişte eurve bătrine care şi-au pierdut graiul cu vîrsta.

Atunci una din ele spuse cu o voce piţigăiată, dar ho- tărîtă, că veniseră să-ti ceară, ca o favoare, eliberarea lui Villaldrando.

—■ Nu comand eu aici, răspunse Lope. Duceţi-vă şi cereţi-i asta guvernatoarei. Nu aveţi o guvernatoare ?

Culmea fu că femeile plecară, pare-se, în căutarea ei. Pedrarias rîdea, privindu-l pe Lope de Aguirre şi gîn- dind : „Ce bun camarad ar fi Lope ăsta dacă n- ar fi atît de..." Dar nu găsea cuvîntul potrivit. Mizerabil, nu mergea. Mîrşav, nici atît. Era greu să-i dea un calificativ vexatoriu pentru că vedea în el un Iuliu Cezar cu capul redus la mărimea unui pumn, cum făceau indienii „tupi"

.Totuşi un Iuliu Cezar. Căpetenia romanilor omorîse şi el oameni vinovaţi şi oameni nevinovaţi. Cu frînghia sau cu pumnalul şi, deseori, cu mîinile negrilor din vechea Libie, ca aşa-numitul Tu. Nici mai mult, nici mai puţin. Cîinele Solimán, dat fiind că-l pierduse pe guvernator, umbla căutîndu-şi un nou stăpîn şi-i adulmecă, plin de prudenţă, mai întîi pe Bemba, apoi pe Pedrarias. Părea să-l prefere pe acesta din urmă.**A** treia zi după ocuparea insulei Mărgăritǎ, Lope bău cam mult — şi asta după atîtea săptămîni petrecute la bord fără să fi pus pic de băutură pe limbă — şi spuse nişte vorbe fără rost, care provocară râsul. Căpitanul Alonso Henriquez, grijuliu de bunul renume al lui Lope, avea credinţa că şeful comisese multe atrocităţi — şi era în drept să le comită, fiind în timp de războiu — dar n-a- vea dreptul să facă prostia de-a se arăta beat în faţa soldaţilor.

Trebuia să fi evitat asta măcar pentru propria-î siguranţă, deoarece, când e vorba de un şef beat, se poate încerca orice fără să-şi primejduiască cineva viaţa.

Henriquez spuse într-adevăr toate astea, dar fiindcă era un om tăcut, fu remarcat pe dată. Acest căpitan avea funcţia de şef al depozitului de alimente şi muniţii. Unii îl numeau Henriquez şi alţii Orellana, acesta fiind cel de-al doilea nume al său. în ultimul timp se plîngea că-l doare capul şi spunea — nu se ştie dacă în glumă sau în serios — c-o să-l piardă şi-o să i se transforme într-un ceasornic. Cu minutare şi secundare şi cu un tic-tac pe care credea că-l şi aude când era linişte. într-o zi Lope, auzindu-l vorbind despre aista, spuse că în tabăra lui nu vroia nebuni.

— Nu-i nebunie, ii explică Pedrarias, care era prieten cu Henriquez, ci o scrîntealǎ trecătoare din cauza climei greu de suportat. ^

Lope îl privea cu o ironie ascunsă, gîndind : „Bine-ar fi dacă am pune toate lucrurile, bune sau rele, pe seama influenţei ecuatorului". Şi în ziua aceea nu mai rosti nimic altceva. Dar după două zile, din cine ştie ce motiv, Caro- lino îl sugrumă pe Henriquez chiar în locuinţa unde obişnuia să mănînce, în timp ce stăpîna casei umbla de colo- colo ţipînd ca o pasăre rănită, şi aşa de tare, că se auzea pînă în piaţa din Yua. Henriquez, cu frînghiile înnodate la ceafă şi bine strînse, alergă prin toată casa, răsturnînd scaune, vase şi sfeşnice înainte de-a cădea în vestibul, pe unde voise să scape. Era un sistem nou de-al lui Garollieo.

Pedrarias află totul abia atunci când nu mai era nimic de făcut şi din acea zi se arătă rece şi neprietenos faţă de Lope şi nici n-o mai vizită atît de des pe fiică-sa şi pe Tor- ralba, la care avea obiceiul să vină cu orice ocazie. Unii soldaţi începură să gîndească şi ei că nu mai erau siguri de viaţa lor nici dacă erau credincioşi şi nici dacă erau suspecţi, de vreme ce depindeau mai mult de capriciul lui Lope decît de altceva. Iar capriciile sale nu i le înţelegea nimeni.

XIII

La întrebările lui Pedrarias, Lope spuse de vreo două o ri :

— Dacă Henriquez credea şi îndrăznea să spună cu glas tare că am comis nenumărate fapte sîngeroase pe Amazoane şi felurite neghiobii aici, nu mai avea mult pînă la răzvrătire, şi ştii doar că am obiceiul să mă trezesc înaintea altora.

— în felul acesta o să vină o zi, replică Pedrarias, în care nimeni n-o să mai doarmă şi atunci prea puţin îţi va folosi să te trezeşti înaintea altora. Dar pînă una alta nici Dumnezeu nu mai înţelege ce faci.

Eu înţeleg foarte bine, şi dacă Dumnezeu nu înţelege, cu-atît mai rău pentru el

.Mulţi soldaţi ar fi încercat să fugă, dar se stăpîneau văzînd că insula nu e mare, că putea fi străbătută în cîteva zile şi că era uşor să ajungi pînă în cele mai îndepărtate văgăuni ale munţilor. Cu toate astea cîţiva soldaţi se hotărîră să fugă. Şi primii patru au fost Francisco Vâsquez, Gonzalo de Zuhiga, Juan de Villatoro şi Luis Sănebez del Castillo. Ultimul dintre ei povestea că văzuse şi el, la vărsarea Amazoanelor, scheletul comandorului Guevara plutind pe apă. Şi nu doar plutind, ci înotînd şi strigînd, şi era singurul dintre cei care-l văzuseră care spunea asta. Unde s-a mai văzut un schelet care să poată striga ?

Cei patru fugiră din fortăreaţă folosindu-se de întunericul nopţii şi Lope, cînd află, se înfurie în aşa hal, încît unii crezură cănşi va pierde minţile. Striga, îi insulta pe cei ce fugiseră, îşi smulgea barba, făcea spume la gură şi luă numaidecît măsurile necesare pentru a-i urmări şi a da de ei. Înainte însă se duse acolo unde erau închişi prizonierii de pe insulă şi-i spuse guvernatorului că, dacă fugarii nu apăreau în patruzeci şi opt de ore, îi va învăţa minte pe toţi şi va pustii şi distruge întreaga insulă, aşa că vor trebui să se teamă şi să plătească atît cei drepţi cît şi cei păcătoşi.

Drept răspuns, guvernatorul îşi repetă cererea de-a i se da o altă încăpere, separîndu-l astfel de jandarmi, de vreme ce avea o funcţie mult mai înaltă. Lope îi spuse:

— Nu sînteţi guvernator, ci ginerele guvernatoarei, am aflat-o eu şi pe asta.

Se duse apoi prin casele unde obişnuiau să mănînce fugarii şi, tot insultînd şi ameninţînd, spuse că acorda stăpînilor acestor case un răgaz de zece ore ca să-i găsească, îi căută şi pe soldaţii recent înrolaţi dintre locuitorii insulei şi, cum aceştia cunoşteau toate cotloanele, le ceru părerea şi apoi îi trimise şi pe ei, înarmaţi, împreună cu civilii.

După vreo douăsprezece ore aceştia veniră cu Villa- toro şi cu Sánchez legaţi unul de altul şi-i duseră direct la stîlpul infamiei din piaţa mare, unde negrul Juan Primero îi puse laţul pe după gît lui Sánchez iar celălalt negru, Carolino, lui Villatoro, spînzurîndu-i pe-amîndoi.

Lope de Aguirre obligă populaţia să asiste în masă la execuţie. Pentru ca supliciul să fie şi mai zguduitor, Lope puse să le dezlege condamnaţilor mîinile şi picioarele pe cînd îi înălţau în aer. în felul acesta spasmele şi convulsiile fură mai mari, la fel şi groaza oamenilor. Unii civili, cuprinşi de milă, stăteau cu privirea în pămînt, dar Lope îi silea să-şi ridice ochii, punîndu-le vîrful spadei sub bărbie. Alţi soldaţi făceau la fel cu baltagele, şi o femeie tînără leşină.

în timpul agoniei victimelor, Lope de Aguirre spunea :

—■ Iată-i pe cei credincioşi maiestăţii-sale. Să vedem dacă vine acum regele don Filip să-i scoată din laţ.

Porunci ca la picioarele victimelor să se pună o inscripţie : „Pentru trădare, întîi faţă de rege şi apoi faţă de mine". Şi iscăli Lope *de Aguirre*. Comentînd aceasta, zicea :

— Sánchez ăsta a văzut înotînd scheletul comandorului, dar n-a învăţat că în viaţă poţi trăda o singură dată, iar cel care trădează de două ori e un om de ndimie, un ticălos care merită soarta pe care-a avut-o el.

Toate acestea îi înspăimîntară de moarte pe oameni. Pedrarias, care obişnuia să rămînă impasibil şi să se ridice deasupra lucrurilor pe care le vedea, se arăta morocănos faţă de Lope.

— Ai ajuns să înjoseşti pînă şi moartea, îi spuse într-o zi, şi asta se plăteşte scump.

— Ea ne înjoseşte pe toţi, Pedrarias, răspunse şeful cu nepăsare. Şi e bine ca moartea să lucreze o dată şi pentru mine, adică pentru disciplina din tabără.

Cineva îi spuse lui Aguirre că guvernatorul Villal-drando ceruse un marchizat în Castilia şi că trimisese în acest scop un arbore genealogic şi relatarea faptelor sale de vitejie, şi că pe insulă erau unii care îşi băteau joc de lucrul ăsta.

—■ Marchiz ? se miră Lope. Ca să te distingi nu trebuie să stai aici, ci în Peru, unde se dau bătălii pentru un fleac şi unde sîngele cere sînge.

Sigur e că, după acea pedeapsă, cei cîţiva soldaţi care se gîndeau să dezerteze văzînd că nu făceau nimic cu fuga, rămaseră pentru moment liniştiţi.

Abia îşi dăduseră condamnaţii sufletele, cînd Lope de Aguirre văzu venind în piaţă un călugăr dominican dare bolborosea ceva pe latineşte. Lope îl întrebă :

— Ce rugăciuni spui dumneata aici ?

— Mă rog pentru sufletele nefericiţilor ăstora.

XIII

— Cum e sufletul dezertorilor ? Mare, mic ? Alb, negru ? Nu ştii ? O să-ţi spun eu : n-are nici culoare, nici mărime, pentru că ei n-aveau suflet. Erau doi oameni fără suflet. Mai vrei să mai ştii şi altceva despre ei ? îi cunoş- team ca pe mine însumi. Sánchez ăsta, încă de pe când am plecat din Motilones spunea că nu era sigur că e Sánchez, că nu ştia cine e. Acum o s-o afle şi pe-asta din lista Sfîn- tului Petru. N-are Sfîntul Petru o listă cu numele tuturor blestemaţilor care se duc acolo ? Acolo o să i-o spună şi ăluia cu capul de ceasornic. Şi nici Villatoro nu ştii cine e ? Uită-te la el, că mai mişcă şi-acum din laba piciorului stîng. Tot eu am să-ţi spun : Villatoro era un om slab căruia, după cum spunea el însuşi, îi era frică de maimuţe de când se ştia pe lume. într-o zi, în Machifaro, i-au dat să mănînce o labă de maimuţă friptă, dar când o văzu spuse că nu putea, pentru că aceea era o mînă de om. Şi de atunci ne privea pe toţi şi pe mine însumi ca pe nişte damnaţi în viaţă, ca pe nişte suflete păcătoase ce trăiesc afară din trupurile lor. îi era frică de noi şi se temea şi de umbra lui. N-a fugit de mine cînd a plecat în munţi, ci de propria-i umbră, cît şi de umbra dublă a tîlharilor ăstora tuciurii pe icare-i ţin lângă mine — negrii râseră în tă- cere, arătîndu-şi dinţii mari şi albi. De ăştia, de Carolino şi de Juan Primero le era frică celor doi, de-aia au fugit din tabără. Ce zici de asta, părinte ?

— Nu zic nimic.

Pe Lope îl supăra tăcerea lui demnă :

— Dar o să zici, pentru că ţi-o poruncesc eu.

— N-am nimic de zis. Ce vreţi dumneavoastră să zic ?

Lope observă, sau i se păru numai, că preotul acela îl privea cu oarecare dispreţ şi că, dacă vorbele îi erau prudente, aerul lui lăsa să se vadă o aversiune firească. Şi le spuse celor doi negri :

— Duoeţi-vă, băieţi, şi daţi-d dreptate acestui slujitor al bisericii.

Negrii nu ştiau ce să facă.

— Daţi-i dreptate, am spus, pe la spate.

— Dar cum ? întrebă Carolino.

Lope scoase pergamentul şi atunci Juan Primero se apropie de preot cu frânghiile în mînă.

— Nu vreau decât să-ţi dau dreptate, spuse Lope, de vreme ce gândeşti că sânt un criminal, iar clerici ca dumneata sânt din belşug pe lume, ba chiar prea mulţi.

Dar intervertirá locuitorii eu rugăminţi, şi cum erau chiar aceia care îi aduseseră pe fugari, Lope con- sideră că era cazul să le facă pe plac. Pentru moment, aşadar, călugărul scăpă ¡cu viaţă, spre dezamăgirea lui Carolino, care, ca să^şi ascundă supărarea, dansa uşor pe-un picior, cîntînd cam pe nas unul din cântecele lui : ***Oue-ué...***

Atunci Lope de Aguirre începu să le explice soldaţilor de ce învinseseră ou atâta uşurinţă pe insulă,

spunîndu-le că şi mai uşor o să le fie pe continent. Vorbea la umbra celor doi spânzuraţi :

— Aţi văzut că oamenii de pe-aiei şi de prin alte părţi îşi petrec viaţa făcându-şi vânt cu evantaiul sub palmieri, ân timp ce indienii se spetesc pe câmpuri şi-apoi sub apa mării căutând perle pentru ei, şi sînt oameni care jură pe rege şi pe regină şi pe papa de la Roma, şi la adăpostul lor păzesc ceea ce au şi fură tot ce pot, sub pretenţia că sânt oameni de soi. Oamenii aceştia încep să afle cine sînt eu şi trebuie să ajungă s-o şi înveţe. Trăim vremuri în care pământul va fi al celor oare vor îndrăzni să-l cucerească cu sângele şi sudoarea lor, şi eu sînt unul dintre ei, iar maranionii mei sînt tot aşa de buni ca şi mine. Eu ştiu încotro mă îndrept şi unde vă duc pe voi, şi nimeni nu mă va putea abate din drumul meu, căci pe el m-a îndreptat vechea înverşunare a inimii mele şi dreptatea din capul meu, care, chiar dacă nu marchează minutele ea cel al lui Sánchez, ştie totuşi foarte bine de care parte e legea. Nu cea a regelui Filip; ci a sîn- gelui oamenilor adevăraţi care-şi văd viaţa sfîrşită şi înfăţişarea pocită de plumbul archebuzelor. Eu sînt mărunt la trup, dar mărunt era şi David şi i-a venit de hac uriaşului filistin Goliat. Eu voi fi, şi asta fără ca scheletul meu să înoate şi să strige pe mare, umbra răzbunătoare a tuturor celor care-au fost călcaţi în picioare de caii regelui, şi ca atare vreau să-i pedepsesc pe adevăraţii vinovaţi. Aveţi sub ochii voştri cadavrele lui Sánchez şi Villatoro, oare acum o jumătate de oră credeau că sînt în drum spre Castilia ca să sărute picioarele lui don Filip şi să-i ceară iertare. Asta le e iertarea. Cel care poate, să-i derte pe lumea cealaltă, că iertîndu-d, Dumnezeu îşi va face meseria, iar eu mi-o fac pe-a mea, de comandant militar, spînzurîndu-d.

Se întoarse să se uite la .preot, dar nu-l mai văzu.

— Unde e porumbelul spânzurătorii inchiziţiei ?

Dar pe călugăr îl luaseră cîţiva locuitori de pe insulă.

Lope de Aguirre ridică vocea :

— Unde e călugărul acela dominican ? Unde e acela care cunoaşte toată învăţătura sfîntului DominLc ?

Cineva îi aduse un uleioraş de lut, pentru că Lope avea gîtlejul uscat şi vorbea răguşit. Lope vru să bea dar, dmdu-şi seama că e apă, o aruncă şi spuse :

— Nu se găseşte ceva mai bun .pentru un şef imara- nion?

îi aduseră vin.

Bău şi apoi începu să vorbească despre greutăţile pe care le vor avea de înfruntat soldaţii în timp ce vor pătrunde .pe continent.

— Cei mai mari duşmani pe care-i vom întâlni vor fi preoţii şi călugării de felul dominicanului ăstuia, cît şi alţii, aparţinînd ordinului franciscan, ba aş spune la fel şi de călugării „mercedarios", deşi pentru ei am avut întotdeauna oarecare respect, deoarece m-au

XIII

adăpostit şi mi-au dat să mănînc de două ori în timpuri de restriştе, fără să-mi ceară să mă rog şi fără să mă-ntrebe dacă mă spovedesc de Paşti. Dar voi să nu vă pierdeţi cu firea cînd vedeţi vreun călugăr, deoarece, dacă nu fac altceva, stânjenesc libertatea soldaţilor, şi de libertatea asta avem noi nevoie ca să ne realizăm cît mai bine planurile şi ca să-i supunem pe băştinaşi. Ca şi de călugări, trebuie să vă descotorosiţi, cu securea sau cu frânghiile, dacă vă ies în cale, de judecătorii cu robă, de guvernatori, notari şi procurori, de episcopi şi de preşedinţii de consilii canonice cît şi de viceregi, că dac-aş putea pune mina pe cei doi din Indiile astea, n-ar mai trăi decît atâta cît ar avea Carolino nevoie ca să-şi facă treaba.

Cînd rosti Lope cuvintele astea, se uitară cu toţii la negru, care surise iar, satisfăcut, deşi puţin tulburat de atâta atenţie.

— Toţi aceştia de care am pomenit, continuă şeful, trebuie să moară de mâna voastră, în aceste Indii pe care le-a descoperit dracu, fiindcă ei sânt vinovaţi c-am pierdut pământurile astea. Trebuie să distrugem o bună parte din cavaleri şi pe cei de sânge nobil, pentru că noi, chiar dacă sintem nobili, nu trăim din asta, ci din braţele şi sudoarea frunţilor şi din iuţeala spadelor noastre, li vom ierta doar pe soldaţii care vor trece de partea noastră. Dar asta nu e tot. Pe tîrfe va trebui să le spînzurăm de ferestrele lupanarelor, că din cauza uneia ca Inés de Atienza a început să ne meargă nouă prost pe Amazoane, că dacă n-ar fi fost ea poate că însuşi Ursúa ar fi ajuns, mai de vreme sau mai tîrziu, să se ridice împotriva viceregelui. Eu am să-a lichidez pe toţi cei care nu se poartă cum trebuie şi voi o să fiţi martori. Indiferent dacă-d vorba de episcopi sau de femei stricate.

Începu să le explice soldaţilor genul de război pe oare avea de igînid să-l poarte, că nu vor lupta cu nici un căpitan, ci cu regele în persoană, dacă ar putea să facă aşa ceva, într-o bună zi, la câmp deschis. Şi asta deoarece se gîndea să le ia căpitanilor soldaţii prin şiretlicuri şi tertipuri de război, aşa cum făcuse la debarcarea pe insulă şi cum va face mereu, deşi ţinîndu-se, după împrejurări şi loc, de regulile care ar fi mai potrivite în fiecare situaţie. Le vorbi apoi despre scopurile răzvrătirii şi despre izbînda finală.

Văzînd că pe insula Margarita le mersese din plin, se găseau destui soldaţi care credeau imai mult ca

niciodată în Lope de Aguirre

.Dar chiar în acea după-amiază Lope află despre cele întîmplate cu Mungia în golful Maracapana. Cu cîteva zile înainte dăduse ordine pentru începerea reparării bri- gantinelor şi pentru construirea altora, dar nu-şi pierduse de loc speranţa că va pune mâna pe .corabia călugărului dominican. în acea după-amiază avusese primele bănuieli cu privire la ceea ce se întîmplase, şi anume atunci cînd i se spuse că un locuitor al insulei, numit Alonso Pérez de Aguilar — prieten cu maranionul Acuña, care plecase cu Mungia — fugise într-o canoe fără să mai poată fi ajuns. Lope, aflînd despre asta, puse să ee jefuiască locuinţa fugarului, distruseră acoperişul, smulseră uşile şi ferestrele cu nişte rângi de fier şi-i omorîră toate vitele şi oile. Pe lîngă asta mai pustiiră şi ogoarele care-i aparţineau. Dar evita încă să vorbească fin public despre dezertarea lui Mungia, pe care acum o considera lucru sigur. Atâta cît nu se vorbea despre ea, faptul nu era stabilit cu precizie.

Se ştia că unul dintre cei mai credincioşi prieteni ai săi, maranionul Joanes de Iturriaga, de asemenea basc, poftea la masă la el zece-doisprezece dintre cei mai săraci soldaţi, şi asta de cînd se aflau pe insula Margarita. Aceslt Iturriaga era un ins care, de cînd ieşiseră de pe Amazoane, spunea că nu mai poate rămâne singur nici o clipă şi de aceea căuta tovărăşia unora, care fiind mai modeşti, păreau şi mai dispuşi să-i ţină de urât.

Lope nu putea crede că obiceiul acesta ar fi cu totul nevinovat, ci că, măgulindu-i pe cei mai puţin avuţi, încerca să şi-i câştige pentru a forma un grup disident. îl chemă pe şeful operaţiunilor militare, Martín Pérez, şi-i porunci să se ducă la locuinţa lui Iturriaga cu vreocîţiva oameni siguii şi să-l omoare Oa ora mesei. Dar să-l împuşte, că asta era o moarte nobilă, iar soldatul era şi el nobil şi pe deasupra şi compatriotul lui. Pedrarias vru să intervină spunînd că, un soldat atît de bun ca Iturriaga, după unsprezece luni în care n-a dormit din cauza căldurilor cumplite şi în care n-a luptat decât ou maimuţe, caimana, păianjeni şi şerpi, avea drept să se poarte într-un fel ceva mai curios, dar Lope refuză să-l asculte.

Soldaţii îl găsiră pe Iturriaga în casă, cinând împreună cu vreo zece camarazi. Văzîndu-i intrînd, bascul se ridică în cinstea şefului operaţiunilor militare şi, pe cînd se apropia de acesta cu mâna întinsă, traseră în el de mai multe ori, în timp ce alţi soldaţi îi amenînţau pe ceilalţi comeseni cu lăncii şi cu suliţe. Câinele Solimán, care venise cu soldaţii, lătra furios prin jurul casei.

XIII

Martin raportă c-a îndeplinit ordinul şi Lope îi spuse în glumă :

— Sper că n-o să plîngi că ai o lance mai puţin în tabără.

— Şi zău că nu era proastă, răspunse Martin posomorit.

De vreme ce mortul era basc şi concetăţean cu el, Lope spuse că trebuia să i se acorde toată cinstea, şi în ziua următoare îi făcură înmormîntarea cea mai pompoasă din eîte se văzuseră vreodată pe insulă. Toţi soldaţii mergeau în formaţie pe escadroane, cu armele aplecate în semn de doliu, tobele băteau foarte rar şi destinse, adică fără vibraţie, drapelele erau în bernă, iar Lope de Aguirre în frunte. Unii ziceau că Lope de Aguirre îl omorîse pe Iturriaga pentru că era prea cinstit în purtări şi obiceiuri şi lucrul acesta producea un contrast violent în rîndurile armatei.

La început Lope spuse că l-a omorît fiindcă era beţiv şi vorbea prea mult, dar cînd văzu că nimeni nu înghiţea asemenea lucru, pentru că nimeni nu-l văzuse niciodată pe Iturriaga băut, nici din cale-afară de vorbăreţ, căută altă scuză, zicând ică bascul conspira împotriva lui. Oît despre cinste, Lope spuse tuturor celor care vroiau să-l asculte că, dacă în tabără se afla un om onest, acela era Pedrarias. Şi că pe el nu onestitatea îl jignea, ci prefăcătoria.

Se întâmplau lucruri noi. Bătrîna guvernatoare Al- donza Manrique avea un papagal pe care-l învăţase să spună :

— Trăiască Lope de Aguirre, căpitanul maranionilor !

Lope, auZindu-l, simţea că-l încearcă o senzaţie nu
tocmai plăcută, dar trebuia să se stăpînească, pentru că a omorî un om putea fi o nedreptate explicabilă, dar a omorî un papagal ar fi fost o nebunie.

Pe Lope îl irita râsul acelui papagal — întotdeuna rîdea după ce-l aclama — mai ales cînd se ivea în piaţă un galleg bătrân, pe jumătate nebun, cîntînd din cimpoi, papagalul, dacă era pe-aproape începea să rîdă — adică, să-l imite pe cimpoier — şi totul era ica un imens hohot de rîs artificial care răsuna pe toată insula şi care le făcea unora părul măciucă. într-o zi, Pedrarias îşi spuse :

— E ca şi cum papagalul ar fi guvernatorul insulei.

în orice caz, era văzut întotdeauna pe umărul sau pe
pumnul guvernatoarei Aldonza Manrique, asemeni şoimilor pe pumnul prinţeselor.

Dispoziţia lui Lope era din zi în zi mai întunecată din cauza întârzierii ştirilor definitive în legătură cu corabia dominicanului. Nu putea să creadă că Mungia ar fi dezertat, şi pentru a se convinge pe sine însuşi începu să spună-n gura mare că, dacă cumva călugărul i-a luat soldaţii prizonieri, sau i-a omorât, va pune la cale o pedeapsă de pomină.

Auzindu-l vorbind astfel, locuitorii din insula Margarita tremurau în sinea lor, mai cu seamă cît timp leşurile celor doi spânzuraţi au rămas în piaţă.

Între timp, părintele Montesinos, după ce dăduse alarma pe tcată coasta Venezuelei, la Cumaná, la Burburata, la Nuestra Señora de Carballeda, la Guaira, în apropiere de portul Caracas şi prin alte părţi, se întoarse la Maracapana, în insula Margarita, sperând să poată întreprinde ceva împotriva lui Aguirre sau măcar să mai dea şi altora ocazia să dezerteze.

Gând îl anunţară pe Lope despre sosirea corăbiei, a- cesta îşi făcu iar iluzii că, în sfîrşit, o aducea Mungia cu soldaţii lui, dar puţin după asta văzură că se apropie de ţărm un schif cu un sclav negru, care povesti amănunţit tot ceea ce se întîmplase, şi spunând că maranionii dezertori erau la bord cu dominicanul şi cu armele pregătite pentru a lupta cât i-or ţine puterile împotriva lui Lope.

Negrul fugise şi vroia arme ca să lupte împotriva dominicanului, dar Lope nu prea avea încredere şi-l puse sub pază.

Bănuitor, Aguirre bägă în închisorile fortăreţei pe puţinii oameni mai însemnaţi din Yua ce rămăseseră încă liberi şi, dintr-un turn, putu vedea tot ce se petrece pe corabia părintelui Montesinos. Observă că vira şi îşi întindea velele, iar soldaţii din Margarita, care se uniseră cu Lope, îi spuseră că dominicanul se îndrepta cu corabia spre un loc de ancorat, care se numea Punta de Piedras.

Aguirre trimise spioni de-a lungul drumurilor, ca să poată fi anunţat de mişcările călugărului, iar el se instală cu sublocotentul-geneial Alonso de Villena — căruia, din cauza morţii lui Corella, îi dăduse din nou funcţia pe oare o avusese pe timpul lui don Hernando — în apropierea plăjii, pentru a alerga cu întăriturl acolo unde-ar fi necesar. La căderea întunericului însă, îşi schimbă planurile şi se îndreptă iar spre fortăreaţă împreună cu Vällena şi cu .alţi cinci soldaţi.

Se duse să-i vadă pe prizonierii cei mai de seamă — ca guvernatorul Vilialdrando, primarul Manuel Rodríguez, şeful de jandarmi Cosme de León şi un anume Cáceres, consilier comunal, cît şi servitorul guvernatorului, Juan Rodríguez. Porunci să fie scoşi din închisoarea aceea înaltă, oare avea ferestre cu gratii de unde se vedea marea, şi să-i coboare în beciurile fortăreţei. Prizonierii, văzînd în depărtare corabia dominicanului, îşi făuriseră iar speranţe, dar la sosirea lui Lope şi a soldaţilor lui se crezură pierduţi. Lope îşi dădu seama şi, mînat de acele scrupule de omenie care i se trezeau cîteodată, le vorbi :

— Lăsaţi de-o parte orice fel de teamă şi aveţi încredere în mine şi în promisiunile mele, pentru că vă dau cuvîntul că chiar şi în cazul în care călugărul superior va aduce cu el mai mulţi soldaţi decît arbori spinoşi sînt pe insula asta — şi e plin de ei — şi mi-ar declara războiul cel mai crud şi ar muri toţi camarazii mei, pe numele Domnului vă spun că nimeni dintre voi

XIII

nu va muri şi nu va avea de înfruntat nici cel mai mic pericol.

După aceste cuvinte, prizonierii coborîră ceva mai liniştiţi. Pe măsură ce coborau, scările deveneau tot mai întunecoase şi trebuiră să aştepte să le aducă lumînări.

În ciuda asigurărilor date de Lope de Aguirre, cei cinci prizonieri care reprezentau autorităţile pe insula Margarita fură strangulaţi chiar în acea zi în 'beciuri. Lope de Aguirre era de faţă în timp ce negrii săi îşi făceau treaba. Dar nu numai negrii.

Guvernatorul, văzînd că presentimentele lui se împlineau, spuse :

— Cît valorează cuvîntul dumitale, domnule general ?

— Mult, domnule guvernator, numai că trebuie înţeles pe dos. Şi ca să vedeţi că, chiar şi pe dos, faptele mele se potrivesc, o să vă spun înainte ca dreptatea mea să se împlinească, motivele pe oare le-am avut şi le am pentru asemenea lucru. Duşmani am, dar nu duc lipsă nici de prieteni, şi un maranion proaspăt, din insula asta, născut în Portugalia şi pe care-l cheamă Gonzalo Hernández, mi-a spus care sînt intenţiile dumneavoastră, mai ales ale dumitale, domnule guvernator, cum că speri să fii eliberat de către acest călugăr dominican, căruia i-ai trimis ieri scrisori în mare taină cît şi nişte arche- buze din fortăreaţă, şi în scrisori îi 'spuneai călugărului să ne momească în apropierea corăbiei ca pentru parlamentăm, şi atunci ar putea să tragă cu toată artileria de la bord şi să ne ucidă. Eu, ca un 'bun soldat, ţin s-o iau înaintea manevrelor duşmanului şi înainte de-a mă duce să-l atac pe superior trebuie să las spatele asigurat. Acesta este, deci, motivul. Înţelegi acum, domnule guvernator ? Hai, daţi-i drumul, spuse, adresîndu-se negrilor.

Dar cînd Carolino se porni cu frânghiile, şeful îl opri cu un gest:

— Aşteaptă, Carolino, deoarece domnului guvernator i se cuvine mai mult respect. Anunţaţi-l pe Francisco de Carrión, sublocotenent-rnajor, care e om de încredere şi îşi va lua sarcina de-a duce la îndeplinire execuţia aceasta, dat fiind că domnul guvernator mi^a adus aminte de mai multe ori că are cel mai înalt grad ierarhic de pe insulă, deşi eu cred că exagerează şi că mai presus de el se află ilustra lui soacră, doña Aldonza.

Carrión veni şi-l sugrumă pe guvernator cu frânghiile lui Carolino. Apoi Lope ordonă şi celelalte execuţii, pe oare le aduseră la îndeplinire cei doi negri. Cea mai vrednică de milă a fost moartea consilierului Cáceres, pentru că era bătrân, cu paralizie la mîini şi la picioare şi care, încercând să suridă, îi spuse lui Lope de Aguirre :

— Poate c-ar trebui să vă mulţumesc, deoarece pier- zîndu-mi viaţa prea puţin pierd, ba chiar aş putea spune că nu pierd nimic, căci sînt ani de cînd am început să mor şi-acum, în sfîrşit, o s-o fac de-a binelea.

Trupurile rămaseră pe jos, aliniate în ordinea execuţiilor. Primul era al guvernatorului şi ultimul al consilierului Câoeres.

Lope de Aguirre porunci să vină toţi soldaţii, şi odată strânşi în acele beciuri mari, cu pământ pe jos, le arătă trupurile celor cinci şi le spuse :

— Priviţi, maranioni, ceea ce aţi înfăptuit. Pe lîngă faptele rele şi nesocotite comise pe Amazoane, omorîn- du-l pe guvernatorul vostru Ursua şi pe locotenentul său Juan de Vargas şi pe mulţi alţii şi ridicându-l principe pe don Hernando de Guzmân, l-aţi omorît acum şi pe guvernator, şi pe consilierii şi judecătorii oare sînt aici şi-i puteţi vedea. De aceea, dacă înainte vreunul din voi mai avea încredere în cineva, de-acum să nu mai aibă în nimeni, ci să se îngrijească singur şi să lupte pentru viaţa lui, că în nici o parte a lumii n-o să mai fiţi în siguranţă, ci numai alături de mine, după cedaţi săvîrşit atîtea nelegiuiri, a căror culme şi ultimă limită este ceea ce aveţi în faţa ochilor. Udtaţi-vă bine la chipurile acestor cinci oameni şi nu le alungaţi niciodată din conştiinţa voastră.

Porunci apoi negrilor să sape două gropi chiar acolo în închisoare şi îi îngropară pe cei morţi fără cosciug şi fără slujbă religioasă. Cînd isprăviră, Lope le vorbi din nou :

— De-acuma ştiţi, maranioni, că am venit pe această insulă şi în prima zi aţi furat şi aţi jefuit bisericile, pentru că, dacă negrii sînt cei ce strâng frânghiile, apoi voinţa voastră este cea care le îngăduie să facă asta şi, ca să vă oblig şi mai mult, l-am executat pe guvernator cu mîna unui om liber, creştin şi vechi servitor al regelui don Filip, vreau să zic, a unui spaniol de viţă veche şi născut liber să facă ce vrea, şi nu sclav. După toate acestea nu veţi mai găsi cinste, nici bunuri, linişte şi odihnă în altă parte decît lângă mine şi cel mai bun lucru care se va face cu trupurile voastre va fi să se taie în patru şi să se arunce corbilor la stâlpii justiţiei. Aţi înţeles ?

Apoi se întoarse spre negri :

— Du-te, Carolino băiete, la prizonierii şi prizonierele din populaţia civilă şi spune-le ce treabă bună aţi făcut şi arată-le frânghiile ca să aibă încă un motiv de teamă pentru grumazurile lor şi să nu se încreadă prea mult în tunurile corăbiei dominicanului, că ştiu doar că-i fac semne de la ferestre.

Negrul era nedumerit şi nu ştia ce să facă. În sfîrşit, întrebă :

— Nu-mi daţi pergamentul, domnu ?

— Nu. Îţi poruncesc să te duci şi să le spui doar ce-ai făcut, nu să-i sugrumi, pricepi ?

După ce rosti toate astea, alese optzeci de archebuzieri veterani şi plecă în întîmpinarea călugărului. înainte de-a pleca spre Punta de Piedras — se lăsase noaptea — îi spuse şefului operaţiunilor militare, Martín Pérez :

— Rămîi aici cu restul trupei, şi ia seama ca totul să se petreacă în linişte şi în bună lînduială. Cum

XIII

mâine va fi duminică, încearcă să le faci pe plac şi soldaţilor, aşa că să petreacă, să mănînce şi să bea bine.

Şeful operaţiunilor militare urmă întocmai cuvintele lui Lope şi tînd, a doua zi, trompetele sunară deşteptarea, pregăti un banchet oare avu loc la amiază, cu belşug de mâncăruri şi vin.

A fost cea njai grozavă petrecere pe care-au dat-o de la plecarea din Motilones, şi-a avut loc în fortăreaţă şi la masă au servit negrii. Carolino şi Juan Primero, din cauza autorităţii pe care le-o conferea lugubra lor meserie, refuzau în mod tacit să servească, dar se găseau destui negri şi paji care să facă treaba asta. Totuşi, călăilor nu li s-a permis să se aşeze la masă, dar nici să facă pe servitorii nu i-a obligat nimeni, astfel că umblau de colo-colo glumind şi făcînd haz.

Martín Pérez, din capul mesei, îşi dulea uneori urechile, deoarece bănuia că trebuie să se audă focuri de archebuză, dat fiind că întâlnirea cu dominicanul nu putuse avea loc prea departe.

Dar nu se auzea nimic şi şeful operaţiunilor militare nu ştia ce să creadă.

Cineva aduse vorba despre povestea cu scheletul comandorului Guevara, şi Martin le spuse că osemintele plutesc pe apă deoarece sînt goale pe dinăuntru şi că, pe lîngă asta, căldura şi fosforul din creier dădeau craniului, în timpul nopţii, un fel de strălucire, şi că văzuse şi el acea lumină.

Pajul Antoñioo se jura că-l văzuse pe comandor îno- tînd după brigantine şi că, fără îndoială, acum se află în golful de la Punta de Piedras.

Unii erau pe jumătate beţi şi vroiau să le cînte şi să le danseze negrii, dar nu ca în Africa, deoarece nu înţelegeau cîntecele în congoleză, guiarţeză sau etiopiană. înainte de-a termina tot ce-aveaiu de spus, negrul Tu se şi învârtea cu o metisă, unul după altul, cîntînd :

— ***M-am însurat cu dumneaei ca să dorm***
într-un pat bun şi-acum vine şi îmi spune
că salteaua n-are lînă.

Metisa, singură, se învîrtea de două ori şi răspundea cu alte cuvinte, care alunecau mereu spre neruşinare. Cînd ai alcool în sînge toate lucrurile îţi fac plăcere, pentru că o dată cu alcoolul pătrunde în tine şi diavolul rîsului — la originea lui, cuvântul arab *alcohol* înseamnă *diavol* — iar restul este doar pretext :

— ***Nu-mi vorbi aşa dumneata, negrişorul***
sufletului meu,
că dacă-ţi lipseşte lina ai din belşug şmecherie.

Şi se urmăreau greoi unul pe altul. Pajii se veseleau cel mai tare de toate astea, pentru că, neavînd ocazia să fie pe picior de egalitate cu maranionii, o foloseau pe aceea şi beau şi înjurau ca şi ceilalţi. Martin Pérez vorbea cu Oarolino despre proaspetele execuţii, dar, conform ordinelor lui Lope, negrul nu vroia să spună nimic mai mult decât strictul necesar. Se ferea să vorbească despre acele lucruri dar, văzînd curiozitatea

şefului operaţiunilor militare, n-avea încotro şi răspundea rostind însă câte-un da ori câte-un nu.

Negrul şi metisa îi dădeau înainte cu cântecul şi dansul.

Unii, la beţie, erau tăcuţi şi sfioşi, alţii, vorbăreţi, aşa cum se întâmplă ân mod obişnuit. Cei care vorbeau mai mult obişnuiau să evite la început subiectul periculos : Lope de Aguirre. Dar, pe măsură ce petrecerea se Încingea şi se schimbau sticlele, se dezlegau şi limbile, deşi nimeni nu vorbea în gura mare. Se făceau ici şi colo bisericuţe şi se discuta.

Numele 'lui Lope nu era pomenit niciodată, ¡pentru că fiecare îşi suspecta vecinul, neîncredere pe care o semănase printre ei chiar conducătorul maranion şi care reprezenta măsura lui cea mai subtilă de precauţie.

Cimpoierul sufla în cimpoi, fiind acompaniat de-o tobă care marca ritmul cu o violenţă sălbatică şi primitivă. Negrul şi metiisa profitau de ritm — de fapt, de orice ritm — pentru dansurile lor şi-i dădeau înainte.

Fedrarias se gîndea că nici dracu însuşi n-ar fi putut imagina combinaţia aceea de muzică celtică şi de dansuri africane.

Martín Pérez revenea la întrebările lui, iar Carolino, scump la vorbă, se închidea din nou în afirmaţiile şi negaţiile lui. Dacă şeful operaţiunilor militare ar fi fost un om cu un spirit de observaţie mai ascuţit, din răspunsurile lui Carolino ar fi putut afla multe lucruri despre „fantomele pînditoare" (aşa înţelegeau negrii pericolul) şi ar fi putut trage unele concluzii.

Dar Martin nu se credea niciodată în pericol. Era un om pe care nu-l interesau niciodată în mod deosebit problemele celorlalţi şi nici măcar problemele generale. Evita orice fel de familiaritate, era rece şi impersonal. Continua să-i întrebe pe negru. Sclavii percep mai bine ca oricine nuanţele încrederii stăpînului, dat fiind că toată viaţa acţiunile şi ocupaţiile lor depind de această încredere şi de schimbările ei întâmplătoare. Iar pe de altă parte negrii nu uitau că Martín Pérez în persoană, cu toate că avea funcţia de şef al operaţiunilor militare, fusese arestat chiar în ziua în care puseseră piciorul pe insula Margarita.

— Cine-a murit primul ? întrebă Martin.

— Negrul nu ştie.

— Nu erai acolo, Carolino ?

— Eu mă duc unde mă cheamă şeful meu, domnu şef al operaţiunilor militare. Unde mă cheamă, acolo mă duc.

Martin se adresă celuilalt negru :

— Şi tu, Juan ?

Cite unii îi ziceau acelui Juan, ca să-şi bată joc, don Juan de Austria, şi dacă Juan Primero rîdea, măgulit, Bemba îi spunea, gelos :

— N-ai de ce să te umfli-n pene cu asta, că domnii-ţi spun atşa în loc de fecior de curvă, că don Juan de

XIII

Austria e, într-adevăr, fiul lui don Carlos, dar 'din pat străin.

Negrii erau foarte geloşi între ei de prietenia mara- nionilor pînă nu venea vremea să-i sugrume.

Cel care obţinea orice fel de confidenţe din partea negrilor era Pedrarias, pentru că îşi dăduseră de mult seama că acel soldat avea autoritate asupra lui Lope, fără s-o pretindă, însă şi fără să facă uz de ea sub vreun motiv sau pretext oarecare. Din oare pricină negrul Ca- rolino se purta cu Pedrarias ou mai mult respect decât cu oricare alt maranion.

— Ce nu-mi place mie în privinţa celor cinci morţi, îi spuse Carolino lui Pedrarias, e că nu le-au făcut slujbă.

Pentru că negrii puteau să ucidă, dar asta nu-d împiedica să-şi stimeze victimele, deoarece socoteau că sentinţele Sînt nişte hotărîri fatale care nu depind de cri- mele condamnaţilor, ci de unele voinţe mai puternice decât ale lor, care-i doborîseră din umbră. De duşmănii cultivate de spirite şi fantome oare le erau potrivnice, adică de vrăjitori şi de necromanţi. Pentru a se apăra de asemenea vrăjitorii, care pluteau întotdeauna în aer şi împotriva cărora puteau acţiona doar 'spiritele puter- nice, negrul Carolino şi prietenul său cunoşteau un pro- cedeu pe care nu-l putuseră folosi pe Amazoane din lipsă de mijloace. Acum însă nu se apucau niciodată de lucru fără o ţigară de foi între dinţi. Erau ţigări aspre şi tari, dintr-un tutun cu frunze late, verzulii, pe oare şi le făceau singuri — or fi învăţat de la indieni — şi atribuiau fumului, ca şi indienii, puteri împotriva spiritelor rele. Nu aspirau fumul, nu fumau cu adevărat. Era de- ajuns să aibă acea ţigară aprinsă între dinţi şi să vadă cum se consumă şi cum fumul învăluie, deopotrivă, călău şi victimă. Sau pe preot făcînd „rugătura".

Carolino îi povestea toate astea lui Pedrarias, răspun- zîndu-i apoi la întrebări, destul de numeroase. În acea zi, începând să vorbească despre ultimele execuţii, negrul continuă, fără să fie întrebat :

— Dacă n-au avut rugătură, sufletele umblă pe-aici şi pot să facă rău, domnu.

Carolino umbla cu ţigara aprinsă pentru a-l chema pe diavolul cel puternic împotriva diavolilor slabi. (Aceştia se înăbuşeau din cauza fumului.) Şi vorbea într- una. Carolino ştia că pe insulă nu se pomenea — nici la indieni, nici la negri — moarte fără praznic pentru mort. La fel şi la indienii de pe Amazoane. Cum cu o zi înainte muriseră cinci oameni, Carolino credea că masa maranionilor era atît de îmbelşugată şi bună pentru că trebuia să ţină locul a cinci praznice. Dar nu erau boci- toare şi sufletul guvernatorului trebuie să fi fost îndu- rerat. Sufletul — pe care ei îl numeau *anga* — zbura spre locul unde se născuse persoana, pentru a se reîncarna acolo într-o vieţuitoare de-a pădurii. De cele mai multe ori într-un animal mare şi frumos ; dar cîteodată şi urît, după cum era cazul.

După banchet, negrii coborîră în beciuri şi, recitind o rugăciune scurtă şi fierbinte, în care spuneau că *vor şti într-o zi rudele morţilor cine-au fost cei care le*

făcuseră rău, se apucară să danseze bătucind cu picioarele pământul de pe morminte. Ei nu credeau în moarte naturală. Moartea venea întotdeauna din pricin,a duşmăniei vreunui spirit, iar oamenii trebuiau să se apere de acestea pe cît le stătea în putinţă. Nu credeau în moarte ca f enomen natural şi inevitabil. Venea ca un accident. Nu-i învinuiau pe călăi şi nici pe Lope de Aguirre de uciderea acelor oameni şi nici de moartea celorlalţi. Pentru ei, Lope era doar un instrument oare asculta de voinţa diavolilor acelora mărunţi, care mişună prin văzduh şi provoacă felurite accidente. Cînd sfîrşiră dansul pe morminte se întoarseră în sala ospăţului.

Gîndindu-se la toate astea, Pedrarias se întreba dacă, 1a urma urmelor, n-o fi având dreptate negrii aceia protejaţi de fumul tutunului. în orice caz, erau singurii cărora nu li se întâmpla niciodată nimic. Posibila reavoinţă a diavolilor mărunţi sau mari — şi chiar a lui Lope — îi respecta. îl întrebă pe Carolino dacă obiceiul acela cu tutunul îl aduseseră din Africa, şi negrul spuse că nu, că învăţaseră să alunge spiritele rele cu acel fum de la indienii din Antile şi de la cei de pe malurile Amazoanelor şi că toţi negrii îl adoptaseră pentru că dădea rezultate foarte bune. Pedrarias începu să se gândească serios că n-ar fi rău să f umeze şi el acea buruiană.

La indieni şi la negri există întotdeauna o anumită sete de practici, rituri şi revelaţii noi.

— Şi în beci aţi dansat destul pe morminte ?

— Nu, domnu. Dar cum se lasă noaptea, ne ducem iar să dansăm.

Pedrarias asculta toate acele lucruri cu un oarecare respect. Nu-şi bătea joc niciodată de credinţele nimănui, oricât de copilăroase i s-ar fi părut.

Cei care-.i atraseseră mai mult atenţia la ospăţ şi mai ales după erau Llamoso şi, chiar dacă ar părea ciudat, şeful operaţiunilor militare, dar fiecare în cu totul alt fel, pentru că Llamaso vorbea şi cînta şi se ţinea de fanfaronade şi provocări, în vreme ce Martín Pérez privea şi tăcea. Beţia, care pe unii îi aprinde la faţă, pe Martin îl făcea palid, şi pe cînd Llamoso umbla de colo până colo şi se urca pe masă şi vroia să 'rostească discursuri, Martin avea deplina conştiinţă a stării în care se afla, şi evita să vorbească şi să se ridice de la locul lui.

Llamoso era un tip decăzut, deşi mare şi cu o carcasă solidă, iar faţa lui palidă părea să vădească o slăbiciune pe care n-o avea, de vreme ce, cu armura pe el, etra unul dintre cei mai rezistenţi oameni.

Maranionii, la petrecerile lor, se simţeau de obicei mai fericiţi avîndu-l printre ei pe Llamoso beat decît pe alţii, dar uneori acesta izbucnea în râs fără să aibă de ce. sau din vreo pricină pe care n-o ştia decît el, iar râsul îi era la fel de fals ca al papagalului guvernatoarei, şi atunci tăceau dintr-o dată cu toţii.

Lui Llamoso rîsul acela nu i se trăgea de la băutură, pentru că, uneori, fără să fie beat, se trezea

XIII

rîzînd în hohote, după care toţi cei de faţă se simţeau stînjeniţi.

Torralba, auzindu-l din camera ei, îşi acoperea urechile cu mîinile. Şi adesea i se întâmpla să se înşele şi să creadă că Llamoso era cel care râde, cînd de fapt râdea papagalul guvernatoarei, sau viceversa.

Pedrarias nu avea o părere prea bună despre Llamoso. în fond credea că e un degenerat.

Cât despre Martin Pérez, acesta era un bărbat ce vădea o mare forţă fizică deşi, pe timpul lui Ursúa, se temea de furtuni. Dar, de cînd primul guvernator murise de mina lui, părea că scăpase de asta, ca şi de alte slăbiciuni de caracter. Pe Martin îl influenţase mult moartea lui Ursúa. în acea după-armază, când începu să se apropie zilnica furtună ecuatorială, se ridică de la masă, văzu că parte din beţie îi mai trecuse şi se urcă în odaia lui, oare se afla în partea cea mai de sus a fortăreţei.

Furtuna din acea zi era uscată, sau aşa se părea că va fi. Martin îşi simţea nervii întinşi oa pe vremea lui Ursúa. Punea asta pe seama băuturii.

îi căută pe negri, dar nu-i găsi. Se duse la bucătărie şi de-acolo i se spuse că negrii coborâseră în beciuri. Martin hotărî să se ducă şi el, sub pretext că avea să-l întrebe ceva pe Carolino, dar în realitate pentru că în încăperile de sus ale fortăreţei era mai expus descărcărilor electrice.

Cînd ajunse în beciuri, nu-l găsi numai pe Garolino, ci încă vreo şapte sau opt negri oare dansau pe mormântul guvernatorului cu picioarele goale, călcând ţărâna potrivit unui ritual.

Ca şi alte dăţi, Carolino rostea cu vocea lui cîntătoare :

...în apă se duce Lamgbé
*— **Mamă,***
în aer se duce Lamgbé
*— **Gană.***

Carolino avea ţigara aprinsă, o ţigară ce se consuma singură. Fumul împrăştia o aromă dulce oare umplea beciurile, iar din când în cînd negrul păstra fumul în gură şi-l dădea afară pe nas, încet, cu gravitate, dansînd.

Martín Pérez auzi de acolo două tunete îngrozitoare şi se aşeză pe o bancă sprijinită de perete, cu capul în mîini. Vru să vadă

atunci pe loc dacă negrul Carolino avea şi în el aceeaşi încredere pe care i-o arăta lui Pedrarias, dar nu putea s-o verifice pentru că negrul era foarte ocupat cu ţigara şi cu bătucitul ritmic al pămîn- tului. „Cînd va începe să plouă, gîndi Martín, o să mă întorc sus.

"Guvernatoarea doña Aldonza, aflând de moartea ginerelui ei guvernatorul, umbla de colo-oolo întrebînd unde e îngropat şi, în sfîrşit, îl convinse pe Carollino să-i arate locul. Doña Aldonza veni în beci cu un buchet de flori şi-l puse pe jos, dar, din greşeală, în partea unde era mormîntul jandarmului.

Vizita aceea a doñei Aldonza o costase mult, pentru că era reumatică şi cobora şi urca scările cu greu. Vă- zîndu-l pe Carolino acolo, doña Aldonza arătă mormîntul şi spuse :

— Acum pe ginerele meu l-au făcut marchiz.

Apoi începu să vorbească despre fiieă- sa, care ră- mînea văduvă şi singură în

XIII

floarea vîrstei, dar Martin credea că ghiceşte în tonul vocii ei un fel de mulţumire ascunsă

.Cînd Aguirre plecă spre Punta de Piedras împreună cu maranionii săi, cîinele Solimán, care fusese al guvernatorului, începu să alerge pe lîngă el cu multă hotărîre dar, văzînd că se îndepărtează de oraş, părăsi escadronul şi porni repede spre fortăreaţă. în timpul absenţei lui Lope de Aguirre se aciue pe lîngă şeful operaţiunilor militare, Martín Pérez, de oare nu se mai despărţi. Era un animal care avea instinctul ierarhiilor.

Solimán ştia să facă lucruri de tot hazul : tumbe pentru rege, să stea în două labe şi să umble şchiopătînd.

Lope şi cei optzeci de soldaţi călări se duseseră să ocupe nişte poziţii ascunse, aflate lîngă Punta de Piedras, unde aşteptară mai bine de douăzeci şi patru de ore. Un ţăran indian veni să le spună că dominicanul plecase tocmai spre golful cel mai apropiat de Yua. Lope hotărî **a-** tunci să se întoarcă în goana mare, încercînd să ajungă înaintea călugărului, pentru a-l împiedica să facă vreun rău cu trupele pe care le avea.

Cei optzeci de călăreţi porniră în galop şi ajunseră în oraş înainte ca nava să intre în golf şi chiar mai înainte ca velele să se ivească la orizont.

Văzînd că nu e nimic nou, se duseră cu toţii la fortăreaţă. Cîinele Solimán se apropie de Lope de Aguirre, dar bascul îi trase un picior.

— Ce fel de cîine eşti tu, îi spuse, că de îndată ce ieşi din oraş te şi poticneşti

?Soldaţii din apropiere începură să rîdă şi Solimán, temător, căută iar prietenia şefului operaţiunilor militare, oare tocmai venea :

Nici o noutate, afară de faptul că ieri am făcut un ospăţ şi câţiva s-au îmbătat.

—■ Şi aiu vorbit mai mult decât trebuia, presupun ? întrebă Lope, sperând că, dezlegîndu-li-se limbile, oamenii ar fi denunţat şi alţi posibili duşmani tăinuiţi.

— Cîte unii, da.

— Care ? Nu eşti şi tu printre ei ?

— Beţia mea e discretă şi tăcută, glumi şeful operaţiunilor militare, puţin cam palid.

Lape spera să-i afle mai tîrziu pe cei oare vorbiseră şi ce spuseseră. în acest scop îi recomandase el lui Martin, cu o zi înainte, să ospăteze trupa şi să dea vin din belşug.

Ca întotdeauna cînd se întorcea în tabără, deşi absenţa îi fusese de scurtă durată, se duse să le vadă pe Torralba şi pe fiică-sa, pe care le găsi în vesela tovărăşie a unor femei de pe insulă.

Lope de Aguirre le ţinea sub stare de arest, asigurîn- du-se, în felul acesta, de comportarea soţilor respectivi. Femeile începeau să se obişnuiască în captivitate, iar bărbaţii, majoritatea în libertate nu îndrăzneau nici să respire fără permisiunea comandantului gărzii.

— Tată, spuse Elvira, oare nu aflase încă de uciderea guvernatorului, pentru că oamenii obişnuiau să-i ascundă hotărârile tatălui ei ; nu ştii că insula asta e guvernată de-o femeie ? Fireşte, guvernatorul este domnul Villal- drando, dar în documentele regelui figurează, ca guvernatoare, doña Aldonza. Tată dragă, de ce nu mă duci la doña Aldonza ca să-i prezint omagiile şi respectul meu ? N-am văzut niciodată o femeie guvernatoare.

— Nici eu.

— E o femeie de rang înalt şi are rude nobile în Castilia.

Lope o privi pe fiică-sa în tăcere, apoi pe celelalte femei. La urmă îi spuse Elvirei :

— Pentru numele lui Dumnezeu, prostuţo, văd că iei năravurile femeilor din Margarita, şi dacă continui tot aşa, o să pun să-ţi taie părul.

Plecă apoi de-acolo şi ajungând jos —• în oeea ce era curtea armelor — află de la Martín Pérez că dominicanul trimisese cîteva scrisori populaţiei, invitînd-o să i se alăture împotriva lui Lope de Aguirre, pentru a-l sluji — spunea — pe Dumnezeu şi pe rege.

Citi una dintre scrisorile acelea şi exclamă :

— Ei, maranioni, vin asupra noastră duşmanii, dar avem şi prietenii care ne dau de ştire ; un indian a venit să-mi spună, fără să-l întreb nimic, că nava călugărului a plecat din Punta de Piedras, iar altcineva ne aduce scrisorile instigatoare ale dominicanului.

Il aştepta însă o veste ceva mai proastă. Maranionul Guillén de Cárdenas fugise din tabără, în ciuda pedepselor exemplare pe care le dăduse Lope cu cîteva zile mai înainte, şi aflând toate astea, şeful oftă şi spuse :

— Of, Guillén, tu vei fi pricina pentru care, cît timp voi trăi, nu voi lăsa din mînă archebuza asta încărcată cu treizeci de gloanţe !

Apoi întrebă de sublocotenentul Villena şi-i spuseră că lucra la brigantina cea nouă.

Pe lângă Lope se tot învârtea un căpitan numit López, căruia îi mai spuneau şi *Calafate* pentru că era meşter la călăfătuit, şi atât în Motilones cât şi prin alte părţi condusese operaţia aceasta la corăbiile cele noi. Lope, dîn- du-şi seama că vroia să-i vorbească, îl întrebă :

— Ce doreşti de la mine, domnule López, că parcă te apasă ceva greu pe suflet ?

Căpitanul îl duse în taină spre terasă, unde o sentinelă supraveghea ţărmul pentru a anunţa sosirea corăbiei dominicanului.

— Ce mă apasă pe mine, spuse, e că sînt unii care se gîndesc să vă ia locul la conducere. Ieri, fiind toţi cu limbile mai dezlegate, eu am spus : „Să dea

Dumnezeu ca generalului nostru să-i meargă bine la Punta de Piedras". Iar Guillén a răspuns : „Dacă i-o merge rău, n-ai ce face, că aşa e la război. Şi dacă îl omoară pe Lope de Aguirre, eu spun că în privinţa conducerii s-ar pricepe şi altul tot atât de bine, dacă nu şi mai bine." Eu l-am întrebat pe Guillén : „Cine s-ar pricepe mai bine ? Tu ?" „Nu, ci Martín Pérez, aici de faţă." Aşa a spus Guillén.

— Martín a auzit toate astea ? îl întrebă Aguirre cu o voce răguşită.

— A auzit, ba a şi vorbit chiar. Şi am aflat că ospăţul pe oare ni-l dădea era ca să se pună bine cu toţi şi a pus chiar să se aducă muzică, şi a venit un galleg cu cimpoiul şi alţii ou trompete şi tobe şi s-au adus la masă cele mai bune băuturi. Şi atunci, adică după ce vorbise Guillén, şeful operaţiunilor militare a spus : „Dacă va fi cazul, aşa aş face, pentru că în absenţa lui Lope de Aguirre eu sînt oel care vă conduce şi funcţia de general mi-ar fi la îndemî- nă." Aşa a spus.

Lope, înainte de-a rosti ceva, vru să se asigure :

— Afară de dumneata, cine-a mai auzit cuvintele astea ?

Întrebîndu-l, Aguirre îşi amintea de poveştile lui Martin în legătură cu scheletul comandorului Guevara care urmărea brigantinele pe mare. O poveste care nu-i plăcuse niciodată.

— Cei care erau prin preajmă, răspunse López. Cînd vorbea Martin, un paj metis tocmai turna vin şi l-a auzit bine, ba chiar i-a zis *excelenţă* în bătaie de io- c şi i-a făcut plecăciuni ca unui general şi guvernator, iar la toate astea Martín a rîs mulţumit.

— Pajul ăsta, spuse Lope cu simpatie, era Antoñico, un şmecher fără pereche.

Puse să-i cheme pe paj şi acesta confirmă cuvintele lui López, ba mai adăugă şi ceva din capul lui, pentru că metişii nu sînt întotdeauna leali cu spaniolii, nici cu indienii, şi nici chiar cu metişii, iar băiatul spuse că vecinii de masă ai lui Martin, vorbind despre război, au spus : „Dacă i s-ar întâmpla vreo nenorocire lui Lope cu oamenii dominicanului, cine-ar lua conduoerea ?" Şi

cînd auzi asta, Martin spuse : „Eu sînt ăla, că-mi vine la-ndemînă şi dacă bătrânul s-o duce, vă voi fi de folos tuturor şi voi faoe pentru voi tot ceea oe trebuie".

Lope de Aguirre se frămînta ca şi cum vorbele lui Martin l-ar fi durut. îşi aduse aminte că Martin i-a reprosat o dată că omoară prea mulţi oameni. Şi tot ceea ce era împotriva lui Martin îi venea acum în ,minte.

— Aşa a spus ? E adevărat că Guillén a spus că alţii ar face-o mai bine ca mine ?

Pe terasă apăru alt băieţandru, numit Chávez, care se grăbi să vorbească :

— Asta am auzit-o eu de la şeful operaţiunilor militare, că eram în spatele lui cu bărdaca cea mare şi voiam să-i torn vin.

Aguirre se întoarse către él :

— Pe tine cine te-a-ntrebat ?

— Fac asta ca să vă slujesc.

Lope spuse, foarte întunecat:

— Iată aici trei oameni care cer viaţa şefului operaţiunilor militare.

Şi în acel moment îşi aminti că Martin îi ceruse să-şi scoată pieptarul de zale sub pretext că-i era asudată cămaşa. „Ce-ri trebuia lui să-mi scot eu pieptarul ?"

Şi repeta smulgîndu-şi barba şi simţindu-şi pe mină răsuflarea fierbinte :

— Trei oameni care cer capul lui Martín Pérez, şi aerul e atît de încins încît respiraţia toarnă foc peste foc.

Ceilalţi nu ştiau cum să înţeleagă cuvintele astea din urmă. López Calafate mai spuse :

— Şi alte cuvinte, încă mai rele, l-am auzit eu pe Martín rostind la ospăţ, că se uita la un ţânţar umflat care-l pişcă de braţ şi spunea : „Aşa se-ntîmplă în tabără cu oamenii, că atunci cînd au burta plină, rotundă şi roşie de sînge, cad".

Antoñico vru să-l corecteze şi spuse nişte lucruri foarte ciudate :

— Aşa a fost, că se uita la ceasul cel mare din sală şi spunea că orele se-mbătau şi ele de sînge şi cădeau una cîte una ca ţînţarul acela.

Lope şovăia încă. Oamenii cu burta plină de sînge, ca ţînţarii, cărora indienii le zic *piums*. Oamenii, treacă-mear- gă. Dar orele... cum pot cădea orele pline de sînge ? Lope nu spunea nimic. Reflecta, iar ceilalţi îl priveau curioşi şi nerăbdători.

— Orele cu burta plină de sînge ! Ce nebunie !

Lope părea cu privirea pierdută într-o absorbantă ne-dumerire lăuntrică pe care numai el o putea vedea. Făcu un gest vag :

— Du-te...

Şi, după expresia lui, ceilalţi înţeleseră că sentinţa împotriva lui Martin era dată. Calafate îşi spunea : „Aha, gata, au căzut şi ora şi omul şi ţânţarul... gata".

— Du-te, Calafate, repetă Lope, şi cheamă în numele meu patru oameni înarmaţi din gardă.

— Şi pe Martin ?

— Da, şi pe Martin. Să vină toţi.

— Uşa **e** 'strimtă, îl preveni Calafate, şi dacă vin în acelaşi timp, cine trebuie să intre mai întîi ? Martin sau soldaţii ?

— Martin.

Galafate plecă în grabă, eu oarecare voioşie în mişcări, şi vru să iasă şi Antonico, dar Lope îi porunci printr-un gest să rămână. Apoi îl întrebă pe celălalt paj :

— Câţi iarna ai ?

— Paisprezece şi jumătate.

— Ştii ce-4 asta ? şi4 arătă archebuza pe care o purta ou el.

Băieţandrul rîse, ca şi cum ar fi vrut să spună : Auzi întrebare ! cum să nu ştie ? Toată lumea ştia.

— Ştii să tragi ?

— Da, ştiu.

— Uite archebuza ; i-o dădu, şi băiatul o înhăţă cu lăcomie.

— Ai mai tras ?

— De multe ori.

— În cine ?

— Doar în ţintele de pe eîmpul de instrucţie.

— Uite şi fitilul.

Văzînd toate astea, Antonico murea de invidie. Drept e însă că Antonico nnavea decît unsprezece ani. Unde s-a mai văzut ca un copil de vârsta asta să mânuiască o arche- buză ?

— Unde te-ai născut ?

— în Lima.

— în ce an ?

— în 1538.

— Atunci ai numai treisprezece ani şi jumătate şi ai mințit cu un an. Bine, n-are-a face; de vreme ce ştii să tragi, o să faci safteaua chiar acum, cu sînge omenesc. Cu sînge trădător. Îți place ? Aprinde fitilul. Aşa, bine. Atunci ai să tragi în Martín Pérez pe la spate, când o să vină, dar nu la uşă, ci mai în afară, pe terasă. Să nu greşeşti ținta, că dac-o greşeşti, plăteşti cu capul.

Soldatul de sentinelă, oare auzise totul, nu îndrăznea să se miște de la postul lui. Antoñico se apropie de Lope şi, înfricoşat, căută adăpost lîngă ei, sprijinit de perete. Tăceau cu toții.

Nu după mult apăru cîinele Solimán dînd din coadă şi anunțînd, fără să vrea, că stăpânul lui adoptiv se apropie. Chavezillo — aşa îi spunea Lope, oare avea obiceiul să fie prietenos, ba chiar afectuos cu pajii — era în uşă cu archebuza de-a curmezişul, ca un oopil care se joacă de-a soldații.

Şi apăru Martín Pérez, complet neştiutor de ceea ce avea să i se întîmple. Nu apucă decât să păşească pe terasă, cînd Chávez trase în el pe la spate. în urmă intrară buluc cei patru oameni din gardă, iar după ei apăru López Calafate, închizând uşa.

Deşi grav rănit — în aşa fel încât prin rana de la piept, cu două coaste rupte şi ieşite în afară, i se vedea inima —■ Martín Pérez alerga pe terasă înnebunit, uneori sprijinindu-se de perete, alteori căzând, sau umblând de-a buşelea şi strigând : „Trădare !" pentru că nu-şi putea imagina altceva decît că e vorba de-o răzvrătire împotriva lui şi, totodată, a lui Lope de Aguirre. Soldeții dim gardă veneau după el împungîndu-l cu lăncile şi însuşi Chavezillo îi dădu lovitura de grație, nimerindu-l în gît. Pardoseala şi pereții erau plini de

sînge. Sentinela, fără umbră de mirare, se mulţumea să se tragă deoparte cînd Martin se a- propia prea tare de el ca să nu fie stropit de sîngele eare-i ţîşnea din răni.

Cînd se aşternu liniştea peste tot, cîinele se apropie să miroasă trupul inert al ultimului său stăpân şi rămase lîngă d, privindu-i fix.

Dar, după obiceiul lui, Lope de Aguirre vroia să-şi completeze informaţiile :

— Ca să terminaţi cu mine, rosti cu gravitate, mai **e** nevoie de cîţiva. Care-s oei ce erau în cîrdăşie cu el ?

— Ah, asta, spuse Calafate privind înspăimântat cadavrul lui Martin, n-o mai ştiu. Şi cred că nu mai era nimeni.

— Cum nu mai era nimeni ? La un ospăţ ? Cine era lîngă Martín cînd a spus ceea ce-a spus ?

Calafate rămase pe gânduri, apoi răspunse, într- un tîr- ziu :

— Llamoso stătea chiar alături de el.

Pajii se uitau unul la altul şi, în timp ce Chávez aştepta ocazia să tragă din nou, Antoñico preciza că, deşi Llamoso stătuse lîngă Martin, nu scosese nici o vorbă.

Cu o expresie mâhnită, dar foarte hotărât, Lope porunci să i-l aducă pe Llamoso, avertizându-l pe López Calafate că, dacă n-or veni repede amîndoi, aveau s-o păţească atît acuzatorul cît şi acuzatul. Auzind aceasta, Galafate se făcu alb ca varul şi ieşi cu o grabă cam ridicolă.

Cei patru soldaţi din gardă rămaseră în aşteptare, cu presimţirea că va mai fi iar nevoie de ei. Unul avea spada plină de sînge, şi Lope îi spuse :

-— Bagă-ţi spada în teacă !

Soldatul ascultă. Antoñico vru iar să iasă, dar Lope îl opri din nou, de data asta cu vorbe oare aduceau a ameninţare :

— Stai locului, băiete, dacă vrei să trăieşti pînă ţi-o creşte barba.

Cînd veni Llamoso şi-l văzu pe Martin zăcînd într- un lac de sînge, rămase buimăcit o clipă şi speriat.

— Oh, ticălosul de trădător ! exclamă.

— Şi cum se face că înainte i-ai fost atît de bun prieten, iar acum eşti atît de pornit împotriva lui ? Cum se poate ca, bucurîndu-te din partea mea de atîtea semne de prietenie şi favoruri, să intri-n cîrdăşie cu cei ce trag nădejde să se ridice la conducerea armatei ?

Aşa vorbea Lope. Oei patru soldaţi din gardă îl încadrară pe Llamoso din două părţi, iar acesta începu să strige, spunînd că-i fusese întotdeauna credincios lud Lope şi că acolo, pe loc şi de faţă cu toţi, o să-i mănânce lui Martin Pérez creierii — care se vedeau printr-una din răni — şi că, dacă i-ar mai fi rămas trădătorului o picătură de viaţă, i-ar suge-o eu propria-i gură.

— Erai prieten cu şeful operaţiunilor militare şi ai auzit bine tot cena zis la ospăţ.

Llamoso păru că se linişteşte, aşa cum se întîmplă cînd înţelegem motivul alarmei.

— Am auzit din ce minau spus alţii pe urmă, că eu eram băut bine, de nu mai puteam înţelege nimic, că şi-acum mă mai doare capul de beat oe-am fost.

Llamoso vorbea cu o grabă ciudată, uitîndu-se la uşa pe care o păzea pajul cu archcbuza. Văzînd Llamoso că Lope de Aguirre îl măsoară cu o răceală dispreţuitoare şi simţind în acel dispreţ o primejdie de moarte, se aruncă asupra trupului lui Martin, şi-i lărgi rana din piept cu pumnalul.

— Numai un semn să-mi faci, Lope de Aguirre, părintele meu, şi aici, în faţa voastră a tuturora, mănînc inima laşului ăstuia.

Lope spuse, pe un ton obosit şi parcă fără voie :

— Nimic din toate astea nu-i nevoie să faci, Llamoso, ca să-ţi salvezi viaţa, că de data asta ţi^ai salvat-o prin laşitate. Iar trupul lui Martin lasă-l în pace, că acum nu mai e decît ceea ce vedem toţi : un mort gata de dus la groapă, şi trebuie să-i arăţi tot respectul.

Lui Martin îi căzuse o pungă de piele unde purta sigiliul regal al lui Filip al IMea pe care îl folosea Ursúa. Era pătată de sânge şi clinele, după ce o adulmecă, o luă în dinţi.

— Puteţi, spuse Lope oamenilor din gardă, să vă-ntoar- ceţi la postul vostru.

Soldaţii plecară, împreună cu cei doi paji, iar printre picioarele lor dispăru, cu iuţeala fulgerului, şi Solimán, ţinînd în dinţi punga pătată de sînge.

Lope de Aguirre, enervîndu-se iarăşi, îi spuse lui Llamoso :

— Du-te după câine, tîlhar blestemat, şi ia-i-o.

Llamoso, mulţumit că poate pleca din faţa lui Lope,
porni după cîine, strigîindu-l, cînd furios, cînd cu blândeţe, neizbutind să creadă că scăpase cu viaţă atât de uşor. După ce ajunse afară, aflînd şi alţii despre ce e vorba, porniră în urmărirea cîinelui. Llamoso fugea după el şi-şd spunea : „Am fost un mare laş, dar prefer să fiu un laş viu decît un viteaz mort".

Între timp, văzând toată agitaţia aceea, singurii oare veniră la Lope, aşteptîndu-se ca, dintr-un motiv sau altul, să li se ceară serviciile, fură cei doi negri cu frânghiile lor. Lope de Aguirre îi auzi spunând în spatele lui :

— Sîntem aici, domnu.

Şeful părăsi terasa, lăsînd acolo trupul lui Martín Pérez şi spunîndu-le negrilor :

— Ingropaţi-l alături de ceilalţi, în beci.

Pe măsură ce Lope trecea pe coridoarele fortăreţei se întâmplau lucruri noi şi nemaivăzute. O femeie din Yua, care se numea Maria Trujillo şi pe care, puţin mai înainte, Lope o văzuse cu fiică-sa Elvira, văzând că se apropie şeful mar anionilor, sări într-un acces de panică pe fereastră. Fereastra nu era înaltă, dar ar fi putut să moară sau să-şi rupă un picior. Lope de Aguirre se uită după ea aşteptândunse s-o vadă moartă sau rănită şi în aoest caz să-i trimită ajutoare, dar o văzu plecând în fuga mare şi invocând numele unui sfînt.

Apoi, Lope se duse la postul de gardă şi, însoţit de cei patru soldaţi care luaseră parte la uciderea lui Martin, coborî în piaţă. Pe măsură ce înainta, locuitorii care-l vedeau o rupeau la fugă, în vreme ce uinii maranioni se înarmaseră fără să fie nevoie, dat fiindcă nu erau în serviciu, iar alţii plecaseră. Cînd Aguirre întrebă unde erau i se spuse că porniseră în urmărirea

cîinelui, ca să pună mâna pe sigiliul regal pe care Lope se gîndea să-l folosească în şiretlicurile lui de răzvrătit.

Lope asculta toate astea prost dispus şi le spuse că Llamoso era un laş, un porc, un ticălos şi că, dacă nu reuşea să ia punga cu sigiliul, o să pună să fie spînzurat. Antoñico încercă să-l apere.

— Dar nu el i^a dat-o cîinelui, ci Solimán a înhăţat-o. Fără să i-o dea nimeni.

La zarva pe care-o făceau oei oe-l urmăreau pe Solimán apăru doña Aldonza în mătăsurile ei galbene, acoperite de panglici şi scapularii. îi zise lui Lope *tinere zăpăcit* şi-il întrebă dacă el e, într-adevăr, conducătorul străinilor acelora înarmaţi şi dacă vrea s-o asculte o clipă. Fără s-o ia în seamă, Lope se îndreptă spre piaţă, iar ea, înţelegând că nu putea să se ţină de el, rămase în drum şi începu să rîdă. Apoi le explică celor din jur :

— Astăzi nu mai există pe insula asta cavaleri oare să se poarte frumos cu mine. Cu totul altfel era pe vremea când eram tânără. Dar acum sînt bătrână şi reumatică.

În acea după-amiază, nava călugărului dominican, cu vélele strânse şi înaintând încet, sosi chiar în locui unde, cu câteva zile înainte, trăsese brigantina lui Lope de Aguirre. Aceasta, pe jumătate desfăcută, fusese remorcată într-un golf din apropiere unde, la adăpost de izbiturile valurilor, fusese demontată pentru a i se folosi cuiele şi unele părţi din covertă la construirea noii corăbii.

Arsenalul care fusese improvizat în rada aceea era păzit de zece archebuzieri.

Dominicanul aruncă ancora la o jumătate de leghe de ţărm, şi imediat apărură îm jur două schifuri şi cîteva canoe pline de soldaţi, care păreau gata de debarcare. Nava nu se apropie mai mult, ba Lope rămase chiar uimit că avuseseră îndrăzneala să vină atît de aproape, deoarece călugărul trebuie să fi presupus că maranionii erau stăpâni pe săcăluşurile şi tunul din fortăreaţă.

Lope de Aguirre pregăti forţele de uscat pentru a-i primi pe cei care încercau să debarce, dar aceştia, printre care se aflau căpitanul Mungia şi cei douăzeci de de-

zertori, rămaseră la distanţă de o jumătate de milă de uscat şi, folosind pâlnii de bord, îi adresau lui Lope de Aguirre insulte şi provocări şi-i îndemnau pe maranioni la rebeliune.

Corabia avea stindardele înălţate şi flamurile regale pe care le flutura cu mare ostentaţie şi fală.

Printre lucrurile pe oare le rosti Mungia, necunoscînd, asa cum era de aşteptat, situaţia din tabără şi ultimele întâmplări tragice, a fost şi următorul :

— Veniţi încoace .cu Martín Pérez, că faptul de a-i fi ucis pe Montoya şi pe Bovedo n-o să-i fie luat în consideraţie deoarece aceştia doi erau trădători şi adevăraţii asasini ai lui Ursúa. Şi, ridicând glasul şi mai mult, adăugă : Auzi, Martín Pérez ? Vino-ncoace cu forţele pe care le ai, deoarece fratele dominican vă aduce bule de iertare de la maiestatea-sa.

Aguirre .privea corabia şi spunea :

— E irna din cele bune. Pe Dumnezeul meu, cu ea o să ajungem în scurt timp în Panama şi-acolo o să le tragem o sperietură grozavă popilor şi magistraţilor regelui.

Apoi adăugă, pentru sine :

— Martín Pérez n-o să-ţi răspundă, Mungia, că punga lui se plimbă prin insulă în dinţii unui cîine.

Lope îşi dădu seama că oamenii de pe corabie nu aveau de gînd să debarce şi urcă în oraş la galop, hotărît să-i scrie călugărului dominican o misivă. Nu se aştepta la prea mult de la asemenea demers, dar vroia ca acel călugăr să ştie exact cine erau maranionii care trecuseră de partea sa. Cînd intră pe coridoarele fortăreţei, se iscă o adevărată panică şi Lope, adresîndu-se cîtorva femei ostatice, le spuse :

— N-aveţi conştiinţa curată şi de asta vă e mai mult frică decât ruşine.

Văzu urme de sînge pe jos, şi deduse din asta că trupul şefului operaţiunilor militare fusese dus la beciuri şi îngropat.

Îl chemă pe Pedrarias şi-i dictă următoarea scrisoare, cerîndu-i să nu schimbe ideile, dar îngăduindu-i să mai îndulcească forma, dacă i se părea prea aspră :

„Venerabilului frate Francisco de Montesinos, superior al insulei Santo Domingo şi căpitan general al ţinutului Maracapana.

Mai mult am dori să-i facem sfinţiei-voastre o primire cu flori decât cu archebuze, căci ni s-a spus aici de către multă lume că aţi fi foarte generos în toate, şi asta am văzut-o şi din fapte chiar azi, de vreme ce, avînd oameni şi artilerie, n-aţi vrut să atacaţi insula. Cum sfinţia-voastră îndrăgeşte atît de mult armele şi exerciţiile militare, vedem că adevărat e că strămoşii noştri şi-au cucerit cele mai înalte virtuţi şi ranguri cu spada^n mână. Astfel că reverenţa-voastră continuă acea tradiţie glorioasă şi noi toţi ne bucurăm de asta.

Eu nu neg, şi cu atît mai puţin domnii aceştia oare se află aici, că am plecat din Peru pe rîul Marañen, în scopul de-a descoperi şi ocupa ţinuturi, cu vreo trei sute de spanioli, care teferi, care şchiopi din cauza multelor greutăţi pe care le-am întâmpinat în Peru, şi fără-ndoială că, dac-am fi găsit pămînturi oare să ne ofere oarecare avantaje, ne-am fi oprit acolo şi am fi lăsat să se odihnească aceste biete trupuri, mai cîrpăcite decât hainele unui pelerin. Dar nepunînd la socoteală oeea ce spun şi nenumăratele chinuri prin care am trecut, ne dăm seama că mai trăim doar din mila lui Dumnezeu, căci rîul şi marea, foamea şi soarele nemilos ne-au ameninţat cu moartea zi de zi, astfel că cei carenar veni asupra noastră, cum se pare că vine sfdnţia-voastră, să ţină socoteala că vin să lupte împotriva duhurilor unor oameni morţi într-o expediţie atît de grea. Dar fiţi cu băgare de seamă, căci duhurile astea sânt deosebit de curajoase şi au spade pe oare le ştiu mînui.

Soldaţii sfinţiei-voastre ne zic trădători. Trebuie să-i pedepsiţi, ca să nu mai spună asemenea lucru, şi cu atît mai puţin să ne facă laşi, fiindcă a te ridica împotriva regelui Castiliei este un act de mare curaj. Dacă noi am tăoea şi ne-am agăţa şi ne-am ţine de poalele domniei- voastre s-ar putea să ne-alegem cu vreo slujbă şi cu oarecare rînduială în viaţă, dar ursita ne-a hărăzit să facem doar gloanţe şi să ascuţim lăncii,

că asta e moneda care circulă pe-aici. Cu asta ne-am ocupat, la asta rămânem. Dacă pe-acolo e nevoie de asemenea mărunţiş, vă mai putem trimite, numai că va veni fierbinte.

Vroiam s-naduc la cunoştinţa sfinţiei-voastre, şi să înţelegeţi asta bine, cît de mult ne datorează nouă Perul şi cîtă dreptate avem să facem ceea oe facem. Deocamdată ocazia nu pare potrivită, şi de aceea nu voi spune nimic despre asta. Mîine, de-o vrea Dumnezeu, vă voi trimite toate hîrtiile transcrise şi copii după actele pe care le-am făcut noi între noi şi pe care fiecare le-a iscălit liber şi nesilit, şi o voi face gîndindu-mă la soiul acela de dezvinovăţiri pe oare le pot da domnii oe vi s-au alăturat, căci i-au jurat credinţă lui don Hernando de Guzmán, re- cunoscându-l drept rege al lor, s-au lepădat de regatele Spaniei şi s-au răzvrătit şi s-au ridicat într-un sat din Machifaro şi au uzurpat dreptatea, mai ales Alonso Arias, acum cu tristă faimă în Peru. Individul ăsta a fost sergentul lui don Hernando, iar Rodrigo Gutiérrez gentilomul lui. Despre ceilalţi, nu merită nici să vorbeşti nici să ţii seamă, că sînt doar gunoi, şi n-aş vorbi nici de Arias, dacă n-ar fi faptul că se pricepe foarte bine la cordaje şi ne-ar prinde bine să-l avem acum aici. Rodrigo Gutiérrez, nu îneape-ndoială, e un om cumsecade şi-ar fi şi mai bun dacă n-ar privi mereu în pămînt, semn că e un mare trădător. Apoi, dacă din întîmplare a nimerit pe-aodlo unul Gonzalo de Zuñiga, din Sevilia, sfinţia-voastră să-l considere un mare şmecher, care nu spune niciodată adevărul, iar apucăturile lui, iată-le: se afla la Popoyán cu Alvaro de Hoyón, cu răzvrătiţii ridicaţi împotriva regelui lor adevărat şi, în timp ce se îndreptau spre câmpul de bătaie, şi-a părăsit căpitanul şi-a fugit iar cînd a văzut c-a scăpat cu viaţă şi că nu mai e urmărit, a apărut în Peru, în timpul răzmeriţei din oraşul San Miguel, şi cu unul Silva (nu-mi mai amintesc de primul lui nume), au prădat vistieria regelui şi^au omorît pe judecători, de unde, de asemenea, a putut fugi.

Asta e omul credincios pe care-Q. aveţi lîngă domnia- voastră. E unul oare, atîta cît sînt bani şi de mineare, e harnic, dar de pe cîmpul de bătaie fuge

întotdeauna, deşi semnăturile lui pe care le am eu aici nu pot fugi şi vorbesc pentru el.

Doar de un singur om îmi pasă că nu-i aici cu mine, pentru că aveam foarte mare nevoie de el ca să-mi păzească turma, că la asta se pricepe foarte bine. Bunului meu prieten Membreño şi lui Antón Pérez şi lui Andrés Diaz le sărut mâinile, iar pe Mungia şi pe Arteaga, Dumnezeu să-i ierte ca pe morţi, că morţi trebuie să fie, pentru că dac-ar fi vii socotesc că le-ar fi cu neputinţă să se lepede de mine. Daţi-mi domnia-voastră de ştire dacă mai trăiesc sau nu, sau dacă ştiţi ceva, deşi mult aş dori să fie vii şi să fim toţi împreună (fiind sfinţia-voastră patriarhul nostru) împotriva lui Filip. Pentru că, în afară de faptul de-a crede în Dumnezeu, cel oare nu este mai mult decât altul nu face doi bani, şi vă dau un sfat, şi anume, să nu vă duceţi la Santo Domingo, că într-o bună zi o să vi se ia tronul pe care staţi, adică gradul de superior, şi de aceea nu merită osteneala. *Cesar* sau *nîhil*.
Aşa înţelegem noi lucrurile pe-aici, şi dacă aţi veni cu noi, nu vnaţi căi.

Rog pe sfinţia-voastră să-ini scrieţi şi dacă, cumva, preferaţi, să înceapă războiul, pentru că trădătorilor le va face plăcere, iar pe cei credincioşi să-i învie regele, dacă poate. Deşi pînă acum mu văd pe nici unul înviat şi tare mă îndoiesc de asta, fiindcă regele nici răni nu vindecă, nici vieţi nu dă înapoi, iar noi, vechdd lui supuşi, putem răni şi face dreptate omorând la fel sau chiar mai bine ca el. Şi o s-o vedeţi şi pe asta.

Dumnezeu să vă aibă-m pază, sfinţia-voastră, şi să vă dea demnităţi cît mai mari. Din această fortăreaţă a insulei Mărgăritâ, astăzi, vineri, sărută mîinile sfinţiei-voastre — al vostru servitor — Lope *de Aquirre*."

Trimise această scrisoare prin nişte indieni oare se duseră cu o pirogă pînă la corabie, socotind că îndeplinesc ceva important şi necesar.

În acea după̆namiază, toată lumea se găsea într-o stare de spirit ci/udată, fiindcă aerul era foarte încărcat cu electricitate, iar fulgerele se aprindeau şi se

stingeau pe bolta cerească unul după altul, fără să se audă vreun tunet.

— Cum ţi se pare scrisoarea ? îl întrebă Lope pe Pe- drariajs.

— Nu-mi prea place.

— Din cauză că trădările ăstora care-au fost tovarăşii noştri nu mi-au dat răgaz să mă gîndesc mai temeinic.

Se pare că dominicanul, primind scrisoarea, a avut impresia că fusese scrisă mai mult în glumă, cu gînd necuviincios şi batjocoritor, de vreme ce nu-şi atinsese nici măcar scopul ei principal — acela de a-i acuza pe dezertori şi a le pune viaţa în pericol. Călugărul nu văzu în acele rânduri nici ranchiună, nici îndârjire, ruici măcar duşmănie declarată. Nu reuşea să înţeleagă ce urmăreşte Lope.

Răspunse printr-o scrisoare cumpănită, încercând să-l convingă pe Lope să se îndepărteze de calea pe care-o urma, de vreme ce n-ar putea să-i ducă decât la propria-i pieire şi la cea a prietenilor săi, şi îl ruga să se întoarcă la supunerea datorată regelui şi lui Dumnezeu, lucruri •oare aveau o atît de mare importanţă pentru liniştea conştiinţei şi salvarea sufletului său. Dar dacă încăpăţinarea lui oarbă era atît de mare încât nu vroia să-d asculte, îi cerea, ca unui creştin, să înceteze a mai vărsa sînge şi a mai comite cruzimi pe acea insulă, dat fiind că cele comise pe rîul Amazoanelor nu se mai puteau îndrepta. Mai spunea că Mungia şi Arteaga erau în viaţă şi preafericiţi slujitori ai maiestăţii-sale regelui şi că, întorcîndu-se la slujirea acestuia, nu făcuseră decât să-şi îndeplinească obligaţiile pe care le aveau.

Călugărul dominican trimise răspunsul tot prin indianul care-i adusese scrisoarea lui Aguirre, şi cînd acesta ajunse la plajă, văzu doi soldaţi fără arme, trântiţi în nisip. Unul era un oarecare Juan de San Juan şi celălalt Aloinso Paredes. Primul avea obiceiul să umble tot timpul după femei, fără alegere, că pe el nu-l interesa dacă femeia e albă, neagră sau metisă, iar al doilea avea mania să găsească asemănări printre oamenii cu oare avea oarecare relaţii. Asemănări cu el, cu Lope de Aguirre, Pedrarias şi alţii.

Lope coborâse iar în piaţă şi le spunea, între timp, ma- ranianilor săi :

— Aşa sînt oamenii regelui. Întocmai ca dominicanul, cînd cred că fac ceva bun, aduc nenorocirea celor care sînt de partea lor. Aşa că, acel frate s-ar fi putut lipsi de-a vizita locurile astea determinând, prin prezenţa sa, moartea guvernatorului şi a celorlalţi patru. Căci venind aci, sub ochii noştri, fără să atace şi nici să debarce, ne sileşte să fim şi mai prevăzători şi să strângem rândurile. Dar aşa sînt ei, se tem şi de umbra lor. Veţi vedea ce putem noi face şi ce vom face cu oamenii ăştia ai regelui, cînd vom pune piciorul pe continent.

Tot vorbind aşa, observă că pe plajă, şi foarte aproape de apă, Paredes şi Juan de San Juan continuau să şuşotească. Îi strigă o dată, dar nu-l auziră, că vântul bătea în sens contrar. în acel moment se ivîră pe apă nişte canoe de-ale dominicainului, dar nu erau atât de aproape încît să te poţi gândi că cei din canoe ar încerca să debarce. începură să strige însă în gura mare, numindu-i pe maraniona trădători şi laşi. Unii dintre aceştia răspundeau tot cu insulte, iar Lope de Aguirre spunea printre dinţi :

— Straşnic război de muieri şi de popi, că numai vorbăria e de capul lor !

Lingă el se găsea Garolino cu încă trei negri, iar Lope făcu semn spre cei doi soldaţi întinşi pe nisip. Caroiino voi să se asigure pe deplin, şi atunci Lope scoase pe jumătate pergamentul acela slinos şi i-l arătă fără nici un cuvânt.

Cu frânghiile pregătite, negrii se aruncară asupra lui San Juan şi a lui Paredes. O clipă se pierdură toţi într-un vîrtej de nisip, şi Lope de Aguirre, întors cu spatele spre plajă, rosti :

-— Vroiau să fugă pe corabie şi de aceea aşteptau aici de ore întregi.

În cele din urmă, Lope de Aguirre se hotărî să renunţe la nava superiorului şi să-i dea zor s-o termine pe cea la care lucrau. Sublocotenentul Vällena îl întrebă, văzând u-d pe acei doi soldaţi morţi în nisip :

— I-aţi ucis ?

— Nu, spuse Lope. Eu nu ucid pe nimeni. Dumnezeu ne-a hotărât la toţi moartea şi singurul lucru pe care-l fac uneori cu duşmanii mei este s-o iau puţin înaintea calendarului.

În ziua aceea, Lope ceru să i se facă rost de dulgheri, bănuind că pe insulă se aflau şi din aceştia, dar nimeni nu se prezentă la chemare, pentru că cei trei oameni care, în tinereţea lor, se îndeletniciseră cu asemenea meserie, se ruşinau şi făceau tot posibilul ca lumea să uite. Lucrul acesta îi provoca, bineînţeles, pe ceilalţi, care-şi aduceau aminte mai bine ca niciodată.

Lope stăruia, pentru că era nevoie să grăbească construirea brigantinei calei noi şi repararea celor vechi. Anunţă cu bătăi de tobă, dar nu veni decât doña Aldonza, care-i spuse că există pe insulă trei dulgheri şi-d însoţi chiar pe soldaţi ca să le arate unde locuiesc.

Nemaiputînd refuza, cei trei plecară la lucru, îmbrăcaţi ca nişte nobili, foarte împotriva voinţei lor, şi văzîn- du-i că pleacă, doña Aldonza spuse :

— Iată că gentilomii se duc să taie, să geluiască şi să ciopleaască lemne.

Rîdea, iar papagalul cel alb, pe oare-l purta pe pumn, o imita, dar rîsul lui era mult mai zgomotos.

Printre maranionii oare lucrau la şantier se afla şi na- varezul Diaz de Armendâriz văr primar cu răposatul Ursua. De când murise guvernatorul, vărul lui obişnuia să se ţină tot timpul de-o parte, indiferent la oeea oe se petrecea în tabără. Lope de Aguirre şi Armendâriz se evitau, prefăcîndu-se că nici nu ştiu unul de altul. Era un om ciudat şi, din cauza căldurilor şi-a întâmplărilor ace- lora sîngeroase, devenise şi mai straniu. Vorbea cu o pronunţie greşită, şi uneori, cînd vroia să spună ceva, izbutea s-o spună numai pe jumătate. Pronunţia lui greşită părea uneori o batjocură la adresa persoanei cu care stătea de vorbă. Alteori vădea pur şi simplu unele stări confuze de sensibilitate, fără legătură ou oeea oe se întâmpla în jur. Particularităţile climei, foamea şi setea îndurate pe Amazoane şi pe mare influenţaseră, probabil, caracterul acelui om.

Cînd s-a început construirea corăbiei, Armendâriz ocolea munca, cel mai frecvent pretext fiind boala. La în-

ceput, Lope de Aguirre îi accepta scuzele, ba ajunse chiar să-l îndemne să se ducă undeva la ţară şi să trăiască liniştit, dar în ziua aceea se gîndi mai bine şi, de îndată ce se isprăvi lucrul, trimise pe cei doi negri să-l caute, iar aceştia se întoarseră după o oră ca să-d spună că-d îndepliniseră ordinele. Lope de Aguirre rămase cu impresia că abia în clipa aceea dusese la bun sfîrşit misiunea pe care-o începuse prin uciderea lui Ursua.

— Trebuie smulsă din rădăcină, zicea, buruiana neamului franţuziţilor acelora de Ursua, ca să nu mai încolţească iar.

Cît timp a durat expediţia nimeni nu i-a înţeles mania de a-l numi pe Ursua francez.

Lope porunci să se facă trei stindarde noi, cu nişte pînză obţinută de la un negustor din oraş. Şi ieşiră nişte steaguri destul de neobişnuite, din mătase neagră, cu două spade roşii încrucişate. Culoarea neagră părea că aminteşte de piraterie şi produse oarecare mirare în rîn- durile soldaţilor. Lope ceru ca flamurile să fie binecuvîntate în biserică, şi îi convocă pe preoţii care veniră nu fără oarecare teamă.

În ziua de 15 august a anului 1561 se oficie slujba cântată, la care Lope obligă întreaga populaţie să asiste. Maranionii erau de faţă ou toţii, în afară de Llamoso, care, după cum se părea, alerga prin insulă după câine, încercînd să pună mâna pe punga cu sigiliul regelui Filip.

Lope ieşise din fortăreaţă eu toată trupa aliniată în coloană, şi aşa se şi duseră la biserică. Pe drum avu loc unul din acele incidente care ii făceau uneori pe prietenii lui Aguirre să se îndoiască de judecata şefului. Lope văzu pe jos o carte de joc care reprezenta un rege de pică, o împinse cu vîrful piciorului o bucată de drum, proferând injurii la adresa lui Filip al II-lea, iar apoi, înainte de-a intra în biserică, se aplecă s-o ia, o făcu fărîme şi o aruncă în aer.

Doña Aidonza, cu papagalul ei alb pe umăr, se aşează pe locul cel mai de cinste, îmbrăcată, ca întotdeauna, în mătăsuri galbene. Lîngă ea, Lope de Aguirre. Slujba a fost foarte solemnă. Oamenii nădăjduiau că va vorbi unul din preoţi, dar nu îndrăzni

nici unul, şi atunci Lope se ridică şi înaintă spre altarul principal.

Cu faţa spre public şi spatele spre altar, spuse :

— Maranioni : încrezător în forţa şi curajul vostru, cunoscute de toţi, vă încredinţez anume aceste stindarde, cu care, şi cu companiile de soldaţi ce vor lupta sub ele, vă veţi apăra, atît pe voi cît şi pe mine, ieşind la luptă împotriva oricăror duşmani, lovind şi omorînd pe aceia care nu vor primi stăpînirea noastră. În aşezările unde, locuitorii arătîndu-se îndărătnici, va trebui să ajungeţi la spargeri şi la jafuri, vă cer să respectaţi bisericile şi cinstea femeilor, dat fiind că de altminteri veţi avea libertate să trăiţi şi să vă purtaţi fiecare după cum i-o plăcea, că nimerii n-o să vă ţină din scurt şi cu atît mai puţin eu, care am cinstea să vă conduc. Să fie deci primite aceste flamuri în numele meu şi în numele popoarelor de pe continent pe care le vom smulge de sub stăpînirea infamă a împăratului Filip.

Subiocotenentul-general îl aclamă de trei ori pe Lope de Aguirre, la care răspunseră şi ceilalţi.

Bineînţeles că papagalul doñei Aidonza, excitat, ţipa şi el, iar glasul lui le domina pe toate celelalte.

Atunci sublocotenentul-general şi căpitanul trupelor de uscat primiră flamurile, fură tămîiaţi o dată cu ele în acordurile orgii şi apoi ieşiră în pronaos să aştepte trupele oare începură, nu peste mult, defilarea.

Se întoarseră cu toţii la locuinţele lor, iar Lope se urcă pe terasa fortăreţei ca să vadă cîmpul, ceea ce însemna, în acel caz, să vadă mai degrabă marea. Corabia dominicanului ridicase ancora şi Lope vroia să afle încotro se îndreaptă.

Puţin după asta, soldaţii umblau toţi fără arme, afară de Alonso de Villena. Lope, mirat că4 vedea încărcat de arme, întrebă de ce, şi Antoñico îi spuse că se simţea în pericol, deoarece în ziua ospăţului vorbise şi el împotriva şefului.

Lope îşi amintea că-l văzuse pe sublocotenent în biserică, împlătoşat şi înarmat cu sabia şi spada de scrimă. De ce oare ? Pe căldurile acelea ? îl întrebă pe

paj de ce nu-i spusese mai înainte despre purtarea lui Villena, şi băiatul răspunse :

— Cînd a vorbit la ospăţ era beat, şi erau mai mult lucruri de râs decât jigniri.

Lope de Aguirre mirosea a tămâie deoarece preotul îl tămâiase şi pe el o dată cu stindardele, iar şeful percepea cu desfătare acea aromă, gîndindu-se la Villena. Cu Villena aveau obiceiul să umble doi soldaţi : Loaisa şi Domínguez ; şi în ziua în care sublocotenentul fu acuzat de către Antoñico, Lope îi trimise pe cei doi negri să-l caute pe Villena, dar numai pentru a-l aduce în faţa lui. Villena, care pusese pe cineva de pază, scăpă pe uşa din dos şi fugi peste câmp.

Cum toate străduinţele pentru a-l găsi păreau zadarnice, Lope de Aguirre spuse, cu logica ce-l caracteriza :

— Un om singur n-ar putea face nimic împotriva mea, iar dacă conspira împreună ou alţii, aceştia erau, nu încape îndoială, Loaisa şi Domínguez.

Porunci să fie arestaţi şi-i găsiră în casa unde obişnuiau să mănînce toţi trei, casă a cărei stăpînă era Ana de Rojas, o castiliană de oarecare rang. Dar cînd veniră negrii împreună cu Juan de Aguirre, Domínguez vru să se apere, puse mina pe 'spadă şi avu loc un început de luptă. După ce predară şi depuseră armele, Juan de Aguirre îi dădu lui Loaisa oîteva lovituri de pumnal, în timp ce negrii se năpusteau asupra lui Domínguez, sugrumîndu-l, întrebînd în acelaşi timp unde era Villena şi insultînd-o pe doña Ana.

Femeia ieşi în stradă cerînd ajutor şi Lope, aflînd de scandalul ce se iscase, hotărî s-o spînzure de stîlpul din piaţă, şi întreaga populaţie fu obligată să fie de faţă.

Negrii îi şi puseseră funia pe după gît. Tocmai cînd se pregăteau s-o spînzure, doña Ana le ceru să-i lege şi mîinile — îi fuseseră legate doar picioarele — iar Caro- lino întrebă de ce.

— Legaţi-mi mîinile, fie-vă milă, repetă ea.

Negrul nu vroia, şi-atunci se apropie de ea Lope:

— La ce-ţi trebuie asemenea lucru ?

Doña Ana îi explică în şoaptă că auzise cum că spîn- zuraţii care aveau mîinile libere se dezbrăcau în timpul agoniei, iar ea nu vroia să-şi smulgă hainele de pe ea în văzul lumii. Lope îşi dădu seama ică e o femeie cinstită. Şi le porunci negrilor să-i lege mîinile la spate, aşa cum dorise.

După cîteva momente, sărmana femeie se zbătea în convulsiile agoniei — fără să se dezbrace — şi Lope de Aguirre îi invită pe archebuzieri să tragă în ea ca să-i scurteze chinurile. Bine dispus, oferi chiar şi premii celor mai buni ţintaşi. Aşadar, execuţia doñei Ana se transformă într-o veselă competiţie, pînă ce unul dintre archebuzieri o nimeri în ceafă, rupîndu-i şira spinării, şi-atunci corpul căzu, decapitat.

În acea clipă veni o sentinelă şi-i ¡spuse şefului că nava dominicanului ridicase velele în direcţia nord-est, spre Santo Domingo.

„Se duce călugărul, îşi spuse Lope, să-i anunţe pe conţopiştii şi pe copoii instanţei regale şi să facă prin vorbe şi scris ce n-a putut face prin fapte."Întrebă apoi de Llamoso, dar nimeni n-a putut să-i spună nimic. Tocmai cînd începea să înjure şi să-şi iasă din fire, se apropie omonimul lui, Juan de Aguirre, şi—i spuse că Llamoso umbla tot după cîine şi că nu avea poate curajul să se întoarcă.

— Dă-i de ştire că poate să se-ntoarcă cu sau fără sigiliul regelui Filip, că n-o să i se-ntîmple nimic, şi să se termine odată

povestea asta jalnică, că n-am auzit niciodată de un lucru mai laş şi mai josnic

.**P**edrari'as observase că pornirile sângeroase ale lui Lope se manifestau de obicei atunci cînd luna era în creştere. Şi se întîmpla oa şi execuţiile cele mai crude să fie ultimele din perioadele acelea destruetive, în conformitate cu filozofia clasică, ce spune că mişcările naturale sînt mai violente la sfîrsit decât la început.

Lope de Aguirre întreba în dreapta şi-n stingă dacă fusese găsit rfinele Solimán, şi unii îi spuneau un lucru, iar alţii altul. Se pare că amintirea inimii roşii a lui Martin ivindu-se prin rană, urmărirea lui Llamoso şi agitaţia oamenilor care porniseră după sigiliul regal îi provo- caseră lui Lope, pentru prima dată de cînd plecaseră din Motilones, „o mare neliniște în suflet".

La început, Loaisa şi prietenul său Domínguez, pentru a-l salva pe Villena, au spus şi ei că plecase în căutarea câinelui. Cei care urmăreau animalul se slujeau de pretextul acesta pentru a se îndepărta de piaţă, care părea în acea zi mai funestă ca oricând. Lope de Aguirre, exasperat şi dorind să plece cît mai repede din insulă, privea flamurile negre care se zbăteau în vânt şi trimitea vorbă celor ce lucrau la noua corabie să-i dea zor, deoarece timpul nu le mai îngăduie nici un pic de răgaz.

Tropul Anei de Rojas se afla tot în piaţă, zărind

la picioarele stîlpului. Lope întrebă pe unul din locuitori unde era soţul acelei femei şi i se spuse că acesta, aflînd de moartea doñei Ana, se întristase nespus şi căzuse bo)nav. Lope de Aguirre spuse

— :Aşa şi trebuie să fie după bunele rînduieli ale naturii. Nu vă aduceţi aminte de pasărea aceea de pe Amazoane, cu ciocul mare, care se lasă să moară atiunci cînd îi moare femeiuşcă ?

— Asta-i *tucanul*, spuse cineva cu glas sumbru.

— Du-te, Carolino, şi ocupă-te de tucanul ăsta ca să se facă totul după lege.

Carolino plecă numaidecât — cu o grabă puţin comică — în căutarea lui Juan Primero sau a lui Bemba, ca să nu se ducă singur, îi găsi pe amândoi, şi plecară cu toţii. Ajungând la casa condamnatului, îşi aprinseră una din ţigările lor rituale. Acolo găsiră un călugăr din ordinul Sfântului Dominic care-l veghea pe soţul Anei de Rojas.

Negrii îl sugrumară pe bătrîn, care se numea Diego Gomez, şi călugărul, scandalizat, începu să strige, cerând să se facă dreptate. Atunci Carolino îi spuse prietenului său, Juan :

— Dumnealui, călugărul, are dreptate.

— Foarte multă dreptate are sfinţia-sa cu sutană albă.

— Eu am fost primul care-am îndeplinit slujba asta pe rîul Amazoanelor, spuse Carolino, şi mi-aduc aminte că şeful avea o vorbă : „Cînd cineva are foarte multă dreptate nu mai e din lumea noastră". Şi-l trimitea pe lumea ailaltă. Du-te fuguţa şi-ntreabă-l pe general dacă pergamentul e la fel de bun pentru un civil de pe insulă cît şi pentru un călugăr.

între timp, dominicanul continua să le spună negrilor că făptuiseră cm asasinat şi că vor trebui să dea socoteală pentru el în faţa judecătorilor de pe pîmînt şi din cer.

— Foarte multă dreptate ai, părinte, spunea Carolino, dar un negru face ce-i porunceşte excelenţa-sa, şi Juan Primero s-a dus să întrebe pe excelenţa-sa.

Călugărul se ruga şi-l miruia pe mort *în extremis.* Nu după mult se auziră afară strigăte. Era negrul care se întorcea foarte agitat şi spunea în gura mare :

— E bun şi pentru un călugăr. Auzi, Carolino ? Aşa a zis excelenţa-sa.

Îl omorîră repede şi îl lăsară pe pat, alături de văduv, oare nu mai era, de fapt, văduv. Carolino spunea, înfăşurîndu-şi frânghiile în jurul mijlocului :

— E mai mult de lucru pe insula asta decît pe **râu,**
Tu.

Între timp, Lope de Aguirre chemase alt cleric, tot dominican şi el, oare se găsea pe insulă, ca să-'l spovedească — după cum spuse apoi — şi să-l izbăvească de crimele comise, dar de fapt pentru că, fiind din acelaşi ordin cu călugărul navigator, considera că e unul din agenţii acestuia. Ceea ce comporta anumite riscuri.

Călugărul veni să-l spovedească pe Lope fără să ştie ce i se întîmplase cu puţin înainte confratelui său. Lope de Aguirre îşi mărturisi toate crimele. Preotul îi spuse, la sfîrşit:

— Trăieşti în păcat de moarte. Datoria dumitale este să te căieşti de tot ce-ai făcut şi să te duci într-o zi să te rogi de iertare la picioarele maiestăţii-sale, şi, mai bine chiar, să mergi plin de umilinţă la Roma, în pelerinaj, şi să nu-ţi mai încarci niciodată sufletul cu vieţile altor fiinţe umane. Dacă, aşa cum zici, încă din tinereţe îţi ziceau *Pelerinul* fiindcă nu stăteai niciodată mai mult de-o săpitămînă în acelaşi loc, justifică acest cuvînt sfînt şi, după cîteva luni de penitenţă, du-te de te roagă de iertare la Roma sau la Santiago, îmbracă-te în pînză de sac şi pune-ţi cenuşă pe cap. Şi poate că Domnul te va ierta, că mare e mila Lui.

— L-a iertat Dumnezeu pe regele Falip pentru nenumăratele crime pe care le-a comis ?

— Nouă nu ni se cade să vorbim astfel despre maies- tatea-sa.

— Spun asta pentru c-a sugrumat mai mulţi clerici şi civili decît mine. îmi trece prin cap un gînd, părinte.

— Care ?

— Dacă te omor şi-apoi mă căiesc, o să mă ierte Dumnezeu ?

Timp de cîteva clipe călugărul nu ştiu ce să răspundă. Lope se ridică şi se aşeză lîngă el.

— Ei, ce spui ? întrebă. N-o să mă ierte Dumnezeu dacă te omor şi mă căiesc ?

Preotul continua să tacă. Poate că se ruga. Lope insistă :

— M-am spovedit. Ai să-omi dai acum dezlegarea de păcate aşa cum i-o dau preoţii regelui don Filip ? Da ori ba ?

Călugărul continua să nu scoată o vorbă. Atunci sosiră negrii oare-i omorîseră pe primul călugăr şi pe bătrînul Gomez şi Lope îi spuse lui Caroîino :

— Se pare că ţi-ai făcut mîna ca să omori călugări.

Carolino se apropie de dominican, dar Lope vru să-i aducă oarecare cinste celui care toamai îl spovedise şi le spuse negrilor :

— Duoeţi-vă şi aduceţi-mi-l pe şeful jandarmilor.

Jandarm-şef era pe atunci unul Paniagua. Veni repede şi Lope îi zise :

— Uite ce e, trebuie să-i facem felul acestui călugăr fiindcă apără crimele regelui şi le condamnă pe ale mele. Cînd s-a mai văzut o nelegiuire ca asta în dreapta noastră credinţă ?

Călugărul ceru, foarte palid la faţă, să i se acorde cîteva minute ca să se roage. Lope acceptă şi ieşi, porun- cindu-le negrilor să-i dea jandarmului o mînă de ajutor dacă ar avea cumva nevoie. Plecând, îi ceru lui Paniagua să-i dea călugărului ascultare în tot oe i-ar cere, în afară de viaţă.

Paniagua nu înţelegea cum poţi omorî pe cineva în chip amabil, dar în acel moment preotul (care se întinsese pe pămînt cu faţa-n jos şi recita, în această poziţie, psalmii din *Miserere*), ridică fruntea ca să-d ceară lui Paniagua să-l omoare în chipul cel mai crud şi mai greu care i-ar trece prin minte, drept prinos adus Atotputernicului pentru salvarea sufletului său.

Paniagua îi spuse că avea ordin să-i facă pe plac şi că o să-l sugrume atunci prin gură — moartea de felul acesta fiind mult mai crâncenă.

— N-o să puteţi, că eu ştiu mai bine, îl preveni Bemba, expert.

Preotul continuă să se roage şi când isprăvi, Paniagua îi vîrî frânghiile în gură, pe sub limbă, şi strânse până ce-i rupse maxilarele şi-i tăie obrajii ; dar cum trecuse un timp şi el nu murise, îl chemă în ajutor pe Bemba care-i puse laţul de gât.

După puţin preotul imuri, în mîini eu un crucifdx pe care nu-l lăsase nici un moment în timpul supliciului.

Cînd află Lope lucrurile asitea, ridică din umeri şi spuse că asemenea eroism n-are nici un merit, deoarece atunci cînd crezi aşa cum cred preoţii, nu e vorba decît de-o afacere bună : o clipă de durere în schimbul fericirii eterne. N-avea nici un merit.

Perioada aceea crîncenă, provocată de fazele lunii, era pe sfîrşite dar, conform legii lui Aristotel, era mai puternică la sfîrşit decît la început. Lope coborî la micul şantier, văzu că lucrările înaintau şi-i zori pe toţi să termine cît mai repede, în aşa fel ca avertismentele superiorului din Santo Domingo să nu îngăduie duşmanilor să se pregătească şi să se ridice împotriva lui.

În prima zi a sosirii pe insulă li se alăturase un soldat din Margarita, trecut de vârsta maturităţii, oare se numea Simón de Somorrostro dar, văzând acesta cruzimile şi violenţele lui Lope, îşi schimbă părerea şi-i ceru permisiunea să rămînă pe loc, deoarece nu se simţea în putere să pornească pe mare şi nici să înfrunte greutăţile şi asprimile vieţii militare. Lope de Aguirre spuse :

— Soldatul ăsta bătrîn are atâta judecată că poate să dea şi altora. Aveţi grijă ca să nu i se facă vreun rău pe insulă, că e un om la locul lui şi n-a supărat niciodată pe nimeni.

Negrii, înţelegând despre ce e vorba, îl luară pe bătrîn de cîte-o mînă, îl duseră la stâlp şi-l spânzurară.

Lope procedase în felul acesta deoarece îşi dădu seama că şi alţi soldaţi de pe Margarita care se alipiseră mara- nionilor nutreau acelaşi gând. Văzând ce i se întâmplase tovarăşului lor, aceştia renunţară, iar Lope de Aguirre îi privea de departe şi surîdea în barba lui rară :

— Sînteţi mult mai curajoşi decît Somorrostro, le spunea, ironic.

Lingă Somorrostro puse să fie spânzurată şi o femeie, numită Isabel de Chăvez, deoarece soldatul pe care-l găzduia fugise din oraş, iar ea nu venise să-l denunţe şi, după cum spunea Lope, nu se putea să fie străină de fuga lui.

Un băieţandru de pe insulă, crud încă, vru să ia apărarea femeii, susţinând că nu vorbea niciodată cu soldatul fugit, şi Lope de Aguirre puse să-i radă rarele tuleie de barbă muindu-ie eu urină. Şi cum un soldat mai în vîrstă spuse că femeia aceea era din Ciudad Real, ca şi el, şi că nu era întreagă la minte, deoarece îi era frică să doarmă la gîndul că în timp ce dormea ar putea veni celelalte femei să-i taie părul, Lope de Aguirre zise :

— Şi s-ar fi putut foarte bine să i-l taie, dar dacă eşti şi tu tot din Ciudad Real, tot aşa de bine ar fi să ţi se radă barba întocmai ca puştiului, iar ea să vadă asta înainte de-a fii spînzurată, că abia acum îmi aduc aminte că ai întârziat într-o zi la apel.

îi râseră barba bătrânului, întocmai ca şi tânărului, în timp ce Isabel de Chăvez, cu laţul de gît, privea impasibilă. în acel moment sosi doña Aldonza, cu bastonul şi cu mătăsurile ei galbene, cerînd ca femeia aceea să nu fie omorîtă, pentru că avea darul să presimtă cutremurele, pentru care lucru era ţinută la mare cinste, fiind foarte utilă comunităţii insulei, deoarece, prin prevestirile ei, salva multe vieţi omeneşti. Lope răspunse:

— Atât de mult iubeşti comunitatea, señora Aldonza ? Atunci poate că vrei să-i iei locul ? îţi luăm viaţa şi-o s-o lăsăm pe ea liberă ca să poată ajuta mai departe oomu- nitatea. Nu-i bine aşa ?

Guvernatoarea răspunse printre dinţi :

— Pe dracu ! şi plecă, luîndu-şi un aer măreţ.

Gluma aceasta dădu loc la mai multe vorbe decât execuţiile. Oamenii rîdeau din orice pricină. Fedrarias observase că la ecuator tragediile treceau aproape neobservate, dar toată lumea profita de orice pretext ca să râdă.

Şi făcea să-i vezi cum râdeau când se ivea vreo ocazie !

Peste două zile guvernatoarea ii trimise lui Lope de Aguirre o invitaţie scrisă în oare-l numea „domnia-

ta". îl invita să vină s-o vadă în sala stăpînirii din fortăreaţă, la ora şase după-amiază. Se întîmplase un lucru vrednic de milă. Pe plajă, gol puşcă, fusese aruncat cadavrul băiatului aceluia ras cu o zi înainte cu urină. Voise să fugă pe continent înot şi se înecase, iar apele îi scoseseră trupul la ţărm. Unii spuneau că se sinucisese.

Lope presimţea că întâlnirea cu guvernatoarea era în legătură cu aceasta, deoarece băiatul era nepotul ei.

Guvernatoarea stătea pe o sofa şi se vedea că are obişnuinţa firească a superiorităţii rangului său. Purta pălărie, şi de sub ea i se vedea părul, strîns în şuviţe mari. Lope se aşeză în faţa ei, la oarecare distanţă. Se priveau în tăcere şi doña Aidonza, eare-şi întinsese piciorul pe catifeaua divanului, îşi tot mişca laba prin aer.

Lope privea piciorul acela fără să ştie ce trebuie să creadă şi hotărî, o dată mai mult, că femeia suferea de un M de debilitate mintală şi că de aceea îi luaseră dreptul de-a guverna, deşi formal îi lăsaseră această onoare. Dar adevărul era că, pe insulă, nimeni n-o considera nebună şi că era respectată ou papagalul ei cu tot.

Doña Aidonza îşi mişca mai departe laba piciorului prin aer. Totul în acea doamnă grasă şi roşcovană se afla în repaos, cu excepţia piciorului.

— Ce faceţi acolo ? întrebă Lope.

— îmi pun piciorul să danseze, ca să scap de cîrcei.

— Ah, se pare că aveţi oîroei la laba piciorului.

— Nu, la gambă. Dar gamba se întinde prin tendoanele labei piciorului şi de aista mi-o mişc în toate părţile. Nu vedeţi ?

Mişcarea piciorului deveni şi mai vioaie. Lope oonti- nua s-o privească intrigat. Bătrîna avea nişte pantofi de atlaz verde, cu fundă roşie. Lumina punea reflexe ciudate în cutele mătăsii.

Lope spuse că nu putea sta să vadă cum îşi joacă ea piciorul. Se ridică, pregătindu-^se de plecare, cînd doña Aidonza îl rugă :

— Miai staţi jos puţin şi aşteptaţi, că am să vă spun lucruri importante pentru buna rinduMă a

armatei cât timp va rămne pe insulă. în primul rând că se petrec nişte adevărate atrocităţi şi că va trebui să suportaţi consecinţele şi să înfruntaţi pedepsdle.

— Bineînţeles, răspunse Lope. Plătesc cu capul. Cu capul meu cel solid.

— Numai cu el ?

— Dacă asta e ceea ce vreţi să-mi spuneţi, aflaţi că ştiu asta de mult — şi se pregăti iar de plecare, sceptic şi plictisit. Nu vă place ce i-am făcut ginerelui domniei- voastre ? Oricare altă soacră s-ar simţi fericită.

— Eu nu sînt o soacră oarecare.

— Unei soacre excepţionale i s-ar întâmpla la fel, doamna mea.

— Nu-mi făceam nici o grijă în ceea ce-l priveşte pe ginerele meu. Pentru asta era el guvernator : ca să fie spînzurat, nu ca să conducă. El şi-a făcut datoria lui, iar eu mi-o fac pe-a mea.

— Dar Villaidrando era soţul fiicei domniei-voastre.

— Despre asta n-am de spus nimic, vorbesc de moartea lui, pentru că de murit trebuie să murim toţi şi, mai devreme sau mai tîrziu, n-are nici o importanţă. Ginerele meu poate să mă aştepte mulţi ani în infern. Eu sînt aici şi v-am rugat să veniţi ca să vă vorbesc despre oeva mult. mai important. Să vă vorbesc despre băieţandrul acela ras cu urină. Asta nu mi-a plăcut. Pe insulă avem un oarecare simţ al onoarei.

— îl avem şi noi în ţinuturile noastre.

— I-aţi ras barba cu urină unui soldat de-al domniei- tale şi unui copil de pe insulă, copilul s-a omorît, iar ditamai soldatul trăieşte şi înfloreşte, că l-am văzut pe-aici cu mutra lui de puşlama care i-a apărut de sub barba-i rasă. Asta înseamnă că indivizii care-au venit cu domnia-ta sînt nişte tâlhari şi că, dimpotrivă, pe insula asta bărbaţii sînt cavaleri încă de copii.

— Nu înţelegeţi cauza acestei diferenţe. Adevărul e că pe copil l-au ras cu urină de-a altora, lucru de ocară, în vreme ce pe soldat cu a lui proprie. Să se radă cineva cu urina lui nu-i ceva deosebit, pentru că în provinciile basce aşa făceau bunicii noştri şi mai există

şi azi oameni care se spală pe dinţi cu urină, socotind că e un lucru sănătos.

Doña Aldonza se uită câtva timp la Lope fără să scoată o vorbă, dar în cele din urmă spuse :

— Ia te uită ! Prin părţile mele lumea socoate că-i bună pentru degerături.

— Şi-apoi, continuă Lope, nici nu-i sigur că băiatul a vrut să se omoare. Eu cred că nu, şi-aş pune mîna-n foc pentru asta. A vrut să fugă de pe insulă şi, cum nu mai e nici o canoe, a luat-o înot, gîndind că mai devreme sau mai tîrziu tot va ajunge pe coastă. Nu vroia să se omoare, ci să părăsească locul ruşinii, să nu mai dea ochi cu cei care fuseseră acolo de faţă.

— Aş ! aiureli ! Mulţi au fost de faţă la jignire, dar numai de-o singură fiinţă îi păsa nepotului meu : o fată de-o seamă cu el, de care era cam îndrăgostit. Asta e.

— Mare prostie să fie îndrăgostit la vîrsta lui.

— Ce ştii dumneata, nătărăule, ce-i asta ? Dacă dumneata crezi că demnitatea e o prostie, ştii cam puţine despre noblеţe.

— Doamnă, n-o să-mi daţi mie lecţii despre asta, că m-am născut liber, şi dacă mai continuaţi tot aşa, o să-mi aduc aminte cine sînt şi-o să pun să vă taie fustele într-un loc ruşinos, pe Dumnezeul meu.

Şi rîdea, dar era un rîs spart şi fals.

— Băiatul, răspunse dona Aldonza cu o mare siguranţă de sine, şi ca şi cum n-ar catadicsi să ia în consideraţie ameninţarea, a murit vrînd să scape de ruşinea care-l lovise sub ochii iubitei lui.

— Tot ceea ce mi-aţi putea spune domnia-voastră acum, am văzut sau am gîndit eu astă-noapte, pentru că întîmplarea asta m-a mişcat mai mult decît oricare alta de cînd am plecat de la Motilones, din Peru, şi multe lucruri bune sau rele sau incalificabile s-au întîmplat de-a- tunci. O ştiu prea bine. Mai ştiu şi că băiatul îşi zărise iubita într-un grup de femei, şi că ea, văzindu-l aşa cum era, a rîs. Asta e : şi-a bătut joc de el. Dacă nu şi-ar fi bătut joc, băiatul nu s^ar fi ruşinat şi nici n-ar fi înfruntat apoi moartea, pornind înot către coastă. Vina a fost a ei- Şi dacă puştiul putea să fie un

bun cavaler şi ar fi izbutit să fie, ea o să ajungă ştiu eu bine ce.

— Spune-o dacă îndrăzneşti.

— De ce să nu îndrăznesc ?

— Pentru că e fina mea, că eu am scos-o din cristelniţă.

— Şi ce-mi pasă mie de asta şi cui ce-i pasă de aşa ceva ? Fina dumneavoastră are să ajungă o curvă.

— Mojicule, tâlhăriile, strigă doña Aldonza, dar rîsul îi clocotea în gîtlej. Se vede că eşti un bădăran cum sînt toţi soldaţii dumitale ! Dar, la o adică, cu bădărănia voastră m-aş putea eu înţelege. Cu toate astea, trebuie să ţii seama că vorbeşti cu doña Aldonza Henri- quez, primăreasă perpetuă din Ciudad Rodrigo de la graniţa cu Portugalia şi guvernatoare onorifică şi pe viaţă a insuilei Margarita, din marea Indiilor Occidentale. Da, dumitale ţi-o spun, haimana ghiftuită cu napi.

— Doamnă, spuse el, pipăindu-şi iar pumnalul, ca şi cum ar fi fost un talisman, stăpîniţi-vă, fiindcă-mi vine să pun să vă radă şi pe dumneavoastră.

— Eu n-am barbă.

— Să vă radă-n cap, că n-ar fi pentru prima oară c-aş face-o. Am mai făcut asta şi cu fiică-mea şi aş putea-o face şi cu bunică-mea.

— S-o razi pe fiica dumitale ? Ce fel de monstru eşti?

— Nu într-atîta încît s-o rad cu briciul, dar să-i tai părul, drept pedeapsă, pînă la piele.

— Nu se află om pe lumea asta care să-mi facă mie aşa ceva.

— Pe dracu, că tare-mi vine să vă demonstrez con- trariuil !

— Nimeni nu-mi poate tăia părul nici cu briciul, nici au foarfecele !

— Nu vă aduceţi aminte ce-am făcut cu alţi bărbaţi şi femei de pe insulă ? Le-am făcut mult mai mult decît atîta, mult mai mult. Şi să nu pot eu să vă tai părul dacă aşa-mi trăsneşte mie prin cap ?

-— Nu, cîte zile-i mai avea.

Şi, ca suprem argument, îşi scoase pălăria şi o dată cu ea şi părul, care era fals. Lăsă, şi pălărie şi păr, în poala fustei sale galbene. Capul îi era neted şi alb, ras

şi rotund ca o ceapă enormă. Şi, foarte serioasă, întrebă :

— Ei, acuma ce zici ?

Lope o privea halucinat.

— Doamnă, spuse, acum înţeleg că trebuie să trăieşti mult ca să ajungi să crezi ceea ce văd eu acuma.

— Mi-a căzut părul din cauza frigurilor şi nu mi-a mai crescut la loc. Aveam sau nu dreptate ?

— Păreţi un chinez din aceia care pictează prin ceainăriile din Orient. Puneţi-vă peruca, doamnă, vă rog.

Urîţenia femeii aceleia era de o complexitate carete înspăimânta.

— Puneţi-vă pălăria, vă rog, repetă Lope.

— Nu înainte de-a spune ce am de spus. Trebuie să-i facem copilului o înmormântare cu cimpoi şi tobă, cu toboşarii armatei. Cavalerul ăsta mic fugea pe continent ca să nu mai fie văzut niciodată de iubita lui, de iubita care şi-a bătut joc de el, văzîndu-l trecînd prin acea încercare, şi asta în mijlocul oamenilor de pe insulă. Şi fugind de dezonoare, a murit, că eu, cu ochii mei, l-am văzut pe plajă gol-goluţ cum l-a făcut mamă-sa. Cu ochii mei l-am văzut. Şi acum trebuie să-l îngropăm. De asta vroiam să-ţi vorbesc, pentru ca înmormântarea să fie tot aşa de măreaţă şi de falnică ca cea pe care i-aţi făcut-o zilele trecute nătărăului aceluia de mara- nion pe care ai pus să-l omoare.

Rîsul bătrânei era ca al papagalului, sau poate că papagalul o imita pe ea. Unul din ei îl influenţase pe celălalt.

— Înmormîntarea, spuse Lope cu gravitate, o s-o faceţi dumneavoastră, pentru că noi o să plecăm foarte curînd spre continent.

— Da, văd. Nu te impresionează trăsătura de demnitate a copilului. Mie-mi dau lacrimile de cîte ori mă gîndesc la el.

Începu iar să rîdă, adică, părea că rîde, dar era hohot de plîns. Totuşi, destul de isteric plînsul; fiecare plînge cum poate. Lope repetă :

— Nu era om de onoare băiatul, pentru că fugea. Fugea de cea care-l jignise şi aici vă înşelaţi. Şi

repet că n-a fost sinucidere, ci accident. A murit înecat pe cînd fugea spre coasta Venezuelei. Dacă ar fi fost om de onoare, cum spuneţi dumneavoastră, ar fi rămas aici.

— De ce să fi rămas ?

— Ca să mă omoare.

— Uşor de zis.

-— M-ar fi omorît dacă ar fi fost un băiat de onoare.

Guvernatoarea îl privea cu ochii mari.

— Asta ar fi o părere meritorie rostită de alte buze, dar, la urma urmei, sînt vorbe de bărbier.

■— Sau de nobil.

Afară se auzeau scîrţîind treptele scării şi guvernatoarea, care asculta cu atenţie, spuse :

— Iat-o. Asta care vine. Vreau să spun, mama.

Continua să-l insulte pe Lope de Aguirre nu pentru
crimele lui — asta n-o impresiona, pentru că erau probleme de-ale bărbaţilor şi probleme de război — ci pentru că-l răsese pe băiat cu urină, şi Lope, văzînd-o iar că-şi mişcă piciorul, spuse :

— Dumneavoastră nu vă luaţi în serios.

— Eu ? Fereascâ Dumnezeu ! Din asta vin toate relele pe care şi le fac oamenii unii altora. Se ia unul în serios şi începe să omoare lumea.

În vremea asta, mama băiatului mort se ivi în uşă, şi era o femeie slabă, cu o înfăţişare gravă şi blîndă şi cu buza superioară asudată.

— Băiatul meu ! De ce să-mi omorîţi băiatul, domnule căpitan ? Nu ştiaţi că era singurul meu băiat ? Măcar să-mi fi luat pe oricare dintre cele trei fete pe care le am, aş fi zis, facă-se voia Domnului, că sînt femei. Dar de ce să fie bărbatul, bărbatul de mîine şi sprijinul bătrîneţelor mele !

— Doamnă..., spunea Lope mîhnit de-a binelea.

— Podoaba casei mele !

— Doamnă..., îngăima Lope. Nu l-am ucis eu, ci marea în care s-a aruncat din pricină că l-a orbit jignirea care i s-a adus în faţa iubitei lui.

în acel moment apăru un soldat din gardă şi spuse din uşă :

— Femeia asta a intrat fără permisiune, strecurîndu- se printre soldaţii din gardă.

Lope îşi regăsi, în faţa soldatului, sîngele rece — pe care-l pierduse o clipă ■— şi rosti cu gravitate :

— Scoateţi-o de-aici, dar să nu-i faceţi nici un rău. Dacă o maltratează careva, va trebui să plătească cu carceră, şi ştiţi ce va să zică asta la gărzile noastre.

— A intrat în fortăreaţă insultîndu-ne, señor De Aguirre.

— Să n-o jignească nimeni, că e mamă, şi a fost crunt lovită. Nu trebuie să ofensăm maternitatea. Şi ascultă la ceea ce-ţi spun, soldat maranion, că viaţa îşi are temeliile ei pe care niciodată nu trebuie să le sapi şi să le înjoseşti şi oea mai importantă dintre ele este aceea de a fi mamă. Această doamnă este sfîntă pentru mine şi aşa va fi pentru toţi şi, zău, că dacă cineva în-drăzneşte s-o jignească cu o privire sau cu un cuvînt, îi scot ochii cu vîrful pumnalului.

Se lăsă din nou o tăcere adîncă, dar deodată se auzi rîsul — adică, plînsul — guvernatoarei. Soldatul nu înţelegea purtarea doñei Aldonza şi crezu la început că e papagalul şi începu a privi în jur, căutîndu-l,

— Ce faceţi aici, rîdeţi sau plîngeţi ? spuse Lope. N-aţi aflat ce i s-a-ntîmplat doñei Ana de Rojas ? Da ? Zău că nu ştiu de ce nu fac acelaşi lucru şi ou domnia- voastră.

— N-o faci, pur şi simplu, pentru că nu poţi. Asta e.

Lope de Aguirre şovăi o clipă, dar în cele din urmă
i se adresă soldatului :

— Du-te şi ia-le ou tine pe aceste două doamne. Pe doña Aldonza aţi fi putut s-o radeţi cu briciul dac-ar fi avut păr, dar pe mama băiatului care s-a înecat în timp ce înota spre coasta Venezuelei s-o respectaţi ca pe propria voastră mamă, căci altfel o să aveţi de-a face cu mine, şi nu spun mai mult.

Guvernatoarea mergea împinsă uşor de soldat şi întorcea capul ca să-l insulte pe Lope, făcîndu-l iar bărbier şi tot ce-i venea la gură.

În vremea asta, în altă sală a etajului de sus, Elvira şi Torralba stăteau de vorbă, şi fata spunea :

— Nu-ţi aduci aminte că pe Amazoane, cu toate că sînt atît de mică, îmi ziceau *doña ?*

— Da, dar ideea asta a lui don Hernando nu putea aduce nimica bun. Dacă o să te măriţi cu un maranion, ăsta ar trebui să fie Pedrarias.

Fata părea mulţumită de asemenea ipoteză, dar în- tr-un mod copilăresc :

— Ce bine ! Despre cîte lucruri am avea de vorbit cînd ne-am aminti de Amazoane !

— Oamenii nu se căsătoresc ca să stea de vorbă.

— Atunci de ce ?

— Cele mai plăcute momente ale unei căsnicii sînt momentele de tăcere, cînd suspini doar !

— Dar ce de amintiri am avea !

— Nu vreau să-mi mai aduc niciodată aminte de Amazoane. Mi-aş dori să rămîn aici, pe pămîntul ăsta, primul colţişor locuit de creştini pe care l-am întîlnit pînă acuma. Dar am să merg cu tine oriunde o fi nevoie, că a fost voinţa Domnului ca vieţile noastre să fie unite.

Fata era curioasă şi vorbăreaţă :

— Nu vii pentru mine, señora Torralba.

— Ce tot spui ?

— Spun adevărul. Eşti îndrăgostită şi eu ştiu asta, că eşti încă destul de tînără ca să te mai îndrăgosteşti şi n-ai mai mult decît trei fire albe în cap.

— Eu, nefericita de mine ?

Şi mica Elvira adăugă, coborînd vocea :

— Eşti îndrăgostită de tata, că am ghicit eu.

Torralba începu să tuşească —■ o tuse seacă şi nervoasă — şi mai înainte chiar de-a fi trecut criza aceea subită, îşi scoase mătăniile de chihlimbar :

— *Angelus Dei nunciavit Maria.*[1]

Şi fata, stăpînindu-şi rîsul şi privind-o cu coada ochiului, răspunse şi ea în latineşte.

Îşi recitau rugăciunile, dar Elvira o privea pe Torralba cu coada ochiului şi-şi repeta în gînd : „Generalul

Lope de Aguirre este şeful tuturor oamenilor ăstora în-
grozitori, dar e tatăl şi nu şeful meu".
Se ruga mai departe mecanic, gîndindu-se însă la
ciudatul ei destin de fetişcană care însoţeşte expediţia.
Adevărat că mai fuseseră şi alte femei în expediţiile
războinice, ca nevasta lui Orellana sau sărmana doña
Inés, sau mulatra doña Maria sau aşa-zisa „călugăriţă

« îngerul a vestit pe Maria (lat.).locotenent", dar erau întotdeauna neveste sau iubite. Ea era prima fecioară despre care se ştia în istoria În- diilor, după spusele lui Pedrarias. Iar ei, pentru că nu era nici nevastă nici iubită — tocmai de aia — nu i se întîmpla nimic. Elvirica nu se putea plînge de soarta ei. Aşa cel puţin credea.

Cîteva zile mai tîrziu, Lope de Aguirre luă hotărîrea să se îmbarce cu trupele, cînd sosiră ştiri că un spaniol din Caracas, numit Francisco Fajardo, venise pe insula cu o mină de arcaşi indieni şi cu vreo trei spanioli cu archebuze, hotărâţi să-i ¡facă lui Lope tot răul de care erau în stare. Fajardo îi trimise o scrisoare lui Lope, spunîndu-i că, dacă era bărbat, să vină să dea ochii cu el.

Lope nu putea înţelege cum de îndrăznea individul acesta din Caracas atât de miult cu atât de puţini oameni — pentru că era la o bătaie de puşcă de oraş — şi bănui că dispui>ea de mai multe forţe, pe care le avea în ariergardă. Nu vru nici să dea ocazie unora dintre soldaţii săi mai nesiguri să dezerteze. Cum o victorie a- supra lui Fajardo nu i-ar fi îmbunătăţit în nici un caz situaţia, nu luă în seamă provocarea, lucru care-i miră destul de mult pe maranioni.

Cu toate astea, Aguirre nu era foarte sigur de ceea ce s-ar mai putea întîmpla pînă va reuşi să se îmbarce, şi-i obligă pe soldaţii din gardă să fie mereu cu ochii în patru, sub pretextul ameninţării lui Fajardo, şi să tragă în oricine ar încerca să fugă.

Llamoso apăru în ultimul moment, dar văzând că Lope îl privea furios, zise :

— Să nu mă întrebaţi nimic, pentru că n-aş putea să vă spun nici adevărul şi nici să mint. Nu i l-am dat eu ! Eu am aruncat sigiliul şi atâta tot. Solimán l-a luat, dar nu sînt atît de prost ca să nu-mi dau seama cât de important e lucrul ăsta pentru noi toţi.

Se referea la sigiliul regelui Filip.

— Urcă pe navă, îi spuse Lope cu o expresie întunecată, şi să nu-mi mai vorbeşti niciodată despre treaba asta dacă- ţii la viaţă.

Celălalt ascultă în tăcere.

Lope îmbarcă trei cai foarte buni şi un măgar, şi cum nu prea era loc pe corabia cea nouă şi nici pe bri-

gantine, comandantul navigaţiei, Alonso Rodríguez, care avea nişte obiceiuri curioase — nu-i prea plăceau femeile şi parcă îi era frică şi cam fugea de ele, din care pricină era luat uneori peste picior — îl preveni pe Lope de Aguirre :

— Vedeţi şi dumneavoastră, nu-i destul loc pentru cai şi pentru măgar, şi dacă marea o să fie agitată, animalele o să-i stânjenească pe oameni.

Aguirre o văzu atunci, pe coasta unei coline din a- propiere, pe doña Aldonza, strălucitoare în mătăsurile ei, cu papagalul alb pe pumn, cu încă două femei şi cu cîinele Solimán. Sub privirile doñei Aldonza, Lope îşi ascundea ruşinea şi îşi stăpînea mînia.

Aguirre trebuia să fie penultimul la îmbarcare, iar ultimul să rămînă Rodríguez, care, văzînd că generalul intrase în apă pînă la genunchi, izbucni în rîs :

— Nu vedeţi că vă udaţi de pomană ? Treceţi pe-acolo, că e un vad.

Pe coasta colinei, papagalul doñei Aldonza rîdea. Iritat de sfatul lui Rodríguez, Lope scoase spada şi îi dădu o lovitură în umăr de-i rupse clavicula.

— Unde-i chirurgul ? întrebă scos din fire. Vino-n- coace şi vezi de afurisitul ăsta de amiral, Carolino.

Şi acolo, pe loc, Rodríguez fu sugrumat după sistemul în care Carolino era acum un adevărat maestru. Rodríguez bătea apa cu picioarele de mai mare mila. Papagalul rîdea mai departe pe colină şi Lope simţea rîsul acela direct pe nervi. Înainte de-a se îmbarca, A- guirre trimise după un preot de pe insulă, numit Contre- ras, nu ca să-l omoare — spuse — ci ca să-l ia cu el.

Preotul declară, urcîndu-se pe corabie :

— Sînteţi martori că am venit adus cu forţa şi împotriva voinţei mele.

Lope de Aguirre răspunse :

— Nu te înspăimînta, sfinţia-ta, că te iau în scopuri foarte nobile şi sfinte.

Din virful colinei, dona Aldonza striga cît o ţinea gura :

— Duceţi-vă dracului, şleahtă de ticăloşi, de poltroni şi de lichele.

Cum lesne se poate presupune, forţele pe care le a- vea acum Lope de Aguirre enau mai reduse decît cele pe oare le deţinea la venirea pe insulă, numărul spani- olilor care se îmbarcară ridicîndu-se la vreo sută şaizeci. Veniseră pe insulă mult mai mulţi dar, socotindu-i pe cei care dezertaseră şi plecaseră cu dominicanul, pe cei pe care-i omorîse şi cei care fugiseră în creierul munţilor, rămaseră mult mai puţini. Plecau, aşadar, o sută şaizeci de războinici, cam o sută de indieni care lucrau pe Mărgăritâ şi pe care Lope îi luă cu el, zece sau doisprezece voluntari noi care ar fi vrut să dezerteze şi nu puteau, şi binecunoscuţii negri, aceiaşi care se îmbarcaseră la Motilones.

— Să fii sclav, spunea negrul Tu, nu-i aşa de rău, depinde cum o iei.

Lope de Aguirre ducea cu el, în schimb, mult mai multe arme, pe care gîndea să le înmîneze voluntarilor care li s-ar alătura pe continent. Mai luase de pe insulă încă cincizeci de archebuze, cam o sută de baltage, lăn- cii şi spade, şase aruncătoare zise *de fruslera,* nişte flin- te care se încărcau cu ţăndări de cupru şi bucăţi de metal, pe care le găsise în fortăreaţă. Luaseră cu ei şi toate harnaşamentele, frîiele, chingile şi hamurile din insulă, cu gînd să-şi refacă la prima ocazie cavaleria.

Era duminică, ultima zi a lunii august din anul 1561.

în loc să se îndrepte spre Nombre de Dios şi Panama, unde ştia că e aşteptat cu toate forţele disponibile Lope hotărî să debarce în portul Burburata şi de-acolo să meargă pe uscat spre Peru, traversînd Venezuela, Nueva Granada şi străbătînd păduri şi munţi, fără a avea de înfruntat nici o piedică. Şi se gîndea să mai strîngă pe drum ceva oameni, căci acele ţinuturi aveau pentru el, cum spun, avantajul de-a fi mai puţin suspectate de duşmanii săi.

în mod normal, traversarea de la Mărgăritâ la Burburata se făcea în patruzeci şi opt de ore. Dar avură parte de vînturi potrivnice şi rămaseră pe mare opt zile încheiate. Lope de Aguirre îi acuza pe piloţi că au luat altă oale şi nu cea spre Burburata. înjura, şi în timpul furtunilor de după-amiază, după ce auzea bubuitul vreunui tunet, rostea :

— Eu nu sînt dintr-ai tăi, Doamne, eu sînt dușmanul tău. Dacă nu mi-e dat să am noroc în ceea ce am de gînd să fac, omoară-mă pe loc, dar dacă nu mă omori, dă-mi vînturi prielnice și păstrează gloria eternă pentru sfinții tăi, că cei mai mulți erau niște prăpădiți, pe cînd eu sînt de alt soi.

Preotul își făcea cruce și se ruga zi și noapte. În cele din urmă, ajunseră la Burburata în ziua de 7 septembrie.

Debarcară în faptul serii. Găsiră acolo o corabie de negustători care, văzfind că sosesc oamenii lui Aguirre și știind cine erau, își duseseră mărfurile pe uscat și fugiseră cu ele în interiorul continentului fără să-i mai aștepte.

Coborând pe țărm, primul lucru pe care l-a făcut Lope a fost să dea foc acelei corăbii. Poposiră pe țărm, și Lope de Aguirre puse oameni de veghe și sentinele eu scopul de a-i împiedica pe soldați să se îndepărteze de tabără.

Rămaseră acOlo toată noaptea, luminați de focul de la corabia negustorilor care-a ars pînă-n zori.

În Burburata nu era nici țipenie de om, pentru că locuitorii își părăsiseră și ei casele, luînd tot ce aveau mai de preț.

Guvernatorul acelor meleaguri se numea Pablo Col- lado, locuia în Tocuyo, la cîteva zile de mers pe drumuri proaste, și era un civil cam slab de înger.

Fu anunțat imediat de sosirea lui Aguirre pentru că autoritățile din Burburata îi trimiseră vești cu niște călăreți. Guvernatorul se trezi astfel că Lope de Aguirre debarcase acolo unde nimeni nu se aștepta.

Convins că n-avea altă ieșire decît să dea piept cu Lope, dar cum nu se putea bizui decît pe oameni puțini și slabi, încercă să-i adune pe toți cei ce erau în stare să mînuiască armele.

Veniră cîțiva locuitori din Tocuyo și guvernatorul îl numi în mod provizoriu comandant-general pe Gutierrez de la Peña, care-l precedase la guvernare; acesta, pe lîngă experiența căpătată în luptele cu indienii, era un vechi locuitor al acelui oraș, unde avea bunuri însemnate. Guvernatorul trimise după Bravo de Molina și García de Paredes (doi căpitani vestiți) ce .trăiau în Mérida, cerîndu-le să vină cu toate forțele pe care ar

putea să. le adune, .deoarece dușmanul era la porți și mu aveau cu ce să se apere.

Mérida ținea de guvernatorul Venezuielei — nu de jurisdicția lui Collado — și pe lîngă asta, acest guvernator mai avusese niște neînțelegeri personale cu căpitanii Bravo și García de Paredes, dar îi ruga -umil cu acel prilej ca, dînd uitării trecutul, să alerge în ajutorul maiestății-sale. Căpitanul García de Paredes sosi la Tocuyo cu cele mai bune intenții. Orașul era cam la două sute de mile de coastă, dar neexistînd drumuri, distanțele erau în realitate mai mari.

Trebuia să se țină seama de nesiguranța teritoriului, proaspăt ocupat, cu războinici indieni peste tot și cu animale sălbatice în păduri. Fără a mai pune la socoteală bolile „ecuatoriale", țînțarii, scorpionii, șerpii veninoși și alte o mie de neajunsuri cunoscute încă de pe Amazoane și din insula Margarita.

Totuși, a avea dușmanul la două sute de mile, însemna pe-atunci „să-l ai la poartă", cum le spunea Collado căpitanilor Gutiérrez de la Peña și García de Paredes, acesta din urmă fiind fiul faimosului erou din războaiele purtate în Italia.

Cum cel mai tînăr dintre aceștia era Gutiérrez de la Peña, guvernatorul se gîndise să-l numească șef al operațiunilor militare, sehimbîndu-și hotărîrea inițială.

Pentru moment, cel mai rău lucru era lipsa de trupe și de arme, cît și faima lui Aguirre care se răspîndise pe toate teritoriile învecinate cu coasta, unde debarcaseră maranionii. Primul efect al spaimei fusese fuga locuitorilor. Apoi o anumită putere de atracție și de seducție. Iar această putere trebuia contracarată cît mai repede, și singurul mod era de a-i face pe oameni să creadă în existența unei armate capabilă să-l înfrunte și să4 nimicească pe Lope de Aguirre.

Gutiérrez de la Peña și García de Paredes vedeau în guvernator un om inteligent, dar impresionabil și neliniștit. își justifica neliniștea vorbind despre răspunderile pe care le avea față de vicerege și chiar față de rege, dar în realitate guvernatorului îi era teamă.

Căpitanii aveau o mică escortă de șase soldați, pentru a evita surprizele drumului, și nu erau siguri că vor putea obține mult mai mulți. Cît despre arme,

existau doar două archebuze şi cîteva lăncii. Guvernatorul îl confirmă pe Gutiérrez de la Peña în funcţia sa de general şi îl numi şef al operaţiunilor militare pe García de Paredes.

Il trimise înainte pe Gutiérrez de la Peña, care plecă spre Barquisimeto, aflat la jumătatea distanţei de coastă, cu numai şase soldaţi, sperînd să poată ridica oameni pe drum cu înscrisele pline de promisiuni ale guvernatorului. Cît despre García de Paredes, acesta mai rămase cîteva zile cu guvernatorul, în Tocuyo. Primise postul, spunînd :

— Să ne-ajute Dumnezeu să facem rost de arme şi de oameni, căci altfel ne-am dus pe copcă, fiindcă Lope de Aguirre are mai mult de două sute.

Guvernatorul trimisese şi alte scrisori la Mérida, pentru căpitanul Bravo, şi la Santa Fe, pentru a anunţa instanţa regală. Bravo răspunse că forţei[16] de oare dispunea nu erau suficiente pentru a străbate acele teritorii pline de indieni rebeli şi că ar fi mai bine să le păstreze pentru a lupta împotriva lui Aguirre cînd acesta va înainta spre interior. Cu toate astea, era necesar să se iasă cît mai repede cu putinţă în calea lui Lope, deoarece existau multe neamuri de indieni războinici insuficient supuse şi care ar putea fi atrase de faima acestuia. De asemenea, spaniolii nemulţumiţi din Peru, şi erau destui, i s-ar alătura lui Lope în momentul în care acesta ar repurta un cît de mic succes. Guvernatorul se vedea copleşit de-atîtea probleme, cu doi căpitani încercaţi, dar fără oameni. Îi ceru lui Bravo să vină la Tocuyo cît mai repede cu putinţă.

Trebuiau să-l împiedice cu orice preţ pe Lope de Aguirre să pătrundă spre interior, iar dacă nu puteau evita lucrul acesta, să organizeze un punct de rezistenţă în Barquisimeto şi să nu-l lase să treacă mai departe.

În Merida, Pedro Bravo n-a putut să ridice decît douăzeci şi cinci de soldaţi, şi chiar şi voluntarilor, văzînd ce trupă mică formau şi că în afară de ei nu mai era nici un soldat, ¡le cam scăzu avîntul, dar Bravo le spuse că trăgea nădejde să mai găsească oameni la Tocuyo şi la Barquisimeto.

— A fost anunţată instanţa regală din Santa Fe, adăugă, iar acolo au bani şi vor face o recrutare generală.

Cei douăzeci şi cinci de călăreţi îl urmară pe Pedro Bravo la Tocuyo, unde îi aştepta guvernatorul. Aveau stindarde, dar erau prost înarmaţi, şi unii, care se aşteptau să găsească vreun coif sau vreo sabie la Tocuyo, aveau să fie dezamăgiţi. Guvernatorul n-avea nici coifuri, nici săbii, iar despre archebuze nici vorbă.

Între timp, în zori, pe plaja de la Burburata, Lope de Aguirre trimise o mică avangardă de recunoaştere în sat, ca să vadă ce se întîmplă acolo.

Lope de Aguirre se aşteptase ca chiar în acea noapte oamenii din aşezare să vină să i se supună şi să-l roage să le cruţe vieţile şi gospodăriile, dar patrula de marani- oni găsi satul fără apărare şi pustiu. Apropiindu-se de-o casă, văzură ieşind din ea pe unul din piloţii lui Aguirre, care se numea Francisco Martin şi era poreclit Paco Pilotul. Mînca tocmai, şi văzîndu-i pe soldaţi, spuse fără să pară surprins :

— Bine c-aţi venit, că vă aştept din ziua în care am debarcat aici cu Munguia.

Era din cei care trecuseră pe corabia dominicanului, dar cu totul împotriva voinţei lui, după cum spunea, şi aştepta o ocazie ca să se alăture iar trupelor lui Aguirre.

— Iată ceva, spuse un soldat din patrulă, care-o să-i placă mult lui Lope de Aguirre. Dacă nu i-o veni să-ţi taie capul, că nu ştii niciodată ce ţi se poate întîmplă cu el.

— N-o să facă el asta, răspunse soldatul, lingîndu-şi degetele, că eu îl cunosc şi mă cunoaşte şi el pe mine, iar treaba aceea cu Munguia a fost împotriva voinţei mele.

Pe soldaţi îi mira acea încredere a lui Paco Pilotul, care nu cunoştea ultimele întâmplări de pe insula Mărgăritâ. Acesta le spuse că, rămînînd în Burburata împreună cu alţi soldaţi şi ou ceilalţi locuitori, nu făcuse altceva decît să vorbească despre violenţele, atrocităţile şi omorurile săvîrşite de Lope, dar nimeni nu se mira, pentru că mai înainte îl auziseră vorbind la fel şi pe dominican. Atunci Paco exagerâ încă şi mai mult cruzimile şefului ca să-i înspăimânte. Şi ce groază băgase în ei !

Cînd au văzut că se apropiau navele lui Aguirre, au făcut întocmai cum bănuia maranionul. Au fugit cu toţii, luînd tot ceea .ce puteau duce cu ei, iar el a rămas liniştit şi asicuins şi iată-l acuma în faţa lor. Adăugă, foarte sigur de sine :

— Mai sînt şi alţi maranioni de-ai lui Munguia, care n-au putut rămîne şi au plecat cu populaţia civilă, dar se vor întoarce cu prima ocazie pe care-o vor găsi, pentru că-i sînt credincioşi lui Aguirre întocmai ca şi mine.

Se duse împreună cu patrula să cerceteze şi găsiră ceva alimente şi mai ales o băutură bună şi le duseră pe toate pe plajă. Paco Pilotul se prezentă generalului, care, după ce şovăi o clipă — atît de mare-i fusese surpriza — îi întinse mina, apoi îl îmbrăţişă şi-i spuse că-i mulţumea pentru statornicia şi credinţa lui.

— Ai avut multe ocazii, adăugă, să ne-ntorci spatele şi să rămîi sub stindardele regelui. Dar n-ai făeut-o, şi faptul că te-ai întors lîngă mine stă chezăşie pentru credinţa ta, pe care n-am s-o uit cînd va veni ceasul răsplăţii şi-ai onorurilor.

Întrebă ce se spunea în tabăra duşmană. Paco Pilotul răspunse că oamenii trăiau într-o stare de groază perpetuă şi că numai numele lui Lope de Aguirre îi făcea să se schimbe la faţă, şi că nici nu credeau că ar fi om, ci o forţă supranaturală şi o întrupare a însuşi răului.

-— A diavolului, nu ? spunea Lope de Aguirre foarte serios.

— N-am auzit pe nimeni pronunţând cuvântul ăsta, dar e sigur că la asta se gîndesc.

— Poate că au dreptate. Şi ce crezi despre faima asta ? Ne ajută sau ne dăunează ?Vă ajută şi încă cum ! Pentru că în faţa cailor voştri rămîne doar pustiul, ba chiar numai la numele dom- niei-tale. Şi văzînd spaima tuturora, alţi soldaţi de-ai lui Munguia consideră victoria domniei-tale ca sigură şi vor să se întoarcă aici şi aşa o să şi facă, numai să aibă prilejul — vorbesc despre acei maranioni care-au fost scoşi din rîndurile domniei-tale cu forţa. Acelaşi lucru se poate spune şi despre miile de indieni războinici care-l urăsc şi pe guvernator şi instanţa regală, şi despre negrii sălbatici care umblă prin munţii aceştia din San Cristobal. Dacă-i vorba de oameni, pe Dumnezeul meu, n-o să ducef lipsă de-aşa ceva.

Iuzindu-l, Lope se simţea tare bine în platoşă şi privi în jur, căutîndu-l pe Pedrarias. Văzu imediat că era în spatele lui.

— Auzi ? îi spuse.

Pedrarias începu să-i pună întrebări lui Paco Pilotul, deoarece avea anumite bănuieli. Poate că era vorba de un spion al taberei regelui care avea să fugă peste noapte ca să le ducă informaţii. Paoo Pilotul le povesti cum se întîmplase cu trădarea lui Munguia :

— Nki eu nici ceilalţi nu ne aşteptam la aşa ceva. Dar Pedro de Munguia, Arteaga şi Rodrigo Gutierrez conspiraseră, aveau pregătit totul şi ne-au înşelat pe toţi. Cînd am ajuns aproape de corabia călugărului dominican cei trei au venit şi ne-au zis : „Lăsaţi armele ca să ne vadă călugărul fără ele şi să aibă mai multă încredere". Am făcut întocmai, ne-am suit pe corabie şi de îndată ce-am pus piciorul pe punte, Munguia şi prietenii lui au început să strige trăiască regele, şi cei cîţiva soldaţi pe care-i avea dominicanul ne-au înconjurat. Eram aproape dezarmaţi şi n-aveam ce face. Apoi, eu şi alţi cîţiva care gîndeau ca mine şi erau împotriva lui Munguia am vrut să fugim cînd am ajuns la Burburata şi să ne-ntoarcem la Mărgăriţă, dar nu aveam vase şi am rămas aici, aşa cum mă aflu eu acum. Unii soldaţi sînt în tabără, cu locuitorii din Burburata, şi-ar vrea să se întoarcă aici, pentru că sînt rău văzuţi şi toată lumea îi maltratează şi nu le dă nimeni de mîncare,

fiindcă n-au încredere în ei şi caută să se răzbune, şi se simt mai nenorociţi ca niciodată.

Lope de Aguirre auzind veştile acelea bune, îi porunci să se întoarcă la cei fugiţi cu o scrisoare pe care avea s-o scrie şi să-i răscumpere şi să-i aducă la el, încercînd în acelaşi timp să afle tot ce-ar putea afla asupra mişcărilor din tabăra regelui.

Scrise scrisoarea, care suna aşa :

„Maranioni, fraţii mei, şi voi, locuitorii civili din Burburata. Dumnezeu să vă aibă-n pază, că eu am venit aici să v-aduc libertate şi noroc. Am auzit că unii dintre voi ar vrea să vină în tabăra noastră unde, pe lîngă faptul că avem forţe puternice pentru a cuceri Perul — că numai archebuze avem mai bine de trei sute cincizeci şi muniţie pe care s-o stricăm pe salve trei ani de-acum încolo şi mai şi rămîne — avem şi inimi dornice de dreptate şi voinţă de a-i elibera pe toţi spaniolii şi locuitorii indigeni de pe aceste meleaguri de sub tirania lui Filip al II-lea."

Adăugă apoi că aceluia care-ar veni alături de el i-ar da posibilitatea de a-şi alege, în Peru, moşia oricăruia dintre slujitorii actuali ai viceregelui, cît şi alte favoruri pe care le înşira cu de-amănuntul, ca să le trezească lăcomia.

— Asta e, spuse Paco Pilotul, luînd scrisoarea în mînă şi băgînd-o în sîn, reclamă pentru înrolare, şi-o să dea rezultate.

Lope murmură printre dinţi:

—- Flamurile mele vă aşteaptă.

Acolo erau, flamurile de mătase neagră căptuşită cu tafta, cu cele două spade roşii încrucişate, dar nu ca o cruce romană, ci ca o aripă de moară cu semnul implacabilului Indra — trăsnetul distrugător. înainte ca Paco Pilotul să plece, un portughez dintre cei care se înrolaseră în insula Mărgăritâ, numit Antonio Farias, îl întrebă dacă locul acela unde se aflau era o insulă sau un continent, şi spunea asta pentru că vedea brigantinele cu velele înălţate şi cu stindardul regal.

Stindardul regal ? Portughezul era ori nebun ori un bufon şmecher şi, în amîndouă cazurile, era de prisos. Lope de Aguirre, pentru a-l impresiona poate pe Paco, porunci ca portughezul să fie sugrumat acolo pe

loc. Carolino îşi făcu o dată mai mult datoria. Apoi Lope de Aguirre rosti:

— Să aveţi cu toţii încredere în mine şi să nu uitaţi că eu sînt cel care are ultimul cuvînt în privinţa destinului vostru.

Paoo porni la drum chiar în momentul în care Lope de Aguirre dădea primele ordine pentru plecarea spre Burburata. Pedrarias, care era tot în spatele lui, îi spuse încet :

— Zău că asta a fost o execuţie al cărei sens şi motiv nu le pricep.

Lope, fără să ridice nici el vocea, zise :

— O să înţelegi dac-o să-ţi spun c-am făcut-o pentru a-l încerca pe Paco Pilotul. Dacă, după tot ceea ce-a văzut se mai întoarce în tabăra noastră, asta înseamnă că n-a fost trădător înainte şi nici acum spion. înţelegi ?

— Cred că da, răspunse Pedrarias.

Unul dintre lucrurile care-l preocupau cel mai mult pe Pedrarias era acela de a-şi explica tot ce vedea în jurul lui. Viaţa nu începuse încă să fie verosimilă pentru el şi acelaşi lucru li se întîmpla şi indienilor de pe Amazoane, înconjuraţi de minunăţiile unei naturi care-i copleşea din toate părţile.

— Nimic din ceea ce văd nu mă înspăimîntă, adăugă Pedrarias, căci, aşa cum spui, Filip al II-lea comite şi mai multe crime şi cruzimi într-o singură săptămînă, căci violenţa e necesară pentru a cuceri şi a stăpîni, dar aş vrea să înţeleg ce se-ntîmplă în sufletul dumitale, şi dacă se-ntîmplă ceva de fiecare dată cînd curmi o viaţă omenească.

Chestia asta cu *dacă se-ntîmplă ceva* îl făcu să rîdă pe Lope de Aguirre, aşa cum nu-l mai văzuse Pedrarias rîzînd niciodată. în acea zi, pe plaja de la Burburata, Lope îi mai spuse totuşi, referindu-se la Farias portughezul, că era un om moleşit de viaţa leneşă de pe Mărgărită şi pe deasupra un „spicuitor", adică un soldat care se alătura învingătorilor la ceasul prădăciunii.

— Pe ăştia, spunea Lope, mi ţi-i miros de la distanţă.

Pedrarias crezu iarăşi că Lope are dreptate şi acesta,

băgînd de seamă, adăugă :

— Dumneata dai prea multă importanţă aparenţei exterioare a lucrurilor. Acelaşi lucru se-ntîmplă şi cu arborii pădurii ; dezvoltarea unuia înseamnă moartea altuia. Biserica ucide, regele ucide, ucide şi reprezentantul lor. Şi deseori cu mai puţine motive decît mine.

Pedrarias înţelegea şi totodată îşi disculpa şeful. în acel moment tocmai terminau de scos de pe corăbii materialele de război, şi Lope dădu ordin să fie duse la Burburata fără zăbavă. Pedrarias îl întrebă totuşi :

— Dumneata crezi că Paco se va întoarce ?

— Asta nu se ştie niciodată pînă nu se-ntîmplă. Vom vedea.

După ce fu dată jos şi ultima ladă, Lope glumi cu Pedrarias :

— Dumneata ai semnat cu nume fals proclamaţia prin care ne-am rupt de Castilia. Nu-ţi aminteşti ? lar acum eşti foarte scrupulos.

Pedrarias şovăi o clipă, apoi zise :

— Ştii bine, Lope de Aguirre, că nu mi-am ascuns niciodată nemulţumirea pentru acea declaraţie, dar sînt maranion şi ca maranion voi muri, dacă e nevoie, alături de camarazii mei. Cred în prietenie şi a muri pentru ea e tot atît de frumos ca a muri pentru rege, ba chiar şi mai frumos.

Lope îşi ascundea admiraţia pentru Pedrarias, pe care-l considera om paşnic şi cu ştiinţă de carte şi—i îngăduia în mod tacit unele privilegii, printre care şi acela de a nu-şi păta mîinile cu sînge. De aceea răspunse tot încet, pe un ton confidenţial:

— Ne cunoaştem, domnule Pedrarias, şi ne înţelegem de cele mai multe ori fără cuvinte. Mi .se zice Aguirre Nebunul .şi nu e aşa. Ar trebui să mi se zică Aguirre Pelerinul. Unii umblă după papa, alţii după Sfîntul Iacob, bătînd cărările lumii. Umblu şi eu după cineva. Ştii după cine ?

Un soldat scăpă din mîini cu mare zgomot trei scuturi rotunde şi două lăncii, şi Lope se întoarse nervos. Apoi repetă întrebarea şi Pedrarias răspunse că da, că ştia.

-— După cine ?

Pedrarias, cu o expresie de o neobişnuită impasibilitate, se aplecă spre umărul şefului şi rosti:

— Sînt destul de bătrîn ca să fi învăţat că nu se poate spune adevărul în public şi uneori nici în particular.

— Omul pe care-l caut, spuse Lope deodată, exaltat, e un om dintr-o bucată, şi pe el îl voi aşeza pe tronul din Lima nu peste mult timp. Omul acela pe care nu l-ai numit, dar la care te-ai gîndit, o să-şi petreacă Crăciunul încălzindu-şi picioarele la focul din căminul familiei Pizarro, lângă apărătoarea rriarcată ou armele lui Filip al II-lea. Acela pe care-l caut îl voi afla acolo şi-i voi reda demnităţile care d-au fost furate. În vremurile astea de tulburare şi de răzmeriţe toţi s-au ridicat, în afară de el, toţi şinau găsit calea ce duce sus, în af ară de él. Pe cinstea mea că trebuie să şi-o găsească şi el, cu tat şchiopătatull lui, şi va trebui să urce cu toată hotărârea. Nimic nu contează în viaţă, nici pîinea, nici vinul, nici femeia, nici prietenia, nici onorurile regellui. Contează doar să pui piciorul acolo unde ştiu eu că trebuie să-l pui. Nimeni în afară de mine nu ştie care este acel loc şi unde se află el. Se întoarse către Pedrarias : Dumneata crezi asta ?

— Chiar dacă n-aş crede-o, răspur^se Pedrarias grav, tot aş merge cu dumneata.

— De ce?

— Ţi-am mai spus, cred în prietenie.

— Aici, Lope se ridică pentru a atrage atenţia soldaţilor şi, pentru ea vocea să-i fie mai sonoră, se aplecă puţin peste cingătoarea plină de curele şi oţeluri :Maranlioooooni! Duşmanii noştri niu au soldaţi şi nici arme. Cîte unii mă întrebau de ce mă îndreptam spre Burburata şi nu mă duceam spre Nom'bre de Dios. Ei bine, maranioni, toate trupele care-ar fi putut să ne primească cu focuri de archebuză se află la Nombre de Dios, şi eu vă asigur că vom ajunge la Nueva Granada fără să tragem măcar o dată şi, trăgînd foarte puţini plumbi, dar ţintind bine, vom ajunge pe pământurile Perului, unde va trebui să ne purtăm ca nişte războinici oe sîntem. Dar să mu uitaţi niciodată oe vă spun eu acum : că voi, mairanioni, care veniţi cu mine puteţi să vă pierdeţi viaţa, însă nu şi nădejdea. Pînă şi cei care-au

fugit cu Mungula trăiesc cu ea, vreau să zic, cu nădejdea neştirbită şi vor reveni printre noi.

Se întrerupse o clipă pentru a-i spune lui Pedrarias să se ducă la Burburata ca să aleagă o locuinţă pentru fiică-sa şi pentru Torralba şi apoi continuă, cu glas răsunător:

— Se vor întoarce aici oamenii lui Munguia şi-i vom primi cu braţele deschise, pentru că vin să se pună la adăpostul prieteniei... pe care întotdeauna am respectat-o mai presus de orice, şi ei ştiu unde se află şi unde-o vor întîlni. Toţi o vor găsi aici, între noi, şi nu numai la mine ci şi la voi...

Continua să vorbească cu un avînt în voce şi în ton pe care nu l-ai fi crezut cu putinţă într-un trup atît de firav şi de prăpădit

Lope de Aguirre trimise să se caute animale de povară şi de călărie. Oamenii se întoarseră după două zile, aducînd optsprezece iepe şi şapte cai sălbatici, care umblau liberi prin munţi. Unii erau răniţi de capcanele vârfurilor de lance care fuseseră puse pe drumuri împotriva maranionilor şi care nu erau otrăvite, pentru că nu muri nici un cal.

Se anunţă cu tobe şi surle războiul împotriva regelui Spaniei şi împotriva vasalilor săi, amenînţîndu-se cu moartea soldaţii maranioni care nu vor ucide prizonierii pe loc, afară de cei care s-ar preda cu dorinţa de-a se alătura rebelilor şi ar declara-o în momentul în care-ar părăsi tabăra inamicului.

Maranionii cei mai siguri primiră ordin să cerceteze ţinutul, să jefuiască satele mai apropiate şi să ia cîţiva prizonieri pentru a obţine informaţii. O patrulă ajunse la locuinţa unuia Benito Châvez, care se găsea la patru leghe de sat. Châvez era chiar primarul Burburatei şi se afla acolo cu familia, inclusiv nevasta şi nora. Soldaţii jefuiră totul şi se întoarseră în tabără aducîndu-l şi pe Châvez.

Primarul fu adus în faţa lui Aguirre, şi acesta îl întrebă cum stăteau lucrurile pe-acolo şi motivul pentru care locuitorii fugiseră din sat. El răspunse politicos la tot ceea ce îl întreba, fără ca, de fapt, să spună ceva nou

.Altă patrulă trimisă în cercetare prinse pe un anume Pedro Nuhez, şi Lope de Aguirre, văzînd că era om tînăr şi slobod la limbă, îl întrebă ce părere au oamenii despre el şi ce spuneau. Omul părea că se codeşte să vorbească şi Lope îi făgădui că nu-d va face

nici un rău şi-l rugă, cu vorbe frumoase, să-d spună tot ce auzise, fie că era de bine, fie că era de rău.

Liniştit în cele din urmă, Nunez vorbi :

— Toată lumea socoate că sînteţi luteran şi acelaşi lucru spun oamenii şi despre soldaţii dominiei-voaistire.

Lope puise mîna pe-un coif care se găsea pe masă şi aruncă în el :

— Sălbaticule, idiotule ! urla scos din fire. Nu eşti oare decît un neghiob mfeerabil cum te-arată înfăţişarea, sau umbli cu vicleşuguri şi cu şiretlicuri ?

îi porunci să piară din ochii lui, dar îi interzise să se-ndepărteze fde şi cu o sută de paşi de sat, şi dădu ordin tuturor sentinelelor să tragă dac-ar încerca să plece. Nunez, văzînd în ce încurcătură intrase, vru să-l mai îmblînzească pe Lope şi-i spuse unde putea găsi o mică herghelie de cai şi de catîri Soldaţii se duseră să-i caute — dar toţi caii erau sălbatici. Lope însă se pricepea ca nimeni altul la îmblânzirea cailor, şi mai erau şi alţii care aveau aceeaşi îndemânare, aşa că se apucară pe dată de treabă.

Rămaseră în Burburata atîta cît le-a fcxst necesar să îmblînzească animalele ca să le poată călări. Găsiră între timp, datorită denunţurilor şi zvomurilcr, mai multe cirezi de vite, pe care locuitorii le ascunseseră în munţi, cît şi o mare cantitate de afllimente şi câteva butoaie cu vin- Era atît de mult vin, încât mulţi soldaţi se scăldau în el, băgîndu-se goi în căzi, deoarece nu puteau nici să-l consume şi nici să-l ia cu ei. Lqpe îi încuraja pe soldaţi în privinţa asta, îngăduindu-fle şi muillte alte (libertăţi. îl' chemă pe Pedrardias să-i scrie cîteva scrisori. Cea mai importantă era pentru primarul oraşului Valerucia, care se găsea la şapte leghe distanţă de Burburata, aproape de mare, lângă o lagună uriaşă. în scrisoare, Lope spunea că nu va trece pe-acolo, dat fiind că hotărâse să ajungă cît mai repede cu putinţă în Nueva Granada şi în Peru, dar că fiecare locuitor ddn Nueva Vallencia trebuia să-i trimită cîte-un cal. Şi că aceasta nu era o contribuţie de război, că el avea de gînd să-i plătească pînă la unul cînd o să-i fie aduşi caii.

După câteva fraze politicoase, termina amemnţîndu-i că va veni la Nueva Vaiemcia s-o

jefuiască şi s-o devasteze şi să-i dea foc dacă nu-i dădeau ascultare.

Reuşise să-l facă pe Nunez să le arate locurile unde uniii locuitori îşi îngropaseră lucrurile de valoare — unii chiar şi banii — şi tot căutîndu-tte, dădură peste un butoiaş cu măsline din Spania chiar al lui Nunez — după cum mărturisi el însuşi — printre care măsline se găseau cîteva obiecte de aur şi două bare de argint. Nunez îi spuse lui Lope de Aguirre că butoiaşul era al lui şi că dăruia cu plăcere măslinele soldaţilor, dar îl implora să-d îngăduie să-şi La înapoi obiectele de valoare. Lope de Aguirre îl întrebă pe Nunez cu ce era acoperit butoiaşul, şi el spuse că fusese acoperit ou o roată mare de lemn.

— Şi cum era lipit capacul ăsta ?

— Cu catran, răspunse Nunez.

Lope trimise să fie căutat capacul şi să-i fie adus. Se dovedi că fusese lipit cu ghips şi nu cu catran.

— Asta a minţit acum şi tot aşa va minţi şi în alte împrejurări.

Porunci ca Nunez să fie sugrumat ca unjul ce umblă cu vicleşuguri. Nunez striga că e portughez şi că nu intra sub jurisdicţia lui, iar Lope rîdea, întrebîndu-l pe negrul Tu :

— Tu ce crezi? E bună frînghia ca să scoată sufletul din trupul portughezilor ?

Negrul îşi .pregătea frânghiile şi rădea fără să răspundă.

— Ştiam eu că voi muri aşa, spuse portughezul, pentru că toată viaţa mea m-am temut de frânghii. De frânghii şi de noapte.

Aguirre îi spuse lui Tu, care şi pusese laţul de gîtul victimei :

— Atunci aşteaptă să se facă noapte ca să se împlinească întocmai profeţiile unui asemenea ticălos, că măcar cu ceva tot trebuia s-o nimerească

Cum luna nu răsărea pînă la nouă seara, ba chiar mai tirziu, Lope îi spuse negrului :

— Cînd s-o ivi luna pe culmea colinei, să-l strîngi de gît. înţeles ?

— Da, domnu, că am mai făcut şi altă dreptate în Margarita tot pe lună.

Cînd geana lunii se ivi deasupra colinei, negrii îi ridicară viaţa lui Núñez. Urmă apoi partea cea mai neplăcută a muncii lor : îngropăciunea. Neteziră pămîn- tul cu picioarele goale, dansînd fără să lase ţigara dintre buze.

A doua zi, după o dură perioadă de îmblînzire a cailor, în care Lope, ca mai expert, avea conducerea, ieşi pe eîmp şi întîlni prin împrejurimi, lîngă un pîrîu, pe un anume Juan Pérez, un soldat cu chipul trist, care se uita cum curge apa.

— Ce faci aici ? îl întrebă.

— Sînt cam bolnav şi stau aici, căci murmurul apei mă linişteşte.

— La ce te gîndeai ?

— Păi, îmi aduceam aminte de preotul acela numit Portillo care-a murit pe Amazoane, dacă ţin eu bine minte, în satul cu brigantinele, şi care spunea că e mîh- nit din cauza morţii lui Cristos, ca şi cum el ar fi pricinuit-o. Şi amintindu-mi de asta, mă gîndeam că sînt tot felul de oameni pe lume. Şi-mi mai aminteam şi de satul unde m-am născut.

— Cred că n-ai să poţi merge mai departe cu noi.

— Şi eu m-am gîndit la asta, şi nu nuimai o dată, dar o să merg cît m-or ţine puterile.

— Nu, pentru c-o să rămîi la Burburaita.

— Cum porunceşte domnia-voastră.

Aguifrre se întoarse acasă şi trimise cîţiva soldaţi să-l caute „pentru a-i oferi tihnă în sat", căci nu stătea prea bine cu sănătatea. îl aduseră în faţa lui şi A- guirre spuse că nu avea nevoie de oameni inutili în tabără.

După ce se scurse un moment de tăcere, Lope întrebă :

— Ce spui?

— Nimic. Gîndesc la fel ca-nainte, că sînt multe feluri de oameni pe lume.

— Nu-ţi pare rău că trebuie să mori ?

—- Nu atît de mult cît aş fi crezut. Toţi trebuie să trecem pe-aici. Chiar şi domnia-voastră.

Cîţiva soldaţi îl rugară pe Lope să-i cruţe viaţa, dar şeful spuse că nu, şi-i chemă pe negri, atrăgîndu-le atenţia că pe Juan Pérez nu trebuiau să-l îngroape, ci să-l lase la vedere, drept pildă. După ce muri, îl puseră în

piaţa satului, cu o inscripţie : „Pentru că era lăsător şi inutil".

Cum din Valencia i se răspunse că nu i se vor trimite cai deoarece erau puţini şi aveau nevoie de ei, Lope de Aguirre hotărî să meargă asupra oraşului şi să-i pedepsească pe locuitori, dar se întîmplă pe neaşteptate un lucru la care nu s-ar fi gîndit niciodată. Orice putea să-şi închipuie Aguirre în afară de faptul că Pedrarias şi Diego de Alarcón ar putea dezerta. Şi totuşi aşa a fost, şi în aşa fel încît părea cu neputinţă să mai fie găsiţi.

Elvira plînse timp de două zile, iar Torralba fu atît de atinsă, că renunţă pentru totdeauna să mai cînte „jota" soriană.

Aguirre, mai mult uluit decît indignat, trimise trei soldaţi la locuinţa lui Chăvez (care era încă arestat la Burburata) ca să aducă în tabără pe nevasta şi pe fiica numitului primar, şi cînd acestea veniiră, Lope îl eliberă pe Chávez, spunîndu-i :

— Dacă mi-i aduci pe cei doi fugari, şi tu ştii mai bine decît mine unde sînt şi mai ştii să şi ocoleşti capcanele şi vîrfurile de lance otrăvite, o să-ţi vezi din nou nevasta şi fiica. Dar dacă nu mi-i aduci pe Pedrarias şi pe Alarcón, cele două femei vor veni ou noi, şi înainte de-a ne pierde noi capetele, poţi fi sigur că şi le vor pierde ele pe-al lor.

După care plecară cu toţii spre Valencia. Duceau mare lipsă de animale pentru a transporta armele şi piesele de artilerie luate de pe insula Margarita. Mer- ,geau cu toţii pe jos, chiar şi femeile, adică Torralba şi Elvira, şi cu atît mai mult soţia şi fiica lui Chăvez.

Elvira voia să se plîngă şi să arate că e îndurerată — la fiecare pas i se-nfigea cîte-un spin în picior şi se ducea la Lo,pe ca să i-i scoată şi să-il întrebe dacă nu-i veninos. Dar cînd veni şi a treia oară, Lope de Aguirre îi spuse, cu glas scăzut, că dacă-l mai swâia o dată cu un fleac de Mul aoetla, avea s-o pedepsească aşa cum ştia ea foarte bine. Elvira bănuia că e în stare să-d taie din nou părul, aşa cum mai făcuse o dată la Truj'illo, şi nu se mai plânse.

Lope de Aguirre părea tare posomorit şi din cînd în cînd ofta, dar nu scotea nici un cuvânt. Cum cineva îl întrebă, spuse :

— Credeam în prietenie: în prietenia celor curajoşi pentru oamenii .cu judecată. Şi ştii de ce ?

— Zău că nu, dacă nu-mi explici.

— Păi, deoarece şi undd şi alţii ştiu să moară. Unii pentru că înţeleg lucrul ăsta, dar ceilalţi pentru că asta le e meseria. Meseria mea şi a ta asta e.

Continuau să meargă în tăcere. Lope nu-şi revenise încă :

— Ce spui tu, Juan de Aguirre, tu, oare ddn păcate îmi porţi numele? Ce spui, frate, ticălosule, puşlama ce eşti ?

— Nu spun nimic, răspunse celălalt întunecat.

Lope lăsase în unmă, la Buirburata, trei solMaţi bolnavi, numiţi Juan de Paredes, Francisco Marquina şi Alonso Jiménez, ceea ce fusese comentat cu mare uimire, după ce se aflase cum se purta Lope cu oamenii *nefolositori*. Fuga lui Pedrarias şi Diego de Alarcón îl descurajase mai mult decât orice contrarietate anterioară. Şi Lope umbla şi vorbea uneori cu el însuşi, fără să poată înţelege însă ce se întâmplase cu cei doi oameni, mai ales cu Pedrarias.

Mergeau de-o zi pe lîngă coastă, spre Nueva Valencia, cînd primară ştirea că o mică flotă de canoe se îndrepta spre Buriburata, adică, în direcţie contrară. Atunci Lope de Aguirre, cu cîţiva dintre oamenii săi, hotărî să se întoarcă şi să-d captureze pe navigatori, care erau spanioli şi se părea că duceau cu ei alimente. Nu vru să trimită alţi soldaţi în acea misiune, temîndu-se că vor iezerta. Porunci ca întreaga expediţie să poposească chiar pe locull unde se aflau, şi să aştepte până când se va întoarce el.

Luă cu sine vreo treizeci de archebuzieri, toţi oameni siguri, şi lăsă conducerea taberei lui Juan de Aguirre, pe oare-l considera drept egal al său şi aproape frate cu el, deşi când se supăra sipumea, căni umbra lui bastardă.

La Burburata nu-d găsiră nici pe spanioli şi nici pe alţii şi Lope, indignat şi neştiind ce să facă, se îmbătă aşa cum nu-l mai văzuse nimeni niciodată. Eiică-^sa nefiind cu el, bău peste măsură. Umbla sprijininduise de pereţi, spunând neghiobii, strigîndu-i pe Pedrarias

şi pe Diego de Alarcon, promiţându-le cu limba sa împleticită de om beat c-o să le cruţe viaţa — dar văzînd că nu apar, începea să înjure ca un apucat.

— Dacă nici prietenia nu înseamnă nimic, spunea, ce mai rămâne pe lumea asta ? Coroana lui Filip al II-lea ? Şi frânghiile lui Carolin© ?

Spunea după aceea că tot atît valorau şi una şi alta şi că toate nu erau decât prostii.

Profitând de starea în care se afla Lope de Aguirre, trei soldaţi care hotărâseră de mai multă vreme s-o şteargă, Rosales, Acosta şi Jorge Rodas fugiră în întunericul nopţii.

A doua zi Aguirre îşi dădu seama de ceea ce se întâmplase şi încercară, ou toţii, să dea de urma fugarilor, dar bănuind că spaniolii şi flota de canoe pe care-o zăriseră cu o zi înainte s-ar mai putea ivi încă, hotărîră să rămînă în sat, în aşteptarea lor.

Pe cînd Lope se afla la Burburata, în tabără principală se iviră uindle dezordini, cu toată străşnicia cu care poruncea Juan de Aguirre, care era tot atât de temut ca şi Lope însuşi. Era o căldură insuportabilă şi aveau aşa de puţină apă, încît nevoia devenise acută. Juan de Aguirre trimise câţiva soldaţi, împreună cu mai mulţi servitori, să caute, dar trecu multă vreme până să găsească apă — la o distanţă bunicică de tabără — în nişte râpă, în preajma cărora, deoarece era un 'loc ferit şi foarte departe de coastă, poposiseră nişte locuitori din Burburata, crezîndu-se în siguranţă. Aceştia fură vesitiţi de iscoadele lor că se apropie soldaţii din patrulă şi, înspăimântaţi, ridicară tabăra şi se refugiară şi mai în interiorul ţinutului. Dar soldaţii lui Aguirre găsiră în- pîrîu urme de om şi porunciră câtorva indieni „anaconas" să urmărească urmele ca să vadă peste ce vor da.

Indienii porniră la drum şi ■ dădură de colibele în care stătuseră spaniolii, iar între lucrurile acestora descoperiră o pelerină pe care-o luară cu ei. Soldaţii o recunoscură, căci aparţinea unui soldat numit Rodrigo Gutiérrez, care dezertase cu oamenii lui Munguia. în gluga pelerinei găsiră copia unui fel de jurământ de credinţă pe care numitul soldat Rodrigo Gutiérrez îl făcuse cu cîteva zile înainte, în sprijinul căruia aducea şi declaraţiile pe care Paco Pilotul le făcuse împotriva lui

Lope de Aguirre, numindu-l asasin, degenerat, ins născut anume pentru spânzurătoare. întoroindu-se în tabără, patrula depuse toate hârtiile astea în mâinile lui Juan de Aguirre, iar el, după ce citi declaraţiile lui Paco Pilotul, care se găsea în tabără, se duse la el şi, fără să-i spună o vorbă, îl străpunse de mai multe ori cu pumnalul. Rănitul era pe moarte cînd un soldat din expediţie, numit Arana, trase ca să-l omoare, dar avu ghinionul ca, nepuitînd vedea bine — că se lăsa noaptea — sau din cine ştie ce altă pricină, glontele care-3 ucise pe Paco Pilotul să rănească de moarte şi un alt maranion, pe nume Antón Garcia.

Se iscă un tărăboi nemaipomenit. Undi îl acuzau pe Arana c-ar fi tras anume, ca să-i omoare pe amândoi, alţii îl apărau însă, spunând că fusese o întâmplare. Spiritele se aprinseră deoarece răposatul García avea mulţi prieteni, şi Arana, văzîndu-se în primejdie, se duse la Burbu- rata şi-i povesti lui Lope tot ce se întîmplase, încrediiv ţîndu-l că-l ucisese pe García cu bună ştiinţă şi că trăsese în el anume, deoarece cu o noapte înainte voise să fugă în tabăra inamică şi-i propusese să plece împreună cu
ea.

După câteva zile, Lope, Arana şi ceilalţi soldaţi se întoarseră de la Burburata fără să fi putut captura mica flotă a spaniolilor, şi ajungînd în tabără, Lope de Aguirre citi documentul găsit în gluga dezertorului, aprobă execuţiile, felicitîndu-l chiar pe Juan de Agu- irre. întrebă apoi de Pedrarias şi de Alarcon şi auzind că nu sosiseră, îi spuse nevestei lui Chăvez :

— Jur pe Dumnezeu că dacă bărbatul dumitale nu mi-i aduce, vei fi o altă Ana Rojas din insula Mărgăritâ.

Ea nu ştia însă cine era femeia aceea, şi nici ce i se întâmplase, dar unii soldaţi o priveau cu coada ochiului şi vorbeau printre dinţi cu cei din preajma lor c-o să fie la fel cu Ana în chip de spînzurată, dar nu la fel de frumoasă ca aceasta.

Expediţia merse mai departe spre Valemoia pe nişte drumuri atât de grele şi de accidentate, că uneori nici chiar caii nu puteau înainta, dar nici să dea înapoi, iar căldura era aşa de mare şi animalele atît de puţin

obişnuite cu poverile, încît fură nevoiţi să renunţe la o parte din ele.

În timpul acesta oamenii se căţărau ca pisicile sau îşi deschideau drum cu spadele prin locurile unde desişurile le închideau calea. Lui Aguirre îi era milă de animale, însă nu şi de oameni, aşa că soldaţii trebuiau uneori să care ceea ce nu vroiau să poarte caid. Nimeni nu putea protesta, pentru că Aguirre era primul care căra în spinare poveri uriaşe.

Pe drumul de la Burburata la Valeneia, care era doar de şapte sau opt leghe, pierdură şase zile. Pe de o parte eforturile, căci Agudre purta în spinare greutăţi mai mari decât poaite suporta un om puternic, iar pe de alta umezeala nesănătoasă şi căldura, făcură ca într-o dimineaţă în zori, când Aguirre dădu să se scoale, să aibă surpriza neplăcută de a nu se mai putea mişca. La cea mai mică mişcare simţea nişte dureri îngrozitoare prin tot corpul.

Îl aşezară pe Lope pe un fel de targă purtată de indieni pe umăr, şi în acelaşi timp doi soldaţi, cu unul dintre steaguri desfăşurat, mergeau pe lîngă el făcîndu-i umbră ca să nu-l obosească căldura.

Lope striga tot timpul în gura mare, spunîndu-le oamenilor lud :

— Omorîţi-mă, maranioni, căci se pare că Dumnezeu vrea să-şi încheie socotelile cu mine. Omorîţi-mă,, şi-aşa o să i-o luaţi lud Dumnezeu înainte, blestemată fie ziua în care m-am născut.

În cele din urmă ajunseră la Vaiemcaa. Locuitorii acelei aşezări fuseseră preveniţi din timp şi-şi puseseră la adăpost bunurile ca şi pe ei înşişi.

Oraşul se întindea de-a lungul unei lagune mari, în jurul căreia se găseau cîteva aşezări de indieni paşnici şi bogaţi. Fugarii spanioli din Valencia se împrăştiaseră prin satele indienilor, dar nu putuseră lua cu ei turmele cele mari, şi soldaţii se năpustiră asupra lor.

Lope de Aguirre era tot bolnav şi avea dureri mari. Trimise înainte nişte patrule care găsiră oraşul pustiu; aleseră pentru Lope cea mai bună locuinţă. Îi mergea din ce în ce mai rău şi în cîteva zile slăbise şi se îngălbenise în asemenea măsură, c-ai fi zis că-şi trăieşte ultimele ceasuri.

Cînd simţi însă că începe să se întremeze, începu să vorbească despre propria-i sănătate şi despre planurile lui Dumnezeu, care-i înapoia forţele pentru a-i putea lichida pe laşii care fugeau mîncînd pămîntul numai la auzul numelui său, că aceştia nu erau bărbaţi şi nici nu meritau să fie numiţi aşa, deoarece războiul e un lucru nobil, hărăzit oamenilor de vază, şi de cînd lumea fusese practicat de cei mai vrednici bărbaţi. Chiar şi în cer, între îngeri, avuseseră loc războaie — spunea — şi aveau să fie oriunde se afla viaţă. îl înfrunta apoi pe Dumnezeu din pricina bolii, spunînd că el o să omoare mai mulţi oameni cu spada decît Dumnezeu cu ciuma.

După care întreba dacă s-a mai aflat ceva despre Pedrarias. Cînd se înzdrăveni de tot, şi la asta contribui şi ideea că tabăra e îndestulată şi bine aprovizionată cu cai şi cu catîri, dădu un ordin prin care spunea că nici un soldat nu putea ieşi din oraş decît sub pedeapsa cu moartea şi că în privinţa aceasta va fi nemilos.

Un maranion, care nu ştia nimic de ordinul acesta, se îndepărtă de oraş ca la o bătaie de archebuză ca să culeagă nişte „papayas", îl chema Gonzalo Gomez şi era un om paşnic, care nu dăduse niciodată semne de răzvrătire, dar nici de prea mare entuziasm — nu se manifestase niciodată în nici un fel. Obişnuia să spună că, atunci cînd îşi lasă armele şi povara pe care-o ducea, se simţea plutind prin aer ca o pasăre, lucru pe care-l spunea o dată şi încă o dată. oricui stătea să-l asculte. Când află Aguirre că Gonzalo plecase din oraş, începu să-şi strige negrii — Carolino, ce părea să fie mereu la pîndă, sosi primul.

Gonzalo fu arestat şi adus în piaţă sub stîlp. Mergea mîncînd un fruct de „papaya", care se vedea galben ân mîinile lui. Cînd termină, spuse :

— Pare bătaie de joc să fii nevoit să mori la stîlpul regelui.

— Ai dreptate, răspunse Lope, şi ca să nu sentîmple asemenea lucru, ai să fii spânzurat ân cealaltă parte a pieţii.

îl atîrnară de-un balcon de lemn, de care locuitorii satului spînzuraseră cu cîteva zile înainte un jaguar tînăr, care dădea iama prin turme şi al cărui hoit se afla tot acolo.

Gonzalo rămase cu ochii deschişi, ce păreau că se uită la ochii, tot deschişi, ai jaguarului, şi toţi patru păreau nişte ochi artificiali, de sticlă.

Dar pe Lope îl preocupa cel mai mult prinderea lui "Pedrarias şi a lui Alarcon, şi se gîndea mai tot timpul la asta, deşi nu le mai rosti numele.

Atîta osteneală îşi dădu primarul, şi mai ales ginerele său, Julián de Mendoza, pentru răscumpărarea celor două femei, încît reuşiră să-i descopere pe fugari şi, pu- nîndu-i în jug de lemn şi în lanţuri, îi porniră pe jos spre Valencia.

Cum cei doi se văzură uniţi prin jug şi împerecheaţi ca boii, încercară o stare de spirit nouă, pe care n-o mai cunoscuseră pînă atunci. Pedrarias spuse :

— Potriveşte-ţi pasul cunal meu şi-o să vezi că jugul o să fie mai puţin chinuitor.

Erau de aceeaşi înălţime, tineri şi zdraveni, dar Alarcon avea o înfăţişare grosolană şi un aer de şarlatan. După ce făcură o bună bucată de drum, Mendoza îi pofti să se odihnească.

Se aşezară în acelaşi timp pe un mal. Pedrarias lăsă privirea să-i rătăcească pe cerul albastru şi rosti :

— Iată că între noi se naşte ceva ce nu cunoscusem înainte.

— Ce ?

— Simplitatea şi bunătatea. Nu ţi se pare ?

Alarcon zise că da, şi adăugă :

— Simţeam eu ceva de felul ăsta, dar îmi lipseau cuvintele. Ce curios că omul nu poate fi bun decît cu moartea-n faţă.

— Nu te-nspăimîntă şi nici nu te neliniştește moartea?

— Nu, Pedrarias.

— Ciudat lucru. Nu ţi-e milă de propria-ţi nenorocire ?

— E multă vreme de cînd nu mai simt nici un fél de milă, căci am fost silit să văd atîtea nenorociri de-ale altora, că nu-mi mai rămîne milă şi pentru mine.

Mendoza îi puse să se ridice şi să-şi continue drumul. Pedrarias, pentru ca discordanţa mişcărilor să nu le dăuneze, obişnuia să zică :

— Eşti gata ? Un, doi, trei.

Şi se ridicau amîndoi deodată.

Merseră toată ziua, dar umblau amîndoi atît de apăsaţi de jug şi de căldură, cît şi de spaima torturilor care-i aşteptau în tabăra lui Aguirre, încît Diqgo de Alarcon, lăsîndu-se să cadă la pămînt, spuse că nu vroia să meargă mai departe şi că, dacă aveau să moară mai curînd, şi-ar cruţa multe alte necazuri. Pedrarias gîndea la fel.

— Vedeţi ce faceţi, îi preveni Mendoza, deoarece mie prea puţin îmi pasă : că dacă-i duc lui Lope de Aguirre capetele voastre, el îmi liberează nevasta şi soacra şi as- ta-i tot ce vreau.

— Prea mare mizerie e să umbli în jug, răspunse Pedrarias cu voce ostenită, asemeni sclavilor care şi-au jefuit stăpînul. Nici eu nu mai pot, şi fă aşa cum crezi.

Mendoza scoase spada şi, apropiindu-se de Pedrarias, îi ridică barba cu mîna stîngă ; apoi, punîndu-i lama de oţel în gît ca să găsească locul cel mai potrivit, îl zgîrie pînă ce-i dădu sîngele. Pedrarias ridică mîna şi spuse :

— Nu, ajunge, c-am să merg şi-am să fac tot ce-oi putea. E greu să-ţi pierzi singurul lucru pe care-l ai, viaţa, chiar dacă-i ticăloasă.

Tovarăşul lui jură că, dacă se scula de jos să mai umble, o făcea împotriva voinţei lui şi numai pentru a-l ajuta pe Pedrarias, de vreme ce erau înjugaţi. Alarcon prefera, nu încape îndoială, să moară acolo, pentru că se gîndise în fel şi chip şi era sigur c-o să aibă un sfîrşit mai bun în mîinile lui Mendoza decât în cele ale lui Aguirre.

Pedrarias încercă să se disculpe, spunînd că atîta cît respiri mai există o speranţă, că nefiind credincios, nu avea cui să se roage, îi mulţumea însă că voia să meargă pînă la Valencia, iar acolo o să mai vadă ei. îi explică totuşi pe ce se bazau speranţele lui :

— Cînd toţi, sau aproape toţi, au semnat actul acela prin care renunţau la Spania şi—1 înfruntau pe Filip al II-lea, eu am semnat cu un nume fals, şi Lope a văzut asta. M-a întrebat de ee-am făcut aşa, iar eu i-am spus că, deoarece el iscălise numindu-se pe sine însuşi trădător, eu nu vroiam ca numele meu să se afle dedesubtul acelui titlu. I-am mai spus că semnasem în alb fiindcă nu ştiam despre ce era vorba, lucru care-mi îngăduia să am anumite rezerve. Toate astea l-au pus pe

gînduri şi să nu crezi că în sufletul lui Aguirre nu-i decât gunoi. Există în conştiinţa lui şi un colţişor curat, şi datorită acestuia Lope admiră orice fel de noblеţe. Mai curînd îşi omoară un prieten viclean decît un duşman nobil.

Lucrurile astea îl puseră pe gînduri pe Alarcon, care, după o tăcere îndelungată îşi potrivi mai bine jugul — căci îi sîngera un umăr — şi oftînd iar, spuse :

— Chiar de-ar fi să mă lase cu viaţă, n-aş mai vrea eu, că de cîtva timp trăiesc mai mult pe lumea cealaltă decît pe asta.

Pedrarias, mergînd anevoie, vorbi :

— Măcar de-aş avea eu resemnarea dumitale.

Cînd ajunseră, fură aduşi în faţa lui Lope de Aguirre, care *le* eliberă pe cele două femei şi, apropiindu-se de cei doi prizonieri, îi spuse lui Pedrarias :

— Ce rău ţi-am făcut eu vreodată, domnule Pedrarias, ca să fugi astfel de lîngă mine ?

Vorbea mai mult îndurerat decît jignit. Pedrarias nu răspundea. I se părea inutil să se dezvinovăţească, şi adevărul e că nici nu vedea cum s-ar fi putut dezvinovăţi.

Îi scoaseră pe prinşi din jug şi Lope ordonă ca Diego de Alarcon să fie purtat pe străzi, cu crainici înainte-i, care să strige :

— Aceasta este pedeapsa pe care i-a hotărât-o Lope de Aguirre, puternicul şef al nobililor maranioni, acestui om, credincios servitor al regelui Castiliei, poruncind să fie tîrît, spînzurat şi tăiat în patru, iar cine o face ca el, ca el să păţească.

Dus spre locul torturii, Álarcon surîdea cu prietenie celor pe care-i întâlnea. Mulţi credeau că-şi pierduse minţile.

Îi tăiară capul lui Álarcon, care, cu câteva clipe înainte, spuse că se despărţea de prieteni dorindu4e şi lor acelaşi bine care i se făcea lui, de vreme ce viaţa tuturora era un coşmar de nesuportat de când plecaseră de la Motfilones, şi mai bine ar fi să moară dintr-o dată, împăcaţi cu soarta lor că, la unna urmei, şi asta era moarte de soldat.

Capul tăiat i-a fost pus la stîlp, drept pildă, iar trupul tăiat în patru şi împărţit între cele patru porţi ale

oraşului, unde corbii negri veniră cu repeziciune să se înfrupte.

În timpul acesta, Lope de Aguirre se uita la capul lui Álarcon şi rîdea, spunând :

-— Ei, cum e, don Diego ? Cum de nu vine regele Castiliei să te reînvie ? Se pare că don Filip n-are mai multă pricepere şi nici mai mult har decât celelalte fiinţe omeneşti din Castilia sau din Indii.

Porunci apoi să i se îngrijească lui Pedrarias rana de la gît, care sîngera tot timpul. Cum spuse asta, Carolino se şi apropie, îndatoritor, gata să intervină, dar Lope de Aguirre îi spuse, indignat :

— Piei din ochii mei sau te omor în bătaie.

După ce îi oblojiră rana, îl luă pe Pedrarias în casa lui şi îi dădu hîrtie şi cerneală să scrie o scrisoare către regele don Filip. Auzindu-l, Pedrarias îşi zise : „Aha, de asta nu m-a omorît încă". Şi fu sigur c-o să trăiască numai atîta cît va fi nevoie ca să îndeplinească acea poruncă.

Înainte se duse să-i sărute mîna — aşa spuse — Elvi- rei, pe oare o găsi plînsă, dar totodată surîzătoare. Crezînd că acel omagiu îi era adresat drept mulţumire, se grăbi să-i explice :

— Nu-mi datorezi mie viaţa şi nici altcuiva decît bunăvoinţei • tatălui meu, care-ţi este prieten.

Înainte de-a începe să dicteze scrisoarea, Lope ordonă să se trimită o patrulă în urmărirea civililor fugari din Valencia şi să-i aducă pe toţi cei pe care ar pune mina, pentru a-i pedepsi sau ţine ostatici. Mulţi dintre ei se găseau, după cum auzise spunîndu-se, pe o insulă din lagună, şi maranionii construiră o plută mare cu materialele pe care le putuseră aduna. Acestea erau însă trestii de bambus — nu se găsea altceva la îndemînă — şi nu prea aveau rezistenţă, şi cînd păşiră primii pe plută, aceasta se înclină, ameninţând să se scufunde. O întăriră şi pe-o parte şi pe cealaltă, dar încercînd să suie pe plută un cal, se întâmplă acelaşi lucru. Din cauza asta, Lope se simţea păgubit şi se apucă din nou să înjure, amenînţîndu-i pe prieteni cît şi pe duşmani, cerul cît şi pământul.

Se mai mîngîie niţel cînd află veştile din Burburata, al cărui primar, Chávez, îi trimise o scrisoare spunîndu-i că, intîmplător şi tot căutându-l pe Pedrarias, descoperise alt soldat fugit, numit Rodrigo Gutiérrez —

cel cu dovada lui Paco Pilotul — pe care, pentru a-i face pe plac, îl arestase şi-l ţinea închis în oraş.

Fiind unul dintre cei care fugiseră cu Munguía, Lope de Aguirre era dornic să pună mâna pe el şi se bucură de veste. Il trimise imediat pe Francisco Carrión, jandarmul său, cu doisprezece soldaţi, ca să i-l aducă în tabără, dar fu în zadar, căci Rodrigo Gutiérrez era la adăpost, căci se refugiase în biserica din Burburata. Primarul Chávez il ceru, dar preotul refuză să-l predea, şi între ei avu loc un schimb de cuvinte aspre.

Preotul, pe lîngă toate, îl mai şi ajută pe Gutiérrez să scape de lanţurile pe care i le pusese primarul şi să fugă în timpul nopţii, aşa că stăpânul faimoasei pelerine reuşi să scape. Când Carrión se întoarse şi-i dădu raportul despre cele petrecute, Lope de Aguirre îl ocărî, spunân- du-ii că nu-i bun de nimic şi că-i un prost soldat de vreme ce nu-i retezase capul lui Chávez care n-avusese grijă de cel arestat.

Între timp, preotul de pe insula Margarita însoţea încă expediţia şi Lope de Aguirre îi spuse c-o să scrie o scrisoare către regele Filip şi că el o va duce instanţei regale din Santo Domingo, dar înainte îi cerea să jure în numele Domnului c-o să facă totul ca scrisoarea să ajungă în Castilia. Preotul refuză să jure dar, văzînd cît era de important lucrul acesta pentru a putea pleca de-a- colo, jură şi promise pe conştiinţa lui.

Lope îşi petrecu acea după masă scriind, mai bine zis dictind scrisoarea lui Pedrarias, care uneori se întrerupea şi zicea :

— Pun aşa cum spui dumneata sau cu cuvintele mele ?

Lope şovăia un moment :

— Cum ai spune dumneata ?

Pedrarias traducea vorbele lud Lope în limbaj de curte, dar şeful basc protesta :

— Nu, nu. Mai bine pune aşa cum zic eu, ca să vadă bine regele ce fel de om sînt şi ca să-şi dea seama cît e de mare curajul nostru. Dacă ţin să scrii dumneata, o fac pentru că ai un scris mai bun decât mine şi decât alţi soldaţi. Dar cuvintele să fie cele pe oare ţi le spun eu.

Şi aşa a şi fost. Scrisoarea spunea textual :

„Regelui Filip, spaniol de origine, fiul al lui Carlos Invincibilul.

Eu, Lope de Aguirre, vechiul tău vasal, creştin din moşi strămoşi, din părinţi cu stare mijlocie şi în timpuri bune hidalg, de origine bască, în regatul Spaniei, locuitor al oraşului Onate.

În tinereţea mea am trecut oceanul în această parte a Indiilor pentru că făceam mai multe parale cu lan- cea-n mînă şi pentru a-mi îndeplini datoria pe care o are orice om cinstit, şi de asemeni şi din acest motiv ţi-am făcut multe servicii în Peru, cucerind indieni şi ocupînd localităţi în slujba ta, mai ales în bătălii şi ciocniri care au avut loc în numele tău, întotdeauna pe măsura forţelor şi posibilităţilor mele, fără să-i stingheresc pe oamenii tăi pentru leafă sau ajutor, aşa cum se va vedea în registrele tale regale.

Eu unul cred, mărite rege şi stăpîn, că pentru mine şi pentru tovarăşii mei nu ai fost aşa, ci crud şi ingrat, şi mai cred că de bună seamă te înşeală cei care- ţi scriu din ţara asta, că e prea departe ca să poţi cerceta adevărul. Şi tu nu pui multă tragere de inimă ca să-l cauţi.

Te înştiinţez, rege, că s-ar cuveni să li se facă toată dreptatea şi justiţia unor vasali atît de buni cum ai prin aceste ţinuturi, cu toate că eu, din pricină că n-am mai putut îndura cruzimile care le stau în obicei tuturor magistraţilor, viceregilor şi guvernatorilor, am ieşit de fapt de sub ascultarea ta, cu tovarăşii mei, ale căror nume ţi le voi înşira mai încolo, şi rupîndu-mă cu ei de ţara noastră, care e Spania, o să-ţi vin împotrivă cu cel mai crud război pe oare forţele noastre îl vor putea purta şi îndura, şi poţi să crezi, rege şi stăpîn, că sîntem obligaţi la asta pentru că nu mai putem suferi dările, asupririle, şi nici pedepsele pe care ni le dau împuterniciţii tăi, care, pentru a-şi căpătui copiii şi slugile, ne-au uzurpat şi ne-au furat gloria, onoarea şi viaţa, că e mai mare jalea, rege, de felul în care s-au purtat cu noi.

Am rămas şchiop de piciorul drept de la două gloanţe de archebuză pe care le-am primit în valea Chuquinga, unde eram cu mareşalul Alonso de Alvarado, după cuvîn- tul şi porunca ta, şi urmărindu-l pe Francisco Hernández Girón care se răzvrătise împotrivă-ţi aşa ca mine şi ca tovarăşii mei acuma, şi aşa cum vom fi pînă la moarte, pentru că de fapt în acest regat am priceput

cît de crud eşti şi cum îţi calci în picioare credinţa şi cuvîntul, astfel că pe aceste meleaguri socotim că promisiunile tale sînt mai puţin demne de crezare decît cărţile lui Martin Luther, căci viceregele tău, marchizul de Cañete, l-a spîn- zurat pe Martín de Robles, om de seamă în slujba ta, şi pe curajosul Tomás Vázquez, cel care-a cucerit Peru, ca şi pe bietul Alonso Díaz, care a făcut mai mult pentru descoperirea acestui regat decît însoţitorii lui Moise în deşert, şi pe Piedrahita, căpitan destoinic, care-a cîştigat multe bătălii în slujba ta, iar în Pucará tot ei te-au făcut să învingi, pentru că, dacă n-ar fi trecut sub stindardul tău, Francisco Hernández ar fi astăzi rege al Perului. Şi să nu pui preţ pe serviciile pe care magistraţii ăştia ai tăi îţi tot scriu că ţi le-au făcut, pentru că e o minciună grosolană dacă numesc serviciu faptul că ţi-au risipit opt sute de mii de pesos din vistieria regală pentru vicdile şi nelegiuirile lor. Pedepseşte-i ca pe nişte ticăloşi, că asta şi sînt.

la seama, rege al Spaniei, să nu fii crud cu vasalii tăi, şi nici ingrat, căci pe cînd tatăl tău şi cu tine staţi fără nici o grijă în regatele Spaniei, vasalii tăi ţi-au dat, cu preţul sîngelui şi-al averilor lor, nenumărate regate şi stăpîniri prin părţile astea, şi să ştii, rege şi stăpîn, că nu poţi lua cu titlu de rege drept nimic de prin locurile acestea unde n-ai riscat nimic, fără ca înainte să nu-i răsplăteşti pe cei care-au muncit şi au asudat pentru asta. Căci asta este dreptate şi poate să-ţi fie cerută.

Sînt sigur că foarte puţini regi ajung în ¿ad pentru că sînt puţini, că dac-aţi fi mulţi, nici unul n-ar putea ajunge acolo, pentru că şi-n iad aţi fi mai răi decît Lu- cifer, cu ambiţia pe care-o aveţi şi de lacomi ce sînteţi de-a vă ghiftui ou sînge omenesc ; dar nu mă mir şi nici nu fac caz de voi, căci vă socotiţi întotdeauna nevirstnici, şi orice om iresponsabil şi naiv e ca nebunii. Hotărât lucru, mă leg în faţa lui Dumnezeu, cu ai mei două sute de archebuzieri, maranioni, cuceritori, nobili, să nu lăsăm nici un împuternicit de-al tău în viaţă, pentru că ştiu acum pînă unde merge îndurarea ta; şi în ziua de azi noi ne socotim oei mai norocoşi dintre oameni, fiindcă ne găsim în aceste părţi ale Indiilor avînd credinţă şi urmînd întocmai poruncile Domnului păstrînd tot ceea ce predică sfîryta noastră mamă Biserica din Roma, şi nă- zuim, deşi păcătoşi în viaţă, să

primim martiriul pentru poruncile cele dumnezeieşti dacă va fi nevoie.

Cînd am ieşit de pe rîul Amazoanelor, care se numeşte Maranon, am văzut într-o insulă locuită de creştini, care are drept nume Mărgărită, nişte rapoarte venite din Spania despre marea schismă a luteranilor care se petrece acolo, şi care ne-a înspăimântat foarte, iar în armata noastră fusese cu săptămîni

înainte un neamţ numit Monteverde şi am pus să fie făcut bucăţi, că niciodată nu l-am văzut cu ochi buni în tovărăşia noastră. Sorţii vor da trupurilor plată bună sau rea şi chiar mai rea, dar acolo unde ne-om afla noi, fii convins, mărite principe, că toţi vor trebui să trăiască fără greş în credinţa lui Cristos

.Stricăciunea călugărilor e atît de mare în aceste locuri, încît eu gîndesc că ar fi bine să vină asupra lor mânia şi pedeapsa ta, că nu e unul care să se creadă

mai prejos decît un guvernator. Ia seama, rege, să nu crezi ce-ţi vor spune ei, pentru că lacrimile pe care le varsă în faţa chipului tău regesc sînt numai ca să vină pe urmă aici să petreacă şi să poruncească. Dacă vrei să ştii ce fel de viaţă duc ei pe-aici, află că se îndeletnicesc cu felurite negustorii, caută să-şi adune bunuri lumeşti, să vîndă sfintele taine ale bisericii la preţuri cît mai mari, căci toţi preoţii pe care i-am văzut sînt duşmani ai săracilor, nemiloşi, ambiţioşi, lacomi şi trufaşi, astfel că, orioît de neînsemnat ar fi un călugăr, tot pretinde să poruncească şi să guverneze prin locurile astea. Pune-le oprelişte, rege şi stăpîn, pentru că din pricina acestor lucruri şi a pildelor celor proaste nu s-a sădit şi întărit credinţa în băştinaşi, şi fiţi mai spun că, dacă desfrîul ăsta al călugărilor nu piere de pe-aici, n-au să lipsească nici scandalurile. Şi pe zi ce trece oamenii au să se-ndepărteze tot onai mult de Biserica lui Cristos.

Dacă eu şi tovarăşii mei, pentru motivul pe care-l avem, ne-am hotărît să murim pentru asta, firește şi pentru alte lucruri trecute, mărite rege, tu porţi vina, pentru că nu-ţi pare rău de truda supuşilor tăi şi nu ai grijă de multele pe care li le datorezi, pentru că dacă tu n-ai grijă de ei şi rămîi nepăsător cu toţi magistraţii ăştia ai tăi, niciodată n-ai s-o nimereşti bine cu guvernarea. Bineînţeles că nu e nevoie de martori, căci e de-ajuns să fii înştiinţat cum aceşti magistraţi au fiecare patru mii de pesos salariu, şi cheltuiesc opt mii, şi după trei ani fiecare dintre ei are cîte şaizeci de mii de pesos economisiţi, şi moşii şi proprietăţi, şi cu toate,astea, dacă s-ar mulţumi să fie serviţi omeneşte, ar mai merge, deşi greul l-am duce noi. Dar, pentru păcatele noastre, vor ca pe unde îi întîlnim să ne plecăm în genunchi şi să-i preacinstim ca pe Nabucodonosor, lucru, firește, de neîndurat. Şi să nu creadă nimeni că eu, ca unul vrednic de plîns şi schilodit în slujba ta, şi tovarăşii mei, îmbătrâniţi şi obosiţi tot în slujba ta, n-o să te înştiinţăm ca nu cumva conştiinţa ta regală să se încreadă în avocaţii ăştia, că nu se cuvine menirii tale regale să rămîi nepăsător faţă de ei, care-şi petrec tot timpul căsătorindu-şi fiii şi fiicele, şi nu se pricep la altceva, iar vorba lor este *cum o fi cum n-o fi, dar mie să-mi fie bine*.

Iar călugării, în ceea ce-d priveşte pe ei, nu vor să-n- groape nici un indian sărac, şi stau cuibăriţi în cele

mai bune slujbe din Peru. Viaţa pe care o duc e aspră şi plină de trudă, pentru că fiecare din ei ţine drept penitenţă în bucătăria lui o duzină de slujnice, şi nu trecute, şi cam tot atîţia flăcăi care se duc pentru ei la pescuit, la vînat prepelițe şi la cărat fructe. Pe credinţa mea de creştin îţi jur, stăpîne şi rege, că dacă nu pui stavilă fărădelegilor din aceste ţinuturi, o să te pedepsească cerul. Şi spun asta pentru a-ţi da de ştire care-i adevărul, deşi eu şi tovarăşii mei nu aşteptăm şi nici nu cerem îndurare de la tine, că chiar dacă ne-aa oferi-o, am scuipa pe ea că ne-ar dezonora.

Vai, ce mare păcat că tatăl tău, Cesar şi împărat, a cucerit cu puteri din Spania trufaşa Germanie şi a cheltuit atîţia bani aduşi din aceste Indii descoperite de noi, că ţie nu-ţi pare rău de bătrîneţea şi oboseala noastră, chiar dacă am muri de foame într-o zi ! Află că ştim şi pe-aici, mărite rege şi stăpîn, că ai cucerit Germania cu arme şi că Germania a cucerit Spania cu viciile ei, din care pricină, fără-ndoială, noi sîntem aici mai mulţumiţi cu porumb şi apă, doar fiindcă ne aflăm departe de un asemenea mare eres, că cei care-au căzut în el pot să se bucure de desfătările lui. Fie războaie pe unde-or fi, că pentru oameni s-au făcut ; dar în nici o vreme şi orice nenorocire ne-ar lovi, n-o să încetăm a ne supune pravilelor sfintei noastre mame Biserica din Roma. Mai mult decât tine şi pe căi mai bune decât ale tale.

Nu putem crede, mărite stăpîn şi rege, că tu ai fi crud cu nişte slujitori atît de buni cum ai în aceste părţi ale lumii, ci mai degrabă că bunii tăi magistraţi şi împuterniciţi fac pe semne ceea ce fac fără consimţămîntul tău. Spun aşa, mărite rege, pentru că în oraşul Los Reyes, la două leghe de el, s-a descoperit o lagună lîngă mare, unde se găsea ceva peşte, că Dumnezeu a lăsat să fie aşa, şi tîlharii ăştia de magistraţi şi slujbaşi ai tăi, ca să pună mîna pe peşte, aşa cum fac cu tot ceea oe e pentru îmbuibarea şi viciile lor, îl arendează în numele tău, dîndu-ne a înţelege, ca şi cum noi am fi proşti, că ar fi după voinţa ta. Dacă aşa stau lucrurile, lasă-ne, stăpîne, să prindem ceva peşte măcar pentru că am muncit să-l descoperim şi să-l luăm în stăpînire, că regele Castiliei n-are nevoie de patru sute de pesos, că aşa se arendează. Şi apoi, măreţe şi prealuminate rege,

nu-ţi cerem favoruri nici în Córdoba, nici în Valladolid, nici în restul Spaniei, care e patrimoniul tău, dar îndură-te stă- pîne, şi îndestulează-i pe cei sărmani şi obosiţi cu roadele şi veniturile pămîntului ăstuia şi ia seama, stăpîne şi rege, că Dumnezeu e pentru toţi şi la fel e dreptatea, răsplata, raiul şi iadul. Şi că n-nai să scapi de asta.

în anul 1559, marchizul de Cañete a încredinţat expediţia de pe rîul Amazoanelor lui Pedro de Ursúa, navarez, sau, mai bine zis, francez, şi a zăbovit cu construirea navelor pînă în anul '60, în provincia indienilor „pleşuvi", care e în Peru, şi pentru că indienii umblă raşi în cap o numesc aşa. Dar navele astea, pentru că ţinutul unde se făceau era ploios, cu multe furnici şi ciuperci distrugătoare, cînd să le lăsăm la apă ni s-au sfărîmat cele mai multe : am făcut plute şi am lăsat caii şi celelalte agoniseli pe ţărm şi am pornit pe rîu în jos, săraci lipiţi.

Apoi am ieşit cu bine din cele mai puternice rîuri din Peru, astfel că într-o zi ne-am pomenit într-un golf liniştit. Merseserăm cam trei sute de leghe de la locul unde ne îmbarcaserăm prima oară. Nu e puţin lucru să mergi neîncetat trei sute de leghe pe linia ecuatorului.

Guvernatorul acela era atît de pervers, de vicios şi de ticălos, încît nu l-am putut răbda, şi astfel, pentru că era cu neputinţă să mai înghiţim răutăţile lui şi so-cotindu-mă părtaş la asta, aşa cum mă vor socoti şi alţii, (mărite) rege şi stăpîn, n-o să spun mai mult decît că l-am omorît. Moarte, firească, în timpul cel mai scurt şi fără cruzime. Şi apoi l-am ridicat ca rege al nostru pe un tînăr cavaler din Sevilla, numit don Hernando de Guzmán şi i-am jurat credinţă, aşa cum regeasca ta persoană va vedea prin semnăturile tuturor acelora care ne-am aflat acolo, care rămîn în insula Margarita, din Indiile astea, iar pe mine m-au numit „şeful operaţiunilor militare", şi pentru că n-am îngăduit insultele şi ti-căloşiile lui, au vrut să mă omoare şi l-am omorît eu pe noul rege, şi pe căpitanul gărzii lui şi pe locotenentul general, şi pe alţi patru căpitani, şi pe majordomul lui, şi pe capelan, şi pe o femeie din clica potrivnică mie, şi pe un comandor de Rodas, şi pe un amiral, şi pe doi sublocotenenţi şi încă şase aliaţi de-ai lor şi cu intenţia de-a continua războiul şi de-a muri în el din cauza mul-telor cruzimi pe care împuterniciţii tăi le fac împotriva

noastră, am numit iar .căpitani şi sergent maior şi ei au vrut să mă omoare, iar eu i-am spînzurat atunci pe toţi.

Ne-am urmat drumul nostru, petrecîndu-se toate aceste omoruri şi întîmplări nenorocite pe rîul Marañón şi am făcut pînă să ajungem la vărsarea lui în mare mai bine de zece luni şi jumătate. Am străbătut o mie cinci sute de leghe fără a pune la socoteală cotiturile rîului, nici cercetarea altor afluenţi şi recifuri şi braţe de mare.

Rãul e mare şi înspăimîntător, are la vărsare optzeci de leghe de apă dulce, bancuri mari de nisip şi opt sute de leghe de pustietate fără urmă de populaţie, cum maiestatea-ta o să vadă dintr-o relatare pe care am fă- cut-o, foarte adevărată. În calea pe care am urmat-o are mai mult de şase mii de insule. Numai Dumnezeu ştie cum am scăpat de o apă atît de înfricoşătoare, că e ca o mare agitată, cu malurile pline de lighioane veni- noase. Te previn, rege şi stăpîn ; nu întocmi şi nici nu îngădui să se facă vreo flotă pentru acest rîu atît de vijelios, pentru că, pe ce am mai sfînt îţi jur, rege şi stă- pîrse, că dacă vin o sută de mii de oameni nu va scăpa nici unul, pentru că ceea ce ţi se va spune va fi înşe- lător, că pe rîu nu e cu putinţă să nu ajungi la disperare, mai ales pentru ageamiii spanioli veniţi din Castilia şi care se aşteaptă să găsească de toate de-a gata.

Căpitanii şi ofiţerii pe oare îi am în prezent şi promit să moară în această încontrare ca nişte obijduiţi sînt : Juan Jerónimo de Espinóla, genovez, amiral ; Juan Gómez, Cristóbal García, căpitani de infanterie, amîndoi andaluzi ; căpitan de cavalerie Diego Tirado, andaluz, căruia împuterniciţii tăi, rege şi stăpîn, i-au luat cu mare nedreptate indienii pe care-i cîştigase în luptă. Căpitanul gărzii mele, Roberto de Zozayo şi locotenentul său Nuño Hernández, din Valencia. Juan López de Ayala, din Cuenca, casierul nostru. Locotenent general Blas Gutiér- rez, conchistador de douăzeci şi şapte de ani. Juan Ponce, locotenent, originar din Sevilia. Custodio Hernández, locotenent, din Portugalia. Diego de Torres, locotenent, na- varez ; sergenţi Pedro Gutiérrez Viso şi Diego de Figueroa şi de asemeni Cristóbal de Rivas şi Pedro Rojas. Juan de Saucedo, locotenent de cavalerie. Bartolomé Sánchez Paniagua, şeful nostru de jandarmi. Diego Sánchez Bil- bao, îngrijitor. Garcia Navarro, supraveghetor general. Şi alţi mulţi nobili care se roagă lui Dumnezeu să-ţi dea mereu spor în toate împotriva

turcului şi a francezului, şi a tuturor celorlalţi care prin acele părţi ar vrea să-ţi facă război, iar prin părţile astea să ne ajute Dumnezeu să putem dobîndi cu armele noastre plata care ni se cuvine, căci n-ai vrut să ne dai ceea ce ni se cuvine pe drept şi trebuie să plăteşti într-un fel sau altul :

Fiu al credincioşilor tăi vasali basci, iar eu, rebel pînă la moarte din cauza ingratitudinii tale — Lope de Aguirre, *Pelerinul*

Cînd isprăvi scrisoarea, Pedrarias îşi ţinu respiraţia, încercînd să identifice zgomotele care se auzeau din casă. Şi bănuielile i se întăriră auzind plînsul doñei Elvira. „Copila asta plînge, gîndi, pentru că ştie că taică-su o să mă omoare." Dar plînsul încetă repede, dat fiind că negrii îşi începuseră petrecerea în faţa casei. Poate că o făceau acolo — se gîndea Pedrarias — ca să nu se îndepărteze de casa comandantului, siguri că o să fie nevoie de unii din ei şi de frînghiile lor. (Pedrarias nu vroia să moară sugrumat şi spera că Lope o să-i facă favoarea unei morţi mai puţin înjositoare.)

— *Năpîrcă, ridică-te,* poruncea un negru ghemuit pe căleîie.

— *Să se ridice năpîrca.*

Negrul sărea înapoi, tot ghemuit.

— *Acu o văd. Uite-o că vine şi mă muşcă uite-cişa.*

— *Fugi şi tu.*

Atunci negrul, pe vine, sărea într-o parte.

— *Vine să-şi vadă iubita, fata stăpânului ei!*

— *Cum de nu l'*

Şi negrul cu toba marca ritmul cu o mutră supărată pe care o explică în felul lui :

— *Nu e binecuvântată. Toba. Toba nu e binecuvîn- tată.*

Schimbă melodia, dar dansul rămase acelaşi :

— *Toba.*

— *Negrul o bate repede.*

— *Toba.*

— *Pentru cocoş şi găină.*

— *Aşa de repede.*

— *Toba.*

— *Ieslei Domnului.*

Soldaţii se uitau de departe cu indiferenţă. Care mai mult, care mai puţin, toţi îi priveau pe negri cu neîncredere. S-ar putea prea bine ca acei negri mari, voinici, surâzători să aibă interese proprii şi altele decît cele ale armatei. Interese ? Nu se ştia, dar aşa cum aveau o altă limbă şi altfel de dansuri, puteau foarte bine să-şi aibă şi interesele lor tainice. Din fericire, nu erau mulţi negri, să tot fi fost douăzeci şi nu purtau niciodată arme. Frânghiile nu puteau fi considerate ca atare, frânghiile acelea pe care le purtau la brâu şi care se legănau în ritmul dansului.

Lope de Aguirre ieşi şi încredinţă scrisoarea preotului din Mărgărită. Apoi îl chemă pe Pedrarias, dar în locul lui veni Elvira, plîngînd. Şi după ea, pajul Antonico, cu ochii lui mari de uliu, înspăimîntat.

Aguirre, tulburat şi întărâtat, îi porunci Elvirei să se întoarcă înapoi şi-i spuse lui Pedrarias că au să vorbească mai tîrziu şi să nu iasă din casă. Asta i-o spuse lui şi nu sentinelelor, ceea ce însemna că, în ciuda celor întâmplate, nu era arestat. Lope de Aguirre îl trimise, cu preotul, şi pe pilotul Barbudo, unul cu faimă de laş, care nu era bun decît să vorbească şi să se laude şi care făcea mereu pe grozavul şi pe trufaşul.

— Păcat că trebuie să ne lipsim de tine, îi spuse Aguirre la plecare, că acum n-o să mai avem pe socoteala cui petrece şi râde.

Lope mai primi şi o a doua scrisoare din Burburata, de la primarul Châvez, care-i dădea de ştire că guvernatorul Collado, care se afla la Tocuyo, era foarte înspăimîntat şi că făcea pregătiri pentru a aduce o armată puternică din Nueva Granada, astfel încît să-l poată înfrânge la Barquisimeto.

Lope îl chemă pe Pedrarias şi de unde acesta se aştepta să-l omoare, se trezi că-i cere sfatul.

— Ce-aş face eu în locul dumitale, spuse Pedrarias, ar fi să urc spre Barqudsimeto şi să-l ocup înainte de-a sosi oamenii lui Collado.

— Asta-i şi părerea mea şi-mi pare bine.

Aguirre hotărî să plece cît mai repede, dar în noaptea dinaintea plecării se descotorosi de trei soldaţi care-l supărau de cîtva timp şi de care era sigur că vor încerca să dezerteze. Unul era andaluz, din Bujalance, şi se numea Benito Diaz. Era un ins ciudat şi extravagant

— cînd se culca se lega singur de picioare, pentru că, spunea el, în Lima, un soldat prieten de^al lui s-a sculat noaptea în somn şi, fără să se trezească, a dat cu spada într-unui care dormea alături. Avea ideea fixă că în stare de som- nambulism putea să facă acelaşi lucru şi nu vroia să riste. Ceilalţi doi suspecţi erau Cigarra şi Francisco Loro, amîndoi de pe insula Mărgărită, care se căDau că s-au înrolat sub flamurile lui. Lope de Aguirre în persoană îi chemă şi îi duse cu zăhărelul la colîba unde erau cei doi negri. Carolino şi Juan Primero îşi potoleau nerăbdarea cu jocuri copilăreşti, alergînd şi urmărindu-se unul pe altul, şi unul din ei cînta :

— *Dracu să te ia, dar să-i spui că nu...*

Cînd apăru Lope de Aguirre cu cei trei oameni dezarmaţi, Carolino spuse :

— Acolo înăuntru sînt ceilalţi, domnu, vreau să zic *escadra* gărzii cu arme, domnu.

— Făceţi-vă meseria, răspunse Lope, şi nu-i chemaţi.

Benito Diaz, care era maranion veteran, vru să fugă, dar Lope de Aguirre stătea pironit în uşă cu spada trasă.

— Haide, Benito, îi spuse, că acuma nu ne jucăm.

Negrii îi sugrumară pe cei trei soldaţi. După ce puseră şi cel de-al treilea cadavru lîngă celelalte, negrii începură să rîdă şi Lope îi întrebă de ce. Răspunse Carolino :

— Nu era nici un soldat acolo înăuntru, domnu general. Am spus asta pentru c-am văzut că erau trei şi noi doar doi, şi uneori se cam ştie ce se- ntîmplă, că unii sînt îndărătnici şi nu vor să se supună.

Lope de Aguirre porunci să se dea foc colibei ca să ardă cadavrele, dat fiind că acesta părea un sistem mai comod şi mai expeditiv decît acela de-a săpa gropi, lucru pe care toţi îl făceaţi în silă, chiar şi negrii. Aceştia primiră ordinul cu bucurie.

Oamenii guvernatorului Collado puseseră iscoade pe drumurile spre Barquisimeto, aproape de Valencia. Cînd văzură că Aguirre pornea cu trupele sale, între care figurau nouăzeci d)e cai rechiziţionaţi în Nueva Valencia, se întoarseră să dea de veste la Barquisimeto, şi în mai puţin de douăzeci şi patru de ore locuitorii fugiră cu

familiile lor, lăsînd prin case hrană îmbelşugată şi obiecte de valoare, fără să ia în seamă mustrările lui García de Paredes.

Trupele lui Aguirre întîrzdară mai mult de opt zile pînă să ajungă acolo , dar acea alarmă prinse bine, pentru că, mulţumită ei, trupele de ajutor care se concentraseră în Tocuyo se apropiara de Barquisimeto în marş forţat. Toţi — să fi fost vreo şaizeci de oameni — aveau cai, dar foarte puţini erau buni călăreţi. Aveau doar trei archebuze, dar una din ele fiind fără tigăiţă, aproape că nici nu se putea folosi. Cît despre lăncii, jumătate erau de bambus, cu vîrful de fier scos de la furcile ţărăneşti care se folosesc la vînturatul paielor. Cei mai mulţi nu purtau coifuri, pentru că n-aveau şi foloseau în», locul lor ceea ce poporul numea „coifuri burgunde". Erau nişte bonete făcute din postav în patru culori şi căptuşite cu bumbac şi resturi de lînă groasă, bune să te apere de-o ploaie de pietre într-o bătaie de copii, dar nu de-o lovitură de spadă, şi păreau mai mult lucruri de joacă de- cît de război.

Generalul Gutiérrez de la Peña, care era unul dintre şefii aceia militari foarte îndrăzneţi şi cam afemeiaţi în maniere — ceea ce produce în mod obişnuit, printr-o

ciudată aberaţie, multă simpatie în rândurile trupelor — se întoarse la Tocuyo de la Barquisimeto, unde se dusese să studieze terenul, şi-i spuse guvernatorului că, dacă nu obţineau mai multe forţe, tot ce s-ar putea face la Barquisimeto era să reţină şi să întîrzie puţin înaintarea lui Lope de Aguirre. García de Paredes nu se angaja nici el la mai

mult dacă nu i se dădeau întăriri

.Avu loc un incident nu lipsit de haz — şi anume că, pe cînd mica trupă care venea de la Tocuyo se afla la distanţă de o zi de Barquisimeto, se întîlni cu forţele lui Lope de Aguirre în mijlocul unei păduri pe care o traversau în direcţii opuse. Soldaţii mergeau în şir unul cîte unul, pentru că pădurea era deasă, iar arborii şi desişurile împiedicau orice mişcare.

Avangarda regaliştilor şi cea a lui Lope se întâlnirâ şi se oprirâ brusc, neştiind ce să facă — în acel loc era imposibilă orice manevră de luptă. Începură să dea înapoi fără a întoarce caii, lucru destul de greu şi pentru unii şi pentru alţii.

Oamenii regelui reuşiră să iasă numaidecît din pădure, dar în timpul manevrelor, anevoioase, cîţiva soldaţi îşi pierdură coifurile lor burgunde, iar alţii lăncile numite maure. Aguirre le strînse şi rămase să le vadă mai bine şi-şi bătu joc de ele.

Maranionii mergeau şi ei senini, fără arme de apărare şi cu archebuzele fără fitil. Se îndepărtară unii de alţii, şi Aguirre găsi pe-aproape cîteva colibe indiene lîngă nişte mine de aur care fuseseră părăsite cînd se aflase de venirea lui Lope. Dădură peste ceva provizii şi se bucurară, dar Aguirre ar fi preferat să dea peste negrii şi indienii care lucrau în mine, pentru că era sigur că i s-ar fi alăturat.

Se odihniră o zi în acele colibe şi cînd porniră să-şi continue drumul, se dezlănţui o furtună însoţită de o ploaie torenţială. Era atît de puternică, încît în pădure se formau lacuri, iar solul de frunze uscate şi ierburi se ridica, aşa cum mai văzuseră şi înainte pe malurile Amazoanelor. Cu toate astea îşi continuară drumul, şi cînd' cădea vreun trăsnet pe-aproape, Lope de Aguirre ridica glasul şi spunea :

— Oare Dumnezeu crede că, dacă ne trimite ploaie şi trăsnete, n-o să mergem în Peru să facem ceea ce trebuie să facem ? Se înşeală de-a binelea.

Apoi spunea că Dumnezeu era un prost ţintaş pentru că nu nimerea să-l omoare cu unul din trăsnetele acelea.

Iar ploaia, deşi torenţială, însemna prea puţin ca să-i oprească-n loc.

Cînd ajunseră la nişte povîrnişuri miloase, caii şi catîrii alunecau şi unii cădeau şi trebuiau să-i descarce ca să se poată ridica. Trebuiră să sape şi să facă un fel de trepte, în care să se poată fixa copitele cailor, şi aşa izbutiră în cele din urmă să urce.

Din cauza acelor întîrzieri, avangarda — care putuse să se caţăre mai bine — se îndepărtă atît de mult, că atunci cînd Lope de Aguirre şi restul coloanei ajunseră pe coamă, soldaţii nu se mai vedeau şi şeful începu să strige-n gura mare, gîndind că au dezertat. Cum călărea un cal sprinten, putu să-l ajungă pe Juan de Aguirre şi pe ceilalţi şi le zise :

— Zău că dacă nu schimbăm rînduiala, cred că n-o să putem ajunge în Peru, după dezordinea şi lipsa voastră de organizare. Atît îi spun căpitanului gărzii, că nu vreau să-l văd că iese din bătaia archebuzei mele.

Apoi îi obligă pe toţi să se întoarcă şi să rămînă la vedere.

În acea noapte făcură popas aproape de stînca cea alunecoasă. A doua zi reluară marşul cu mai multă rîn- duială, în aşa fel încît să nu se mai piardă din ochi. Reuşiră să treacă peste munţi cu bine şi coborîră spre cîmpurile verzi de la Barquisimeto, deşi se aflau încă departe de oraş. Locul acela se numea *Văile de las Damas*[1], nume pe care i-l puseseră primii descoperitori. Acolo dădură peste un rîu cu ape foarte limpezi şi proaspete, numit *Aracui,* care iese mai apoi la cîmpie printr-un defileu, şi soldaţii se opriră să se odihnească.

Oamenii lui Garcia de Paredes, care se retrăseseră lă- sînd iscoade, îl văzură pe Lope de Aguirre sosind în vale şi dădură de veste în oraş.

---

1 Valea Doamnelor.

Maranionii petrecură noaptea lîngă rîu. în acea noapte, Lope îşi adună căpitanii şi le spuse că, pe măsură ce se apropia de Barquisimeto avea presimţirea că unii dintre soldaţi aveau să treacă la duşman şi că lui îi erau de-ajuns o sută de oameni de încredere ca să ajungă în Peru. Le spuse că cel mai bine ar fi să-i omoare chiar în

noaptea aceea pe cei suspecţi şi pe bolnavi, care ar fi vreo şaizeci, pentru a intra în Barquisimeto siguri de ei şi puternici. Dar Lope nu îndrăznea să ia o hotărîre ca aceasta fără să stea la sfat cu ei

.Căpitanii îl făcură să-şi dea seama că dacă-i omora pe cei şaizeci, ceilalţi ar rămîne cu groaza-n suflet, şi aceasta ar fi un bun motiv pentru a-l părăsi, căci ei şi auziseră pe cineva spunînd că Lope de Aguirre era înţeles cu trupele regelui şi că avea să-şi omoare toţi soldaţii ca şi cum prin asta ar vrea să facă un serviciu duşmanilor, pentru a se prezenta la sfîrşit ca să-şi primească răsplata. Lope de Aguirre, înspăimîntat de acele cuvinte, hotărî să nu mai omoare pe nimeni, în afară de cazurile de trădare evidentă.

Între trupele lui Garcia de Paredes din Barquisimeto se afla un maranion foarte respectat în armata lui Lope de Aguirre, care izbutise să fugă pe cînd erau la Mărgărită. Acesta era Pedro Alonso de Galeas, fost prieten al lui Ursua. Iar acesta îl sfătui pe Garcia de Paredes să nu se lupte, ci să se ţină pe lîngă expediţia mara- nionilor, pentru a le da răgazul şi ocazia să dezerteze, lăsîndu-l pe Lope de Aguirre numai cu cîţiva zeloşi, care i-ar rămîne credincioşi pînă la capăt.

Galeas fugise din insula Mărgărită deoarece simţise că-l paşte o mare primejdie într-o zi cînd Aguirre îl întrebase cum stăteau cu tobele, iar Galeas îi spusese că două dintre ele n-aveau piele. Aguirre zisese :

—• Galeas, dacă n-ai grijă, zău c-o să le fac din pielea ta.

Nu mult după aceea, tocmai cînd se pregăteau să plece din insulă, cineva şoptise, trecînd pe lîngă Galeas : — Păzeşte-te că vor să te omoare. Şi atunci Galeas fugise.

Izbutise să ajungă cu bine la Burburata, iar de acolo, în fugă, pînă la trupele din Tocuyo.

La început, Garcia de Paredes bănuia că Galeas ar putea fi un spion de-al lui Aguirre, dar după cîteva zile căpătă încredere în el. Şi înţelese în cele din urmă că sfaturile acestea puteau să-i fie de mare folos. Galeas insistă mult asupra faptului că cei care erau cu Aguirre doreau să dezerteze şi că şeful nu mai avea ca soldaţi fideli decît vreo 35—40 de maranioni, prea compromişi prin crimele lor. Ceilalţi ar trece în tabăra regelui, cu arme şi steaguri cu tot, dacă ar avea ocazia.

Garcia de Paredes, care nu avea o fire războinică şi era om cu judecată, urmă întocmai acele sfaturi. Se aflau la Barquisimeto, dar, cînd se apropiară trupele lui

Aguirre, părăsiră aşezarea şi-şi aşezară tabăra la depărtare de-o leghe.

Între timp, Pedrarias, cînd se trezea dimineaţa, se minuna de fiecare dată că mai era încă în viaţă. O dată, Lope îi spusese cu o nuanţă mai mult de mîhnire decît de ameninţare :

— Dacă lucrurile se înrăutăţesc, ceea ce nu cred, gîndeşte-te bine la ce vei face, deoarece poţi nenoroci o fiinţă care n-are nici o vină.

Pedrarias nu înţelegea, dar nu îndrăzni să-l întrebe, bănuind că, poate, era vorba de Elvira, şi în acest caz lucrul era extrem de delicat pentru amîndoi. Din acea clipă Pedrarias înţelese că persoana lui era în siguranţă şi o privea pe fată cu mai multă duioşie, iar pe tată cu mai mult respect decît înainte. După întîlnirea din pădure, unde nu se ivise prilejul să pună mina pe arme, oamenii regelui se retraseră spre marginea ei, şi acolo García de Paredes îl aşteptă cu cei şaizeci de oameni ai săi pe Aguirre, într-o ambuscadă, dar cerul, care fusese pînă atunci înnorat, se înseninâ şi apăru o lună foarte strălucitoare.

Ştiind că era inutil să încerce a-i lua prin surprindere, puţinii soldaţi ai lui García de Paredes se retraseră fără să atace.

Gutiérrez de la Peña se găsea tot la Tocuyo, încercând să mai recruteze ceva oameni.

Oamenii regelui intraseră în Barquisimeto, urmîndu-l pe García de Paredes, care era un bărbat înalt de statură — ca şi

faimosul său părinte — priceput în ale războiului, ca şi în ale păcii. Neavînd decît trei sau patru archebuze, nu puteau rămîne în sat la bunul plac al trupelor lui Aguirre, astfel că plecară şi poposiră la o depărtare de-o leghe, cu oameni de veghe şi sentinele

„Plecînd, lăsară în toate casele aşezării înscrisuri de iertăciune semnate de preşedintele instanţei din Santo Domingo şi de guvernatorul Collado, în care se spunea : „Don Filip al II-lea, către voi, magistrat Alonso Ber- náldez şi guvernator don Pablo Collado, deoarece auzim că mulţi dintre soldaţii tiranului Lope de Aguirre sînt ţinuţi cu forţa şi fără voia lor, prin prezenta vă împuternicim ca în regalul nostru nume să puteţi ierta şi să iertaţi în general pe toţi oamenii şi soldaţii care ar trece în slujba noastră, oricare ar fi delictele, trădările, răscoalele, tiraniile şi omorurile, cît şi alte rele comise în

timpul cît s-au aflat sub numitul Lope de Aguirre. Santo Domingo, 6 octombrie din 1561."

După cîteva zile veni iar, de la Tocuyo, generalul Gutiérrez de la Peña cu douăzeci şi cinci de oameni, două archebuze şi alte scrisori de iertăciune.

Mai aducea şi un răvaş de-a lui Collado către Lope de Aguirre, în care şeful maranionilor era poftit să treacă în serviciul regelui, făgăduindu-i că, pentru toate cele întîmplate pînă atunci, guvernatorul n-avea să-i facă nici un rău. Ba îl va trimite chiar la picioarele milostivei sale maiestăţi, cu care prilej l-ar recomanda, şi i-ar fi bună mărturie care să adeverească ceea ce promitea în regescul său nume, lui şi soldaţilor săi. Adăuga că dacă, trecînd peste toate astea, ar prefera să stăruie în gîndurile sale blestemate, îl ruga ca, pentru a scuti moartea atîtora care erau ameninţaţi în ciocniri şi bătălii, să se întâlnească numai cu el şi să lupte ei doi singuri şi cu arme egale, iar cîmpul de luptă să rămînă al aceluia care ar învinge.

După ce scrise toate acestea, Collado se îmbolnăvi de frică, gîndindu-se că Aguirre i-ar putea primi provocarea.

Lope răspunse chiar în ziua cînd intrară în sat prin următoarea scrisoare, pe care, ca de obicei, o scrise Pedrarias :

„Prea înălţate domn : Am primit scrisoarea de la dumneavoastră şi vă mulţumesc pentru făgăduielile şi iertările pe care le cuprinde, deşi eu, atât acum, cît şi *în articulo mortis* şi după moarte, cît şi în orice altă împrejurare, urăsc o asemenea iertare din partea regelui şi chiar dumneavoastră îmi sînteţi nesuferit, cu atât mai mult iertările acestea, care nu vor provoca prima furtună. Dacă aceasta ar fi o neînţelegere personală între dumneavoastră şi mine sau dintr-un serviciu pe care eu vi l-aş fi făcut dumneavoastră, îmi pare că ne-am putea întâlni şi cădea iar de acord, dar nu despre asta e vorba, căci e o copilărie şi eu nu sînt omul care să dea înapoi cînd a început ceva cu atâta dreptate, mai ales fiind muritor cum sînt şi ştiind ce mă aşteaptă în privinţa asta.

Spuneţi că v-aţi da o mie de vieţi în slujba regelui. Păstraţi-o bine pe aceea pe care-o aveţi, căci dac-o pierdeţi, regele n-o să se întristeze şi nici n-o să v-o dea înapoi. E bine să-ţi faci datoria faţă de lume şi de ase-

XVII

meni e nevoie să ai grijă de sănătate. Dumneavoastră aveţi multă dreptate să-l slujiţi pe rege, deoarece, cu preţul sângelui atîtor nobili şi fără nici o trudă, trăiţi din sudoarea sărmanilor. Din aceasta şi din lucruri asemănătoare pe care le făptuieşte regele i se face lui Dumnezeu un mare rău. Cînd veniţi dumneavoastră cu două nominative să faceţi legi oamenilor de bine, este ceva de rîs. Să nu-mi vorbiţi de iertare, că eu ştiu mai bine decît dumneavoastră ce se poate ierta şi ce nu. Căci regele, după nouă ani, l-a spînzurat pe bunul Martin de Robles şi pe curajosul Tomás Vázquez şi pe Antonio Díaz, conchistador, şi pe Piedrahita, şi toţi cu iertările şi înscrisurile atîrnate de gît. I-a spînzurat. Blestemaţi să fie toţi oamenii mici sau mari, deoarece consimt să vină şi să hotărască un avocat, unde au lucrat ei şi ar trebui omorîţi cu toţii, căci sînt cauza atîtor rele. Dumneavoastră să veniţi să staţi de vorbă cu noi un ceas, că veţi fi în siguranţă, mai mult decît unul dintr-ai noştri care ar veni la dumneavoastră, iar asta să se facă repede, pentru că jur pe Dumnezeu că n-am să las pe pămîntul âsta pe nimeni în viaţă şi să nu credeţi că mă înspăimîntaţi cu serviciul pe care spuneţi c-o să i-l faceţi regelui. Cel mai nevîrstnic dintre noi, şi care are optsprezece ani, l-a slujit mai mult decît dumneavoastră. Şi cu atît mai mult noi, ceilalţi, care sîntem ciungi şi şchiopi de mult ce l-am slujit, şi de vreme ce dumneavoastră aţi deschis ostilităţile, strîngeţi bine pumnii, c-o să vă dăm de furcă, pentru că sîntem oameni care nu ţinem prea mult la viaţă.

Din acest sat astăzi miercuri, la prînz, vă sărută mîinile slujitorul dumneavoastră *Lope de Aguirre."*

Lope se înfurie aflînd satul Barquisimeto pustiu şi trimise prin indieni mai multe scrisori fugarilor, bănuind mai mult sau mai puţin cam pe unde se găseau. În toate acele scrisori spunea acelaşi lucru : că n-o să facă nici un rău nimănui dacă se întorceau în sat cu hrană pentru trupe, dar dacă nu se întorceau, va da foc caselor şi va rade aşezarea de pe faţa pămîntului.

Indienii fură prinşi de către cei din tabăra regelui, şi scrisorile lui Lope le dădură mult curaj, văzîndu-l fără ajutoarele pe care se aştepta să le găsească.

Lope, mirat că duşmanul nu ataca, ba chiar dimpotrivă, părea să evite orice întîlnire, ieşi cu forţele

lui la cîmp deschis în ordine de bătaie. Văzînd că se apropiau niște patrule călare cu Gutiérrez de la Peña, dădu ordin ca archebuzierii să încarce fiecare două gloanțe înrămate, adică legate printr-o sîrmă și, cu stindardele de luptă desfășurate, se întoarseră iar în sat, grozăvin- du-se că sînt stăpîni și că nu le pasă de nimic.

Încă nu ajunseră să intre toți oamenii lui Lope de Aguirre în Barquisimeto cînd García de Paredes, cu o mică trupă de opt călăreți, căzu asupra ariergărzii și reuși să captureze de la indienii catîrgii patru animale încărcate cu ceva îmbrăcăminte, praf de pușcă și alte muniții care constituirá un ajutor prețios pentru soldații regelui.

Lope de Aguirre se instală în casa cea mai izolată din partea de sus a satului, pentru că deși era la șes, se întâlneau unele porțiuni mai ridicate decît altele. Casa era înconjurată cu ziduri duble crenelate și pe timp de pace locuia în ea un bătrîn căpitan numit Damián del Barrio. Lope puse să fie închiși în acea mică fortăreață soldații care nu-i prea păreau de încredere, iar din cei mai siguri alcătui gărzile și sentinelele. Pedrarias era tot liber și dacă maranionii înțelegeau toleranța lui Aguirre în felul lor, negrii îl priveau mirați pe acel om, care părea mai tare decît însuși comandantul.

Lope îi adună pe toți cei care nu erau de serviciu și le spuse :

—■ Am aflat, domnilor, că ați găsit scrisorile guvernatorului prin care vi se promite iertare pentru fărădelegile pe care le-ați făcut pînă acum, și ca om cu experiență în treburi de-astea și care am trecut înainte prin împrejurări asemănătoare, vreau să vă deschid ochii asupra capcanei ce vi s-a întins și să vă spun să nu vă încredeți în guvernatori și nici în președinți de instanțe, nici în hîrtiile și iscăliturile lor, căci dacă v-aduceți aminte de violențele făptuite, omoruri, furturi, distrugeri de așe- zări, puteți fi siguri că de pe urma lor v-ați ales cu o faimă atît de cruntă și de ticăloasă că nici în Spania, nici în Indii, nici în vreo altă parte n-a făcut nimeni tîlhării mai mari și c-au să rămînă de pomină cît timp o străluci soarele, iar peste trei sau patru secole vor fi oameni care vor vorbi și scrie despre ele.

Lope spunea toate acestea cu un ton hotărît și cu o anumită și firească bucurie ascunsă. Și adăugă :

XVII

— Pentru toate astea vă asigur, maranioni, că însuşi regele, dacă ar vrea să vă ierte, n-ar putea s-o facă, şi cu atît mai puţin un avocat chiţibuşar ca Pedro Collado. Chiar s-o vrea ei, zic, vor rămîne întotdeauna rudele şi prietenii celor pe care i-aţi omorît şi ei au să vă urmărească zi şi noapte şi au să încerce să vă ia viaţa, din care pricină veţi trăi în ruşine şi insultaţi, că n-o să existe gospodar, cioban sau om paşnic care să nu vă ocărască şi umilească numindu-vă trădători şi asasini şi pînă şi cel mai bicisnic o să-ndrăznească să ridice mîna împotriva voastră. într-un fel sau altul, pînă la urmă o să sfîrşiţi rău. Iar dacă nu, la ce le-a folosit iertarea semnată de mîna regelui lui Piedrahita, lui Tomás Vázquez sau al'tor căpitani ? După ce l-au slujit o viaţă întreagă, pentru două zile de răzvrătire a venit un magistrat nevrednic şi le-a tăiat capul. Dacă asta s-a-ntîmplat cu ei, ce ni s-ar întîmpla nouă, care am comis mai multe omoruri şi prăpăduri într-o zi decît toţi cei ce s-au ridicat în Indiile astea împotriva regelui ? Luaţi seama, fraţilor, fiecare să-şi poarte de grijă şi să nu credeţi cu uşurinţă primul lucru care vi se spune, deoarece vă veţi căi curînd şi va fi prea tîrziu. Cum am spus şi în alte rînduri, nicăieri nu puteţi fi mai în siguranţă decît în tovărăşia mea, căci alături de mine veţi trăi în cinste şi mai liniştiţi decît dacă v-aţi încrede în hîrtiile astea ale guvernatorului, că toate sînt fructe amare pentru noi şi pilule aurite, că sub învelişul ăsta vor să înghiţim veninul şi otrava pe care le conţin. Să ne gîndim, fraţilor, că dacă acum suferim de foame şi tragem din greu, mai departe ne aşteaptă odihna şi îndestularea, şi o dată cu izbînda, belşug în toate privinţele şi tihnă şi onoare. Să căutăm să facem ceea ce trebuie să facem şi să ne vindem scump pielea, că istoria o scrie cel care cîştigă, şi vă va încununa frunţile cu lauri şi morala o face stăpînul şi nu învinsul, şi vom fi stăpîni, şi nu numai că vă vor fi uitate nelegiuirile voastre, dar veţi fi preamăriţi pentru ele, şi eu însumi, aşa cum mă vedeţi, voi fi proslăvit şi lăudat pentru fiecare şi pentru toate crimele mele.

După ce vorbi astfel, văzînd Lope de Aguirre că pe de-o parte casele ar putea să le stîrnjenească supravegherea, iar pe de alta dorind să-i pedepsească pe locuitori fiindcă fugiseră lăsîndu-i fără o coajă de pîine, dădu ordin să fie arse şi puseră foc la toate, chiar şi bisericii.

Totuşi, se gîndiră să scoată mai întîi cîteva icoane, printre care şi una cu Cristos, ca să nu fie arse. Cel care-l salvă pe Cristos era un maranion numit Francisco de Guevara, care ieşi în braţe cu icoana, destul de grea, şi pîrlindu-se şi el pe ici pe colo, şi văzîndu-l, pe Lope de Aguirre îl cuprinse risul şi spuse că-şi cîştiga un loc în rai cu iadul aprins la şezut.

Tabăra fu luminată toată noaptea de reflexele incendiului iar din sat nu mai rămaseră decît nişte ruine, în afara fortăreţei lui Lope de Aguirre care avea acum o vedere largă în toate direcţiile.

Nu se mai întîmplă nimic nou, dar cînd să se crape de ziuă, Garcia de Paredes, cu cîţiva prieteni de-ai săi, călare, şi cinci archebuze, ce reprezentau toate armele de foc pe care le putuseră strînge se apropiară de fortul lui Aguirre şi traseră.

Lope de Aguirre puse patruzeci de archebuzieri să iasă înainte de-a se lumina de-a binelea de ziuă, să înconjoare tabăra şi să-i încercuiască pe cei ce jefuiau, dar după ce-o făcură şi pe asta, traseră în aşa fel că gloanţele trecură pe deasupra capetelor călăreţilor regelui. Lope de Aguirre începu să strige :

— Maranioni ! trageţi în nori sau unde naiba trageţi ? Şi archebuzierii se întoarseră la fort nevătămaţi, iar oamenii regelui se retraseră fără pierderi.

între timp mai sosise în tabăra regelui şi căpitanul Pedro Bravo, cu întăriri însemnate. La început, locuitorii din Merida — de unde venea Bravo — dat fiind că ţineau de alt guvernator, vroiau ca acesta să se ducă direct şi ou stindarde proprii la Barquisimeto, dar Bravo preferă să vină la guvernator şi să se pună sub ordinele lui. Acesta îl făcu locotenent-general şi-i făgădui favoruri şi onoruri. Soldaţii lui Bravo îi cerură, ca o favoare, să li se potcovească toţi caii, şi Collado i-a potcovit pe toţi pe cheltuiala sa. Erau şaizeci şi serviciile acelea costau bani grei pe-atunci în Indii.

După ce făcură şi asta, cei şaizeci de oameni porniră la drum pe timp de noapte, cum se obişnuieşte pe mele- gurile acelea, şi guvernatorul îşi luă inima-n dinţi şi merse cu ei, lucru pe care se ferise să-l facă cu micile expediţii anterioare. Nu uita, totuşi, că ţinînd seama chiar şi de noile întăriri, trupele sale erau inferioare celor ale lui Aguirre.

XVII

Se pare că, pe măsură ce se apropiau de Barquisimeto, guvernatorul Collado se simţea tot mai rău şi încerca să găsească vreun pretext ca să părăsească expediţia, dar cînd îi dete a înţelege aşa ceva lui Bravo, acesta-i spuse c-ar trebui să se întoarcă singur la Tocuyo, deoarece nu putea să-i dea nici un fel de escortă, căci era nevoie de fiecare soldat. Collado nu spuse nimic şi merse în continuare cu trupele. Soldaţii murmurau împotriva lui.

Sosirea căpitanului Bravo în tabăra lui Gutiérrez de la Peña insuflă tuturora o mare încredere. Spuse că în urma lui, la o distanţă de o jumătate de zi, veneau încă două sute de oameni şi că în Mérida rămăsese un magistrat al instanţei din Santa Fe cu cinci sute de oameni călări şi bine înarmaţi, ca rezervă pentru cazul în care ei ar trebui să se retragă. Din toate aceste motive, războiul era ca şi cîştigat, nemaifiind la mijloc decît chestie de zile.

Deşi toate astea nu erau decît minciuni, zvonul se întinse prin tabără şi în timpul nopţii, un negru din serviciul lui Garcia de Paredes, care era prieten şi rudă de departe cu Carolino, trecu în tabăra lui Lope de Aguirre şi spuse că sosise o întărire de două sute de oameni, că numărul celor din tabăra regelui se ridica la trei sute cincizeci şi că mai erau încă cinci sute, foarte bine înarmaţi, în ariergardă. Soldaţii lui Aguirre, care-l auziră, se socotiră ca şi pierduţi şi-i puteai vedea pe cîte unii prin colţuri citind şi răscitind scrisorile cu iertarea regelui.

În acea noapte, şi în ciuda precauţiilor, doi maranioni, numiţi Juan Rangel şi Francisco Guerrero, care erau de gardă, trecură la inamic cu arme cu tot. în tabăra regelui fură primiţi cu bucurie, şi fugarii spuseră că mai erau mulţi alţii care aşteptau asemenea prilej, mai cu seamă un grup de zece sau doisprezece, împreună cu ofiţerii Juan Jerónimo Espinóla şi Hernando Centeno.

Văzînd că se împlineau profeţiile lui Galeas, García de Paredes şi ai săi hotărîră să aştepte şi să se apropie de fort fără să atace, menţinînd contactul cel mai strîns cu putinţă. în care scop, chiar în aceeaşi zi, a patra de la sosirea lui Lope de Aguirre la Barquisimeto, Garcia de Paredes şi căpitanul Bravo se apropiară cu

patruzeci de soldaţi, printre aceştia aflîndu-se şi maranionii care dezertaseră, şi le strigară celor din fort :

— Treceţi la noi, căci ne-au sosit întăriri din Tocuyo, că dacă rămîneţi pe picior de război, o să pieriţi cu toţii. Ridicaţi-vă şi salvaţi-vă vieţile acum cît mai e timp, căci dacă încep ostilităţile nu va mai fi iertare pentru nimeni.

Cei din fort îi auzeau, se uitau unii la alţii şi tăceau.

Văzură oamenii regelui că la pîrîul din apropiere, cam la o jumătate de leghe, se găseau cîţiva indieni, femei şi bărbaţi, din serviciul fortului, care spălau nişte rufe, gi se duseră şi-i luară pe toţi în tabără şi asta în văzul lui Lope de Aguirre şi fără ca trupele maranionilor să-i împiedice cu ceva.

În ariergarda taberei regelui situaţia era foarte diferită de cea care-o descrisese căpitanul Bravo. De pildă, guvernatorul din Caracas, don Juan Rodríguez Sucrez, porni cu aproape toţi soldaţii din oraş, dar în tabără primi vestea că i se interzicea sub pedeapsă cu moartea să lase oraşul descoperit, vrînd însă să ajungă cît mai repede şi cu orice preţ la întîlnirea cu Lope de Aguirre, hotărî să lase să se întoarcă majoritatea oamenilor în oraş, iar el îşi continuă drumul doar cu cinci călăreţi, înarmaţi pînă-n dinţi.

Merseră mai departe, dar pieriră a doua zi de mîna indienilor, astfel că nu se mai ştiu nimic de ei.

Lope de Aguirre, aflînd de fuga celor două sentinele, păru apucat de nebunie şi le spuse celorlalţi :

— Jur pe numele Domnului Dumnezeului meu cel adorat, c-o să vă omor pe toţi dacă n-o să-mi îndepliniţi ordinele ! Aveţi grijă că vă cunosc toate tîlhăriile şi ştiu că vreţi să vă salvaţi viaţa cu preţul sîngelui meu ; luaţi seama că pînă şi pietrele din Peru sînt mînjite de sîngele căpitanilor pe care i-aţi hăcuit şi jur că dacă-mi găsesc alţi oameni n-o să mai fie nevoie să mai mergeţi cu mine chiar dac-aţi vrea voi singuri, pentru că sînteţi răi, lacomi, ambiţioşi, cîrcotaşi şi vicleni. Să mai umblaţi voi aţîţînd la răzmeriţă, că primul lucru pe care va trebui să-l fac va fi să vă omor pe toţi, şi sînt gata să mă duc la judecătorii din Santo Domingo ca să mă judece şi pe mine, dar şi pe voi. Aţi uitat oare c-aţi omorî t oameni de-ai legii, preoţi, călugări, bărbaţi şi femei, şi că aţi

XVII

jefuit vistieria regelui şi că fără mine nu v-ar mai sta capul pe umeri nici douăzeci şi patru de ore ?-...Ve- niţi în Peru, că va fi al nostru, aşa cum a fost Spania a goţilor, că Dumnezeu a făcut pămîntul pentru cel care are mai multă putere. Deşi eu nu sper să mă văd vre- odată în cer, şi nici prea mare chef n-am de-asemenea lucru, pentru că e plin de oameni ticăloşi, ba încă şi mai ticăloşi decît voi.

Porunci apoi să se pună iscoade şi sentinele noi în diverse locuri şi începu să facă planuri de atac.

Dar nu pricepea nimic văzînd că, în ciuda presupuselor lor forţe armate, soldaţii regelui nu atacau niciodată. S.e apropiau, aveau îndrăzneala să le vorbească maranionilor şi aceştia păreau tot mai puţin preocupaţi de primejdia prin care treceau. Hotărî în sfîrşit ca şaizeci din oamenii săi siguri, comandaţi de Roberto de Zozaya, să plece pe timp de noapte şi să pătrundă în tabăra lui Gutiérrez de la Peña, cu promisiunea ca Lope să le vină în ajutor în zorii zilei.

Zozaya plecă după miezul nopţii, dar fără să poată da de inamic ; se pare însă că fuseseră văzuţi de trupa, puţin numeroasă, a căpitanului Romero de la Villa Rica, ce venea şi el în ajutorul oamenilor regelui. Alţii spuneau că nu căpitanul Romero i-a zărit pe soldaţii lui Zozaya, ci că întîlnise nişte iepe sălbatice, care veniseră după mirosul armăsarilor şi că învălmăşeala aceea, ca şi nervii, peste măsură de încordaţi din cauza stării de alarmă, i-au făcut să-şi închipuie lucruri care nu existau de fapt. Dintr-un motiv sau din altul, au ajuns în tabăra regelui la timp.

Curios e că Zozaya nu dădu peste inamic şi înce- puse să se retragă fără să fi stabilit vreun contact, cînd văzu că o importantă trupă de cavalerie, de peste o sută cincizeci de călăreţi, comandaţi de Garcia de Paredes, se îndreaptă spre el. Deşi aceştia nu aveau decît şapte archebuze — socotindu-le şi pe cele două ale sentinelelor — numărul mare al călăreţilor era impresionant.

Zozaya se mai retrase puţin şi izbuti să se ascundă în dosul unei rîpi, pe unde caii duşmanului nu puteau trece. Cum puţin mai tîrziu se ivirâ zorile, Lope sosi cu întăririle promise, lăsînd în plus şi cincizeci de archebuzieri ascunşi şi în aşteptare.

Lope de Aguirre venea cu stindardele în vînt şi cu mare pompă.

Cum ajunse, porunci ca o parte din archebuze să tragă, dar jumătate din oameni traseră prea scurt, iar cealaltă jumătate, după cîte se părea, mult prea înalt. Oamenii lui Garcia de Paredes trăgeau din cînd în cînd cîte-un foc, dar fără a începe o bătălie făţişă. Puţinele lor focuri îşi atinseră ţinta, pentru că unul omorî iapa pe care o călărea Lope, iar al doilea răni doi soldaţi.

Oamenii regelui dădeau semne c-ar avea de gînd să se retragă, şi Lope de Aguirre vru să-i urmărească.

Unul dintre căpitanii maranioni, Diego Tirado, porni înainte călare, şi cînd crezu că poate face asta fără grijă, strigă „trăiască regele" şi se alătură trupelor lui Garcia de Paredes, care-l primiră deosebit de bine. Le spuse, în primul rînd, să se ferească de ambuscada pe care le-o pregătise cei cincizeci de archebuzieri ai lui Lope, şi-apoi să aştepte fără să atace, dînd şi altora prilejul să dezerteze.

Maranionii nu-şi credeau ochilor, deoarece Tirado era unul dintre oamenii cei mai credincioşi lui Lope de Aguirre, iar acesta, pentru a ascunde adevărul, spunea soldaţilor că-l trimisese cu o scrisoare către guvernator.

Cam în acelaşi timp vru să fugă şi alt ofiţer, numit Francisco Caballero, dar calul i se opri la jumătatea drumului şi, cu toate loviturile de pinteni ale călăreţului, nu vru să facă nici un pas mai mult. Atunci îl ajunseră din urmă cei din avangarda maranionilor şi Caballero trebui să se prefacă şi să se întoarcă înapoi cu ei. Se pare că încercarea aceasta trecu neobservată de majoritatea soldaţilor, deşi cîţiva înţeleseră cum stau lucrurile.

Un soldat dintre cei care fugiseră cu Munguia, pe eare-l chema Ledesma şi era în tabăra regelui, se apropie atît de mult de maranioni, că aceştia ar fi putut pune mîna pe el. Îi sfătui să se predea, că nu li se va întîmpla nimic, şi cînd Lope de Aguirre îşi dădu seama şi sosi acolo cu oamenii lui, Ledesma, care avea un cal iute, se îndepărtă în galop. Lope de Aguirre porunci oamenilor să deschidă focul, dar maranionii păreau să tragă tot aşa de prost ca întotdeauna.

Atunci Tirado spuse de departe :

-— Lope de Aguirre, or să te lase singur maranionii tăi, că toţi vor să treacă dincolo ca şi mine.

XVII

Aguirre începea să se simtă tulburat şi le spuse celor din preajma sa.

— Duceţi-vă dacă vreţi, dar lăsaţi-mi caii şi arche-buzele, deoarece cu indienii şi cu negrii din serviciul meu o să pot face mai mult decît maiestatea-sa, cu voia sau fără voia Domnului. Cum e cu putinţă, adăugă întărâtat, ca nişte văcari cu cojoace de oaie şi scuturi de piele să mă poată înfrunta şi ca voi, cu archebuze, să nu doborâţi nici unul ?

Văzînd că oamenii regelui se retrag, se retrase şi Lope, şi se aflau aproape de fortăreţă cînd unul dintre maranioni, prieten bun cu Lope, care se numea Gaspar Diaz, văzîndu-l înainte pe Francisco Caballero că avusese de gând să fugă în tabăra regelui şi nu reuşise, se repezi la el cu lancea, dar Caballero se trase într-o parte şi nu-l putu răni. Atunci Diaz se întoarse iar şi aruncă în el un pumnal ascuţit pe care-l purta tot timpul asuprâ-i, prinzîndu-i organele genitale de şaua calului. La strigătele lui Caballero apărură doi negri ou intenţiile ştiute, dar
Lope de Aguirre îi cpri şi spuse că rănitul trebuie îngrijit. Lucru care-i umplu de mirare pe oamenii din apropierea lui Aguirre, iar unii socotiră chiar că faptul acesta era semn rău pentru el.

Cele două armate se retraseră, lăsînd însă sentinele şi soldaţi care să facă incursiuni pe teritoriul inamic.

în fortăreaţă, Lope de Aguirre începu iarăşi cu ameninţările. Hotărî să-i ucidă prin sugrumare pe toţi cei bolnavi şi incapabili să lupte, vreo cincizeci la număr, dar Zozaya şi alţii îl împiedicară, explieîndu-i că printre aceştia se află mulţi care-l urmau din tot sufletul şi c-ar fi fost nedrept să li se pregătească un asemenea sfîrşit.

— Dacă Tirado, care părea atît de credincios şi de leal, a trădat, alţii care vă inspiră bănuieli au, dimpotrivă, o inimă fidelă şi leală.

Cu vorbele acestea, Zozaya stăvili furia şefului său. Dar Lope de Aguirre porunci să fie dezarmaţi toţi cei care i se păreau suspecţi şi dădu ordine gărzii ca la cea mai mică încercare pe eare-ar face-o să iasă din fortă-reaţă sau să se apropie de duşman să-i omoare.

Apoi socoti că, pentru a ajunge în Peru, cel mai bine ar fi să se întoarcă spre malul mării şi să apuce pe alt drum, şi începu să facă pregătiri în acest scop.

Oamenii regelui îşi dădeau seama de nedumerirea şi îndoielile lui Lope de Aguirre şi i le alimentau, arătîn- du-se cînd într-o parte cînd în cealaltă, împiedicîndu-l să-şi trimită oamenii după hrană şi făcîndu-i, pînă la urmă, viaţa imposibilă.

În fort, oamenii începură să-şi omoare caii şi să-i mănînce.

Lope de Aguirre fu înştiinţat că alte sentinele şi un soldat cercetaş se alăturaseră trupelor regelui şi nu se mai întoarseră la Barquisimeto. Aflînd aceasta, Lope îşi scoase pumnalul, şi-l puse în piept şi începu să strige cu glas tare :

—■ Cu pumnalul ăsta să-mi scoateţi inima din piept dacă de-acum încolo am să mai fac să curgă sîngele vreunui soldat şi n-am să mă port cu ei ca şi cu mine însumi şi pe Dumnezeul meu că o să mă ţin de cuvânt şi n-o să fac de aici înainte nimic altceva decît ce-mi veţi porunci voi ! Sau vom ciştiga sau vom pieri cu toţii. Dacă pînă acum s-au săvîrşit cîteva omoruri, înţelegeţi că le-am săvîrşit pentru binele taberei. Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu lăsaţi să fim învinşi de oamenii ăştia care nu mănîncă decît *cazabe* şi *arepas* (acesta este numele unei pâini mizerabile pe care indienii din Venezuela o mîncau şi cu care se obişnuiseră şi spaniolii cîrjd n-aveau altceva) şi dacă vă gîndiţi să treceţi de partea regelui, faceţi asta în Peru, că prefer să mor în acel glorios ţinut unde oasele mele se vor bucura de linişte şi odihnă după atîta osteneală şi chin.

În acea noapte, Lope de Aguirre dădu peste Pedrarias, care se pregătea să fugă, însoţit de data aceasta şi de trei negri.

— Încotro ? îi întrebă.

Ceilalţi nu răspunseră, iar Pedrarias, foarte palid, spuse într-un tîrziu, cu un accent de disperare calmă :

— Nu vezi, Aguirre ? Nu-i destul de limpede că ne ducem în tabăra duşmană ?

— Ba e chiar prea limpede. Atît de limpede că chiar de-aş vrea să mă fac că n-am văzut şi tot n-aş putea !

XVII

Bemba mărturisi, plin de candoare, că mergînd cu Pedrarias se credea în siguranţă, deoarece şeful se arătase întotdeauna atît de îngăduitor şi de prietenos faţă de el. Lope de Aguirre aprobă :

— Adevărat grăieşti, negrule, fiu de lele cemi eşti, pocitanie !

Şi adăugă, adresîndu-i-se lui Pedrarias :

— Care e părerea ta ? Crezi c-ar trebui să vă omor ?

Pedrarias supraveghea mâinile comandantului şi tăcea.

Lope, ridicând şi mai mult glasul, repetă întrebarea şi Pedrarias răspunse :

—■ Ar fi înţelept să mă omori, dar fă-mi o favoare.

— Ce fel de favoare ?

— Omoară-mă cu un foc de archebuză ca pe un cavaler.

— Te socoţi aşadar sfîrşit şi pierdut ?

— Îmi mai rămîne o singură speranţă.

— Şi pe ce te bazezi de mai poţi spera încă ?

— Pe lipsa dumiiale de judecată. Pe ceea ce lumea numeşte nebunia dumitale.

— Aha, acuma văd. Crezi că-i o nebunie să te iert şi că nebunul de Aguirre ar putea să se lase condus încă o dată de nebunie ? Tot ce-i posibil, dar ţie îţi pasă atît de puţin de viaţă că n-aş realiza mare lucru luîndu-ţio.

—■ Eu, bolmăjea negrul Bemba tremurînd, vezi că am rude în tabăra regelui.

Lope continuă să i se adreseze lui Pedrarias, neluîndu-l în seamă pe negru.

— Nu-i nevoie să fugi, Pedrarias, ca să-ţi salvezi viaţa, că eu, înainte de-a muri, am de gînd să mărturisesc care sînt oamenii ce-au rămas fideli regelui Castiliei şi care nu, şi ceilalţi să nu-şi facă iluzii că după ce-au omorît guvernatori, călugări şi femei pot să-şi salveze pielea doar trecînd dintr-o tabără în cealaltă ca nişte copii oare se joacă de-a uliii şi porumbeii.

Deşi Lope coborîse vocea cînd spusese *înainte de-a muri*, cei cîţiva, puţini la număr, care-l auziseră, se considerară pierduţi.

—■ Lope, prietene, spuse Pedrarias cu sinceritate, chiar dacă o să mă omori, eu voi crede şi cred că eşti unul dintre puţinii oameni dintr-o bucată pe care i-am cunoscut în viaţa mea.

— Eram, Pedrarias. Eram, dar în tabăra asta nu mai există oameni, ci rămîn doar năluci ale morţii. Oare nu-i nimeni care să mi-o anunţe pe-a mea aşa cum a fost vestită cea a lui Ursua ? Nu se găseşte vreun metis blestemat care să spună să mă ierte Dumnezeu ? Mai bine nu, pentru că mie nu-mi trebuie şi nici nu vreau iertarea asta. De altfel, repetă după o pauză, nu-i nevoie să treci dincolo, că eu o să spun cine a fost şi cine e fiecare.

Şi izbucni în rîs. Apoi continuă :

—- N.u rid de tine. Rîd de mine însumi, amintindu-mi de dona Aldonza, guvernatoarea de pe insula Mărgăritâ. Pe cînd stăteam de vorbă cu ea am început să înţeleg ce ne aşteaptă pe toţi, şi nu spun pe mine, pentru că soarta mea contează numai pentru o singură persoană care este aici în casă.

Pedrarias se gîndi că se referă la Elvirica.

Pedrarias se mai îndoia încă, dar văzu repede, pe figura lui Lope, că-l iertase. Vru să-i mulţumească, dar n-o făcu, deoarece acelui fel de generozitate nu i se puteau găsi cuvinte de mulţumire şi acestea ar părea întotdeauna de prisos. Lope îşi dădu seama şi spuse :

— Bine, bine, du-te şi fă tot ce-ţi poftеşte inima.

Era ca şi cum i-ar fi zis : poţi să te duci în tabăra regelui dacă crezi că e mai bine decît să rămîi aici. Pedrarias se duse s-o caute pe Elvira şi stătu de vorbă cu ea ca şi coim în tabără nu s-ar fi întâmplat nimic, ca şi cum n-ar fi vrut să dezerteze şi n-ar exista ameninţări pe lume, iar Lope şi Elvira şi toţi s-ar găsi în aceeaşi siguranţă în care fuseseră în fortul de pe insula Mărgăritâ.

Lope umbla de colo-colo şi de două sau trei ori, tre- cînd prin apropiere, îşi ţinu respiraţia ca să asculte. Elvira spunea :

— Ce tot facem de ne-am oprit aici de-atîta timp ? E adevărat c-o să izbucnească războiul ? Căci mulţi oameni din tabără umblă de parcă şi-au pierdut minţile.

XVII

— Sînt deznădăjduiţi cu toţii. Dar există şi o noblețe a deznădejdii. Numai tatăl tău are asemenea noblețe. Nimeni în afară de tatăl tău. Nici măcar eu, draga mea.

Expresia asta — *draga mea* — pe care o rostise cu o sinceritate emoţionată, i-ar fi plăcut lui Aguirre dacă ar fi auzit-o.

Elvira nu dispera niciodată — aşa spuse — dar era nerăbdătoare să ajungă cît mai repede la Trujillo, unde avea veri şi verişoare de vîrsta ei cu care se înţelesese totdeauna foarte bine.

În acea noapte, în ciuda tuturor celor întîmplate, Pedrarias trecu la inamic, convins că face o mare ticăloşie.

Cînd află de asta, Lcpe începu să umble ca o fantomă, vorbind cu sine însuşi, apoi intră la fiică-sa şi-i spuse pe un ton îngheţat:

— Pedrarias ne-a trădat pe toţi, a doua oară, şi de data asta pentru totdeauna.

Zozaya se ivise în uşă şi rămase acolo privind, cu mîinile sprijinite de pragul de sus :

— Domnia-voastră sînteţi de vină.

— Se poate, Zozaya.

— Aţi avut timp destul să-l omorîţi acum cîteva zile, cînd vi l-au adus în jug alături de Diego de Alarcón.

— Nu, aici te înşeli. Asta n-o înţelegi, Zozaya.

— Nu e nevoie de multă minte ca să înţeleg. Că destulă vorbărie aţi stîrnit pentru că n-aţi făcut-©, că tot aşa de vinovaţi erau şi unul şi altul.

— O ştiu foarte bine, Zozaya, dar am procedat aşa ca să repet întîmplarea petrecută odată la Roma, în vremuri glorioase, dar tu nu te pricepi la asta[1]. Altfel stau lucrurile de la om la om, că Diego de Alarcon a omorît-o pe doña Inés cu lovituri de pumnal, pe cînd Pedrarias nu şi-a pătat mîinile cu sîngele nimănui şi nici măcar n-a iscălit hîrtia aceea declarîndu-se trădător. Ceea ce la un om e pornire criminală şi merită să fie pedepsit, la altul poate fi semn de cinste. Pedrarias n-a înşelat niciodată pe nimeni, niciodată n-a arătat c-ar fi cu noi după bunul său plac, nici n-a recurs la slugărnicie sau la prefăcută supunere. Alarcon a vrut să fugă şi dorinţa

< întîmplarea la care se referea Lope de Agulrre e curioasă şi denotă că era un om mai cult decît îşi închipuiau unii. Este următorul

fapt povestit de Valerius Maxlmus în *De Factis Dlstisque MemorabiUbus*: Tribunul Do- iniţian II acuză În faţa poporului pe Marcus Escaurus, cel mai puternic cetăţean al Romei. În timp ce tribunul se frămînta căuttnd date şi dovezi împotriva lui Escaurus, se înfăţişă la el într-o noapte un sclav al patricianului roman promiţîndu-l grave destăinuiri în legătură cu stăpînul său. Domiţlan, indignat de lipsa de fidelitate a sclavului, îl refuză mărturiile şi-l trimise În casa lui Escaurus cu o escortă. Nu încape îndoială că Domiţlan îl considera vinovat pe Escaurus şi-l ura, dar gîndea că sclavului nu-i era permis să facă, din răzbunare, ceea ce el vroia să facă din spirit de dreptate. Aşadar, acelaşi fapt poate fl infamant sau demn de cinste după cel care îi comite şi după împrejurări. Pedrarias nu-şi pătase mîinile cu sînge. Pedrarias avea dreptul să încerce să fugă — pe lîngă asta nu semnase nici actul de rebeliune împotriva lui Filip al II-lea — şi era un om Curat la suflet. Alarion era un ticălos şi n-avea dreptul să fugă, dat fiind că locul lui firesc era alături de cei care, ca şi Lope, din disperare, frică sau spirit de răzbunare jucaseră totul pe-o carte şi pierduseră. întîmplarea dezvăluie o trăsătură nobilă, deosebit de grăitoare la Lope de Aguirre. (N. a.).

lui era josnică şi ticăloasă şi pentru asta am spus în acea zi, şi-mi amintesc bine de vorbele mele : „Pe Pedrarias îl vreau viu şi pe Alarcon să mi-l faceţi bucăţi şi să-l aruncaţi în drum". Că dacă tu nu ai memorie, Zozaya, apoi eu am.

În acea zi soldaţii, sub cuvînt că se duc să-şi adape caii, dezertară pe capete. Lope ajunse să-i ameninţe cu moartea chiar şi pe cei care păstrau la ei măcar un singur înscris de iertăciune.

— Pe Dumnezeul meu, spunea, că nu vreau să cred şi nici să sper în ceva, nici în legea iudaică, nici în cea mozaică, nici în cea romană şi nici în credinţa oamenilor, ci doar în viaţă şi moarte, sînge şi foc.

Din cînd în cînd ordona să plece cîte-un grup de oameni siguri şi bine înarmaţi, ca să înfrunte escadroanele lui Bravo de Molina, care-l provoca în mod special, dar veni un moment în care Lope de Aguirre nu mai ştiu pe cine putea conta şi pe cine nu. De cînd cu fuga lui Tirado vedea trădători peste tot şi în orice moment.

Ultima unitate armată pe care-o trimise Lope de Aguirre în linia de bătaie împotriva lui Bravo de Molina trase cîteva focuri şi omori calul căpitanului regalist. Oamenii lui dădură fuga şi-l ridicară, îi dădură alt cal şi se retraseră fără pierderi prea mari.

Maranionii putură să se apropie după aceea de animal ca să-l taie în bucăţi şi să-l aducă în fort ca să-l mănînce. îi oferiră lui Lope de Aguirre o bucată de carne

XVII

friptă, dar el spuse că nu vrea să mănînce şi s-o ducă fiicei sale şi Torralbei.

Luni 27 octombrie, Lope de Aguirre hotărî să se retragă cu soldaţii care ar vrea să-l însoţească şi cu cît mai multe arme ar fi cu putinţă, ca să încerce a ajunge la Burburata, în care scop îi dezarmară pe soldaţii nedeprinşi cu lupta şi încărcară armele pe cai şi catîri.

Totul era pregătit pentru plecare, cînd cei care rămăneau la Barquisimeto fără arme îi spuseră lui Lope de la obraz că pleca şi părăsea tabăra ca un laş. Lope hotărî să-şi schimbe planurile şi le înapoie armele, dezvinovăţindu-se şi spunînd :

— Maranioni, voi ştiţi că în tot timpul călătoriei noastre, de cînd am luat asupră-mi sarcina de a vă conduce, asta e singura dată cînd am greşit în locuri importante şi-o recunosc şi trag nădejde să înţelegeţi că intenţiile mele erau bune cel puţin pentru totalitatea acţiunii noastre.

Unii maranioni erau atît de jigniţi, încît nu vroiau să primească armele şi Lope trebui să stăruie pe lîngă ei.

Oamenii lui Lope aveau mari îndoieli în legătură cu retragerea spre mare —• că nu lipseau nici dintr-aceia care insistau să-i dea sfaturi — cînd Lope de Aguirre spuse că ar trebui să aştepte să se facă noapte pentru a hotărî, dar nu din cauza vigilenţei inamicului, ci din cauza căldurilor mari de peste zi, cînd unul dintre maranioni îi răspunse :

— Zi sau noapte, tot aceea e, că sîntem încercuiţi şi greu ar fi să aflăm dacă prin asta vorbeşte frica sau prudenţa.

Lope se întoarse spre el, începu să-l insulte şi căută din priviri cîţiva soldaţi care să-l dezarmeze, ba-i chemă chiar şi pe negri, dar nimeni nu se mişcă şi nimeni nu părea că-i dă ascultare.

În acel moment se apropiară iar, cu un mare număr de soldaţi, căpitanii Bravo şi Garcia de Paredes care, ştiind că Lope plănuise să se retragă, porniră să strige din nou, spunînd soldaţilor că Aguirre îi lua cu el înşelîndu-i, aşa ca ei să treacă de partea regelui, unde vor fi în siguranţă şi salvaţi.

— Ne putem război cu voi şi vă putem distruge cu uşurinţă, dar sîntem fraţi şi nu trebuie să ne vărsăm sîngele.

Văzură iar vreo treizeci sau patruzeci de indieni din serviciul fortului care erau, ca şi în alte dăţi, la râu, şi Bravo se duse către ei pentru a-i lua şi a-i duce în tabăra regelui, rămînînd înţeles cu Garcia de Paredes ca acesta să stea de veghe şi dacă ieşeau cumva din fort trupe maranione, să-i facă semn cu spada scoasă din teacă.

Între timp Espinola îi făcea reproşuri lui Lope de Aguirre în legătură cu neîncrederea ce i-o arăta şi îşi petrecură mai toată noaptea discutînd. Aproape de revărsatul zorilor, Espinóla îl provocă, spunîndu-i :

— Trimite-mă doar ou cincisprezece oameni împotriva văcarilor acelora laşi, şi-o să vezi ce face ori nu face Espinóla.

Lope rămase o clipă pe gînduri şi-apoi spuse :

— Fie, du-te şi-o să vedem ce vei face, că de asta va depinde totul.

Espinóla porni cu cincisprezece oameni şi văzîndu-l, García de Paredes îi făcu semn cu spada lui Bravo, dar acesta mai pierdu puţin timp pînă să-i strîngă pe toţi indienii şi-atunci García de Paredes, fără să înceapă lupta, porni spre tabăra regelui, iar Espinóla îl urmă pînă ce ajunseră să galopeze cu toţii şi-atunci toată lumea îl auzi pe Espinóla strigînd „trăiască regele" şi, alcătuind un singur grup, îl aşteptară pe Bravo, în timp ce gloanţele archebuzelor treceau pe deasupra capetelor lor, dar mult prea sus, ca de obicei.

Cerul începea să se lumineze. Văzînd ceea ce se în- tîmplase cu Espinóla, ieşiră din fort, în formaţie de bătaie, mai mult de şaizeci de maranioni şi Lope de Aguirre crezu că, în sfîrşit, o să aibă loc şi o luptă, dar văzu repede că fac acelaşi lucru ca şi Espinóla. Ajungînd în tabăra regelui, maranionii spuseră că fortul e fără apărare. Puţinii maranioni care mai rămăseseră acolo s-ar preda mulţumiţi să poată pune capăt pentru totdeauna nenorocirilor.

Între timp, prin saptele fortului, unde se găsea o mică deschizătură, plecară şi alţi maranioni, fără să fie observaţi de Aguirre, şi o dată cu ei toţi negrii, chiar şi Caro- lino şi Juan Primero.

Intrînd în fort, Lope de Aguirre văzu că rămăsese doar Llamoso — acela care voise să-i smulgă lui Martin Pérez inima din piept — şi-i spuse :

— Nu te duci cu oamenii regelui ?

XVII

— în timpul vieţii am fost prietenul tău şi-o să fiu la fel şi în moarte.

— Prost tovarăş eşti şi într-una şi-n cealaltă.

García de Paredes, văzînd că partida e cîştigată, îi trimise o înştiinţare urgentă guvernatorului, care aştepta la patru-cinci leghe depărtare, cu o mică escortă.

Lope îi spuse din nou lui Llamoso :

— De ce nu te duci ca să profiţi de iertare ?

— Am mai spus că te voi însoţi şi-n moarte.

Aguirre ridică din umeri ca şi cum n-ar fi preţuit de loc fidelitatea unui asemenea individ şi intră în încăperea unde obişnuiau să doarmă Torralba şi doña Elvira. în uşă scoase pumnalul şi spuse :

— Fata mea, ţi-ai fi putut salva viaţa, dar Domnul n-a vrut să fie aşa.

Ea îl întrebă, îngrozită :

— Ce vrei să spui, tată ?

În acel moment se auzi vocea lui Custodio Hernández, care alerga de jur împrejurul fortului, strigîndu-i pe maranioni pe nume, deoarece nu ştia că trecuseră de partea cealaltă. Rosti şi numele lui Llamoso de cîteva ori, dar acesta nu auzi sau nu vru să răspundă.

În odaia doñei Elvira era şi Torralba, cu ochii ieşiţi din orbite, vîrîtă într-un colţ ; copila stătea în mijlocul încăperii, tremurînd ca o păsărică. Lope de Aguirre era tot cu pumnalul în mînă, atent la zgomotele de afară :

— încredinţează-ţi sufletul Domnului, fata mea, c-am venit să te omor.

— Tată, ţi-ai pierdut minţile ?

— Cată la crucifixul de colo şi încredinţează-te Domnului, pentru că trebuie să mori, fata mea.

Avea în mîna stîngă o archebuză, iar pumnalul în dreapta. Torralba, răcnind, se aruncă asupra lui şi reuşi să-i smulgă archebuza, însă nu şi pumnalul. Lope se repezi la fiică-sa, o apucă de păr şi începu s-o lovească cu pumnalul, în timp ce copila spunea, printre fraze întretăiate şi rugăciuni.

— Ajunge, tată, că ţi-a luat diavolul mintea.

Şi aşa muri Elvira, înainte de-a împlini cincisprezece ani. Auzind zgomot afară, Aguirre ieşi şi-l întîlni pe Custodio Hernández, care-i spuse, ţintindu-l cu archebuza :

— Eşti prins în numele maiestăţii-sale şi lasă armele.

— Prins sînt.

Veni alt soldat, numit Guerrero, ca să-i ia spada, dar Lope de Aguirre îl respinse, spunînd :

— Eu nu mă predau unui ticălos ca tine.

Își scoase singur spada și, apucînd-o de lamă, așteptă să vină García de Paredes.

Văzîndu-l, îi predă spada și pumnalul și spuse :

— Domnule șef al operațiunilor militare, vă implor ca pe un cavaler; să-mi respectați rangul și să mă ascultați, că am trata lucruri de mare importanță, și asta pentru a-l sluji pe rege.

Garcia de Paredes răspunse că va face ceea ce trebuie, dar se pare că aceste promisiuni i-au înspăimîntat pe unii maranioni, deoarece se temeau că Lope îi va acuza de fărădegile pe care le făptuiseră.

— Eu l-am prins, spuse după toate astea Custodio Hernández, plin de mindrie.

— Așa e, aprobă Lope de Aguirre calm și cu expresia unui om în toată firea, care cedează capriciului unui copil. E adevărat că m-a prins Custodio Hernández.

García de Paredes și alții intrară în încăperile din interior și găsiră cadavrul Elvirei.

Acolo unde se găsea Lope, sosi un armurier din Tocuyo, pe nume Ledesma, care, văzîndu-l fără arme, cu o manta cenușie pe care i-o puseseră pe umeri și atît de mic și de nenorocit, spuse :

— Asta e Lope de Aguirre ? Zău că dacă m-aș fi întîlnit cu ăsta, i-aș fi dat cîteva să mă pomenească.

Lope de Aguirre răspunse rîzînd :

— Iar eu, la zece soldați și la douăzeci ca tine le-aș da chiar acuma cîteva picioare. Cară-te de-aici, stîrpi- tură.

Între timp, García de Paredes revenise.

— Nu mă înspăimîntă, domnule Lope de Aguirre — îi spuse, impresionat la culme — faptul că te-ai ridicat împotriva regelui, pentru că nu ești nici primul și nici ultimul, și nici nu mă miră cruzimile pe care le-ai făptuit. Ceea ce mă înspăimîntă e faptul că ți-ai omorît fiica.

— Nu vroiam să i se spună *fiica trădătorului* și nici să aibă de-a face cu orice ticălos.

— Dar la urma urmei, domnule Lope de Aguirre, era fiica dumitale și sînge din sîngele dumitale.

— Faptul s-a împlinit, spuse el întunecat, și nu mai e nimic de făcut.

XVII

În acel moment intră Pedrarias, şi Lope de Aguirre, văzîndu-l, ii spuse cu un accent de tristeţe care-i impre- sionă pe toţi :

—■ Ah, domnule Pedrarias. Ce rău ţi-am făcut eu în lumea asta ?

Nimeni nu răspundea şi Lope scoase un suspin şi adăugă :

— Intră şi-acolo, şi ai să-ţi vezi faptele, zic, faptele tale.

Cînd Pedrarias dădu peste copila moartă, rămase mult timp nemişcat, apoi începu să plîngă şi, ca să nu fie văzut, ieşi pe uşa din dos. în urma lui mergea Tor- ralba, plîngînd şi spunînd :

— Ştii bine că dacă i-ai fi spus fetei vorba pe care-o ştiu eu, taică-său ar fi lăsat-o să trăiască. Că speranţa asta am avut-o şi eu şi el.

Lope ieşi în piaţeta plină de cenuşă şi de ruine, şi-i văzu pe ofiţerii regelui.

— Unde-i Pedrarias ? întrebă, dar nu-i răspunse nimeni.

Toţi aveau faţă de el purtarea reţinută şi distantă pe care o ai cu condamnaţii la moarte. Parte din mara- nioni se temeau ca nu cumva Aguirre să vorbească şi-i cerură în gura mare lui Garda de Paredes să-l omoare. Şeful operaţiunilor militare privi în jur ca şi cum ar fi căutat pe cineva, şi Carolino şi Juan Primero se apro- piară surîzînd.

Văzîndu-i, Lope izbucni în hohote de rîs şi şopti printre dinţi :

— Oh, fii de căţea. Şi cum ar mai merita să fie sugrumaţi, dar nu o dată, ci de-o mie de ori !

Apoi îi spuse lui Garcia de Paredes :

— Domnule şef al operaţiunilor militare, mi- aţi promis cele trei zile de răgaz pe care le acordă legea, căci am să vă spun lucruri importante.

în acel moment, depărtîndu-se Garcia de Paredes ca să-l întîmpine pe căpitanul Bravo, care tocmai sosea, Lope rămase singur şi un maranion trase în el. Lope, văzînd că e rănit, îşi înălţă capul şi spuse :

Proastă lovitură, soldat,
că nu m-a dat gata

.García de Paredes se întoarse, contrariat :

— Nu trageţi !

Dar se auzi şi a doua archebuză, iar García de Paredes, întorcîndu-se iar, îl văzu pe Lope care mergea clătinînu-se şi spunînd, cu hotărîre :

— Asta a fost o lovitură bună, soldat. Acum e de- ajuns, nu mai e nevoie de alta.

Nu căzuse încă la pămînt, umbla greu, pradă chinurilor morţii, deşi se ţinea foarte drept, cînd Custodio Hernández îl apucă de barbă, îi săltă capul şi i-l tăie dintr-o lovitură.

Corpul lui Aguirre rămase jos, în timp ce maranionul umbla cu capul fostului său şef în mînă, în urma lui García de Paredes. După cîteva ceasuri sosi şi guvernatorul cu suita sa. Ieşiră să-l întîmpine, tîrînd stindardele lui Aguirre în semn de victorie, iar mai tîrziu tăiară trupul acestuia în bucăţi şi le puseră la răspîntii.

Capul îl duseră la Tocuyo, unde a fost expus într-o cuşcă, pînă cînd s-a uscat de tot şi-a devenit un craniu găunos. Se mai păstrează încă în oraşul acela, precum şi stindardele, platoşa lui Aguirre şi bluza şi fusta de satin pe care le purta fiica lui cînd a omorît-o, cu urmele pumnalului pe ele.

Acum, după patru secole, cînd în nopţile întunecate se ridică, de pe cîmpiile şi mlaştinile de la Barquisimeto, Valencia şi alte locuri de pe coasta de la Burburata cîte-o vîlvătaie fosforică jucînd şi agitîndu-se după toanele vîntului, ţăranii povestesc copiilor lor că acolo e sufletul rătăcitor al lui Lope de Aguirre *Pelerinul,* care nu-şi află împăcare şi nici odihnă pe pămînt.

Montevideo (Uruguay), 1964.

S F I R Ş I T

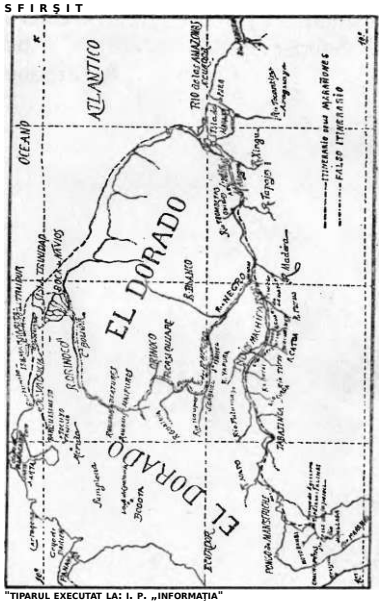

"TIPARUL EXECUTAT LA: I. P. „INFORMAŢIA"

COLI. TIPO. 27. COM. 1153 **81**
COLECȚIA ROMANULUI ISTORIC

R*amón J. Sender* **s-a născut în 1902 în provincia Huesca; după ce obține licența în Litere și Filozofie (Madrid, 1922), lucrează la diférjte publicații cu caracter democratic. în 1935 obține Premiul Național de Literatură pentru romanul** *Mr. Wit en el Canton;* **ia parte la războiul civil, luptînd în rîndurile armatei republicane; tn 1939 se refugiazi în Franța, emigrind apoi în America, unde ocupă, astăzi, catedra de literatură spaniolă a Universității din Albuquerque.**

Aventura **pe** *Amazoane (La aventura equinoccial de Lope de Aguirre)* **este antiepopeea tragică a unui obscur soldat spaniol din secolul al XVI-lea — Lope de Aguirre —și a acoliților săi în mijlocul misterioasei și fascinantei păduri ecuatoriale, plină de taine, de capcane și de ispite, într-o climă excesivă, ce proliferează ambiții'nemăsurate și violențe de tot felul. ***

Lei,-12